Class BX8080

Book .H27N6

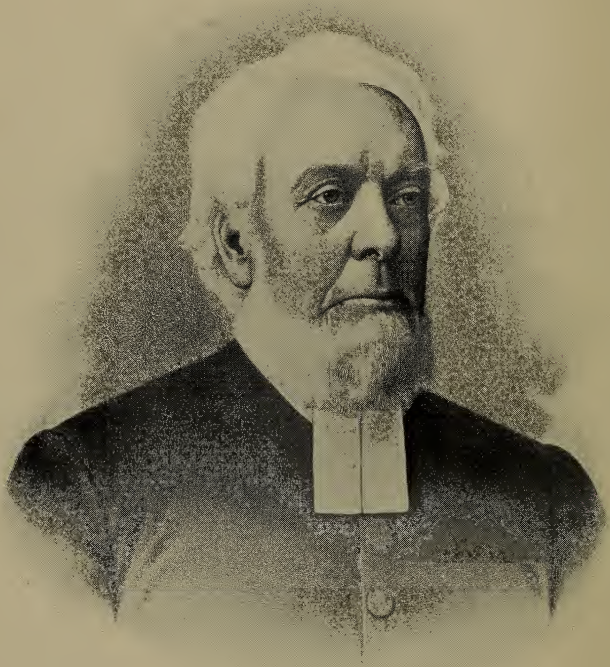

DR T. N. HASSELQUIST.

T. N. HASSELQUIST

LEFNADSTECKNING

AF

E. NORELIUS.

Tänken på edra ledare, som hafva talat Guds ord till eder och efterföljen deras tro, skådande hvad utgång deras umgängelse hade. *Ebr. 13: 7.*

ROCK ISLAND, ILL.
LUTHERAN AUGUSTANA BOOK CONCERN.

Z1902

BX 8080
.H27N6

512534
Jy 14, 34

ROCK ISLAND, ILL.
LUTHERAN AUGUSTANA BOOK CONCERNS BOKTRYCKERI.
Printed in U. S. A.

INNEHÅLLSFÖRTECKNING.

Sid.

I. Dr Hasselquists tid i Sverige 7
Flyttningen till Amerika 21

II. Hasselquist under hans tid i Galesburg 33
En elfvaårig, rastlös missionsverksamhet 39
Hasselquists ställning till frågan om bildandet af en ny synod (Augustana-synoden) och det nya skede af verksamhet, hvari han därigenom försattes 70

III. Hasselquists tid i Paxton 87
Missionen i staden New York 132
Den norska striden 137
Arbetet och bekymren ökas 144
Hasselquists fortsatta publicistiska verksamhet 150
Besöket i Sverige 160
Hasselquists sista årsrapport såsom synodens president 169
Läroverkets flyttning från Paxton till Rock Island .. 172
Han låg ej på latsidan 175
Han kände sitt ansvar 177
Huru han uppfattade sin doktorstitel 177
Ett bref om den stora Chicagobranden 179
Han vakade fortfarande öfver tidningen "Hemlandets" innehåll 188
Han förlorade icke siktet på den stora hufvudsaken, 190
Slutet på året 1873 211
Den sista tiden i Paxton 218

Sid

IV. Dr Hasselquists tid i Rock Island 237
Hans ställning blef allt trefligare i Rock Island 247
Sorgernas afton 254
Hans födelsedag 1886 261
Den Hasselquistska fonden 265
Hasselquists testamente 265
Nedläggandet af hufvudredaktörskapet af "Augustana" 272
Hasselquists sista lefnadsår 274
Om hans sista stunder och saliga död 285
Den bild jag fått af Hasselquists personlighet 288
Vittnesbörd och omdömen om doktor Hasselquist, aflagda af olika personer 296
Predikan vid dr Hasselquists begrafning af pastor A. Jackson 332

Man kan skrifva en lefnadsteckning på två sätt; det ena är att måla en bild, vacker eller ful, sådan man önskar att hafva den; det andra är att låta den person, hvilkens bild man tecknar, måla sig själf med sina ord och sina handlingar. I förra fallet är man i fara antingen att allt för mycket berömma en person eller att allt för mycket tadla honom; i det senare fallet blir väl bilden måhända icke så idealisk eller fullkomlig, men torde blifva mera sann. Dr Hasselquists bild behöfver icke färgläggas för att göra dess original till en märkbar och ansenlig person; den enkla berättelsen ur hans lefnadssaga, i hvilken han med ord och gärning får vittna om sig själf, är tillräcklig att ställa honom i det rätta ljuset. Då han står i detta ljus med både sina förtjänster och sina fel, tror jag, att vi skola förnimma, att Gud i honom skänkt vår svenska evangelisk-lutherska kyrka i Amerika en stor och dyrbar gåfva till mycken välsignelse för oss, hans samtida, och för våra efterkommande, en gåfva, för hvilken vi äro pliktiga att tacka Gud. Att uppvisa detta är hufvudändamålet med närvarande lefnadsteckning.

Hans lefnadssaga kan bäst delas i fyra lefnadsskiften, nämligen: 1:o) hans tid i Sverige; 2:o) hans tid i Galesburg: 3:o) hans tid i Paxton och 4.o) hans tid i Rock Island. Källorna, ur hvilka följande lefnadsteckning är hämtad, utgöras dels af berättelser af personer, som, i synnerhet i Sverige, stått honom nära, dels af egen personlig bekantskap med den hädangångne från 1854 och dels och hufvudsakligen af hans skrifter, tryckta och otryckta, de senare utgörande i synnerhet ett stort an-

tal bref till olika personer. — Dessa bref äro sedan 1864 aftryckta i brefpress och fylla delvis 6 stora kvarto volymer från 300 till 1,000 sidor; men olyckligtvis äro en del oläsbara. Mer än hufvuddragen af hans personlighet och lefnad lofvar jag icke att meddela, annars finnes det nog materialier att skrifva en stor bok om honom; men detta får lämnas åt andra.

I.

Dr Hasselquists tid i Sverige.

Väster om den lilla Ousby-sjön i Ousby socken, Kristianstads län, föddes Tufve Nilsson Hasselquist den 2 mars 1816. Föräldrarna voro ärligt bondfolk, någorlunda välbärgade och tillhörande en släkt, som var känd för att vara stor till växten och långlifvad. I detta afseende kan man säga, att H. bråddes på släkten.*

Om hans barndomstid vet man icke mycket; han synes ej hafva på något särskildt sätt utmärkt sig framför barn i allmänhet. Då man någon gång frågade honom om hans barndoms- och ungdomstid, så svarade han vanligtvis: "Jag kommer ej ihåg någonting särskildt; jag har ej lagt någonting på minnet." Nästan den enda tilldragelsen, som man hörde honom någon gång berätta från sin barndomstid, var, att, då hans fader kom hem en kväll från Kristianstad och sade till gossens moder: "Nu har himmelriket brunnit upp", så skyndade den lille ut för att se efter; men däruppe voro alla de gamla stjärnorna på sin plats, och ingen fara var med Guds himmel. Fadern hade nämligen talat om en krog, en mil från Kristianstad, hvilken man gifvit det opassande namnet.

På den tiden var det ej så vanligt, att bondsöner sattes i lärdomsskolan för att studera. Man hyste i allmänhet den riktiga åsikten, att endast de, som hade en särskild begåfning, borde ägna sig åt lärda studier; ty i annat fall blef man oduglig så väl på ämbetsmannabanan som i lifvets vanliga värf. Det hade varit väl, om man i alla tider hade följt denna grundsats. Man hade då sluppit mycken lärd oduglighet, mycket lärdt elände.

Anledningen till att Tufve sattes i skola för att stu-

* Hans moder dog 1866 i Ousby.

dera var följande: Han hade en sex år äldre broder, som hette Pehr. Kyrkoherden i församlingen, dr Collin, hade den seden med sina konfirmander, att han lät gossarne författa och nedskrifva en liten uppsats. När nu bror Pehr skulle konfirmeras, föll det den lille Tufve in att också skrifva ett stycke och skicka med brodern. Skriften väckte så kyrkoherdens uppmärksamhet, att han med anledning däraf vidtalade fadern att sätta gossen i skola. Så skedde det ock, men först efter fyllda 14 år blef gossen satt i den högre lärdomsskolan i Kristianstad, där han under skoltiden i två år bodde hos en morbror vid namn Dahlberg, kopparslagare till yrket. Namnet *Hasselquist* tog han vid inträdet i skolan af födelsebyn, Hasslaröd, dock troligtvis äfven därför, att personer af hans släkt, däribland äfven präster, burit det namnet.*

Studierna gingo raskt undan, ty redan 1835** blef han student i Lund, således på 5 år från den tid, då han började skolan, hvilket vittnar om mer än vanlig förmåga. Därefter hade han någon tid kondition som informator hos en kammarherre i närheten af Helsingborg.

Efter att hafva fullbordat sina studier för prästexamen vid universitetet i Lund blef han år 1839, dagen före midsommardagen, prästvigd af dåvarande bisko-

* I ett bref till dr P. Wieselgren af den 25 januari 1873, däri han besvarar en fråga rörande sitt namn och sin släktskap, heter det: "Angående min släktskap med en annan släkt, Hasselquist, från Hasslaröd, så är det väl sant, att ett band emellan den och mina förfäder, enligt ett yttrande af min för snart 30 år sedan aflidne far, funnits; men det måste ägt rum för mycket lång tid tillbaka, så att vid min uppväxt ingenting däraf erkändes, snarare fanns ej så liten köld emellan grannarne, släktingarne. Jag ser ock ingen utväg att skaffa någon upplysning härom, såsom det ock väl ej kunde till vidare gagna. Om jag, oskyldigtvis, har någon märkvärdighet, så är det den, att Herren sändt mig till detta land, den andre i ordningen af svenska präster, för att taga vara på för vår kyrka den massa emigranter, som från fäderneslandet hitströmmat. Och i detta fall är ej litet gjordt, ehuru jag ej kan räkna det mig till godo. Vi få utgångna präster hafva burit och bära den börda, som svenska kyrkan bort hafva känt såsom sin. Vi hafva planterat och vattnat, men Gud hafver gifvit växten."

** En annan uppgift säger 1834.

pen Wilhelm Faxe. Enligt den svenska kyrkans ordning är den, som prästviges, icke i allmänhet därmed omedelbart pastor, utan hjälppräst eller adjunkt och kan på obestämd tid sändas af domkapitlet till hvilken församling som helst, där han behöfves. Visserligen prästviges ingen utan på kallelse af någon kyrklig myndighet, men denna kallelse är icke lokalt permanent. Ehuru adjunkterna äro vigda till präster (presbyteroi), så äro de dock egentligen icke annat än diakoner, motsvarande den gamla kyrkans diakoner. En högre grad af diakoner eller hjälppräster äro de välbekanta komministrarne, hvilka hafva permanent kallelse och innehafva boställen. Pastorer i egentlig mening blifva prästerna i Sverige först då, när de kallas eller förordnas till vissa pastorats herdar och kallas då kyrkoherdar. Sådana präster, som förordnas att tillfälligtvis, vanligen för en kortare tid, fylla en vakans, kallas vice pastorer.

Det är att förmoda, att Hasselquist prästvigdes på kallelse af pastorsämbetet i Everlöfs och Slimminge församlingar i Torna kontrakt af Lunds stift. I alla händelser missiverades han dit strax efter det han som 23-årig var prästvigd, och stannade där ett år.

Det är att beklaga, att man saknar nästan alla underrättelser om honom under denna tid. Högst intressant hade det varit att veta något om med hvad sinne och åskådning han började sin prästerliga bana, och hvilka erfarenheter han fick göra under sitt första ämbetsår. Säkert är emellertid, att det första ämbetsåret är af en utomordentlig betydelse för hela den återstående lifstiden.

Ibland hans efterlämnade papper torde en och annan predikan, predikoutkast och några öfversättningar från tyska teologers arbeten höra till denna tid; men man kan ej med visshet afgöra det. Folkets tänkesätt och lefnadsseder måste hafva gjort åtskilliga intryck på hans lifliga själ och sålunda bidragit i sin mån till hans

utbildning. "Betraktar man Everlöfs-bonden under arbetet", säger en författare, "synes han sluten, utan sinne för den yttre naturen. Åkern, på hvilken han plöjer, sår eller skördar, de kreatur, han sköter, utgöra hans värld; för allt annat, som ligger utom denna verkningskrets, är han i allmänhet likgiltig, kall och utan deltagande. I sitt väsende är han maklig, långsam och trög, egenskaper, hvilka rödja sig äfven i själfva språket. Okända personer och tiggare få med största svårighet härberge någon natt hos honom, och för ståndspersoner hyser han icke synnerligt förtroende." Dessutom var folket på den tiden icke så litet vidskepligt. Man trodde på "kyrkegrin", ett slags tomte eller nisse, som uppehöll sig i och tog vård om kyrkor. "Under en stor, vild törnrosbuske på Everlöfs flygsandsfält, trodde man, fanns en stor kista full med guld och silfver, en kalk, som hade tillhört kyrkan, och en värja. Hvarje juldag trodde man, att kistan stod ofvan jord, och under det texten lästes på predikstolen, skulle vidundret, som bevakade skatten, vara liksom i dvala; men ingen vågade att bortföra kistan, emedan, så fort som texten blifvit uppläst, vidundret skulle ertappa den sökande och denne få plikta med lifvet." Präster med kristligt allvar ifrade på den tiden mycket mot ännu gängse vidskepliga föreställningar, och detta med all rätt; men det är fara värdt, att man i vår tid gått tillväga med vidskepelsens utrotande på ett sådant sätt, att man gjort folk odugligt till tron, i det att man ej gjort en tillbörlig skillnad emellan vidskepelsen och tron på det öfvernaturliga.

Från Everlöf missiverades Hasselquist till Kristianstad; men hvilken tid på året han kom dit, har jag ej kunnat utröna. Att han var i Kristianstad och predikade därstädes trettondedag jul 1841, synes af en kort anteckning öfver nämnda dags predikan vara utom tvifvel. Däri heter det: "De visa männen skänkte Jesus

dyrbara gåfvor, så böra ock vi gifva honom det dyrbaraste: oss själfva, sedan blir det oss lätt att gifva honom, om så fordras, af våra ägodelar. Han gifver sig med allt hvad han äger åt oss, så böra ock vi med hvad vi äga gifva honom. De visa männen gåfvo honom guld, rökelse och myrra. Det kunna vi äfven i andlig mening. Tron liknas ofta i skriften vid pröfvadt guld. Rökelse nyttjades i templet, då man bad, för att beteckna, att

Kyrkan i Kristianstad.

så uppstiger bönen till Gud. I Uppb. står ock: 'De fyra och tjugo äldsta föllo ned för Lammet, hafvande hvar och en harpor och gyllene skålar, fulla med rökverk, hvilket är de heligas böner.' Myrra är tung, det är ångern. Detta böra vi offra dagligen: ånger, bön och tro."

I Kristianstad kom han i en annan andlig atmosfär, än där han var förut. Före honom hade Ternström och Angeldorff gjort sig kända för mera kristligt allvar, och

andliga rörelser hade börjat visa sig inom församlingen. Måhända var kristendomen där i trakten vid den tiden af en mera öfvervägande schartauansk riktning; men hvad Hasselquist beträffar, om man får döma efter en och annan predikan, så kan han knappt räknas till den riktningen. Schartaus lärjungar böra väl framför allt vara utmärkta för reda i kristendomen, teoretiskt betraktad, men därför utmärkte sig icke Hasselquist vid den tiden. I en predikan, den 4 söndagen efter trettondedagen 1841, troligtvis hållen i Kristianstad öfver evangeliet, Jesus sofver i skeppet (Matt. 8), har han till ingång: "Guds frid, som öfvergår allt förstånd, förvare edert hjärta och edert sinne i Kristus Jesus" (Fil. 4: 7), och till ämne: "*Stillheten i en kristens hjärta:* hvaruti den består? och svarar: däruti, 1:o) att synden är död; 2:o) att den egna viljan är tyst; 3:o) att Guds frid tagit sin boning därinne." I denna predikan äro tankarna icke blott oklart uttryckta, utan själfva läran är falsk, innehållande en uppenbar verklära. Han synes sträfva efter att vara vältalig, men det lyckas icke så väl. Att predikanten hade börjat att vakna, och att han stod under lagen, sträfvande efter att upprätta sin egen rättfärdighet, det synes nog; men ännu hade han icke något rätt ljus i Guds ord. Han var nu på sitt 25te år. När och huru en verklig öfvergång skedde med honom, har han själf ingenstädes nämnt, så vidt jag vet, ej heller kan jag minnas, att han någon gång muntligen omtalade detsamma för oss. Det syntes vara en grundsats hos honom att tiga så mycket som möjligt med de enskilda personliga erfarenheterna för att icke därigenom i någon mån fördunkla Guds Andes verk. Det synes emellertid hafva varit förhållandet med Hasselquists andliga erfarenheter, att han ända från barndomen varit påverkad af Guds Ande, att han icke varit utsatt för syndiga utsväfningar, och att han småningom kom till mera erfarenhet af både synd och nåd, men att han icke, förrän

han varit präst i några år, kom till fullt medvetande om sitt barnaskap hos Gud.* Man märker en ganska stor utveckling hos honom under hans korta tid i Kristianstad. Enligt anteckningar af en vän ur hans predikningar och tal finner man, att han predikade ofta och höll bibelförklaringar, hvilka senare började besökas äfven af ståndspersoner, hvilket icke hade varit brukligt förut.

1842 missiverades han till Glimåkra och Örkened i nordöstra hörnet af Skåne. I grannpastoratet, Ousby, befann sig såsom adjunkt Axel Theod. Gustafsson, den tiden ensidig schartauan, såsom de flesta allvarligare präster inom stiftet då voro. Mellan de båda unga prästmännen knöts snart en fast och varm vänskap, och de voro mycket tillsammans.

Pastor P. A. Cederstam, själf född i Glimåkra och konfirmerad af Hasselquist därstädes, yttrar om den senare med afseende på hans tjänstetid därstädes: "Hasselquist kom såsom adjunkt först hos komministern C. Danielsson i pastoratet Glimåkra och Örkened, sedan blef han adjunkt hos kyrkoherden Collin. Med afseende på frågan, med hvad sinne H. utgick som präst, så har jag icke hört något därom. Det var först efter hans ankomst till Glimåkra, jag hörde något om honom, men jag var då helt ung, eller 14 år. Men H. hade anseende och rykte om sig att vara en mycket sträng läsarepräst; han ifrade strängt för nykterhet och uppträdde ofta tillsammans med Wieselgren. Han predikade väldeligen och höll äfven sammankomster i veckan ute i pastoratet och bibelförklaring på söndagseftermiddagarna. En ganska vidtomfattande väckelse uppstod under hans tid och genom hans verksamhet i Glimåkra

* Enligt pastor H. Olson skall H. hafva sagt till honom, att hans intime vän pastor Gustafsson hade frågat H. en gång, då han hade hållit en predikan, om han hade någon lefvande personlig erfarenhet af hvad han hade sagt i sin predikan, och att frågan skulle hafva gjort ett djupt intryck på H., som betraktade denna tilldragelse såsom en viktig tidpunkt i sitt andliga lif.

Glimåkra kyrka.

och Örkened och äfven i närgränsande församlingar. De ogudaktiga voro så rädda för den unge läsareprästen, att de vågade knappast möta honom på vägen. Vid husförhören var han mycket sträng, alla, både gamla och unga, fingo läsa. Det var före Hasselquists tid brukligt, att vid kyrkorna på söndagen hafva ordentlig marknadshandel med allehanda varor. Detta gjorde, att en stor del af folket aldrig gick in i kyrkan förrän efter predikan för att höra kungörelserna upplästas. Detta oskick bortskaffade Hasselquist och inrättade i stället en marknadsdag i veckan.

Jag minnes, att året före min konfirmation måste barnen lära sig Schartaus katekes, i synnerhet den lilla. Det året jag läste, brukade Hasselquist Speners katekesförklaring och följde den ganska noga."

Af efterlämnade papper synes han hafva ägnat mycken uppmärksamhet åt sina nattvardsbarn inom dessa församlingar, och man har skäl att hoppas, att han hos många fick nedlägga frön, som hafva burit frukt för evigheten.

Efter att hafva varit 3 år i Glimåkra sändes han 1845 till Önnestad, en mil från Kristianstad, såsom adjunkt åt prosten Nordström, och snart såsom nådårspredikant, efter prostens död. Anledningen till denna flyttning torde H. ej själf hafva haft reda på; men en trovärdig person har lämnat mig följande berättelse: Prosten och kongl. hofpredikanten Nordström i Önnestad var gammal och orkeslös, och han hade en något enfaldig adjunkt, med hvilken de tongifvande inom församlingen ofta drefvo gyckel. Några fromma kvinnor tyckte, såsom sant var, att detta var högst oskickligt, och önskade till Gud, att kyrkoherden måtte få en annan adjunkt, som bättre kunde hålla stången emot de lätt sinniga. Härom samrådde de med mor M., som dagligen umgicks med prosten och hade hans förtroende. Man kom öfverens om att man ville hafva dit Hasselquist,

och mor M. gick då till prosten och bad, att han ville bevilja en bön, hvilket han lofvade, om han kunde. Då bad hon, att han ville byta om adjunkt och taga Hasselquist i stället för den han hade. Detta lofvade han att göra, men tillade: "Men det skall jag säga dig, Elna, att har här icke varit strid och oro i Önnestad förr, så skola vi få nog däraf, när Hasselquist kommer." Och det blef så. Det blef larm i syndalägret, när den senare kom och började med allvar predika Guds ord; men åhörare saknades icke, ty både insocknes och utsocknes folk strömmade till kyrkan.

Under Önnestadstiden deltog H. flitigt i de teologiska debatter, som mest i Winslöf hos dr Bergman förekommo mellan några yngre präster, bland hvilka var Hans Birger Hammar och ett par af lärarne från Kristianstads läroverk. Såsom vi veta, ifrade Hammar bra mycket för fri kyrka, åtminstone för genomgående reformer inom den svenska kyrkan, och hans åskådning i dessa frågor delades i viss mån äfven af Hasselquist. Efter ankomsten till Amerika blef nog denna åskådning icke så obetydligt modererad, och man finner af "Hemlandet", att han mer än en gång hade anledning att motsäga Hammar i hans "Kyrkovän".

Om samma tid nämner pastor Cederstam: "På grund af prosten Nordströms ålder och sjuklighet fick H. sköta församlingen helt och hållet ensam. Nordström hade inköpt en liten landtgård på de s. k. Önnestads backar vid stora landsvägen. På denna gård, som var känd under namnet "Minnet", bodde Hasselquist, och han tog sin moder till sig att förestå hushållet samt sin broder Pehr att sköta landtbruket, samt såsom piga Nilla Nilsdotter från Glimåkra, hvilken såsom trotjänarinna allt sedan förblef i det Hasselquistska huset till sin död, hvilken timade flere år efter det hennes husbondefolk hade gått ur tiden. Under samma tid reparerades kyrkan i Önnestad, och vid detta kyrkobygge hade H. åt-

skilliga svårigheter. Han tvingades att betala en stor borgensförbindelse, och det sades, att allt hvad han fick med sitt gifte gick åt att betala denna borgen, så att han måste låna penningar till öfverresan till Amerika. Den, som bevisade honom denna tjänst, var den bekante Jon Truedson, som först bosatte sig i Knoxville, Ill., och sedan flyttade till Galesburg, där han dog."

Rörande hans andliga ståndpunkt under denna tid lämnar C. följande upplysningar: "Med den s. k. Ahnfeltska rörelsen tror jag icke, att H. sympatiserade eller uppmuntrade. Han rekommenderade icke heller 'Pietisten' på den tiden. Han stod nog i samma förhållande till O. Ahnfelt som hans intime vän kyrkoherden Hammar i Mjelby, hvilken, oaktadt sitt nit för religionsfrihet, dock icke tillät A. att uppträda i sin församling. Men sedan hans gode vän P. Velinder blef prästvigd och kom såsom adjunkt till dr Bergman i Winslöf, nästa församling till Önnestad, och var helt intagen af den nya rörelsen, utöfvade nog detta sitt inflytande på Hasselquist, dock sammansmälte han aldrig med denna andliga riktning, medan han var i Sverige. En gång tillställde fröknarna Nordström, att Ahnfelt kom till Önnestad för att på en söndagseftermiddag hålla föredrag i skolhuset, men vid den utsatta tiden intog Hasselquist talarestolen och höll bibelförklaring som vanligt, och A. fick vara åhörare. Han uppträdde aldrig mot A. offentligen; men A:s vänner hade sedan icke något förtroende för H. och ansågo honom mera som en lagpredikant."

Genom dessa meddelanden kunna vi bättre fatta Hasselquists kyrkliga ståndpunkt under hans sista år i Sverige; men ännu skulle han få ett nytt arbetsfält och göra nya erfarenheter, innan han lämnade fosterjorden.

Mot slutet af fyratiotalet missiverades H. till Åkarp och Wittsjö i norra Skåne, där han blef vice pastor under den tid kyrkoherden Nyman, en broder till den be-

kante Pehr Nyman i Urshult, var suspenderad för dryckenskap.

Frukterna af hans verksamhet i dessa församlingar blefvo några själar, som kommo till väckelse och omvändelse, så väl som en bättre sedlighetskänsla i allmänhet inom pastoratet, ty äfven här ifrade Hasselquist mycket emot superiet och andra oseder, som gingo i svang.

Under de 13 år, som han sålunda hade tjänstgjort såsom präst i Sverige, hade han gjort många erfarenheter, af hvilka de viktigaste utan tvifvel voro självkännedomen af synd och fördärf och kännedomen af Guds nåd i Kristus Jesus enligt Guds ord och vår evangelisk-lutherska läras uppfattning. Hade han ännu icke kommit till full klarhet rörande många stycken så väl i lära som författning, så kan man dock säga, att han var på den rätta vägen. Han hörde icke till den klass af lärare eller teologer, som på en gång blifva mogna, eller kanske rent af brådmogna, utan kan han hellre räknas till dem, som känna ett starkt behof af att växa, och han växte äfven med hvarje år i Guds och vår Herre Jesu Kristi kunskap.

Hade han stannat i Sverige, hade han utan tvifvel tagit pastoralexamen och sökt ett pastorat. Orsaken, hvarför han försummade att taga den ifrågavarande examen, känner jag icke; men skicklighet därtill saknade han nog ej.

Af det föregående finna vi således, att H. var vidt känd inom nordöstra Skåne, och han var känd för att vara en allvarligt, kristligt sinnad präst, utrustad med stora predikogåfvor och nitisk i sin tjänstgöring och verksam för sedliga reformer. Han hade ock många åhörare af olika klasser af människor, och på den tiden gick folk i kyrkan i Sverige, kanske betydligt mera då än nu, i synnerhet om man hade tillfälle att höra en "redlig" och begåfvad lärare. Det är ock bekant, att

många fingo djupa intryck af hans predikningar och samtal, och ej så få räknade början af sitt andliga lif från den tid, då de kommo i beröring med Hasselquist. Bland dessa var äfven kyrkoherden dr Carl Bergman i Winslöf. I ett bref 1857 skref han till H , sedan den senare flyttat till Amerika, bland annat: "När jag får min skuld betald, hvilket jag hoppas sker om ett par år, hade jag väl lust att våga 1,000 rdr på ett besök till dig under några månader. Ja, var säker om att jag aldrig glömmer, hvad jag är dig skyldig. Du var den förste präst som började på *allvar* tala med mig om synd, rättfärdighet och dom, och från den tiden har jag först rätt lärt känna hugsvalaren och värdet af en försvarare när Fadern. En vänskap, som hvilar på en sådan grund, är outplånlig och går igenom döden med oss till lifvet....."

Denna bekantskap och detta rykte voro af ingen ringa betydelse för hans verksamhet i Amerika, dit så många af hans bekanta flyttade, ty den gamla bekantskapen drog dem att vända sig till honom med förtroende i det nya landet.

Flyttningen till Amerika.

Guds vägar äro underliga. Guds hand är med öfver allt i all historia, så väl hela folks som enskilda personers. Han bereder personer, som han vill använda till sina redskap, och han sammanlänkar händelser och omständigheter och leder allt och alla till ett visst mål för att tjäna sina afsikter. Detta se vi äfven i Hasselquists historia. Hela hans föregående lif hade endast varit en förberedelse för hans stora lifsgärning i Amerika, och när stunden var inne, kallade Herren honom hit; men såsom så ofta är händelsen, skedde äfven detta så naturligen enkelt, såsom om Gud icke haft därmed något att beställa. En from familj, Ola Nilson från Önnestad,

hade 1851 rest till Amerika och hamnat i Andover, Ill., där pastor L. P. Esbjörn då bodde. Denna familj kände och älskade pastor Hasselquist, och då nu pastor Esbjörn så väl behöfde och ofta talade om nödvändigheten att få en medarbetare på sitt stora fält, där han stod alldeles ensam luthersk präst, så nämnde Ola Nilson för honom Hasselquist såsom en passande man, och hvilken, som han trodde, skulle kunna förmås att antaga en kallelse till Amerika. Esbjörn hade kommit hit till landet och till Andover 1849, och han hade därstädes 1850 bildat en svensk evangelisk-luthersk församling, som till att börja med hade endast 10 kommunikanter, men ökade sig så småningom. Snart blef det kändt, att en del svenskar funnos i Galesburg, Knoxville, Henderson Grove, Rock Island och Moline m. fl. platser och ännu tidigare i New Sweden, Iowa, och så började Esbjörn att besöka en del af dessa platser och predika för folket samt, så fort sig göra lät, organisera församlingar på de olika ställena. Emellertid blef det nu för anstaltadt af Esbjörn, att den lilla församlingen i Galesburg kallade pastor Hasselquist. Lönen, som utlofvades, måste ha varit ganska liten, men till att börja med hade E. lyckats utverka ett litet anslag till hjälp från det Amerikanska Hemmissionssällskapet. Från detta sällskap, som utgjordes hufvudsakligen af kongregationalistiska församlingar, hade E. själf något understöd under några år, och till detsamma rapporterade han. På grund af detta förhållande påstod t. ex. Unonius, som hade öfvergått till episkopalkyrkan, att våra första lutherska präster hade blifvit kongregationalister. Men på den tiden fordrade det Amerikanska Hemmissionssällskapet icke någon öfvergång, utan understödde olika bekännares präster, som voro kända för en allvarlig kristendom i evangelisk anda, och som verkade redligt för Guds rikes utbredande bland olika folk i detta land. Att det icke var hälsosamt att stå i för-

bindelse med det Amerikanska Missionssällskapet, det vill jag gärna medgifva, den lekamliga nöden syntes tvinga till denna förbindelse; men att våra första präster därigenom måste lämna sin lutherska tro och öfvertygelse, är icke sant. — Hasselquist måste hafva fått kallelsen tidigt på året 1852, och det synes, som han utan några betänkligheter snart var färdig med dess antagande. Säkert har han icke mycket befrågat sig med kött och blod, annars hade han nog haft anledning att studsa tillbaka. Han var nu 36 år och hade goda utsikter att snart blifva kyrkoherde, om han hade stannat i Sverige, och nog förstod han, att han där skulle fått ett mycket angenämare jordiskt lif, än han kunde vänta bland de nybyggande landsmännen i den nya världen. Men han synes ej alls hafva haft någon tvekan i afseende på saken. I maj månad gifte han sig med mamsell Eva Helena Cervin från Kristianstad, född därstädes den 7 augusti 1820. "Jag minns mycket väl den tid", säger pastor Cederstam,* "då fröken Eva Cervin trädde i äktenskap med dåvarande vice pastor T. N. Hasselquist i Åkarp och Wittsjö. Där voro åtskilliga omständigheter, som ådagalade den lugna, fasta och bestämda karakter, som alltid kännetecknade fru H. Det gällde nämligen att på samma gång bestämma sig för att emigrera till Nordamerika, hvilket på den tiden och i dessa orter betraktades nästan som en galenskap, i synnerhet af den s. k. bättre klassens folk. Sålunda t. ex. hörde jag modern, fru Cervin, omtala följande i några förtroliga vänners närvaro: En dag, då moder och dotter sutto ensamma i sitt arbetsrum, ankom postbudet med ett bref till fröken Eva ifrån pastor Hasselquist. Hon tog brefvet, öppnade och läste det, utan någon synbar rörelse, icke ens en rodnad eller en muskels rörelse förmärktes i hennes lugna anletsdrag. Då hon

* Se Lefnadsteckning öfver fru Eva H. Hasselquist i Kors-Baneret för 1895 af P. A. Cederstam.

läst brefvet, lämnade hon det till modern och återtog med samma lugn sitt arbete. Sedan modern läst brefvet, lämnade hon det tillbaka och yttrade efter en stunds tystnad: Hvad tänker du om saken? Hon svarade: Hvad tänker mamma därom? Modern svarade: Det lämnar jag åt Gud och dig själf att afgöra. Efter en stunds tystnad sade fröken Eva: Jag tror, det är af Gud, och med mammas medgifvande svarar jag ja. Och därmed var det viktiga steget för lifvet taget och afgjordt. Intet ord talades vidare därom denna gång; arbetet fortsattes af båda med samma lugn."

Om bröllopet har han följande anteckning: "Det var mycket enkelt och ägde rum den 24 maj 1852 i Åkarp, där Hasselquist var vice pastor. Våra vänner önskade icke att blifva vigda af kyrkoherden i församlingen, som hade varit suspenderad för fylleri. De hade därför vidtalat en annan präst att förrätta vigseln, men af några orsaker hade han blifvit förhindrad att komma i tid. Som de nu sutto där i sin förlägenhet och väntade, kom vännen pastor Gustafson, och han fick således viga dem."

Efter att hafva erhållit kongl. m:ts permission jämte testimonium från domkapitlet i Lund var han färdig att i slutet af augusti begifva sig på resan till Amerika. Betyget från domkapitlet lyder sålunda:

"Utdrag ur Lunds Dom Capitels protocoll den 18 Augusti 1852.

§ 12.

Pastors Adjuncten T. N. Hasselquist, som enligt Kongl. Maj:ts nådiga skrifvelse af den 18 sistlidne Juni erhållit tjenstledighet under 3:ne år för att i Amerika såsom prest tjenstgöra bland der vistande svenskar, underrättar, att resan dit kommer att företagas under loppet af nästa vecka och anhåller om Dom Capitlets testimonium öfver sin embetsförvaltning i Fäderneslandet och

Resol.

ville Dom Capitlet, jemte anteckning till protocollet, att den beviljade tjenstledigheten räknas från den uppgifna tiden, med afseende på sökandens embetsförhållande vitsorda, att Pastors Adjuncten Hasselquist, som äfven på serskilta längre tider haft sig pastoral vård på eget ansvar såsom vice pastor uppdragen, med serdeles nit och skicklighet förvaltat sitt presterliga embete samt derunder städse ådagalagt en hedrande vandel, hvilket skulle honom genom utdrag ur protocollet meddelas.

Ut supra

In fidem,
J. W. Qviding."

Hasselquist hade hunnit göra sig icke allenast beundrad utan också älskad af rätt många af sina åhörare i Åkarp och Wittsjö, och det var därför med djup rörelse, som de skildes från sin älskade lärare. Vid afskedet voro de församlade och uttalade sina känslor genom följande enkla verser:

Till herr pastorn T. N. Hasselquist vid dess afresa från Åkarp till Norra Amerika i augusti 1852:

Så skall du ändtligt resa bort
från oss och till en annan ort,
och vi få kanske aldrig se
i tiden mer ditt anlete.

Den tiden blef ej mycket lång,
vi höra fick ditt tal och sång,
som ljöd så härligt, skönt och väl,
att röras kunde kropp och själ.

Här höres allmänt sorg och gråt,
då vi nu måste skiljas åt
och sakna få en trogen vän,
som visat oss till himmelen.

Ja, Herren han bedröfvas väl,
och därtill har han stora skäl,
när man så litet aktar på
hans dyra ord, vi höra få.

Man kan ej mycket undra på
om lärarena tröttna må
utså Guds rena, klara ord
på en så hård, förtrampad jord.

Tack, käre pastor, för din flit,
ditt tal, din sång, ditt varma nit,
din oförtrutna möda stor
att rätt förklara oss Guds ord.

Må Herren gifva växten, så
att detta ord rätt trifvas må!
O Jesus, vattna själf din jord,
att någon frukt må blifva spord!

Nu, käre pastor, far nu väl!
Gud hjälpe dig till lif och själ;
han stånde dig nu troget bi
på sjö och land, det önska vi!

Hans Ande följe dig också,
när lifvets ord du lära må,
att samlas kan en skara stor,
som rätt på Herren Jesus tror.

Dock glöm ej dina vänner här,
men bed för oss, o pastor kär,
att vi ej må tillbaka gå,
men glad hos Gud dig möta få.

Ja, framför allt i världen här,
så sök att bli hos Jesus kär!
Ehvar du blifva må och bo,
så sök hos honom frid och ro!

Nu far i frid, du fridens man,
farväl du trogne Jonatan!
Följ Öfverherdens trogna spår,
så går dig väl ehvart du går.

Ja, amen, Jesus, laga så,
att vi en gång vårt möte få
inför din tron. O Jesus kär,
låt ingen af oss saknas där!

A. T. S.

Utom sin hustru hade han i sitt sällskap på resan till Amerika omkring 60 utvandrare från norra Skåne. Resan skedde via Hamburg med segelfartyg, en väg, som icke var ovanlig för södra Sveriges utvandrare, och den 28 september anlände de lyckligt till New York. Resan fortsattes därifrån å den vanliga emigrantvägen till Chicago. I anledning af koleran, som äfven detta år visade sig, stannade tåget ett stycke från Chicago, och emigranterna lämnades där ute på prärien. Nu visste dessa icke, hvad de skulle göra till att börja med. Emigranthotell-värfvare infunno sig, men man vågade icke att öfverlämna sig åt dem. Man väntade pastor Esbjörn sig till mötes i Chicago, men hvar skulle de finna honom? Ändtligen beslöts det, att fru Hasselquist, såsom färdig i engelska språket, skulle gå in till Chicago i sällskap med Nils Randau, en duktig och pålitlig man af ressällskapet, och höra efter, om de kunde finna Esbjörn. När de hade kommit ett stycke in i staden, mötte de en körare, som liknade en svensk, hvarför de tilltalade honom, och riktigt nog träffade de rätt. Hans namn var Lind. Genom honom fingo de upplysning, att pastor Esbjörn icke ännu kommit till staden, men väntades, emedan norra Illinois-synoden i dagarna skulle hålla sitt årsmöte därstädes i den norska lutherska kyrkan, och han gaf dem anvisning på den norske lutherske pastorn, Paul Andersen. Esbjörn kom icke så snart, som han väntades, emedan hans första hustrus död hade inträffat i dagarna. Äfven hade han förlorat sin häst, och man får komma ihåg, att det på den tiden var stort, om man kunde åka på hästskjuts till Chicago från Andover, eller åtminstone till dess man träffade kanalen vid Peru. Han kom dock till mötet i Chicago. Emellertid fick Has-

selquist taga in hos den gästvänlige norske pastorn, där han hade ett mildare anfall af kolera, men erhöll en kärleksfull omvårdnad, så att han snart frisknade till igen Det öfriga sällskapet fortsatte resan på kanalbåt till Peru och därifrån med hästskjuts till Galesburg och Knoxville.

Vid synodalmötet, som nu hölls af lutherska norra Illinois synoden i Chicago, blef Hasselquist upptagen såsom medlem af synoden. I Ministerii protokoll för samma möte heter det: "Den kommitté, som nedsattes för att undersöka pastor T. N. Hasselquists ansökan att blifva upptagen såsom medlem af synoden, rapporterade, att den icke funnit något hinder i vägen för hans upptagande, hvarför det beslöts, att pastor T. N. Hasselquist, en ordinerad präst från Sverige, hvilken rekommenderas såsom en from och verksam (useful) Kristi tjänare, upptages såsom medlem af denna synod." På söndagen predikade han, naturligtvis på svenska, öfver Mikaelis-evangeliet, Matt. 18: 1—11, hvilken predikan förmodligen var hans första i Amerika. Vid detta möte var det ock, som Hasselquist och Esbjörn första gången sammanträffade med hvarandra. Hvilken betydelse skulle icke deras arbete hafva för den svenska lutherska kyrkan i Amerika! De voro i mycket olika hvarandra, och likväl på samma gång mycket lika. De liknade hvarandra däri, att de älskade den lutherska kyrkan och ville uppoffra sina krafter, ja, själfva lifvet, om det fordrades, för hennes framgång; men märkvärdigt nog, ingendera af dem var en klarsynt lutheran eller hade fått en djupare inblick i den lutherska kyrkans bekännelse, då de kommo hit till landet. Först efter att hafva varit här i några år blefvo de verkliga lutheraner i sin tro och bekännelse De voro hvarandra lika i afseende på en djupare kristlig erfarenhet och i afseende på allvaret och nitälskan att förkunna den bättring, som är inför Gud, och den tro, som är till vår Herre Kristus. De

voro hvarandra också lika däri, att de voro sant folkliga. Man märkte aldrig, att de någonsin i något afseende ville spela herrar. De framstodo såsom faderliga själasörjare och åtnjöto därför folkets kärlek och vördnad. Däremot voro de olika hvarandra t. ex. däri, att medan Esbjörn var blyg, tillbakadragen och hade mycket litet självförtroende, Hasselquist var djärf, tilltagsen och frimodig. När man sammanträffade med den förre, kände man alls ingen förlägenhet; men så var ej förhållandet då man sammanträffade med den senare, emedan han genast ingaf en känsla af öfverlägsenhet, hvilken känsla dock snart försvann, när man hann blifva litet mera bekant med honom. Den förre var icke rikt begåfvad såsom talare, men hade gedigna kunskaper och en stor förmåga att göra allting klart. Den senare var däremot en begåfvad talare och predikant, men hans skrifsätt var något tungt. Båda voro goda hushållare, men medan Esbjörn saknade allt affärssinne, var Hasselquist en tämligen god affärsman. Många andra fall att förtiga.

Efter mötets slut stannade Hasselquist ännu några dagar i Chicago, till dess han blef stark nog att fortsätta resan på kanalbåt till La Salle eller Peru (dessa platser ligga invid hvarandra), dit pastor Esbjörn, som hade återvändt hem, sände honom skjuts till mötes. Det var i slutet af oktober månad, då han kom till Andover, där han stannade öfver söndagen och predikade. Kyrkan hade då ännu inga fönster, intet golf och intet paneltak; gudstjänsten förrättades i undervåningen. Till ingångsord hade han 2 Kor. 11: 2: "Jag hafver fäst eder enom man, på det jag skulle fly Kristus en ren jungfru."

Fattigt såg det ut i Andover på den tiden, och icke bättre såg det ut i Galesburg, dit Esbjörn snart ledsagade honom och hans hustru. Vägen var lång, 25 mil, dålig och smutsig. Det var en regnig dag och skjutsen

tämligen skröplig. Det nya prästfolket blef icke föremål för någon lysande mottagning. Nära invid staden mötte de en svensk, och Esbjörn, som ville glädja honom med att den nye pastorn nu var kommen och föreställde honom för mannen, fick till svar: "Hvad skulle han här?" Två år förut hade jag besökt Galesburg och fann då, att de allra flesta svenskar, som bodde där, och de voro icke så särdeles många, bestodo utaf sådana, som hade skilt sig från jansenisterna på Bishop Hill och numera anslutit sig till metodisterna. Deras lärare och ledare var Jonas Hedström, som bodde i Victoria. Redan i november 1849 hade Esbjörn börjat göra besök i Galesburg, och en del svenskar hade börjat besöka de gudstjänster, han höll; men de utgjorde mycket tvifvelaktiga element, så att det var svårt att åstadkomma någon församlingsorganisation. Ändtligen blef dock en församling organiserad den 24 augusti 1851, men den påverkades så af de amerikanska kongregationalisterna, att den icke hade mycket af luthersk karakter. Sålunda t. ex. leddes söndagsskolan helt och hållet af studenterna vid Knox College. Om hösten 1851 förordnade Esbjörn, som intet ondt anade, Gustaf Palmquist, som var hemlig baptist, till församlingens predikant, och följden däraf blef att ännu mera fördärfva församlingens lutherska karakter. Emellertid var det ett under, att det blef något af församlingen därstädes; men några nya element hade börjat inkomma, så att den icke hade gått alldeles omstyr, då Hasselquist kom.

Det såg sålunda icke uppmuntrande ut för det nya prästfolket. De, som skulle utgöra församlingsmedlemmar, voro mycket fattiga; ingen kyrka ägde de och naturligtvis intet boställe. Till att börja med bebodde han ett par små rum, som utgjorde hälften af ett hus, och i andra hälften bodde en supig f. d. Erik Jansare, som själf var beskedlig nog, trots sitt superi, men hustrun trätte från morgon till kväll. Det större rummet

Dr. Hasselquists första boningshus i Galesburg.

tjänte som hvardagsrum, studerrum, kök, "parlor", etc., och bekvämligheterna såväl som möbleringen voro därefter. Ingen säng fanns i huset till att börja med, utan golfvet fick tjäna som säng, och bordet utgjordes af den kista, i hvilken pastorn öfverförde sitt bibliotek. Här må för egendomlighetens skull nämnas, att somliga, andra trosbekännare, talade om pastor H.s böcker såsom hans "afgudar", ty studier ansågos som ett *fördärf* för en själaherde. Huset, som han bebodde, var emellertid ej tätare, än att golfvet blef fullt af vatten då det regnade. Men hvad betydde det, då det gällde att verka Herrens verk?

Ja, nu var Hasselquist kommen till Amerika och till den plats, dit han var kallad; men medgifvom det: det såg icke uppmuntrande ut i något afseende. Om han och hans hustru hade börjat att klaga och gifva sig öfver, om de hade tyckt, att de hade blifvit bedragna eller kastat sig själfva uti ett stort elände, hvem skulle hafva undrat därpå?. Men det sanna är, att ingen hörde dem någonsin beklaga sig öfver sin olycka eller uttala något missnöje med sin lott. De syntes icke det minsta fästa sig vid den dåliga ställningen, utan togo allt såsom den naturligaste sak i världen. Det är i sådana lägen, som starka andar uppenbara sig. Men utan kärlek till Herren och nitälskan för själars frälsning hade det helt säkert varit annorlunda.

II.

Hasselquist under hans tid i Galesburg.

Strax efter sin ankomst höll han sin inträdespredikan, och texten utgjordes af de tre första verserna af 1 Kor. 2. Denna predikan gjorde ett djupt och varaktigt intryck på de närvarande. "Och jag, mina bröder, då jag kom till eder, kom icke för att med höga ord eller hög vishet förkunna eder Guds vittnesbörd" etc. Att denna text utgjorde likasom uppslaget eller det stora och alltid enahanda, men oändligt växlande te ma, sompredikanten under ett framgångsrikt arbete i Herrens vingård skulle sysselsätta sig med, det veta vi, som så väl kände till både mannen och hans verksamhet. Åhörarne togo stolar och talgljus med sig till gudstjänsten, och predikanten kunde med stor svårighet urskilja föremålen i kyrkan.*

För den lutherska verksamhetens framgång i Galesburg voro tvenne villkor omedelbart nödvändiga, nämligen fördomarnas bortrödjande emot den lutherske pastorn och en egen församlingslokal, öfver hvilken den lilla församlingen ägde full bestämmelserätt. Man kan nu knappt föreställa sig, hvilken bitter partianda våra första lutherska pastorer mötte under det tidigare skedet af sin verksamhet här i landet, i synnerhet från metodisternas och baptisternas sida. I Galesburg hade J. Hedström och hans vänner från början motarbetat Esbjörn och utmålat honom såsom en död statskyrkopräst, en fiende till lefvande kristendom och en person, som endast predikade för penningar. Den svenska lutherska kyrkan utmålades såsom alls intet att föredraga framför den katolska kyrkan, och bevis därför var ju det sakförhållandet, att Esbjörn stundom brukade prästrock samt den svenska kyrkohandboken.

* Meddeladt af A. R. Cervin.

Hans försök att lägga bort dessa saker, som han gjorde för någon tid, hade naturligtvis icke den åsyftade verkan. Det myckna pratet emot Esbjörn väckte äfven ibland kongregationalisterna icke så litet fördomar emot honom, ehuru de egentligen skulle vara hans vänner och understödde honom. Såsom redan blifvit nämndt, ville de taga ledningen af den svenska lutherska församlingen, i synnerhet af söndagsskolan och ungdomen. Det engelska språket skulle införas och församlingen amerikaniseras så fort som möjligt. De hade uppenbarligen icke några höga tankar om kyrkan i Sverige och dess prästerskap; men ansågo sig själfva vara långt framom dem i alla afseenden. När nu Hasselquist kom, mötte han tämligen allmänt denna ström af fördomar emot sig, och han fick snart känna ofördelaktigheten däraf. Emellertid fanns där åtminstone en man, en ansedd handlande vid namn Colton, hvilken tidigt hade lärt känna H., förstod att uppskatta hans värde och insåg det galna uti de allmänna fördomar, som man hyste emot honom och hans verksamhet. Han lät anordna en stor middag och inbjöd därtill Hasselquist och hans fru, de amerikanska prästerna i staden så väl som lärarne vid Knox College. Här var det tillfälle att bli bekant med och att pröfva styrkan af nykomlingens kunskaper och förmåga. Resultatet blef hälsosamt, och de nedsättande fördomarna gåfvo vika för aktning och till och med vördnad.

Rörande frågan om kyrka i Galesburg hade man redan tidigt, 1850, sökt att samla penningebidrag till ett "meeting house". I maj rapporterade Esbjörn till Amerikanska Hemmissionssällskapet: "Meeting house-byggnaden på den senare platsen (Galesburg) är naturligtvis mycket försenad, fastän en stor del af den amerikanska befolkningen i staden ådagalägger ett djupt och kärleksfullt intresse för befrämjandet af Herrens verk genom mig." Den 2 september samma år rapporterade

Den första svenska lutherska kyrkan i Galesburg, Ill.

han: "I Galesburg har man icke ansett det tillbörligt att organisera en församling på grund af motstånd och svårigheter från andra håll.* Likväl är "meetinghuset" för en blifvande luthersk församling, hvilket jag omnämnde i min förra rapport, så långt kommet, att en skön "frame" af 30 med 40 och 18 (fot) med torn, är upprest på en god tegelgrundval (allt genom subskription i staden), och vi hoppas, att vi där snart nog skola kunna organisera ett litet sällskap af troende." Men huru det intrigerades, kom den tillämnade kyrkan i händerna på de amerikanska Wesleyanska metodisterna; dock fingo de svenska lutheranerna begagna den, ofullbordad som den var. Efter Hasselquists ankomst inköpte den svenska församlingen densamma, och det dröjde icke länge, förrän hon måste tillbyggas. Hon stod på samma ställe, där den nya kyrkan nu står. Med egen kyrka kunde man bättre undandraga sig det sekteriska inflytandet från de andra partiernas sida.

Söndagsskolan var ännu i händerna på kongregationalisterna, och för att åstadkomma en ändring i detta förhållande blef den reorganiserad i augusti 1853 och hade då 5 lärare och 27 lärjungar. Engelska språket fortfor att begagnas i tvenne af de 5 klasserna, men sedermera aftog i betydlig mån det engelska språkets inflytande för att lämna rum åt svenskan.

I början af oktober 1853 höll norra Ill.-synoden sitt årsmöte inom Hasselquists församling i Galesburg. Han hade då varit på platsen ett år och kunde rapportera till synoden, att hans pastorat bestod af 4 församlingar, i hvilka funnos 191 kommunikanter, af hvilka den större delen måste ha tillhört församlingen i Galesburg. Icke mindre än 165 hade under året blifvit mottagna, uppenbarligen på betyg från Sverige. Hvilka de två församlingarna utom Galesburg och Knoxville voro, som

* Troligen syftas på pastor J. Hedströms intriger och de fördomar, han sökte att uppväcka bland amerikanerna mot Esbjörn.

han räknade till sitt pastorat, är jag icke viss på. Möjligen voro de Wataga och Altona. För öfrigt besökte han många andra platser rundt omkring, så snart han visste, att där voro några landsmän. Man kan kalla hans tid i Galesburg:

En elfvaårig, rastlös missionsverksamhet.

Han var nu i sina bästa år, frisk, stark och full af lefnadslust och brinnande i sin ande för att verka Herrens verk. För att sätta oss in i denna rastlösa verksamhet är det nödvändigt att detaljera densamma och att följa honom i spåren år efter år.

Den första veckan i januari 1853 tog han del i det första svenska lutherska konferensmötet i detta land, hvilket då hölls i Moline, Ill. På enträgen uppmaning af den norske pastorn Paul Andersen i Chicago att resa dit och stifta en svensk luthersk församling därstädes, begaf sig H. omedelbart från Moline till Chicago. Chicago—Rock Island-banan var då icke färdig till Rock Island, hvarför han måste taga postskjuts, till dess han träffade banan, möjligtvis i Tiskilwa.* I ett bref till dr P. Fjellstedt, dateradt Chicago måndagen den 17 januari 1853, heter det: "Efter att hafva bevistat Mississippi-konferensens sammanträde i Moline tog jag vägen därifrån till Chicago, och har jag nu sedan i torsdags förliden vecka predikat härstädes fem gånger. I går på f. m. predikade jag egentligen för norska församlingen och på e. m. för svenskarne. Vid senare tillfället predikade jag: 'Om en kristlig försiktighet i afseende på främmande religionssamfund' och talade därefter några ord öfver Jer. 6: 16, hvarefter pastor Paul Andersen med afseende på det viktiga förehafvandet frambar en brinnande bön, hvilken lockade tårar ur de flestas ögon.

* Uppgiften i Kors-Baneret för 1881, sid. 80, att H. reste hela vägen med postskjuts är ej riktig.

Därefter gingo vi båda inom altarskranket och föreslogo svenskarne trenne beslut (d. v. s. förslag) rörande församlingens stiftelse, grunden för medlemmars ytterligare mottagande och dess karakter såsom luthersk. Nu skedde anteckning af medlemmar, och beslut fattades om lärares kallande, hvarefter alltsammans slutades med bön och välsignelsen samt afsjungande af psalmen n:r 412, v. 6, i svenska psalmboken."*

I ett bref till sin hustru, dagtecknadt Chicago den 18 januari 1853, skrifver han: "Jag har nu varit i Chicago sedan onsdagsaftonen i förliden vecka..... Jag har nu predikat torsdags-, fredags- och lördagsaftnarna i förra veckan samt både på för- och eftermiddagen i söndags; efter den senare gudstjänsten talade jag några ord öfver Jer. 6: 16, begärde norska församlingens förböner för det utlysta förehafvandet, hvarpå Andersen bad en hjärtlig bön. Därefter stiftades svenska lutherska församlingen, och tecknade sig såsom medlemmar däri 64 kommunikanter, så att församlingen med barn uppgår till 100 personer; dock kommer detta antal att ökas ännu under min vistelse här. I går var jag sysselsatt med att skrifva ett långt bref till Fjellstedt med begäran, att han ville skaffa hit Dahlholm — (skall vara Dahlstedt) — eller någon annan tjänlig man. I går afton, i kväll och i morgon afton predikningar. På torsdag komma vi (Andersen och jag) att resa till St. Charles, 50 mils järnväg härifrån,** där ett stort svenskt nybygge är med kyrka, hvarom Unonius och metodisterna hafva slitits. Där lär ock vara en metodistpräst. Det oaktadt försöka vi att stifta en luthersk församling där med förbehåll på kyrkan, om möjligt är. Jag kommer väl ej till Chicago igen förrän nästa måndag och har lofvat vara här öfver äfven påföljande söndag för att då hålla nattvardsgång. Därom får du underrätta församlingsborna, som

* Kors-Baneret för 1881, sid. 80.

** Miltalet oriktigt — är ungefär 35 a 40 mil.

få lof att tåla sig med det. Jag har icke legat på latsidan..... Jag har nu så brådt med besök och att besöka, att jag ej har tid att skrifva så mycket jag önskade."

Den 22 januari skref han igen till sin hustru: "Sistlidna torsdag reste jag och Andersen till St. Charles, där vi hållit aftongudstjänster två dagar, och återkommo för några timmar sedan till Chicago. I går afton stiftades i St. Charles en skandinavisk evangelisk luthersk kyrka med 34 medlemmar till en början. Äfven där hade metodisterna varit och gjort allt för att försäkra sig om kyrkan för sin af 13 personer bestående församling; men det har icke lyckats, utan den är och blir luthersk, och om måndag åtta dagar begifva Andersen och jag, om Gud vill, oss ånyo till St. Charles för att samma dags afton hålla gudstjänst, samt dagen därpå, på förmiddagen, inviga den nya kyrkan, installera diakonerna, hålla nattvardsgång och gudstjänst. Dagen därpå begifver jag mig på hemvägen....."

Af dessa underrättelser finner man, att han var borta från sitt egentliga pastorat nästan hela januari månad, hvarmed församlingsborna fingo, som det heter, "tåla sig". Det var emellertid ett vackert drag, att våra äldsta församlingar "tålde sig med", att deras pastorer reste ofta och besökte landsmännen på de platser, där de saknade pastorer. Huru skulle det gått, om de icke haft det sinnet?

I början af april 1853 reste Hasselquist med egen häst hela vägen från Galesburg till New Sweden i Jefferson county, Iowa, en vägsträcka, såsom vägen då gick, af 90 mil. Meningen var att hålla ett konferensmöte i New Sweden den 10 april, enligt beslut vid mötet i Moline; men Esbjörn blef sjuk, så att han icke kunde resa, och Valentin, som hade predikolicense i Moline och Rock Island, hade icke råd till att resa; alltså blefvo Hasselquist och M. F. Håkanson ensamma om mötet. Det tog Hasselquist två dagar från Galesburg till Burlington, och

därifrån två dagar till New Sweden. Nu går det på två a tre timmar på järnväg. Utom flitigt predikande var H. församlingen behjälplig med att bättre ordna församlingens angelägenheter, hvarvid ett slags konstitution blef antagen och dess predikant, M. F. Håkanson, blef uppmuntrad och bättre underrättad rörande församlingsvården.

I slutet af maj samma år finna vi honom igen i Chicago, och i förening därmed utsträckte han sin resa ända till Jamestown, N. Y., och Sugar Grove, Pa. Följande utdrag af en skrifvelse från tvenne af den svenska församlingens i Chicago diakoner är upplysande: "Vi få för det första hembära en hjärtlig tacksamhet för all den möda och det arbete, som pastorn redan har haft för våra odödliga själars salighet. Vi vilja nu åter igen bedja pastorn, att han är af den godheten och kommer tillbaka till Chicago, om Herren förlänar honom lif och hälsa, så fort som ske kan efter påsk, ty våra norska bröder hafva sinsemellan beslutat, till vår stora glädje, att de vilja anförtro det prästerliga ämbetet åt pastorn under pastor Andersens bortresa, eller åtminstone tills någon präst från Sverige kan komma hit, som kan förestå den norska och svenska lutherska församlingen (-arna) i Chicago. Vi hoppas, att vi svenskar af evangeliska lutherska församlingen i Chicago och St. Charles skola kunna bisträcka hälften af pastorns reseomkostnader och öfrig ersättning för pastorns tjänstförrättande härstädes och våra norska bröder hälften....." Detta skrefs redan den 20 februari.

Pastor Andersen skref på samma gång och understödde kraftigt förslaget. Han skulle nämligen resa till de östra staterna för att bland därvarande tyska och amerikanska lutheraner samla medel till den norska lutherska församlingens påtänkta nya kyrkobyggnad. Hans skrifvelse andas en innerlig omsorg om den späda svenska församlingen i Chicago, och visst är, att den hos

honom och den norska församlingen stod i en icke ringa tacksamhetsskuld. Hasselquist kunde dock icke resa till Chicago förrän fram i maj, hvilket är klart af ett par bref, som Esbjörn skref till honom, i hvilka han ger honom uppdrag rörande den stämning, han fått af pastor G. Unonius, den svenske episkopalprästen; men i synnerhet får man underrättelse om detta hans besök i Chicago och äfven i Jamestown och Sugar Grove genom ett bref från Hasselquist till hans hustru. Brefvet är upplysande rörande den tidens förhållanden i Chicago och på andra ställen så väl som rörande Hasselquists outtröttliga arbete, hvarför följande utdrag meddelas:

Chicago onsdagen den 25 maj 1853.

"..... Jag vill dock skicka dig några ord ytterligare om de kommande dagarnas föresatta göromål. Jag vill likväl äfven nämna om förliden söndag. Lördagsmiddagen kom jag till St. Charles och hade sammankomst på kvällen i kyrkan. Kl. något öfver 9 söndags förmiddag började gudstjänsten åter med barndop i kyrkan; fortsattes med nattvardsgång för 70 kommunikanter och slutades med vanlig gudstjänst något öfver kl. 1.* Därpå åt jag middag, satte mig på en vagn och for 10 mil långt till en annan stad, Elgin, gaf där först en sjuk änka nattvarden, vigde ett par och utdelade nattvarden till 14 a 15 personer, och höll därpå förklaring öfver liknelsen om den förlorade sonen, så att allt var ej slut förrän nära half tio på kvällen. Kl. ½10 följande dag gick (reste) jag på järnväg till Chicago. Kom fram kl. 1, läste med nattvardsbarnen kl. 2 och hade gudstjänst om aftonen. Samma kväll fick jag bref från Bergenlund**, däri han tämligen tillfredsställande besvarar mina frågor till honom och begär, att jag skall resa dit

* Denna oliturgiska ordning lär förekomma somligstädes i Skåne och möjligen på andra håll i Sverige, och H. följde den i synnerhet under sin första tid i Amerika.

** Bergenlund sökte predikolicense för att verka ibland svenska lutheranerna i Jamestown, N. Y., och Sugar Grove, Pa.

och det snart, innan Hedström från New York, som väntas, hinner komma.* Därför har jag beslutat att, om Herren ej ändrar det och jag ej får underrättelser från dig, som tvinga mig att färdas hemåt, begifva mig till Jamestown nästa måndag, och förmodar mig kunna vara där tisdags afton, dock förmodligen ej förr än sent, uppehålla mig där onsdagen och torsdagen samt i Sugar Grove fredagen, lördagen och söndagen, och om måndagen begifver jag mig på återvägen till Chicago samt om torsdags morgon därifrån mot mitt kära hem..... På söndag får jag åter en arbetsam dag. Den norska församlingen vill hafva sin särskilda gudstjänst som vanligt ..... därefter konfirmation, nattvardsgång och högmässa. Herren Jesus gifve mig kraft och nåd!"

Vi meddela i detta sammanhang det första bref, som han skref till pastor E. Carlson efter dennes ankomst till Amerika, ett välkomstbref, som i sin varma innerlighet är ett vältaligt uttryck för hvad H. kände för och huru han fattade deras ställning och uppgift häri "det underliga Amerika". Han skrifver:

Galesburg, Knox co., Ill., den 2 september 1853.

Käre broder i Herren Jesus!

Af ryktet har jag fått veta, att du varit på vägen hit till det underliga Amerika; men någon visshet har jag dock ej haft, förrän br. Fjellstedts bref för några dagar sedan ankom från Chicago, då jag dock åter endast kunde sluta och förmoda, att du var anländ till samma stad. Nu, jag kan väl förstå, att du haft och har mycket att tänka på och liten tid att använda på skrifning. Tack emellertid, broder, att du, såsom jag är viss, för Herrens skull och hans församling åtagit dig den kallelse, som jag å församlingens i Chicago vägnar utfärdade. Välkommen, dyre broder, till ett land af strid för Kristi församling i allmänhet och vår lutherska i syn-

* Hedström i New York var egentligen den svenska metodismens fader i Amerika. Jämför min De Svenska Lutherska Församlingarnas Historia i Amerika, sid. 16 ff.

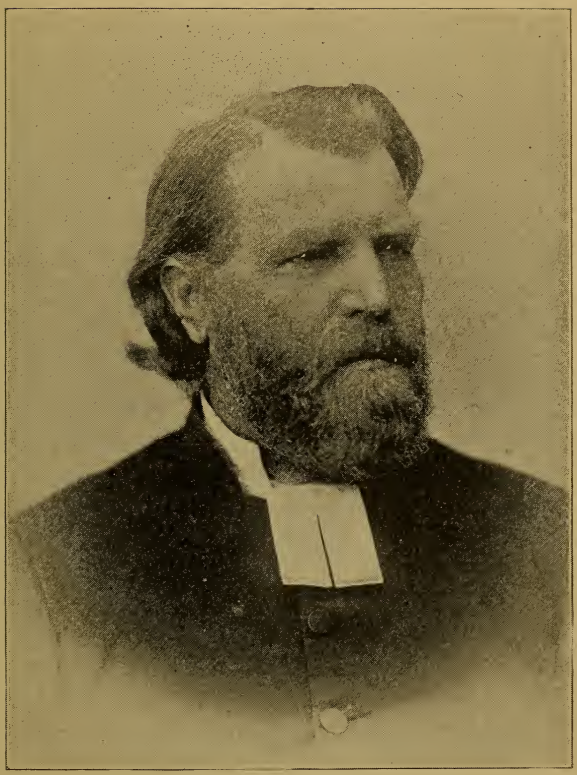

Dr Erland Carlsson.

nerhet, som här länge varit misskänd, eller såsom känd och dock okänd, men dock nu begynner visa sig i sin kraft. Vi hafva här många försakelser att lida, men likväl ett viktigt verk att förrätta, att försvara vår bekännelse och dess bekännare emot många hemliga och uppenbara villfarelser. Här är mycket att lära, som man näppeligen kan lära annorstädes; äfven om vi skulle vilja återvända till fäderneslandet, är icke vistelsen här fåfäng. Herren vare din del och din ganska stora lön, ditt hjärtas fröjd och förnöjelse under din strid här! Han elde dig med sin kärlek till nit för hans Jesu namn, och vederkvicke dig med sin närvarelse, då dina bemödanden synas dig fåfänga! Han gifve dig i ersättning för hvad du lämnat den fröjdefulla utsikten på din salighet! Han vare din styrka, din vishet, ditt allt! Af fullt hjärta tillönskar jag dig mer än detta.

Gärna skulle jag snart vilja se dig och samtala med dig om gammalt och nytt. Men förmodligen vet du redan, att lutherska synoden för norra Illinois sammanträder här i första hälften af oktober. Du får resa hit förut, till och med genast, och förkunna här Guds ord; sedan kunde vi resa till Andover, Moline och Rock Island m. fl. städer och besöka därvarande landsmän. De behöfva väckas och styrkas; väckas till att besinna, hvad deras frid tillhörer, och styrkas i hållandet af bekännelsen. Skrif genast några ord till mig om möjligheten häraf, så skall jag ock genast svara och uppgifva resplan. Har du något nytt från Sverige i bokväg, så tag sådant med dig. — Den barmhärtige Frälsaren lede dig vid sin hand i allt det du gör! Då går allt väl.

Din i Kristus förbundne broder,

T. N. Hasselquist.

I ett bref af den 15 november 1853, således efter synoden och deras första möte i Galesburg, skrifver Hasselquist bland annat: "Du minnes vi talades vid här, att Esbjörn och jag skulle komma till eder i Chicago och

därstädes hålla Mississippi-konferensens första möte efter synoden detta år. Vi hafva sedermera tänkt närmare på saken och beslutat att, derest Herren ej lägger därför hinder, infinna oss hos eder i slutet af detta eller början på nästa år; men med det villkor, att broder (P.) Andersen skaffar oss "halffare billets" på Rock Island railroad. Färden blir oss annars för dyr. Vill någon eller några bestå oss reskostnaderna, som vi väl behöfva, vore det bäst....."

"Har du funderat något på den föreslagna svenska tidningen? Jag hör så många, som längta efter en sådan, allra mest för fullständiga underrättelser från fäderneslandet. Du får icke slå saken ur hågen, emedan vi måste försöka fria vårt folk ifrån omoraliska och okyrkliga tidningar. Friskt mod i Herren!"

Häraf finner man, att det första förslaget eller talet om en svensk tidning i Amerika inom den svenska lutherska kyrkan uppkom vid synodalmötet i Galesburg i oktober 1853. Huru det förverkligades, få vi vidare se.

Året 1854 var för H. om möjligt ett ännu mera arbetsamt och betydelsefullt år. Redan i febr. kommo bref till honom rörande baptisternas härjningar bland landsmännen i Burlington och New Sweden, Iowa, med uppmaning att han ville resa dit och på lämpligt sätt undervisa folket. Äfven predikanten M. F. Håkanson i New Sweden hade börjat vackla i sin tro under påverkning af baptistpredikanterna. Så snart som det blef möjligt, reste pastor Hasselquist till Burlington och New Sweden. När han kom i närheten af Håkansons bostad, mötte han honom och några andra bärande en korg med kläder, och hvilka vandrade ned åt floden. Håkanson skulle nu omdöpas. Hasselquist hälsade vänligt och frågade: "Hvarthän ämnen I eder i dag?" "Att mottaga det rätta dopet", blef svaret. "Så gån då i Herrens namn!" sade Hasselquist och fortsatte i lugn sin väg till Håkansons hem.

Dr Hasselquists första egna boningshus i Galesburg.

Då Håkanson kom tillbaka, hade H. ett allvarligt samtal med honom, och Gud fick göra nåd med Håkanson och föra honom till rätta. Hasselquist ställde med fogliget och vishet allt i sin ordning igen och Håkanson emottog åter sitt ämbete och verkade i New Sweden till i november 1856.

Galesburg och trakten däromkring hade blifvit förskonade för koleran intill detta år, men nu infann sig den fruktade sjukdomen. I Galesburg dogo icke så många bland svenskarne, kanske 10 eller 12, men däremot i Knoxville dogo 40, och i det lilla nybygget, vanligen kalladt Spoon Timber, sedermera Wataga, dogo 5 eller 6. Till Galesburg kom sjukdomen med järnvägsarbetare, som fortfarit att vistas vid järnvägen oaktadt den starka hettan. Denna sjukdom visade sig vara till väckelse och andlig välsignelse för landsmännen i Galesburg och Knoxville så väl som på andra ställen.

Redan under sommaren började väckelsen visa sig mera kraftig, och pastor H. beslöt då att hålla aftonsammankomster under en hel veckas tid för att med Guds ords undervisning betjäna de salighetssökande själarna. Söndagen den 14 augusti hölls konfirmation med 14 yngre och äldre barn, som blifvit undervisade ungefär ett halft års tid, och med denna högtid började sammankomsterna. Dagen förut hade en stor mängd landsmän anländt från Sverige. Det första koleradödsfallet förekom ock veckan förut, helt oförmodadt. Med detta dödsfall var det som Herren liksom utropade: "Den där hafver öron till att höra, han höre!" Sammankomster höllos hela veckan för fullt hus; flere dödsfall förekommo ock, men man synes ej hafva det minsta fruktat för kolerasmittan. Det andliga intresset var det allrådande. Mot slutet af veckan begärde omkring 100 personer att få förena sig med församlingarna i Galesburg och Knoxville, och under samtalen med dem "runno många tårar och bröto många bekännelser sig

fram ur hjärtan, där man minst förmodat sådant". Många rörande tilldragelser förekommo ibland de sjuka och döende, som visa, hvilken stor betydelse den från barndomen inlärda kristendomskunskapen ändå kan hafva, fastän den legat som ett obrukadt kapital. "Vid samtalet med två andra", yttrar H., "kom jag att skämmas öfver min dårskap; då jag nämligen icke strax kunde märka, hvad jag sökte, började jag tala allvarligt om deras farliga belägenhet, men då tårades den enes ögon, och samtalet yppade ett så ödmjukt, fattigt och hungrigt hjärta, att jag fick anledning till glädje i stället för bedröfvelse." "Vid sjuksängarna och dödsbäddarna", fortsätter han, "hafva gripande saker förekommit. På ett ställe hade fyra små barn blifvit utburna, och då vid ett tillfälle två små lik stodo i huset, inkom en amerikansk grannkvinna och betraktade med rörelse de båda små resenärerna samt ville äfven taga del i deras bedröfvelse, som måste låta dem draga sina färde. Därvid möttes hon likväl af en af husets invånare med den anmärkningen, uttalad med gladt anlete: 'Är det icke godt med en sådan Gud, som gör så väl med våra och sina barn?' Efter några ord mer brast hon ut i tårar och sade: 'Ack, den som hade det såsom I!' Denna stackars beskedliga kvinna tillika med sin man hörde ej till någon församling, hon kunde ej läsa innantill i böckernas bok, dit hon visades för att lära känna den Frälsare, som gjort dessa svenskar så nöjda med sin Guds vilja; hon beklagade nu detta bitterligen, önskande, att någon ville läsa för henne, men ingen kunde läsa engelska" Vidare säger han: "Så allmänt var nådearbetet hos både sjuka och friska, att en af diakonerna, som vandrat omkring ibland dem, utbrast med glädjetårar på min fråga, huru det stod till: 'Åhjo, Gud vare lof, nu är det roligt att vandra omkring bland våra landsmän, ty nu är det icke fråga om att köpa jord och bygga hus, utan om att blifva salig.'"

Att Hasselquist var själen i denna rörelse, att han befrämjade den, ledde och gladde sig öfver den, emedan han trodde på nödvändigheten af en sann väckelse och omvändelse, detta är helt visst, och denna öfvertygelse hade han, så länge han lefde. Men på samma gång kan man icke neka, att han undergick en mycket märkbar förändring, som var mycket hälsosam. Denna förändring rörde icke kristendomen och vår lutherska läras grundfrågor egentligen, utan mera kulten, d. v. s. gudstjänsten och kristendomslifvets praktiska former, så vida man icke bör nämna uppfattningen af nådemedlen och predikoämbetet. I senare fallet tror jag, att han blef allt mera hälsosamt konservativ, men han blef icke så konservativ, att han fruktade för andliga rörelser i församlingen, utan tvärtom predikade och handlade så, att han ville, det alla måtte vara i sanning andligen vakna och omvända. Men under väckelsen i Galesburg 1854 och sedan under flera år gick han nog långt i eftergift för amerikanska reformerta metoder och åsidosatte den svenska lutherska kyrkans kult och kyrkliga bruk, så att man kunde tro, att han blifvit en riktig rabulist. Sålunda kunde man på en söndagsförmiddag se honom komma i kyrkan i en hvit linnerock, och som han gick på gången, kunde han uppstämma en af Ahnfelts sånger, då vanligtvis hela församlingen stämde in. Sedan spatserade han rätt upp i predikstolen, läste upp en bibeltext, höll därpå en extemporär bön, sedan predikade han en stund; men just som han stod och predikade, började han igen att sjunga en bekant sång, och sedan fortsatte han att predika en stund igen. Slutet blef lika improviseradt som början. Man frågar: huru var det möjligt, att Hasselquist, som äfven då i allmänhet predikade Guds ord i öfverensstämmelse med vår lutherska lära, kunde blifva så rabulistisk i afseende på kulten? Jag kan icke andraga någon annan orsak än följande förhållande: För det första var den svenska församling-

en i Galesburg från början under ett starkt amerikanskt reformert inflytande, i synnerhet under kongregationalisternas, såsom redan har blifvit påpekadt. För det andra var Hasselquist unionistiskt sinnad ända upp till 1860, d v. s. han trodde, att det gick an att samverka med andra trosbekännare, äfven när det gällde kristlig uppbyggelse. Han såg därför ingen fara uti att ackommodera sig efter den allmänna åskådningen och lämna den gamla svenska lutherska ordningen, om han därmed kunde vinna något för den lutherska läran för öfrigt. För sin del kunde han vara fullt fri, han kunde ha prästkläder, och han kunde låta bli; han kunde bruka den svenska lutherska gudstjänstordningen och perikoperna, och han kunde låta bli, ehuru han stundom kunde gå onödigtvis mycket långt för att visa sin frihet. Men han fick snart se, att denna frihet missbrukades. Ett parti växte upp i församlingen, som ansåg det såsom synd att bruka prästkläder, att läsa syndabekännelsen eller att bruka kyrkohandboken; man fick, som det heter, hålla kyrkorådsmöten "af den orsak, att våra medlemmar blefvo särdeles klandersjuka i afseende på gudstjänstordningen; de ansågo det orätt att stå upp, när Guds ord lästes för altaret, och blefvo omsider sittande, äfven då församlingen stod".* De fordrade, att prästen skulle sitta och icke stå för altaret, att han icke skulle nyttja prästkrage, och gingo däri så långt, att, när Håkan Olson, en af Hasselquists lärjungar, blifvit präst, och utan tvifvel på Hasselquists bestämda råd uppträdde med prästkrage, en af diakonerna framträdde till honom och gjorde min af att vilja rifva af honom kragen. Denna, såsom det synes, obetydliga surdeg utvecklade sig så, att, redan innan Hasselquist flyttade från Galesburg, listor kringsändes i ändamål att värfva medlemmar till en fri församling, som också ändtligen

* Kors-Baneret 1881.

kom till stånd under namn af "den andra lutherska församlingen i Galesburg" (Second Lutheran). Detta blef frukten af Hasselquists obetänksamhet. Han insåg det bäst själf, och det bör stå såsom ett varnande exempel för oss och för alla, som älska våra fäders tro och kyrka, att icke gå till ytterligheter hvarken åt den ena eller andra sidan.

Det var utan tvifvel på grund af den rådande sjukligheten i Galesburg, som H. icke besökte norra Illinois-synodens möte i Peru, La Salle co., Ill., i början af september 1854; men hans frånvaro från det senare på hösten i Andover hållna konferensmötet hade en annan orsak, som på samma gång står i sammanhang med en ny verksamhet, hvilken H. nu snart stod färdig att börja, nämligen utgifvandet af den svenska tidningen *Hemlandet*. Redan på konferensmötet i Chicago i januari 1854 hade man talat, man och man emellan, om behofvet och önskvärdheten af att hafva en tidning på svenska språket, och man insåg, att den skulle blifva ett kraftigt medel för att bland annat befrämja den kyrkliga verksamheten bland landsmännen i Amerika; men frågan kom dock icke till någon officiell behandling. Man ansåg, att tidningen borde utgifvas i Chicago, och att pastor Erl. Carlsson borde åtaga sig redaktionsbestyren. Då emellertid den senare saknade tid att företaga arbetet, men i stället yrkade på att Hasselquist i alla händelser borde göra en början, så blef omsider sålunda öfverenskommet, att H. skulle göra ett försök med en tidning i Galesburg. För detta ändamål var det nödvändigt, att han skulle höra sig för, huru den allmänna meningen rörande företaget var i de svenska nybyggena på både närmare och fjärmare håll. I detta syfte företog han en lång, besvärlig resa, först till Minnesota och sedan till de östra staterna, hvilken resa han började att beskrifva i de första numren af Hemlandet, men som han icke afslutade. Ett minne från denna resa

har jag i ett bref till mig från Pehr Anderson, dagtecknadt Chisago Lake, Minn., den 8 november 1854, däri det bland annat heter: "Det besök, som pastor T. N. Hasselquist gjorde åtta dagar i går sedan hos oss, var mycket kärt. Han kom hit på måndagsaftonen och var här endast en dag och reste härifrån påföljande onsdagsmorgon. Han hade tre möten: det första måndagskvällen och före och efter middag tisdagen. Han höll ock nattvardsgång. Hans predikoämne eller text var ur Lukas 15, öfver hvilken han gjorde en härlig förklaring. Han beskref den förlorade sonens ställning och tänkesätt, både när han utgick från och återkom till fadershuset, med så lifliga färger och evangelisk ande, att gaflarna i vårt nya skolhus hade kunnat mjukna. Jag tyckte, att det aflösningsformulär, han brukade vid skriftermålet, var särdeles passande och skriftenligt. Efter vanlig syndabekännelse sade han: "Är nu denna din bekännelse i öfverensstämmelse eller lika med den förlorade sonens vid hans återkomst till fadershuset, så förkunnar jag dig m. m." Utom Chisago Lake besökte han några andra platser i Minnesota, men emedan det var sent på hösten och fara för att floden snart skulle frysa till, så måste han snart begifva sig söder ut. Detta var hans första besök i Minnesota.

Från Minnesota synes han hafva rest direkt till Chicago och därifrån till Jamestown, N. Y., och Sugar Grove, Pa., där han äfven hade ett särskildt uppdrag af synodens president, dr S. G. Harkey, att utföra, nämligen att undersöka klagomålen emot deras predikant, licensierade B. G. P. Bergenlund. I sådana saker hade H. ingen vidare förmåga, och misshälligheterna fortforo, till dess att B. följande vår flyttade därifrån.

Sedan reste Hasselquist till New York och Brooklyn, predikade för svenskarne samt beställde tryckmaterialier för den tillämnade tidningen.

Redan den 1 oktober 1854 hade en anmälan af en

Hemlandets och Augustanas första tryckeri i Galesburg, Ill.

svensk tidning blifvit utfärdad, och man ämnade kalla den "Den Svenska Posten", och den 3 januari 1855 utkom det första numret; men då hette tidningen:—"*Hemlandet, det gamla och det nya.*" Det uppgifna programmet lydde sålunda: Tidningen kommer att innehålla tvenne afdelningar: den ena politisk och den andra kyrklig. Den förra är ämnad att innehålla:

1. Så många och valda underrättelser från fäderneslandet, som kunna förskaffas genom tidningar och bref.

2. De allmänna händelser, som tima så väl på krigsskådeplatsen som för öfrigt, synnerligen i Europa.

3. Det märkligaste, som tilldrager sig i vårt nya hemland, den allmänna regeringens och kongressens tillgöranden, jämte sådana beslut af båda dessa grenar af styrelsen, som kunna vara nödvändiga för svenska allmänheten att känna.

4. Erfarenheter rörande landtbruket och hushållningen ur godkända skrifter.

5. Det allmännaste rörande järnvägar m. m., m. m.

6. Priserna, i synnerhet i de större städerna, såsom Chicago, på de olika sädesslagen m. m.

7. Uppgift på förfalskade eller odugliga sedlar, för så vidt det kommit till red. kunskap.

Den kyrkliga afdelningen kommer att utgöras af:

1. Underrättelser från Sverige, de andliga rörelserna och striderna där, så ofta dylikt kan erhållas.

2. Berättelser från de olika svenska settlementen i Amerika, rörande deras uppkomst och närvarande tillstånd, synnerligen i andligt hänseende; härtill behöfvas goda korrespondenter, som red. skall söka förskaffa sig, så fort ske kan.

3. Uppgifter om allehanda kyrkliga förhållanden här och de olika denominationernas beskaffenhet och ställning till hvarandra, i synnerhet så ofta orsak därtill gifves.

4. Anmälan af svenska böcker, tryckta i Amerika, och andra hithörande ämnen.

5. Notiser om kyrkobyggnader, nya församlingar, dödsfall m. m., m. m.

6. Smärre afhandlingar i andliga ämnen.

Red. vill från början icke fördölja, att denna afdelning kommer att behandla frågorna i lutherska kyrkans intresse och efter hennes grundsatser, och anser sig ej därför kunna klandras."

Sålunda lydde programmet för den nya tidningen, och medgifvom det, att det var både stort och vidtomfattande och kräfde en man bakom detsamma, som ägde både fysiska och andliga krafter för att kunna fylla detsamma. Detta kände ingen bättre än H. själf, hvilket han uttalade i fortsättningen af anmälan: "Det är icke utan allvarliga bekymmer", heter det, "som undertecknad åtager sig detta viktiga göromål och därmed ökar de ansvarsfulla plikter, som redan ligga på honom. Han anhåller därför på förhand om öfverseende med de felaktigheter, som somliga af tidningens läsare tycka sig finna, och att man icke klandrar, förrän man är säker på att själf hafva kunnat göra det bättre."

Resultatet visade, att han fyllde sin uppgift som den förste svenske tidningsutgifvare i Amerika mycket väl. Ödboms tidigare försök att i New York utgifva en skandinavisk tidning förtjänar icke att nämnas. I "Hemlandet" fingo svenskarne, i synnerhet de lutherska svenskarne, ett passande organ, som blef af oberäkneligt värde för dem både i kyrkligt och borgerligt afseende. När man betänker de svårigheter, som voro förbundna med att börja och fortsätta utgifvandet af en svensk tidning i Amerika, så kunna vi förstå, att den man, som genomdref företaget, så att det blef en verklighet, var i besittning af mod och järnvilja. Rörande de första svårigheterna, som tidningens utgifvande mötte, skref Cederstam den 10 februari 1855: "I afseende på tidningen

"Hemlandet" får jag säga, att det är ganska besvärligt, och den ena motgången följer på den andra. Dock hoppas vi, att fortgången och änden icke blifva begynnelsen lika. De i New York uppköpta stilarna äro ännu ej framkomna, och i Knoxville, där vi fingo det första numret tryckt, kan det icke låta sig göra, att den tryckes mera af brist på stilar. Nästa måndag har pastor Hasselquist ämnat resa till Monmouth, ungefär 16 mil härifrån, för att försöka om det kan låta sig göra att få den tryckt där. Men sedan dessa första motgångar blifvit öfvervunna, tror jag, att det kommer att gå ganska bra med detta stora och för våra landsmän så högst behöfliga och därjämte viktiga företag."*

Vid början af 1856 hade tidningen öfver 1,000 subskribenter, hvilkas antal ökades alltjämt. Med juli månads början 1856 började han utgifva "Det Rätta Hemlandet" hvarannan vecka. Detta var en tidning uteslutande för uppbyggelse, 16 sidor stor 8:vo. Innehållet hämtades hufvudsakligen från "Pietisten" och andra svenska uppbyggelseblad. I sinom tid utvecklades denna tidning till tidskriften "Augustana".

Hasselquist insåg pressens stora betydelse i kyrkans tjänst, och därför sökte han intressera landsmännen för att utvidga det lilla tryckeriet och göra det till konferensens egendom, så att man skulle kunna så billigt som möjligt utgifva behöfliga skrifter för församlingarnas behof. Under 1856 utkommo "50 andliga sånger", eller de 4 första häftena af Ahnfelts sånger, hufvudsakligen, samt "Enchiridion, eller Luthers Lilla Katekes på svenska och engelska, öfversatt af L. P. Esbjörn". 1857 trycktes: "Förslag till konstitution för evangelisk-lutherska församlingar i norra Amerika"; "Augsburgiska Bekännelsen"; "Doktor Martin Luthers Sändebref till tvenne kyrkoherdar om vederdopet"; vidare några smärre

* Jämför "De Sv. Luth. förs. och Sv. Historia", sid. 856.

traktater. 1858 utgafs "Luther Boken, eller den dyre gudsmannen doktor Martin Luthers lefverne".

Man kunde fråga: huru hann han med detta publiceringsarbete och tillika med skötandet af sitt ämbete såsom pastor för flere församlingar? Måste icke några järn brännas, när han hade så många i elden? Det är sant, att äfven en Hasselquist med sin stora arbetsförmåga skulle hafva gjort ett bättre arbete, om han koncentrerat sina krafter; men i brist på medhjälpare gick nu detta icke an. Under slutet af 1854 och början af 1855 hade han pastor Cederstam såsom medhjälpare i församlingsvården, och under en del af 1856 och 1857 hade han sin svåger, doktor A. R. Cervin, såsom medhjälpare i tidningsarbetet och på tryckeriet: men han fick ju så snart låta dem gå, emedan de behöfdes ännu mer på andra håll. Men Hasselquist hann med så mycket och kunde sköta hvad honom ålåg öfver all förväntan väl, emedan han tog väl vara på sin tid och var en flitig student i alla sina dagar. Han steg tidigt upp om morgnarne, studerade och skref. Han hade en brinnande läs- och studielust och använde hvarje tillfälle han kunde få, hvar han var, för att läsa och studera. Men han läste icke alltid i bok; han var ingen bokmal i det ordets särskilda betydelse, utan han gick med öppna ögon genom världen, studerade människorna, naturen och hela världslifvets gång från dess olika sidor, naturliga, sedliga och andliga, och hämtade lärdom öfver allt. Hans predikningar voro därför alltid friska, hvad han skref hade innehåll, och hans dagliga lif var praktiskt.

Naturligtvis skulle det varit annorlunda, om han saknat hälsa och fysiska krafter, men dessa lyckliga förmåner hvilade näst Guds hjälp på en god och nykter lefnadsordning, som han vidhöll genom hela lifvet.

För 4 år, eller ifrån början af 1855 till slutet af 1858, finna vi honom på det trägnaste sysselsatt såsom pas-

tor för 3 församlingar och flere predikoplatser och såsom utgifvare och redaktör för tvenne tidningar och en del andra skrifter; därjämte bevistade han konferens- och synodalmötena, samt gjorde längre predikoresor åt olika håll. I början af september 1856 besökte han La Fayette, West Point, Attica, La Porte och Baileytown i Indiana. Under sommaren 1857 i juli månad up-

Dr A. R. Cervin.

pehöll han sig i flere veckor i Minnesota, där han besökte och predikade i de flesta af de då där befintliga svenska lutherska församlingarna. I Chisago Lake och kringliggande platser uppehöll han sig en veckas tid, sedan reste han uppför Minnesota-floden och besökte församlingarna i East Union, St. Peter och Scandian Grove, som då kallades Torkels Lake. I St. Peter predikade

han i en amerikansk kyrka, och där glömde han på en bänk den kollekt, som han fick, men som ändtligen sändes till honom i Galesburg. I Cannon Falls, som han strax därpå besökte, tappade han den kollekt, han där fick, i Cannon-floden, i hvilken han badade, men som uppfiskades af en ung man, ty kollekten bestod af silfvermynt. Efter att hafva predikat i alla våra församlingar i Goodhue co., beledsagade jag honom till Stockholm, Wis., där vi stannade ett par dagar, predikade, höllo nattvardsgång, rodde på Lake Pepin, fiskade och badade. Jag kommer väl ihåg den anmärkning, han då gjorde emot mitt sätt att läsa syndabekännelsen; jag trodde, att vi hade brådtom, och läste tämligen fort. "Du läste syndabekännelsen så, att det lät, som när man rifver gammal näfver", mente han. Det var en för mig hälsosam anmärkning, i synnerhet som han gjorde den i den största godmodighet. Denna resa syntes för honom vara en riktig hvilotid, och ändock var han ständigt verksam på något vis. Under det vi rodde på den stilla, vackra sjön, syntes han njuta af hela sin själ; men han njöt icke såsom de, som vilja bo kvar här på jorden, utan såsom den, som af det sköna i naturen blott får en starkare längtan efter det ursköna i det eviga hemmet. Aldrig skall jag glömma hans förklarade anletsdrag och den ljufva stämma, hvarmed han då sjöng på sjön:

"Hem jag längtar!
Ack, här ute
är så tomt, så mörkt, så kallt.
Snart, ack, snart sig stormen slute,
och den väg mig Gud befallt!

Hem jag längtar!
Ej jag trifves
här i jordens jämmerdal;
till Guds Salem hjärtat drifves,
upp till Lammets bröllopssal.

Hem jag längtar!
Kärleksrike
Fader, låt mig hem få gå!
Brister, synder undan vike!
Snart mitt hemland skall jag nå."

Men Hasselquist hade ock andra afsikter med sin resa utom de nu nämnda. Det var just vid den tiden, som jag höll på att göra förberedelser för att utgifva den första svenska tidning i Minnesota, nämligen "Minnesota-Posten". Att han just icke fröjdade sig öfver detta företag var ej att undra på. Redan den 1 juli 1857 skref han: "Du har ej sagt mig, om jag skulle nämna något om din påtänkta nya tidning, och har jag ej vetat, huru jag skulle göra; jag vill gärna göra hvad jag kan för den, ehuru jag fruktat och fruktar ännu, att den kommer att bringa dig och mig pekuniär förlust." I "Hemlandet" rekommenderar han den visserligen; men man kan nästan läsa emellan raderna, att han ansåg "Minnesota-Posten" som en ovälkommen gäst. Grunden till denna obenägenhet var icke blott *fruktan för pekuniär förlust*, ej heller ett trångbröstadt öfversitteri, hvilket han året förut med afseende på den "Svenska Republikanen", Bishop Hill-arnes organ, med herr Cronsii som redaktör, hade vederlagt. Nej, hans bevekelsegrunder voro nog ädlare, om änskönt han i vissa afseenden lät sina önskningar föra sig för långt. Hasselquist var en *centralisationens* man, hvilket skall på alla områden blifva allt mera uppenbart under fortsättningen af detta arbete. Han förordade *en* synod, *ett* högre läroverk, *en* tidning, *en* central styrelse och så mycket som möjligt de svenska lutherska församlingarnas sammandragning i geografiskt afseende. Denna plan är mycket god, om där blott är ett godt förstånd emellan centern och periferien; i annat fall visar sig planen outförbar. Jag erkänner gärna, att det var till en stor del ungdomligt oförstånd, som gjorde, att jag började en tidning i Min-

nesota med samma program som "Hemlandet"; men det skedde också delvis till följd af den gamla striden mellan centern och periferien, och jag behöfver icke erinra om att Minnesota då låg på periferien. Äfven erkänner jag, att jag tagit initiativet till många andra saker, som stått i strid med den åskådning, doktor H. och många med honom hyllade, icke därför att jag ogillade grunddragen af centralisationsidéen, utan därför att man gjorde den för trång. I Illinois var man på den tiden emot utflyttning till Minnesota; man var emot att hafva en konferens i Minnesota; man afrådde från att hafva en högskola i Minnesota och naturligtvis var man emot idéen att hafva en tidning i Minnesota. Denna åskådning delade Hasselquist i en viss mån, ehuru hans ljusa förstånd ofta kom i strid med densamma.

Det konferensmöte, som hölls i Rockford, Ill., den 23—29 september 1857, var i synnerhet viktigt därför, att man då nominerade en kandidat för den skandinaviska professorsstolen i "Illinois State University". Enligt å synoden fattadt beslut skulle den förenade Chicago- och Mississippi-konferensen nominera kandidaten och synoden formligen välja honom. Man hade förut länge tämligen allmänt ansett, att pastor L P. Esbjörn, på grund af sina kunskaper och öfriga egenskaper, var självskrifven till detta ämbete; men Hasselquist var af en annan mening, hvilken han offentligen och tämligen oförsynt förfäktade vid mötet. Det är ganska möjligt, att han icke hade de höga tankar om Esbjörn, som de öfriga hade—ord undföllo honom då, som tycktes visa detta—men den egentliga orsaken till hans opposition torde hafva varit den, att han hade skriftväxlat med dr P. Fjellstedt om professuren och sökt förmå honom att antaga densamma, om han blefve vald. Huru långt saken var kommen, är svårt att säga, men det vill synas, att doktor F. hade låtit göra förfrågningar om hvarjehanda förhållanden i Springfield, hvaraf man kan draga

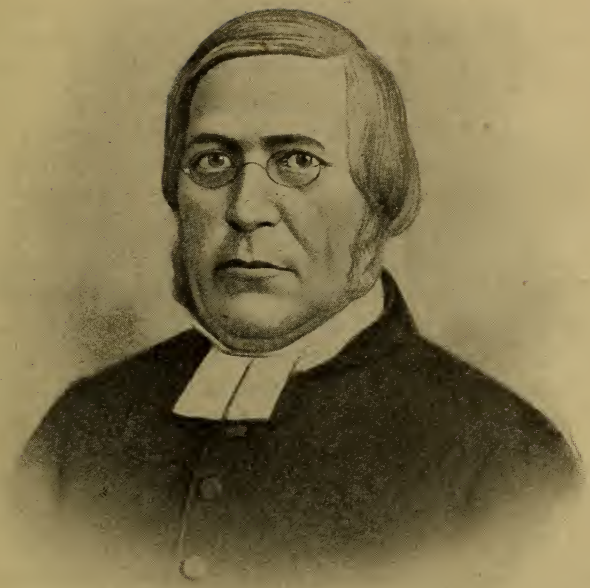

Prof. L. P. Esbjörn.

den slutsatsen, att han verkligen börjat tänka på saken. Emellertid, sådana som förhållandena voro, kunde konferensen icke uppskjuta längre med nominationen, utan beslöt i Herrens namn att företaga densamma. På uppmaning ledde H. konferensen i bön före röstningen, hvilken utföll så, att Esbjörn fick alla rösterna, utom två. Att H. var missbelåten med utgången, var tydligt; men jag hörde honom aldrig sedan yttra ett ord om saken.

Året 1858 inträffade ingenting ovanligt i hans verksamhet utom det, att han fick fortfarande allt mer att göra, hvaröfver man nu emellanåt fick höra en och annan klagan. Vid årets slut öfvergingo tidningarna "Hemlandet, det gamla och det nya", och det "Rätta Hemlandet" tillika med boktryckeriet i den förenade konferensens händer, nämligen den svenska delen af densamma, och flyttades till Chicago. I sista numret af "Hemlandet", som han redigerade, nämligen för den 18 december 1858, nr 26, skref han följande "afskedsord", som förtjäna att meddelas:

"Alldenstund detta nummer af 'Hemlandet' är det sista, som af oss i Galesburg utgifves, torde det ej vara för mycket att med anledning däraf yttra några ord. Vi vilja kalla dem "afskedsord", icke af det skäl, att vi tänka alldeles nedlägga pennan; tvärtom är det vår afsikt att blifva så flitiga medarbetare i tidningen, som omständigheterna kunna medgifva eller påfordra, utan endast däraf, att ledningen af 'Hemlandet' öfvergår genom frivillig öfverenskommelse i andras händer, utom det att den flyttas till annan ort.

Det är oss en glädje att kunna öfverlämna åt konferensen så väl tidningen som det svenska boktryckeriet i det skick, hvari båda nu befinna sig. Ingen känner de svårigheter, det haft med sig att begynna dessa företag. Första numret af 'Hemlandet, det gamla och det nya', måste tryckas med engelska stilar under alla slags hinder och olägenheter. Omsider anlände en hop i New York

inköpta äldre stilar, hvarmed tidningen sedan trycktes. Sedan tryckeriets början hafva utgifterna för detsamma stigit till öfver $1,200. Det oaktadt uppgår nu skulden, som ännu hvilar därpå, endast till något öfver $250, eller på sin höjd till nära $300. 'Hemlandet' begynte vi med ett subskribentantal af omkring 400 och lämna det med 1,000.

Vi kunna ock med sanning säga, att vi icke allenast haft all möda ospard utan ej heller sett på kostnaderna eller förlusterna. Endast de tvenne åren af de fyra, vi haft tidningen om händer, hafva någorlunda betalt utgifterna; de andra båda, och synnerligen det sista, hafva gifvit oss högst kännbara förluster i ersättning för vårt trägna arbete.

Somliga tro, att det är en lätt sak att utgifva en tidning i Amerika, men vi hafva kommit till den öfvertygelsen, att det svårligen bär sig, åtminstone icke på svenska språket. Därom borde undergången af tvenne svenska tidningar bära vittnesbörd. 'Hemlandet' har ock icke utgifvits för vinstens skull utan för den saks skull, som det skulle förfäkta. Det kommer därför äfven att fortfarande utgifvas, så länge det är någon möjlighet att bära arbetet och utgifterna. Emellertid behöfver det ett kraftigare understöd af landsmännen i allmänhet och sakens vänner i synnerhet.

Denna tidning har icke sökt att tränga sig på landsmännen under en låtsad förklädnad, föregifvande sig vara ett och ämnande blifva ett annat, såsom somliga tidningar göra. 'Hemlandet' har från början tillkännagifvit sig stå på luthersk grund och kommer äfven att hädanefter så göra. Härunder tro vi oss dock hafva mött och behandlat olika tänkande minst lika skonsamt och kärleksfullt, som de olika denominationernas tidningar här i landet göra emot hvarandra. Vi hafva gärna velat hålla oss vid sak och lämnat personen ur sikte, där icke saken skolat allt för mycket lida därpå.

..... Ehuru vi ej tillägga 'Hemlandet' förtjänsten af att hafva uträttat allt hvad som blifvit uträttadt i kyrkligt hänseende under dess fyraåriga tillvaro, torde det dock ej så litet hafva bidragit..... Under erkännande af det ofullkomliga i sättet för 'Hemlandets' utgifvande, det våra läsare hittills burit, och det de än mer äro villiga att öfverse och glömma nu, då vi på sitt sätt skiljas, taga vi af våra kända och okända vänner ett hjärtligt farväl, etc....."

För att få ett vidare omdöme om hans tidningsverksamhet vid denna tid torde jag få hänvisa läsaren till "De Sv. Luth. Förs. Historia", etc., sid. 856.

Den nya redaktionen blef af honom strängt, kanske icke alltid rättvist kriticerad, då han icke tog i betraktande den nye redaktörens ungdom och oöfvade penna, hvarförutom tidningen nu utkom hvarje vecka och icke, såsom under hans tid, hvarannan. Emellertid var nog nitälskan för saken grunden till denna stränghet.

Den 25 juli 1859 skref han: "Jag ville gärna hjälpa dig, emedan jag vet, huru gärna jag såg andra göra mig den tjänsten, då jag hade ditt bestyr. Jag kan dock nu knappast begripa, huru jag kunde sköta både tidningen och mina prästerliga bestyr." Detta påminner oss om ännu en annan gren af verksamhet, som han hade upptagit och skötte under några år från och med 1855 nämligen att gifva privat undervisning åt tvenne prästkandidater, Håkan Olson och John Johnson. Prästbristen var stor, och han räckte icke till för det vidsträckta fält, som det hade kommit på hans lott att betjäna. Han uppsökte därför dessa begåfvade män, gaf dem ordentliga läxor och läste med dem i några år och förberedde dem till predikoämbetet. Då de stundom tröttnade och tyckte, att vägen blef alldeles för svår, och ville sluta, måste han stundom med stränghet, stundom med lock och uppmuntran, drifva dem framåt. Båda kunde ordineras, då Aug.-synoden organiserades, 1860.

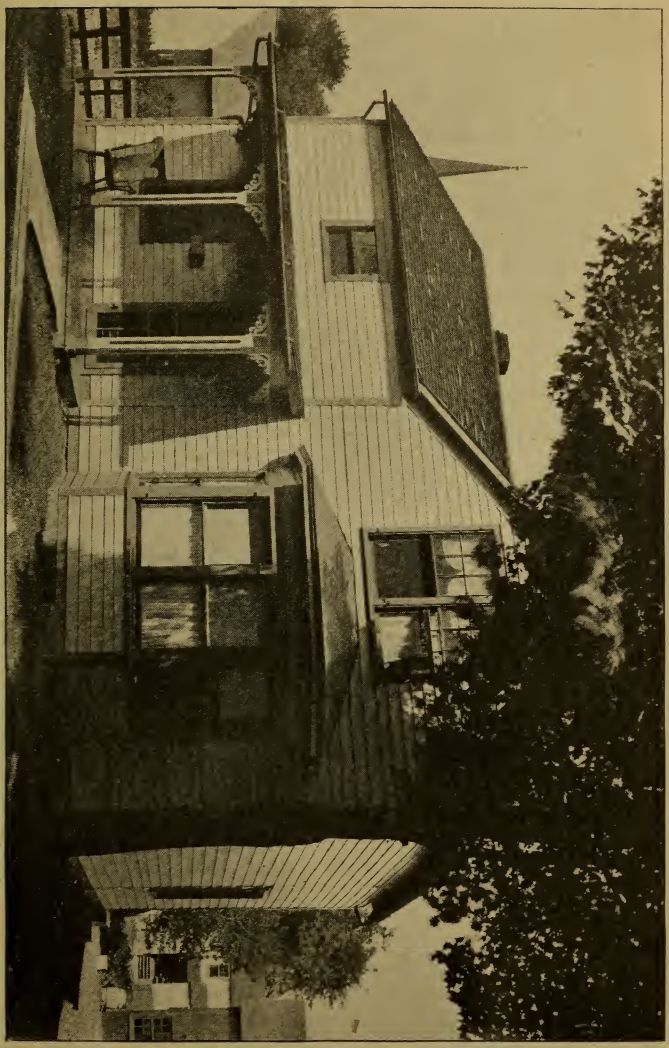

Huset i hvilket dr Hasselquist bodde i Galesburg 1860—1863.

Hasselquists ställning till frågan om bildandet af en ny synod (Augustana-synoden) och det nya skede af verksamhet, hvari han därigenom försattes.

Ända till den tidpunkt, då skandinaverna utträdde ur norra Illinois-synoden, var Hasselquist, liksom Esbjörn och de flesta öfriga, af själ och hjärta unionist. Han trodde nämligen, att man med olika uppfattning af trosläran likväl skulle kunna samverka, åtminstone i konferenser, lokalsynoder och generalsynoder. De mångåriga lärostrider, som vi hade haft inom norra Illinois-synoden, borde hafva öfvertygat honom och de öfriga, att det ej är möjligt ens i praktiska frågor och företag att fredligt samverka med olika troende af den enkla orsaken, att praktiken alltid hvilar på en viss trosöfvertygelse; men han blef icke öfvertygad därom, förr än stormen riktigt bröt lös. Denna fråga har jag så tillräckligt behandlat i min "De Sv. Luth. Förs. och Sv. Historia", att jag anser mig icke behöfva här upptaga den vidare, utan blott säga, att Hasselquist ej var mer unionist än de öfriga, till dess de uppvaknade såsom från en elak dröm; men de funnos, som fruktade, att han satt djupare fast i sin unionism, och däribland var äfven den gamle pastor M. F. Håkanson. Strax före den viktiga konferensen i april 1860 i Chicago skref han till mig följande:....."Emellertid hör jag, att det är viktiga saker, som där komma i fråga. Jag tillstår, att jag är af samma tanke som du i afseende på vår förening med norra Illinois-synoden; dock har jag förnummit, att så väl prof. Esbjörn som pastor Hasselquist icke insett någon fara utan funnit fördel därvid, och därvid beräknat vårt anseende som skandinaver och därnäst hvad godt vi kunnat åstadkomma ibland dem medelst vårt fasthållande vid vår rena bekännelse m. m. Har nu Esbjörn fått andra åsikter, det är troligt, men om detta är fallet med Hasselquist, därpå tviflar jag", m. m. Det, som

förekom först i Springfield och sedan på mötet i Chicago var nog att öppna ögonen på hvem som helst.

Vid ofvannämnda möte i Chicago, då man fattade beslut att utträda ur norra Illinois synoden och bilda en egen synod, blef Hasselquist vald till ordförande, och han ådagalade med ord och gärning ett lifligt intresse för att nå det mål, som mötet eftersträfvade.

Det var en skön sommardag, den 5 juni 1860, då 18 svenska och norska präster och 15 lekmannaombud enligt Chicago-mötets beslut sammanträdde i det norska nybygget på Jefferson prairie i närheten af den lilla staden Clinton, Wisconsin. Där var en norsk luthersk församling, hvilkens pastor Ole Andrewsen då var, som välvilligt hade inbjudit mötet dit, och det var i dess enkla, men för den tiden tämligen rymliga träkyrka, som Augustana-synoden kom till stånd. Alla syntes vara vid godt mod, och man kunde liksom i deras anleten läsa en förklaring af den 126 Davids psalm, där det heter: "När Herren lät Sions fångar komma tillbaka, voro vi såsom drömmande, då fylldes vår mun med löje och vår tunga med jubel." Där stodo vi alla såsom en man utan några kompromisser på Guds ords rena grund, såsom den lutherska kyrkan i sina bekännelseskrifter uppfattar detsamma, och jag tror, att jag vågar säga, att icke ett enda missljud hördes under hela mötet.

Mötet började kl. 3 e. m. med högtidlig gudstjänst, då Hasselquist predikade öfver Uppb. 2: 1—7 och hade till ämne: *Vårt arbete, vår fara och vår seger.* Det förekom mig då, och det förekommer mig nu — ty jag kan i andanom se honom, såsom han då stod i sin resliga gestalt på predikstolen — att han uttalade idel profetiska ord om det kyrkosamfund, som då hade sin födelsedag. Vårt *arbete* såsom kyrkosamfund är och bör alltid vara att förkunna vår Herre Jesu Kristi evangelium rent och klart. Vår missionsverksamhet, vår uppbyggelseverk-

samhet, vår skol- och barmhärtighetsverksamhet skall och får icke vara något annat arbete än att förkunna Kristi evangelium. Blir det något annat, så komma vi bort från afsikten med vår organisation, och vi hafva då icke längre någon rätt att existera såsom ett samfund, som kallar sig den augsburgiska bekännelsens synod. Vår *fara* består däri, att vi skola blifva frestade från alla sidor att afvika ifrån vår Herre Jesu Kristi evangelium, att blifva osäkra och grumliga i afseende på läran om en syndares rättfärdiggörelse af tron för Kristi skull. Med denna artikel står och faller kyrkan. Vi äro i fara att förlora den första kärleken; vi äro i fara att blifva förvärldsligade och att betrakta vårt arbete blott såsom ett civilisatoriskt arbete och sätta vetenskap i stället för tro. Vi äro i fara att fastna i rikedomens snaror och att förlora tron och det goda samvetet, m. m.

Vår *seger* är en seger med och igenom Jesus Kristus och är därför *viss*, om än den måste vinnas genom *en kamp på lif och död*, ty ingen krönes utan den, som redligen kämpar. Ju närmare det lider mot ändens tid och frestelserna blifva många och svåra, gäller det att behålla hvad vi hafva i Kristus, att ingen tager vår krona m. m.

Det var i den riktningen, som den dyre mannen talade, och vi kände oss alla djupt rörda af de tankar, han med de allvarsamma orden uttalade. I den mån Augustanasynoden gått fram i öfverensstämmelse med denna åskådning, har han vunnit en märkbar framgång; vi hafva också sett något af den fara, som han påpekade, och det i flere riktningar. Skola vi, när farorna blifva än mera hotande, hafva kraft och mod att blifva oryggligen fasta vid det gamla evangelium?

Vid valet af ämbetsmän, som sedan försiggick, blef Hasselquist vald till president för ett år. Till detta ämbete blef han år efter år omvald, så att han tjänte sy-

noden såsom president i tio år, eller från 1860 till årsmötet 1870. Utan tvifvel hade han äfven då blifvit omvald igen; men han var då borta på en resa till Sverige och hade uttryckligen tillkännagifvit, att han icke kunde tjäna längre, så vida man ville hålla honom kvar vid skolan. Att han på detta sätt omvaldes år efter år till det viktiga ämbetet, visar det stora förtroende, han hade inom synoden. Jag har kallat Augustana-synodens första tioåriga historia den *patriarkaliska tiden*, och den förtjänar verkligen detta namn icke minst genom sin förste president, emedan det var ett godt stycke af patriark i honom, och man såg gärna upp till honom såsom sådan. Då var rätta tiden, om någonsin, för Augustana-synoden att slå in på biskoplig styrelse. För det första fanns då en paragraf i synodens konstitution rörande presidentens plikter, som lydde sålunda: "Det är också en högst viktig del af hans ämbete att vägleda och råda synodens medlemmar i hänseende till deras pastorala åligganden och, när han finner så nödigt, att uppmana dem till trohet och heligt lefverne, samt så mycket som möjligt besöka de församlingar, som tillhöra denna synod, undersöka deras timliga och andliga behof, gifva hvarje nödigt råd i afseende på god ordning, förande af ordentliga kyrkoböcker, fattigvården, ungdomens undervisning, spridandet af goda och renläriga böcker och andliga tidningar ibland folket m. m. Vid hvarje sådan visitation skall han också höra ungdomen i katekesen."

Denna förträffliga paragraf är länge sedan upphäfd. Emellertid började Hasselquist sin bana som president med att så mycket han kunde efterlefva denna paragraf, och om det var någonting, hvarmed man mer än annat var särskildt belåten i den nya ordningen, så var det just presidentens visitationer. I sin första årsrapport, dagtecknad Galesburg den 4 juni 1861, säger han: "Äfven den plikt mig ålegat, enligt 7 art. af 3 kap. i vår

konstitution, har jag efter tid och förmåga sökt efterkomma. 24 af våra församlingar har jag besökt, och dessutom trenne ställen, där församlingar sedermera stiftats eller troligen snart stiftas. Öfverallt mottogs jag med glädje och förtroende, och den öfvertygelsen stadgades hos mig allt mera, att sådana besök af synodens president skola hafva ett välgörande inflytande på vårt samfund i det hela, uppbyggande, ordnande och sammanhållande, och vore önskligt att med dessa visitationer kunde fortsättas, till och med i ännu vidsträcktare mån, än det varit mig möjligt, och det oaktadt den tid och omkostnad därpå måste användas; och af båda delarna fordras mer, än jag har haft att därpå tillsätta, ehuru jag tror mig hafva så väl hushållat med dem, som någon kunnat. På mina resor har jag hållit öfver ett hundra predikningar och andliga tal m. m."

För det andra låg det någonting i Hasselquists personlighet, patriarkaliskt, vördnadsfullt vinnande, eller hvad man vill kalla det, som gjorde, att både präster och församlingar icke blott tålde honom, utan till och med älskade att hafva honom till sin förman och visitator. Det egna med honom var, att han, enligt parlamentariska fordringar, var en af de sämsta ordförande, som vi någonsin haft; med ett ord: han kunde icke ordentligt föra ordet, när han satt på stolen. Allt blef sammanrördt, och han tog vanligen Alexander den stores utväg, högg af den gordiska knuten; han skar helt enkelt af diskussionen, slog godmodigt näfven i bordet och tog omröstning. Man stötte sig dock sällan på honom, och när han stod upp och talade faderliga ord, offentligen eller enskildt, eller när han kom som visitator, då lyssnade alla med djup vördnad, och hvem kände sig då hågad att sätta sig öfver honom? Ingen.

Hade ofvan anförda paragraf fått stå kvar i vår konstitution, hade Hasselquist blifvit bibehållen i sitt pre-

sidentämbete, så länge han lefvat, utan att betungas af andra ämbeten och uppdrag, och hade han fortsatt sina visitationer, som han hade börjat, så hade vi haft all den biskopliga, d. v. s. uppsynsstyrelse, som vi behöft, lika godt hvad namn den hade burit, och det är då troligt, att samma slags styrelse skulle utan afbrott blifvit fortplantad. Nu däremot är det föga troligt, att man skulle kunna återgå till den gamla patriarkaliska tiden. En del känna väl, att något fattas, en del ropar på biskoplig styrelse; men när det kommer allt omkring, torde det visa sig vara förhållandet, att de, som ropa högst, äro minst beredda på att underkasta sig biskoplig styrelse, icke ens den ofvannämnda paragrafen. Här är icke stället att yttra sig vidare i denna riktning; men det som blifvit sagdt, försvaras därmed, att det var nödvändigt att visa det nya läge, i hvilket Hasselquist kom, då han valdes till synodens president. Han hade nu icke blott sina egna församlingar att vårda, och där arbetet visserligen icke blifvit mindre, tvärtom mera, utan han hade ock nu att bära omsorg för den nya synodens alla församlingar och angelägenheter. Visserligen var synoden ännu icke så stor, men visiterandet af församlingarna i de olika landsdelarna tog mycken tid, i synnerhet som man den tiden fick göra resorna på många håll med hästskjuts. Sålunda företog han i september och oktober 1860 en längre resa genom Iowa och Minnesota, hvilken resa han har beskrifvit i "Hemlandet" i november samma år. Besöket i Iowa gällde vår skolas angelägenheter, hvartill jag snart skall återkomma. Däremot besökte han Minnesota för att visitera församlingarna och göra anordningar för en resepredikants anställande bland de många landsmän, som oupphörligt strömmade in till den landsändan. Det är intressant att följa honom på hans färd, hvarför ett kort sammandrag af hans beskrifning öfver resan från Dubuque, Iowa, här meddelas:

'Begynnelsen af min resa till Minnesota", säger han, "var ej behaglig. Regnet föll om fredagsaftonen ned i strömmar, och mörkret blef så stort, att ångbåten nödgades ligga stilla till fram på morgonen, hvilken omständighet gjorde, att jag icke kom till Red Wing förr än på söndagsaftonen. Emellertid hade jag tid att på båten uppgöra planen för min resa i Minnesota samt skrifva bref till bröderna på de olika ställena och bestämma tiden, då jag hoppades kunna komma. Söndagsaftonen den 16 september landsteg jag i Red Wing och hade knappast tid att få in mina saker, förr än gudstjänsttimmen var inne."

Han talar sedan om den lilla församlingen i Red Wing, den lilla, gamla träkyrkan, den första svensk-lutherska i Minnesota, uppförd år 1856. På måndagen predikade han i densamma ännu trenne gånger; däremellan åtnjöt han många prof på landsmännens gästvänlighet och kärlek. "Men denna svenskhet", säger han, "rönte jag så allmänt och öfverallt på min färd, att jag ej kan anföra hvarje bevis därpå." Tisdagsmorgonen skjutsade pastor Borén honom till Vasa, hvilket nybygge han beskrifver, land och folk och utsikter; men ännu fanns där ingen kyrka, utan blott ett skolhus, ett stockhus, som hade stått där sedan 1856. "Församlingen lider stor förlust på att den icke äger någon kyrka." Han uppmanade folket att så snart som möjligt företaga kyrkobyggnad. Han predikade tvenne gånger i skolhuset och reste på onsdagsmorgonen till Spring Garden, broder Beckmans arbetsfält. "Här har man heller ingen kyrka och det lilla loghus, där man samlas till gudstjänst, och där jag äfven på eftermiddagen predikade, borde icke hafva heder och värdighet af skolhus", säger han. Det kostade ock icke heller mer än $2.50 i kontanta penningar. På kvällen predikade han i ett enskildt hus för så många, som kunde rymmas. Morgonen därpå fortsattes resan till Cannon Falls och Cannon River, ett

stycke nedanför Cannon Falls, där uppbyggelsestunder höllos. Öfver allt gaf han akt på landet, folket, ställningar och förhållanden, och han karakteriserar dem i allmänhet på ett träffande sätt. "Påföljande morgon", d. v. s. fredagsmorgonen, "kl. 4 voro jag och br. Beckman på vagnen och på väg till St. Paul, dit vi hunno till sen middag, oaktadt det var 35 mils väg." Han steg där genast på en liten ångbåt, som gick uppåt Minnesota-floden, för att kunna hinna fram till St. Peter till söndagen. Efter en natts hvila i Shakopee och 48 mils resa med hästskjuts om lördagen kom han till St. Peter, predikade i därvarande svenska lutherska kyrka på förmiddagen och reste till Scandian Grove och predikade där på eftermiddagen. "Jag var nu inom br. Cederstams område, och han välkomnade mig ock på sitt vanliga broderliga vis", anmärker han. Måndagen därpå predikade han en gång, på tisdagen två gånger i St. Peter och om torsdagen likaledes därstädes "en längre afskedspredikan". Om Scandian Grove säger han: "Här äro fasta vänner af vår kyrka, och den rådande enigheten bland folket, hoppas jag, gör uppförandet af en kyrka lätt." Om St. Peter heter det: "Vi hafva nu en luthersk församling i St. Peter, för framtiden ett fast hem. Denna stad, utmärkt för sitt vackra och förmånliga läge, kommer utan tvifvel att blifva en af de betydligaste orter i Minnesota, om den ock icke skulle blifva, hvad man ännu hoppas, statens hufvudstad. Den kommer troligen ock allt jämt att innehålla ett antal skandinaver, och det ett allt större och större." Hans profetior äro icke så oäfna. Här var nu br. P. Carlson honom till mötes med häst och vagn, och i hans sällskap färdades han fredagen den 25 mil långa vägen till Union settlement i Carver Co. Så snart de kommo in i nybygget, höll han en bibelförklaring i ett enskildt hus och fortsatte sedan resan till br. Carlsons rätt tarfliga hem. Han medgifver, att pastorn i Union pastorat be-

höfver ett bättre hus att bo uti, och gläder sig, att man redan börjat taga mått och steg att bygga ett sådant. På lördagen, en regnig dag, fick han nu den enda hvilodagen han hade under hela Minnesota-resan, men sedan förstod Carlson att hålla honom varm. Han hade själf anslagit 14 dagar åt dessa trakter i hopp, att han därunder skulle kunna i Carlsons sällskap företaga en resa i nordväst genom storskogen uppåt Meeker och Kandiyohi counties, men hvarifrån C. bestämdt afrådde honom på grund af den korta tiden, de dåliga vägarna och den sena årstiden. Men "därför må ingen tro, att jag var sysslolös i Carver", säger H. (Man kallade hela trakten där omkring helt enkelt Carver.) "Se här en förteckning på resorna och predikningarna: Söndagen den 30 september predikade jag i båda kyrkorna och hade en bibelförklaring på aftonen i br. Carlsons hem. Måndagen begåfvo vi oss åstad österut, 37 mil, till norska settlementet Lakeville, där jag predikade på aftonen samma dag; onsdagen började vi vår resa hemåt under det väldigaste regn, men hunno dock fram i skymningen; torsdagen ut igen till Scandia och Götaholm, det senare ungefär 23 mil i nordväst från Carver. I Scandia predikade jag vid middagen, på aftonen i Götaholm och tre gånger påföljande dag. På hemvägen om lördagen predikade jag en gång hos mr. Swanberg väster om Scandia-sjön (nu Waconia-sjön). Carver nådde vi igen på lördagsaftonen. Än senare på kvällen hade vi glädjen välkomna den käre brodern Hedengran, som välvilligt kommit den långa vägen (cirka 30 mil) för att hämta mig. Söndagen predikan i båda kyrkorna (Öst och Väst Union). Måndagen förhör med ungdomen och två predikningar i västra kyrkan; tisdagen samma göromål i östra kyrkan."

Sedan han närmare beskrifvit det andliga tillståndet på dessa olika ställen, frestelserna och bekymren, som härflutit från sektmakare, falska arbetare, fattigdom

o s. v., samt huru Herren genom sitt ord åstadkommit allvarliga väckelser, fortsätter han med sin resebeskrifning. I sällskap med bröderna P. Carlson och Hedengran reste han onsdags morgon kl. ¼4 från Öst Union på väg till St. Paul. "Dit hade vi 40 mil", heter det, "och hunno fram till sen middag. På aftonen predikade jag för landsmännen i en lånad kyrka. Dagen därpå på förmiddagen predikade de båda medföljande bröderna i samma kyrka." Sedan beskrifver han med profetisk blick St. Pauls betydelse i andligt afseende för vår kyrka, och han fröjdade sig öfver utsikten, att det snart skulle blifva en mera stadig kyrklig verksamhet där, än som förut kunnat ske. "Det var en riktig fröjd att finna den lilla lutherska församlingen i allmänhet så angelägen att få sig en egen kyrka", säger han. "Frågan har förr varit å bane, men blifvit nedlagd. Efter åtskilliga samtal och öfverläggningar låg den planen klar för mig och värmde både mig och andra rätt lifligt, hvilken ock sedermera började sättas i verket. Pastor E. Norelius, som mottagit respredikantbefattningen bland landsmännen i Minnesota, skulle bosätta sig i St. Paul, anse sig hafva sitt hem där och därifrån göra sina utfärder. Tomt skulle nu inköpas och förberedelser till kyrkobyggnad vidtagas för nästa år, så att den då kan resas. Men medel! Medel?! Detta tala vi om i andra rummet; är företaget nödvändigt för oss, så begynna vi det i tron, och då måste medlen fram."

Från St. Paul reste han torsdagsmiddagen i sällskap med P. Carlson och Hedengran till Afton, där han fann en del landsmän, som olyckligtvis voro oeniga i tron, och predikade för dem i ett skolhus på kvällen äfvensom påföljande morgon; reste sedan 10 mil till Stillwater, där han i en presbyteriansk kyrka predikade vid middagstiden.

Strax på eftermiddagen fortsattes resan 12 mil till Marine Mills, där han på kvällen predikade för ganska

många i ett enskildt hus. Följande dag, som var lördag, reste han till Marine landtförsamlings kyrka, där han predikade för fullt hus. På eftermiddagen fortsattes resan, och kommo de en stund efter solnedgången fram till Chisago Lakes kyrka. "Jag stod nu", säger han, "i medelpunkten af det största och äldsta settlementet i Minnesota. Tvenne gånger förut har jag besökt det och funnit mig väl där båda gångerna." Året förut hade han själf varit kallad till pastor i Chisago Lake och hade haft svårt för att säga nej till den kallelsen. Följande beskrifning öfver denna plats uppenbarar på samma gång, hvad som låg på djupet af hans själ: "Belägenheten, åtminstone omkring sjön, har alltid synts mig särdeles vacker; de trädbevuxna öarna och stränderna, endast med en och annan udde odlad och bebyggd, den klara sjön med sina talrika vikar, bukter och slingringar, hafva i mina ögon alltid haft ett så svenskt utseende, att jag redan för den skull älskat den.

Denna afton foro vi åtminstone en mil på sjön, som nu i skymningen var alldeles stilla. Sakta gledo vi fram, tills kyrkans spira började skymta fram bland träden. Korteligen, allt var behagligt och stilla, som en lördagsafton bör vara. Det enda, som stötte mitt öga, var, att en och annan ö, som hittills genom sina vackra träd varit en prydnad, nu blifvit alldeles afklädd och odlad. Mig syntes, att landet omkring sjön lämnade tillräckligt utrymme för odlarens flit, och att de täcka öarna borde få behålla sin rika växtlighet af buskar och träd. Kunde icke alla bli undantagna, så borde åtminstone en del få sitta i orubbadt bo. Församlingen här är i ständig tillväxt, så att den betydliga kyrkan ej alltid kan rymma alla dem, som komma och höra ordet, som visst är och kan göra själen salig.

Pastor Cederstam har här gjort förarbetet både i afseende på kyrkobyggnaden och församlingsordningen.

Utsädet sker ofta med tårar, men skörden är vanligen desto rikare. Så har det ock visat sig här. Församlingen är enig, vidtager den ena förbättringen efter den

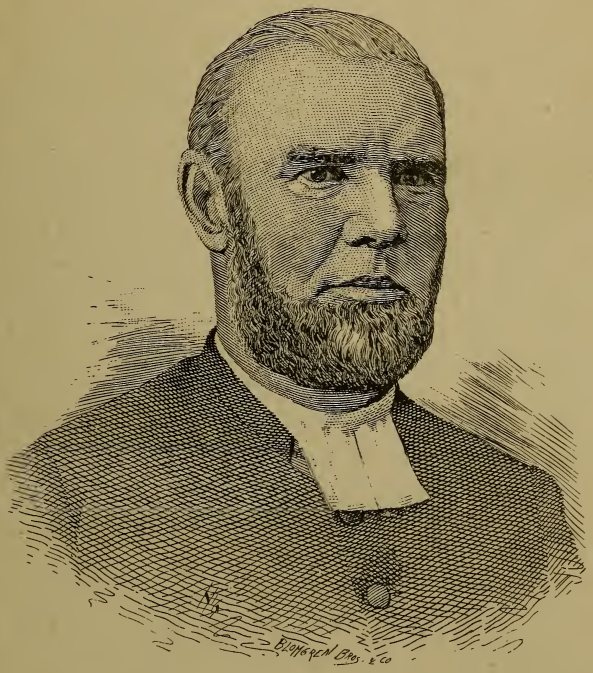

Pastor P. A. Cederstam.

andra i sina yttre affärer och går framåt, dock icke blott i utvärtes måtto." Sedan beskrifver han kyrkan, som nu länge sedan har blifvit nedrifven och ersatts af redan två nya kyrkor, hvarvid han tillägger: "Det fäg-

nade mig att se landsmännen här icke skämmas för att gifva mycket i sin kyrka ett svenskt utseende; då något är godt och passande, må det väl vara detta, äfven om det härleder sig ifrån gamla Sverige. Somliga äro så osjälfständiga, att de vilja, det allting i våra kyrkor skall vara sådant, som det är i närgränsande amerikanska kyrkor, d. ä. reformerta; sådana människor äro ock snart färdiga att amerikanisera själfva läran. Osjälfständighet och löshet i det ena visar samma sinne i det andra. Om de råkade att bo ibland katoliker, så jämkade de sig troligen efter dem också. — — —

Tvenne hela dagar tillbragte jag vid Chisago Lake, nämligen söndagen och måndagen, under hvilka vi voro nästan från morgon till afton i kyrkan. Så många voro ock åhörarne, att en hel hop af dem nödsakades att stå. Det oaktadt höllo de ut icke blott söndagen utan äfven påföljande dag och syntes icke alls uttröttade, när sent på måndagsaftonen afskedsorden voro uttalade.

Det är uppenbart, att Herren bor bland detta folk och är ständigt sysselsatt med att samla omkring sig förlorade söner och döttrar. Pastor Hedengran berättade för oss fröjdefulla exempel därpå, och jag hade äfven själf flera anledningar att märka det.

Då vi tisdagsmorgonen begåfvo oss på väg till Taylors Falls, åtföljdes vi af en stor hop, som ej ville försumma tillfället att än en gång få höra de mera obekanta lärarenas predikan, oaktadt de hade 8 a 10 mil att gå. Äfven här hafva de rest sig en liten "frame"-kyrka, som dock ännu saknar inredning; men jag är förvissad, att, fastän församlingen är liten och har haft att röna motstånd, den dock icke skall hvila, förrän den har sin kyrka fullständig. Allt mera som det predikade ordet vinner framgång och vänner, skall både lusten och förmågan att göra något för saken taga till."

Från Taylors Falls reste han samma eftermiddag 12 mil till Islycke, en by i Marine landtförsamling, stannade där öfver natten och predikade både afton och morgon. Han nämner, att det på senare tiden varit oroligt på det andliga området i Marines settlement på grund af att en viss Bergenlund, som icke kunde blifva präst ibland oss, uppehållit sig där och sökt att vinna åt sig en församling, samt varnar för sådant partiarbete. På onsdagen kl. 1 eftermiddagen var han åter i Stillwater, där gudstjänst var utsatt, och strax därpå reste han i pastor Hedengrans sällskap till Afton, där gudstjänst med nattvardsgång förrättades. Följande dag reste han 30 mil till Cannon Falls och kom dit så pass i tid, att folket kunde samlas till en bibelförklaring; dagen därpå reste han 9 mil till Vasa, där Minnesota-konferensen hade sitt sammanträde, och där han tjänte som ordförande.

* * *

Af denna kanhända något vidlyftiga berättelse om Hasselquists resa och visitationer i Minnesota hösten 1860 kunna vi döma om hans verksamhet, sedan han blef synodens president, särskildt som visitator under den tid, som han ännu var kvar i Galesburg; ty han fortsatte med sina visitationer mer och mindre under de åren, och vi kunna däraf lära, hvad nytta de hade med sig. 1862 i maj månad besökte han de östra staterna och särskildt staden New York "för att se, om någon utsikt förefanns till upprättande af en församling därstädes i förening med vår synod". Äfven under 1863 säger han sig "hafva verkställt så många visitationer i församlingarna, som möjligt varit". Andra officiella förrättningar, såsom kyrkoinvigningar, pastorers installationer m. m., började så småningom ökas. "Det mest betungande af mina göromål, som synodens president, har dock varit den vidlyftiga korrespondens, som jag nödgats föra", tillägger han i 1863 års berättelse.

Men nu hafva vi kommit till ett nytt tidsskede i Hasselquists lefnad och till en ny verksamhet, som från denna tid och till hans död skulle utgöra hans hufvudsakliga sysselsättning. Han flyttade nämligen sommaren 1863 från Galesburg till Paxton och blef föreståndare för Augustana-synodens läroverk.

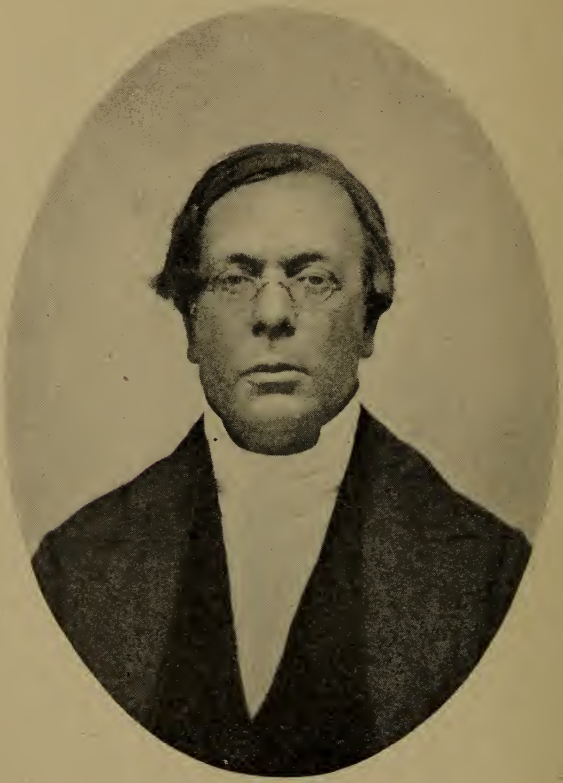

Dr Hasselquist år 1860.

III.

Hasselquists tid i Paxton.

I Paxton finna vi Hasselquist i verksamhet i egenskap af församlingspastor, till sommaren 1870 som president för Augustana-synoden, delvis som tidningsredaktör men förnämligast som föreståndare för Augustana College och Seminarium och såsom en af dess lärare. Dessutom hade han ofta uppdrag af synod och konferens att i viktiga ärenden tjäna i kommissioner och direktioner. Det var ett mångfaldigt och betungande arbete, och med åren började han allt mer beklaga sig däröfver; men huru det var, syntes han hafva krafter för allt och räcka till öfverallt. Det hade kunnat vara annorlunda; men man hade blifvit så van att lassa på honom allt möjligt och omöjligt, och han hade blifvit så van att åtaga sig allting, understödd däri måhända af ett allt för stort förtroende till sina krafter, att det syntes icke kunna gå annorlunda. Att i detalj redogöra för all denna mångsidiga verksamhet kan jag icke lofva, det skulle blifva en allt för stor bok; men jag vill dock följa honom år efter år äfven här och omtala de viktigaste saker, som i synnerhet upptogo hans tid.

Men först måste jag redogöra därför, huru det kom sig, att han flyttade till Paxton. Man kunde snarast tänka, att han kallades dit såsom föreståndare för skolan, men detta var alls icke händelsen; hans flyttning dit stod dock i sammanhang med skolans förläggande i Paxton. Det egendomliga med vår skola är, att hon icke tillkommit genom något direkt beslut af synoden, så vida man icke vill, att 1 Art. af Augustana Seminarii konstitution skall så betraktas. Denna artikel lyder sålunda: "Augustana-synoden skall upprätta och underhålla ett Teologiskt Seminarium, hvilket för närva-

rande förlägges uti staden Chicago, Illinois, och kallas Augustana Seminariet." (Se 1860 års protokoll, Aug. synoden.) Huru man betraktade saken, synes klart af det förslag, som pastor E. Carlsson framställde vid synodens organisationsmöte, nämligen: 1:o) Att, då vår skandinaviske professor Rev. L. P. Esbjörn väl nedlagt sitt ämbete såsom sådan i Springfield, men vårt professorat därför icke upphört, utan endast blifvit förflyttadt till vår egen läroanstalt, alltså förklara och förordna vi härmed sagde L. P. Esbjörn till skandinavisk och teologisk professor vid Augustana Seminariet i Chicago, etc."

Detta är den första officiella handling af Augustanasynoden, hvarigenom vi få veta, att vi hafva en "egen läroanstalt", att denna anstalt heter "Augustana Seminariet", och att den är förlagd "i Chicago". Af konstitutionens 1:a Art., som antogs senare under mötet, få vi vidare veta, att anstalten låg i Chicago "för närvarande". Var det vår olycka, att icke frågan om skolans lokal var från början bestämdt afgjord? Jag vågar knappt fälla något omdöme om denna fråga, men nog synes det för många af oss, såsom om vi kunnat bespara oss en hel hop svårigheter, om synoden hade sagt från början, att skolan skall fortfarande blifva kvar i Chicago. Men kanhända våra experiment behöfdes för vår fostran. Emellertid antog synoden, på förslag af E. Carlsson, följande beslut: "1:o) Då det är att hoppas, att inköp af jord och åkerbruk för seminariets räkning ej blott skulle vara den bästa säkerhet för insamlade penningar utan äfven i andra fall blifva af stor fördel för inrättningen, därför beslutas, att direktionen får i uppdrag att uppgöra förslag beträffande denna sak och framlägga detsamma för synoden etc." Härmed var dörren öppnad för experiment. E. Carlsson och Hasselquist voro mest varma för att köpa land och söka anlägga en stor koloni af vårt skandinaviska lu-

therska folk; dit skulle skolan förläggas, där skulle hon få tillräckligt ekonomiskt understöd, och i ett sådant läge skulle hon komma att utöfva ett mäktigt inflytande. Prof. L. P. Esbjörn däremot var emot förslaget, ansåg det äfventyrligt och trodde, att det var illa gjordt att flytta skolan från Chicago, men ifrade icke vidare för sin åsikt.

Fram på sommaren 1860 blef synoden genom Hasselquist af några lutheraner i Östern erbjuden land för en koloni i Grundy County, Iowa, och det var detta land, som han besåg på hösten samma år i sammanhang med den förut omtalade Minnesota-resan. I beskrifningen öfver denna undersökning i "Hemlandet" för den 28 november 1860 framställer han sina tankar utförligt rörande kolonifrågan, hvarför det är på sin plats att här anföra dem: "Anledningen till min resa åt Iowa var följande: När skandinaverna inom Norra Illinois-synoden hade utgått därifrån och äfven beslutat flytta sitt professorat från Springfield till Chicago, sökte våra amerikanska bröder nedsvärta oss efter yttersta förmåga och beröfva oss allt förtroende inom de amerikanska lutherska församlingarna. Vi hade dock knappt hunnit upprätta en egen synod och gripit läroverksfrågan an på egen hand, förrän, förunderligt nog, vi få ett anbud från några lutheraner i Östern att öfvertaga en sträcka land i Grundy Co., Iowa, på vissa villkor. Landet, emellan 3- och 4,000 acres, hade för flera år tillbaka blifvit inköpt i ändamål att på detsamma anlägga ett fullständigt "College" och där omkring samla en större koloni af lutheraner. Den stora penningekrisen förhindrade planen för tillfället. Landet hade redan blifvit utlagdt i farmar om 100 acres hvardera med en fyrkant i midten af 710 acres, som var förbehållen den blifvande läroanstalten. Allt detta med undantag af tvenne farmlotter erbjöds oss nu på de villkor, att vi antingen köpte alla farmlotterna till 2½ dollar per acre eller

skaffade köpare till åtminstone hälften af dem, då vi i hvilketdera fall som hälst erhöllo de 710 acres till skänks. Detta tröstade oss icke litet i vår nya, ensamma ställning, och vi togo det såsom ett löfte ifrån Herren, att han icke ville öfvergifva oss, och tillika sågo somliga af oss en vink däri, hvad vi vidare borde göra. Behålla vi nämligen vår läroanstalt i Chicago, skall den allt jämt blifva ringa, fattig och utan vidsträcktare inflytande. Utom det är den i Chicago väl långt från det med skandinaver starkt befolkade Minnesota.* Att flytta den i den riktning, det oss gjorda anbudet antydde, skulle däremot ställa vår bildningsanstalt någorlunda midt i byn, när man besinnar immigrationens gång allt längre åt väster och nordväst. I norra Iowa hade vi sålunda Minnesota på den norra sidan, Wisconsin i nordost, Illinois i sydost, en hel del settlement redan i Iowa och flera uppkommande där och i Nebraska. Skolan skulle då äfven hafva en framtid och kunna öfva ett mäktigt inflytande på befolkningen i den trakt, där hon anlades, all den stund den naturligtvis skulle så småningom öfvergå till ett fullständigt amerikanskt College, ehuru tillhörande Augustana-synoden. Anbudet af Iowa-landet föredrogs därför vid ett sammanträde af Augustana Seminariets direktion i sistlidna augusti månad. Brefväxlingen skulle fortsättas genom professor Esbjörn, och undertecknad jämte pastor A Jakobsen i Chicago utsågos att resa till stället och undersöka förhållandena.

På grund häraf begaf jag mig från mitt hem och mina församlingar den 10 september." Efter åtskilliga reflexioner, hvaribland han nämner, att han kom att resa ensam, fortsätter han: "Emellertid fortsattes min resa den dagen till Dubuque, därifrån jag påföljande morgon afgick med Dubuque och Pacific järnvägen väs-

* Den anmärkningen gjorde han icke, när skolan blef flyttad till det ännu aflägsnare Paxton.

terut. Vi passerade genom ett till en stor del sandigt och i allmänhet tämligen ofruktbart land, tills vi upphunno sista stationen, Jessup, något öfver 80 mil från Dubuque. Här voro vida prärier, men, som mig syntes, väl mycket sandiga. Från Jessup kom jag med "stage" samma dag till staden Waterloo vid Cedar-floden i Mohawk Co. Därifrån for jag dagen därpå omkring 20 mil till Grundy Center, hufvudstaden i Grundy Co., hvarest college-landet är beläget. Ju längre jag kom västerut, eller rättare sydväst från Waterloo, desto bättre blef landet, och Grundy Co. syntes mig innefatta de yppersta prärier jag någonstädes sett. Husens antal i hufvudstaden räckte väl ännu icke upp till ett halft tjog, tingshuset inberäknadt. Just som jag vid middagstiden nådde Grundy Center, började ett kallt, ruskigt regn falla. Så väl fruktan att blifva "inregnad", som äfven den ej särdeles muntrande utsikten att få vänta en hel vecka på den återvändande "stagen", om jag ej kunde komma tillbaka med en enskild skjuts påföljande morgon, gjorde, att jag var angelägen att, oaktadt det starka regnet, samma eftermiddag som jag kom begifva mig till det omtalade landet. En välvillig lutheran skjutsade mig. Landet ligger i den sydostliga delen af countyet, ungefär 6 mil från Grundy Center. Vägen dit omgafs af de vackraste prärier man vill se, och jag hade de bästa förhoppningar. Det var därför för mig så mycket mera nedslående, åtminstone den stunden, att finna den landsträcka, som var särskildt uppköpt för en koloni och "College", vara så flack, att under våtare somrar regnet ovillkorligen skulle skada. När jag därför rest omkring ett par mil, vände jag missnöjd om igen."

I april 1861 hade skolans direktion beslutat om utsändande af en ny kommitté till Iowa, och att E. Carlsson eller hans ombud skulle besöka Oconto Co., Wis., "i ändamål att finna tjänligt land, där en koloni och

ett läroverk kunde anläggas." Minnesota-borna tyckte ock, att de ville vara med på ett hörn, hvarför dem medgafs att också genom en kommitté efterspana land i samma ärende. Vid 1862 års synodalmöte, som hölls i Vasa, Minn., afgaf skolans direktion följande upplysning om den brännande frågan: "Det som förnämligast tagit direktionens omsorg i anspråk, har varit verkställandet af synodens beslut rörande val af passande ort för ett nybygge, där äfven möjligen vår skola kunde komma att förläggas. I enlighet med synodens föreskrift utsändes kommittéer så väl till Minnesota som Wisconsin och norra Iowa. Efter gränskning af de ingifna, äfven i "Hemlandet" offentliggjorda rapporterna bestämde sig direktionen för landet i Butler Co., Iowa, omkring stationen Applington, och uppgjorde planen för utflyttningen samt tillkännagaf i vår tidning, att de, som önskade utflytta, skulle därtill sig anmäla, emedan ett visst antal acres måste vara tagna, innan direktionen vågade sig åstad att köpa ett större parti. Oaktadt anmälningstiden förlängdes, infann sig dock ingen såsom köpare. Men dessutom tillkom en annan svårighet. Det pågående kriget syntes en tid åtminstone göra alla förhållanden osäkra" m. m. Med ett ord: det var ett förfeladt experiment. Dock hade man ännu icke lärt sig inse vanskligheten af sådana spekulationer; en ny utsikt hade öppnats och med förtjusning kunde man fortsätta berättelsen: "Under det direktionen", heter det, "i all denna osäkerhet icke djärfdes taga något steg, kom inbjudning från Illinois Central R. R. kompaniets president att bese dess land, hvilken inbjudning antogs, och begåfvo sig pastorerna E. Carlsson, J. Johnson, A. Jacobsen och undertecknad (Hasselquist) samt Iver Larsen och några andra landsmän å väg den 16 sistlidne maj. Kort tid därefter tillbragte pastor C. J. P. Petersen 4 dagar med undersökning af samma land." Resultatet sades vara godt och mycket till-

fredsställande. (Se 1862 års synodalprotokoll, sidd. 16—18.) Kompaniets anbud till läroverket ansågs vara mycket förmånligt. Neoga, Paxton och Peru voro passande platser för skolan. Till sist heter det: "Direktionen kan dock icke annat än, på grund af hvad den här ofvan yttrat, föreslå, att synoden öfverlämnar hela saken ånyo åt Seminariets direktion, som då ofördröjligen bör gå i befattning med dess utförande i enlighet med de föreskrifter, synoden kan behaga gifva. Detta ämne har blifvit länge behandladt, men verkställigheten har af kända orsaker och troligen, så vidt våra ögon nu kunna se, till vårt bästa blifvit fördröjd; nu går dock detta ej an längre, på det de förmåner, som nu stå oss till buds, ej må gå oss ur händerna och vårt folk misströsta om att något blifver af. Måtte Herren, som så faderligen ledt, hindrat och befordrat våra företag hittills efter sin vilja och oss till godo, än vidare i denna sak bekänna sig till oss och med sitt öga och sin starka hand föra den till ett godt slut!

T. N. Hasselquist,
Direkt. sekr."

Med anledning af denna rapport fattade synoden följande beslut:

1:o. Att direktionen ålägges att för detta ändamål utvälja den plats, som för seminariet erbjuder de största fördelar, samt noga tillse, att dessa fördelar icke må vara blott skenbara, utan verkliga.

2:o. Att seminariet förlägges till ett sådant ställe, hvarest en betydligare skandinavisk ev. luth. församling finnes eller kan uppstå, innan någon byggnad för seminariet kan komma att företagas.

3 o. Att de i Sverige för vårt seminarium redan samlade penningar, så väl som de, hvilka hädanefter där för detta ändamål komma att samlas, skola utgöra en stå-

ende grundfond för seminariet, och räntan däraf användas till professorslön.

4:o. Att direktionen ofördröjligen gör sig närmare försäkrad om de redan gjorda anbuden och genom "Hemlandet" låter det komma till allmänhetens kännedom, hvilka beslut direktionen kommer att fatta."

Alltså, till Paxton med skolan! Emellan beslutet och dess verkställande inträdde dock åtskilliga svårigheter.

Allvarliga protester inkommo emot de beslut, som fattades vid synodens möte i Vasa 1862 från flere håll i Minnesota, hvarpå jag här vill lämna ett enda prof. I ett bref af pastor P. Carlson till Hasselquist vid slutet af samma år heter det: "Jag må dock tillstå, att diskussionen på synoden rörande läroverket gick så till, att den kunde gifva anledning till något dylikt (söndring), efter som Minnesota alls icke togs i betraktande då det var fråga om skolans anläggande, huru vida Minnesota var med eller emot. Men i stället för att få den närmare, blifver den i motsatt riktning. Det tycktes vara en orimlighet, att den allra minsta motsägelse skulle höras från Minnesota-sidan, och man förvånades öfver att vi icke på en gång voro färdiga att rösta för den allaredan uppgjorda planen — men för oss så främmande — och om vi sade någonting emot, så blefvo vi på en gång öfverröstade, ty alla invändningar ansågos för orimliga emot de omtalade 4,000, ja 6,000 dollar, som nämndes på synoden, hvilket är alltsammans tomma löften..... Att kompaniet så mycket intresserar sig för vårt läroverk, det är svårt för mig att tro; men jag tror, att kompaniet skulle vara tillfreds, om vi anlade vårt seminarium ända i Californien, endast det finge sälja sitt land och kunde på andra vägar få lika så stora förtjänster i framtiden, som det tror sig nu få, om skolan blifver där..... Äfven tycker jag, att det är icke tid (ännu) att bestämma sig, hvarest vårt läroverk skall blifva under dessa oroliga tider, då snart

sagdt hela landet häfver sig som ett stormande haf. Men låtom oss afvakta krigets utgång, så kunna vi bättre se, huru det vänder sig; det har ju gått godt i 2 år i Chicago, det kan ju gå längre, om Gud vill. Skulle jag blifva mött med detta, att det är för sent, ty detta skulle hafva sagts på synoden? Det är sant, men ännu lärer det väl icke vara gjordt så mycket mera, än då vi voro på synoden, ehuru det var nog då, ty planen var redan uppgjord; pluraliteten var i edra händer, direktionen lika så; vi voro bundna till både händer och fötter, om jag så må säga. Vilja vi Minnesota-bor vara nöjda, så kunna vi, eljest kunna vi låta bli. Jag tror dock, att det blifver ingenting utaf med denna planen heller, åtminstone tänker jag så, ty jag tror inte Gud vill det. Det striddes icke så litet för Iowa-planen förlidet år, men Gud ville icke. — Nu har jag sagt mina tankar....." Detta bref är icke så litet upplysande rörande tänkesättet inom synoden med afseende på skolans förläggande i en landtkoloni i förening med landförsäljning i sammanhang med skolan. Det visar ock, huru en pastor inom Augustana-synoden kunde tillskrifva dess president, som själf var så att säga den lefvande själen i denna utflyttningsplan. Hans svar har jag icke sett, men är viss om, att det var honom värdigt.

Prof. L. P. Esbjörn skref om samma sak till mig följande: "Chicago den 21 oktober 1862..... Rörande läroverksfrågan, så är det beklagligt, att den gifvit anledning till obehag; men jag hoppas det blir allt rätt. Som du vet, anser jag, att det bör vara i Chicago; men då detta nu icke kan ske, så är dock Paxton bättre än Iowa eller någon annan trakt utanför landets viktigaste stater omkring de stora sjöarna. Saken är emellertid ännu in suspenso, och min fruktan för de "stora spekulationerna" är ingalunda minskad af den lust, som amerikanerna i denna sak tydligen ådagalägga att icke hålla hvad de lofva oss. Det är synbart, att de

vilja draga nytta af oss, och så draga hufvudet ur länken, särdeles om de icke få sitt finger med uti läroverket, hvilket de äfven visat lust till. Det ledsammaste är, att uti ett så stort företag det skulle vara anledning till att misstänka egennyttans inblandning."

Så sent som i midten af februari 1863 såg det ut, som det skulle blifva om intet med företaget rörande Paxtonkolonien. I ett bref, dateradt Chicago den 13 februari 1863, blef jag underrättad om följande förhållande: "Det ser ut, som svårigheterna äro oöfvervinneliga. Ingen är för att antaga kontraktet utom Hasselquist, som ännu har godt hopp, att den enda punkten af vikt, som alla ej kunna gå in på, skall ur kontraktet af kompaniet utstrykas, den nämligen, att kompaniets president göres till "sole and final judge whether the contract is fulfilled or not; and his decision shall be final". Dessa voro ord, som ingen vågade underskrifva, emedan kontraktet föreskref, att, om villkoren ej voro uppfyllda, skulle allt förloras. I hopp om god behandling af kompaniet var Hasselquist ändå nästan för det, ända till dess en lagkarl sade dem, att han för sitt lif ej skulle vilja ingå på sådana villkor..... Så illa såg det ut i onsdags, och många voro rådplägningarna på eftermiddagen." (De närvarande uppräknas: Esbjörn, E. Carlsson, Hasselquist, C. J. P. Petersen och P. L. Hawkinson, hvarmed kommittén blifvit förstärkt.) "Hasselquist var ytterst ängslig, orolig och nedslagen. I går uppgjordes allt; papperen underskrefvos, och kontraktet är således afslutadt." Den förargliga paragrafen blef utesluten.

Dagen förut skref E. Carlsson: "Hasselquist har varit här flere dagar. Kontraktet med Illinois Central R. R. är nu uppgjordt. Får se, hvad framgång saken kan få. Må blott Herrens vilja ske, så blir allt väl. För 30,000 acres sålda skall betalas $1.00 i kommission, och för andra 30,000 50 cent. Tusen acres inköpas för läroverkets

räkning för $6.00 per acre i närheten af Paxton, där landet eljest kostar $10.00 a $12.00. Men 10,000 acres skola säljas första året. Sker icke det, förbehåller sig presidenten rättighet att upphäfva kontraktet. Dock skall köpet stå fast af de 1,000 acres och kommission erhållas för hvad som blifvit såldt. Peter L. Hawkinson från Galesburg är antagen till agent, och Hasselquist skall flytta till Paxton i vår. Det är ett stort och viktigt företag. En sak, som gör läroverkets ställning svår, är att vi icke kunna erhålla någon "charter" vid denna legislatur heller. Men vi måste ingå under "the general corporation law of Illinois."

I slutet af juni 1863 vid synodalmötet i Chicago vidrör E. Carlsson samma saker i sin rapport såsom direktionens ordförande och tillägger: "I slutet af februari började vår agent, mr P. L. Hawkinson, sin verksamhet och har upp till datum sålt öfver 4,000 acres. De, som nedsatt sig i och omkring Paxton, äro särdeles belåtna, och utsikterna för sakens framgång äro uppmuntrande. Till den första juni uppgick kommissionen för försåldt land till $4,053.69, hvaraf kontant har inkommit $2,350.03. En församling har redan blifvit stiftad i Paxton, och pastor T. N. Hasselquist är på väg dit för att därstädes bosätta sig, hvartill han af direktionen uppmanades vid mötet i december (1862)."

Man skall säkert säga mig, att detta är en alldeles för lång redogörelse för frågan, huru Hasselquist kom att flytta från Galesburg till Paxton, och jag vet ganska väl, att jag med få ord kunnat berätta saken; men först var det nödigt att rätta åtskilliga oriktiga uppfattningar genom att framställa den verkliga historien, och för det andra var detta steg för Hasselquist själf och för hela synoden af stor betydelse och kunde därför icke med blott få ord berättas. Det var icke af äfventyrslusta, ej heller i afsikt att förbättra sina egna ekonomiska villkor, som han företog denna flyttning, utan af

Nuvarande begrafningsplatsen i Paxton, förr en del af dr H:s farm.

öfvertygelse, att han skulle tjäna samfundet genom att göra allt hvad i hans förmåga stod att befrämja koloniplanen och därmed läroverkets upphjälpande. Han gjorde mycket och vågade mycket för detta ändamål. Han lämnade den nu redan till mera stadga komna församlingen i Galesburg, där han, oaktadt icke så få hade vändt honom ryggen, likväl hade många varma och pålitliga vänner. Genom hans inflytande hade rätt många i Galesburg och trakterna däromkring bestämt sig för att flytta till den nya platsen, och man vet, hvad man utsätter sig för i sådana fall, om folk blir missnöjdt med det steg man tagit; många andra olägenheter att förtiga. Om man än ogillar sådana företag för samfundets fromma, och i detta fall måste medgifva, att vår skolsak icke därigenom befrämjades utan blef ett tämligen fruktlöst experiment, hvad den ekonomiska sidan angår, så måste man på samma gång uppskatta den varma entusiasm och självuppoffring för allmänt väl, som däri uttalar sig. Alltså, Hasselquist flyttade till Paxton för att gifva framgång åt kolonien. Snart bildades en församling därstädes, och han blef helt naturligt dess pastor. Han köpte sig en farm vid utkanten af den lilla staden och lefde som en nybyggare bland nybyggare.

Men huru blef han skolans föreståndare? Prof. L. P. Esbjörn, som hade varit seminariets föreståndare från dess början i Chicago, hade på våren 1863 afsagt sig sin befattning för att flytta till Sverige, där han af kongl. m:t blifvit utnämnd till kyrkoherde i Ö. Wåhla. Längtan att återvända till fosterjorden var nog hufvudorsaken till det steg han tog; men därjämte kunde han svårligen förlika sig med den tanken, att skolan skulle flyttas från Chicago, och dessutom fruktade han, att han stod i vägen för någon annan, och det kan här rätt fram sägas, att den onämnde var ingen annan än Hasselquist.

De två utmärkta männen, ehuru de visserligen betraktade hvarandra såsom bröder i Kristus, kunde dock icke, när det gällde sätt, riktigt sammansmälta. Under omständigheterna kunde direktionen icke göra annat än antaga Esbjörns resignation och försöka kalla nya lärare för skolan. I den ofvannämnda direktionsrapporten heter det: "Försök hafva blifvit gjorda att erhålla lärare från Sverige för att öfvertaga den skandinaviska professorsbefattningen vid seminariet, men hafva ty värr icke lyckats. Kallelse har blifvit utfärdad både till mag. P. P. Waldenström och pastor O. C. T. Andrén, men på båda har erhållits afslag. Korrespondens har också blifvit öppnad med pastor W. A. Passavant om person för engelsk professor; men Herren har ännu icke visat oss någon man, som direktionen kan för synoden rekommendera."

Bland de punkter, som direktionen till synoden rekommenderar, var ock denna: "Att läroverket till nästa termin förflyttas till Paxton; att pastor Hasselquist, *tills skandinavisk professor kan erhållas*, utses till lärare, och att en engelsk underlärare (tutor) engageras, samt att ett hus, där de studerande kunna bo och spisa, hyres eller anskaffas." Den underrättar också, att "ett skolhus, endast 3 år gammalt, 30 fot bredt, 45 fot långt och 16 fot högt, har i Paxton blifvit inköpt för läroverkets räkning." Synoden antog alla de förslag, som direktionen gjorde i afseende på skolan, gjorde äfven en officiell resa dit efter mötets slut, och man syntes nu belåten med hvad som blifvit gjordt och hvad direktionen ämnade göra. Af det föregående är det klart, att synoden 1863 icke hade för afsikt att göra Hasselquist till skolans permanente föreståndare, tvärtom gafs åt direktionen uppdrag att kalla kyrkoherden, teol. kand. magister Sven L. Bring af Lunds stift att komma hit och antaga skandinaviska professorsämbetet vid Augustana seminariet, eller, om han icke antoge kallelsen,

söka finna någon annan tjänlig person. Men genom Guds styrelse antog doktor Bring icke kallelsen, och ingen annan lämplig person i Sverige kunde man söka upp för platsen, och man började småningom finna, att man redan hade där på platsen och i skolarbetet den mest lämplige personen, när man tog alla omständigheter i betraktande, och utan tvifvel den, som Herren hade utsett och förberedt till detta verk. Det går ju ofta så till i Guds rike: man står måhända och gapar efter något besynnerligt och högt och långt bort ifrån, men när man, tvingad af nöden, ser till hvad man redan har, så upptäcker man, att Gud redan, fastän i vår tanke allt för alldagligt, har beredt hjälpen och utrustat de redskap, som behöfvas. Det är väl, om man blott i tid upptäcker detta. En inblick i den nye principalens lif och verksamhet, som nu hade börjat i Paxton, torde vara af intresse. Se här ett brefutdrag:

"Paxton, Ill., den 14 okt. 1863.

K. br. NORELIUS! Frid i Jesus!

..... Såsom ensam lärare är min tid grufligt upptagen, ovan därvid som jag är; men det synes mig dock blifva ett trefligt göromål, hade jag blott litet färre ämnen. Vårt nya hus är ännu ej färdigt, men jag hoppas det skall blifva det i nästa vecka, åtminstone så mycket, att några kunna flytta dit. De bo nu alla i mitt hus, och vi äro allt för många. Jag och min familj 7; min arrendator med familj (och 2 drängar från i går) 6; familjen som sköter student-hushållet 2 och studenter 8; summa 23 utom P. L. Hawkinson, som är här ett par dagar i veckan. Vi hafva dock fredligt och stilla, ja, trefligt. Huru studenterna känna det, förstår jag ej: de *bo* åtminstone trångt. Tack för löftet om bidrag; det behöfves, emedan utgifterna vid hushållets nyuppsättning äro mycket dryga. Af min farm har jag sålt allt utom huset och 16 a 18 acres omkring det; således har

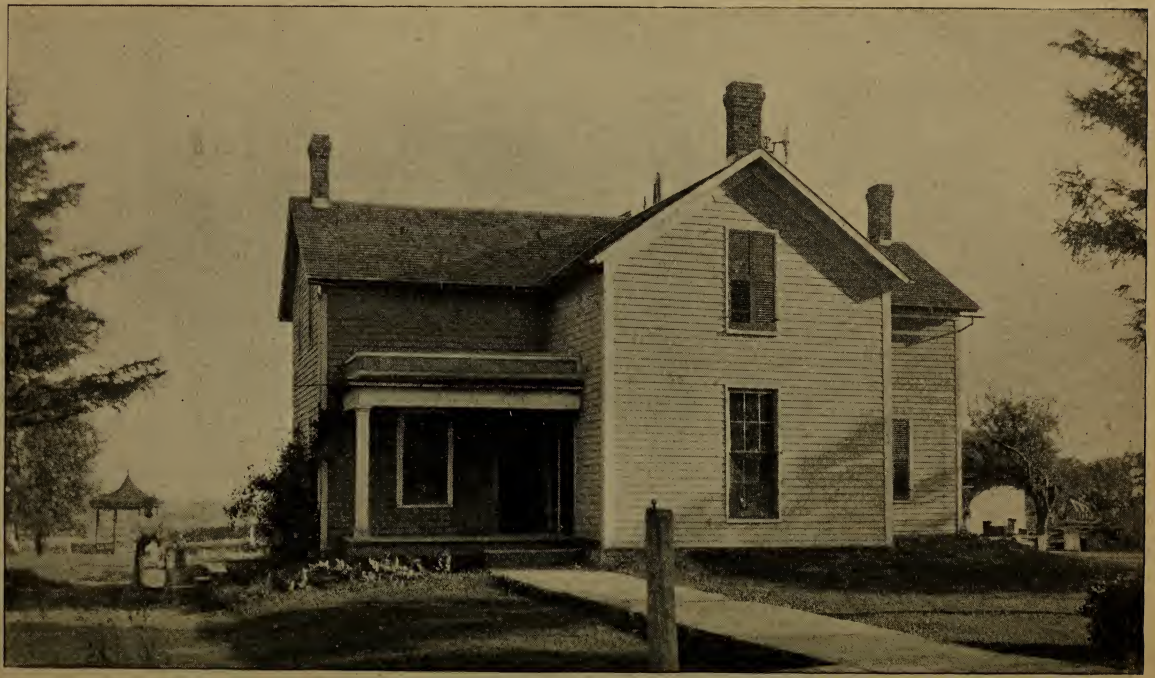

"Asagård", dr Hasselquists hem i Paxton.

jag kvar trädgården och så mycket jord, att jag har nog till bete och höstnad för en häst och en @ två kor..... Under våra mångahanda bestyr, både egna och allmänna, bringa oss de oroliga förhållandena i landet till betraktelsen af att allt kan snart vara förbi. Måtte vi dock befinnas trogna, så länge detta räcker, och vara färdiga, när brudgummen kommer!.....

Din i Herren,

T. N. Hasselquist."

Med full kännedom om hans ställning och hans mycknа och mångsidiga arbete kunna vi med skäl fråga: hvem hade kunnat fylla hans plats? Han var pastor för en, snart två församlingar; han var president för synoden, hade såsom sådan en vidsträckt korrespondens och ofta många svåra och kinkiga frågor att besvara, dessutom icke så få resor och visitationer att göra; han var föreståndare för skolan och till att börja med ensam lärare. Men icke det allenast, utan han var ock en aktiv medlem af direktionen och verklig husfader för de studerande. Han fick sörja för husrum, för mat, för värme m. m , som hörde till de studerandes timliga uppehälle och trefnad, såsom han icke mindre måste sörja för tukt, ordning och undervisning. Studerande kommo hit, som innehade ganska olika bildningsgrader: somliga hade tagit studentexamen i Sverige, andra däremot kommo direkt från plogen utan några som helst kunskaper; somliga hade gått i landets allmänna skolor och plockat upp en hel hop vetande, men kände kanske icke de första grunderna för modersmålet. En del kände bara svenska, en del bara norska, en del bättre engelska än svenska. När man nu tänker på allt detta och på de primitiva förhållanden och det nybyggarelif, som till att börja med existerade i Paxton, och att det lyckades Hasselquist att så småningom upparbeta detta virrvarr till en ordentlig skola, som

har varit en källa till de allra största välsignelser för det svenska folket i Amerika, så måste vi erkänna, att han utförde en gärning, som få, om någon, hade kunnat göra bättre.

Härmed har jag icke sagt, att han var fullkomlig på något område; han var det lika litet som någon annan. Många voro ock de, som klandrade honom såsom pastor, såsom synodens president, såsom lärare och föreståndare för skolan, och det skall icke nekas, att vi möjligen skulle kunnat finna män, som, om de fått ägna sig blott åt ett kall, skulle hafva skött det lika godt som han, kanske ock till och med bättre. Men hvilka voro de, som hade fått gåfva, mod och vilja att sköta alla dessa kall på en gång, som han gjorde, och likväl icke få flera järn brända, än han fick? Gud hade gifvit honom gåfvan att i många afseenden vara alla till tjänst och att vara det med god vilja och förnuft. Det är ock sådana män, som helst behöfvas i nybyggaretider, när allting skall byggas upp från grunden, ja, själfva grunden läggas. Ofta får man höra den anmärkningen göras mot handlingskraftiga män, att de taga sig för allt för mycket, att de hafva för stort själfförtroende och inbilla sig, att de kunna göra allting bättre än någon annan, och det nekas icke, att de kunna mer än andra vara utsatta för sådana frestelser. Men på samma gång kan man finna många exempel på att endast de ädlaste bevekelsegrunder hafva varit driffjädern till deras mångartade verksamhet. Jag tror ock, att detta var förhållandet med dr Hasselquist, och därför har hans långvariga tjänst blifvit till stor välsignelse för många själar. De många kallelser och förtroendeuppdrag, som han hade, sammanflöto i hans medvetande till en enda stor gärning, nämligen att samla de förskingrade landsmännen, så många som möjligt, inom den svenska evangeliska lutherska kyrkan och att förse dem med Guds rena ord och sakrament. Alla olika verksamhetsgrenar

"Ragnarök", ett dr Hasselquist tillhörigt hus i Paxton. Bostad för studerande.

skulle sammanflyta i denna punkt och tjäna till att uppnå detta mål. Huru han i sin mångsidiga verksamhet kände sig, och huru han såsom synodens president, pastor och skolans föreståndare och lärare utförde sitt värf, därom vill jag låta ett hans bref till en ämbetsbroder vittna:

Paxton, Ill., den 7 februari 1864.

Käre broder N. N.! Frid och barmhärtighet öfver dig och dina!

Du har väl länge, gissar jag, väntat på bref från mig, och jag får väl därför låta höra af mig något, fastän sent. Min tid är fullständigt tagen upp med göromålen i skolan, så att jag svårligen kan stjäla mig tid till att skrifva ett och annat bref; därför begynner jag ock detta på söndag och får fullborda det så småningom, så fort jag kan.

Hjärtlig tack för ditt broderliga bref, som gjorde mig innerlig glädje genom den underrättelsen det lämnade om väckelsen i din församling i ..... Herren vare lofvad härför! Skänke han oss dylik välsignelse på många ställen! Det behöfs i sanning. Du talar om "bönemöten" m. m. Men är du icke blifven en riktig "revival preacher"? Jag fröjdar mig innerligen däröfver, att Herren låtit dig blifva ett medel, genom hvilket han väckt till lif de döda. O, hvilken nåd! Jag är säker, du både fått skämmas och fröjdas under de erfarenheter du gjort.

De båda frågorna, du framställt i ditt bref, äro både gamla och nya, men i alla hänseenden viktiga, och fordrade ett omständligare svar, än jag med min knappa tid kan gifva, för att ej säga ett mognare, än jag kan åstadkomma. Hvad den ena frågan beträffar, nämligen om det ej vore bäst att upplösa den närvarande församlingsorganisationen och bilda en ny af de allvarligare medlemmarne, så är det ett ämne, som för åtta

eller nio år sedan sysselsatte mig mycket. De många döda lemmarne syntes mig vara en för tung klump att släpa med sig. Det blef emellertid ingenting af; Herren vet, om ej detta var det bästa. Under stundom kan tillståndet inom en församling synas ganska blomstrande, och man kunde då önska sig en församling af endast dem, som syntes vara ett föremål för Guds frälsande nåd; det skulle blifva så godt och ljufligt: och snart återtager församlingslifvet sin hvardagsdräkt, och man skulle då finna anledning att sörja öfver många, som man en tid trodde vara endast glädjeämnen. Och så måste snart en ny utgallring ske, och på detta sätt fruktar jag det ginge allt jämt. Därför vill jag ej säga, att hvilka som helst finge vara medlemmar af en församling. Men jag tror, att vi svenskar hafva en dubbel orsak att vara tåliga i detta fall: 1) emedan landsmännen varit medlemmar i hemmet af församlingen och skulle förvärras, om de förkastades, och 2) emedan de dock i allmänhet äro ett bättre andligt byggnadsmaterial, än för det mesta är att tillgå här i landet, oaktadt de födts i en statskyrkas sköte och uppfödts under hennes ögon. Härvid tänker jag äfven på noten, i hvilken *allehanda*, både onda och goda, fiskar församlades, och på den tjänaren, som samlade så många han kunde finna kring bröllopsbordet. Vi predika ju också så, icke att vi förklara våra församlingsmedlemmar för kristna, utan att vi ville med ordet göra dem därtill. Men jag tror det vore godt i dubbelt hänseende, om mera *gemenskap* kunde inledas emellan de verkligen kristna, både för att stärka dem och låta de utanför varande känna skillnaden, ehuru äfven detta hade sina faror.

(Den 21 februari.) Ja, det gick som jag trodde; fjorton dagar äro nu gångna, sedan jag sammanrafsade det föregående, och nu får jag sluta brefvet om möjligt, på det du må få det någon gång. Ett par ord rörande din andra fråga, nämligen om frimurare. Jag tror, det

skulle endast skada, om man började för hastigt med uteslutande af det folket, ehuru sällskapet såsom ett helt utan tvifvel är en snara och innehåller något antikristiskt, just därigenom att det antager en kristlig färg. Men jag tror ej många af våra församlingsmedlemmar förenat sig därmed, och de flesta, som hafva det, hafva gjort det af okunnighet och förstå ej det farliga, som ligger däri. Motarbeta det böra vi *först* med ordets undervisning och därigenom bilda en opinion, ett tänkesätt i anseende därtill i församlingen, och *sedan*, tror jag, kan man så småningom skrida äfven till allvarsammare mått och steg med dem, som ej blott fortfara däri utan till och med gäckas med varningarna däremot. Men all *kyrkotukt* bör ju ske så, att den tuktade må frälsas om möjligt och icke blott *straffas*.

Det ser nästan ut, som skulle vi ej få någon professor vid vårt läroverk. Så väl Baugher som dr Bring hafva afslagit, den senare på goda skäl, men den förre på, som mig synes, ej så goda. Dock må det medgifvas, att vi i vår kallelse icke målade framtiden här särdeles behaglig för honom. Vi bjödo honom $500 i lön och pålade honom 4 till 6 timmars läsning om dagen, mycket arbete och usel lön etc..... Men Herren sände oss en man efter sitt hjärta! Bed med oss därom. Ty det kan icke vara, som det är.. Jag tror ynglingarne ha att göra, och för min del finner jag arbetet intressant; men icke kan någon vänta, att undervisningen är, hvad den borde vara, när *en*, som ej läst de elementära tingen på ett helt fjärdedels århundrade, och som har 14 a 15 ämnen att undervisa i, skall kunna sköta allt ensam, utom ett par församlingar." — Synoden nämner han icke. — "Nej, flera lärarekrafter vill här till." Sedan nämner han en viss person, som han tror, att man bör kalla. Därefter gifver han råd och anvisningar i synodala frågor, åtagalägger en noggrann kännedom om olika tillstånd och behof i en hel hop olika församlingar. Vidare återkom-

Gamla kyrkan i Paxton.

mer han till Paxton och säger: "Här går det framåt, så mycket man kan vänta, men vi hafva ej hunnit sälja mer än något öfver 6,000 acres, utom de 1,000 vi hafva uttagit för skolans räkning. Vi hålla våra gudstjänster i det inköpta skolhuset, som är stort och så byggdt som de flesta af våra kyrkor. Ibland är det mest fullt och blir troligen öfverfullt till våren. Utom det nybyggda skolhuset hafva svenskarne byggt 7 nya hus, de flesta af dem rätt betydliga; dessutom har en köpt ett, och så jag mitt farmhus. På landet äro här väl 5 svenska hus uppförda. Men motståndet har på många ställen varit stort emot vårt företag, och det af småaktig fientlighet emot saken och till och med emot mig. Jag har ej mycket sagt eller gjort hvarken emot eller med, ja, så likgiltig är *platsen* mig, att jag skulle gärna flytta i morgon till ..... med alltihop, om blott svenskarne i Ill. velat dit etc."....

Vid 1864 års synodalmöte, som hölls i Rockford, Ill., yttrar han i sin rapport: "Hvad min verksamhet som synodens president angår, har den af begripliga skäl detta år varit ovanligt inskränkt. Det särskilda arbete, som synoden uppdragit mig vid vårt seminarium, har nödvändigt vis förhindrat mig ifrån nästan alla visitationsresor. Så länge presidenten har annat ämbete att vårda, om också blott en församling, och dessutom måste göra sina resor, i mer än ett hänseende svåra, till en del på egen bekostnad, är icke att vänta mycken frukt af föreskriften i konstitutionen om visitationsresor."

Redan i april samma år, således före synodens möte, skref pastor E. Carlsson: "I Paxton går allt sin stilla, jämna gång. Bring kommer icke. Någon engelsk lärare har det ej heller lyckats att skaffa. Äfven häruti tror jag vi måste erkänna Herrens styrande hand. Vi måste krypa, till dess vi kunna gå. Jag har alltid haft mina betänkligheter vid att begynna för stort. Jag tror,

att Passavants råd var godt: "att göra skolan amerikansk i samma mån som vi själfva blifva amerikaniserade." Och likväl föreslog vid synodalmötet hvarken han eller någon annan någon förändring i Hasselquists ställning. Ännu hade man således icke insett, att han var just mannen, som Gud på sitt sätt hade förberedt till skolans permanente föreståndare. Han stod där med en tillfällig kallelse, och så vidt jag kan se af synodens handlingar, fick han heller aldrig någon annan såsom skolans president eller föreståndare. I 1865 års synodalropport säger han: "Slutligen får jag anhålla att härmed få nedlägga det viktiga ämbete, synoden funnit för godt årligen sedan dess stiftelse mig anförtro. I synnerhet måste jag fordra detta, om synoden finner nödvändigt bibehålla mig vid den befattning, jag ännu innehar vid seminarium. Den senare tager hela ens tid i anspråk och omöjliggör en omsorgsfull behandling af de många ämnen, som ställas till presidenten, och ännu mer företagandet af de resor, som konstitutionen ålägger honom."

Synoden gjorde hvarken det ena eller det andra, ty den återvalde honom till synodens president och lät honom stå med sin tillfälliga kallelse såsom föreståndare för skolan. Båda delarna vittnade om stort och allmänt förtroende för honom; man hade redan glömt bort beskaffenheten af hans kallelse till skolan och tog det för afgjordt, att han och ingen annan var den rätte mannen att stå på den platsen. Men att han lät sig nöja med en sådan kallelse och en sådan obetydlig lön, som han såsom skolans föreståndare uppbar, vittnar om ett högre intresse än ärans och vinstens.

Under åren från 1863 till 1870, som man kan kalla Augustana-synodens och dess skolas nybyggaretid, uppenbarade Hasselquist kanske mer än någonsin sin allmänna duglighet och snart sagdt omistlighet. Såsom medlem i skolans direktion, och emedan han bodde på

platsen, kom det på hans lott mer än någon annan medlems att utföra eller tillse, att direktionens beslut med afseende på skolans landaffärer blefvo utförda. Snart visade sig, att landförsäljningen ej gick så bra, som man hade väntat; man måste då göra nya förändringar, lån måste upptagas och omsättas, om man skulle kunna komma åt det land, som man hade särskildt kontrakt på för skolans räkning.* Man hade mycket bråk med dem, som genom skolans agentskap hade köpt land af järnvägskompaniet. För dem, som arrenderade jord på skolans land, måste hus byggas, fälten inhägnas m. m. Nödvändiga hus måste byggas för skolans räkning. Byggnadsmaterialer måste hämtas från Chicago, sten och sand etc. från andra håll. Hans aftryckta bref visa i mängd, hurusom han var upptagen med dessa saker, och hvilka besvärligheter han därmed hade.

Skolans elever voro till att börja med få, men deras antal växte år efter år. 1863—64 voro de 10 och undervisningsämnena 16. 1864—65 voro eleverna 15 med lika många ämnen. 1865—66 voro eleverna 40. I sin rapport för året säger H.: "Det förökade antalet studenter har helt naturligt förökat läroämnenas och klassernas antal, och skulle, såsom alla tecken gifva vid handen, detta antal ytterligare ökas, blir nödvändigt, att synoden börjar se sig om efter lärarekrafternas förstärkande, hvilka under det gångna året ofta känt sig öfver måttan anlitade." Låtom oss komma ihåg, att "lärarekrafterna" utgjordes af honom själf och af prof. Wm. Kopp, den engelske läraren, som hade kommit på hösten 1865, en förträfflig man, men sjuk och nedbruten, och hvilken efter ett par år måste upphöra med sin verksamhet. En tillfällig norsk lärare fick man först 1866, men som stannade blott omkring ett år. Man kan däraf förstå, hvilken börda som hvilade på H. såsom lärare i skolan.

* Se Augustana synodens protokoll 1866, sid. 29.

Synoden erkände ock vid mötet 1867 (se protok. sid. 22), att en ändring behöfdes, ty det heter i en resolution: "Då prof. Hasselquist har allt för många göromål, så att han omöjligen kan öfvertaga flera undervisningsämnen, och läroverkets framgång nödvändigt kräfver flera lärarekrafter, blir det ett af synodens viktigaste göromål att draga försorg om anskaffandet af både norsk och engelsk lärare." Först på våren 1868 fick man den engelska lärareplatsen besatt och på hösten samma år den norska. Tvenne studerande från Sverige hade också varit anställda såsom biträdande lärare för läsåret 1867—68. Från den tiden blef det lindrigare för honom med afseende på undervisningen. Men vi få icke förglömma, att han under samma tid icke blott var medlem utan ordförande i den s. k. Uppfostringskommittén, hvilken hade att sörja för en hel hop af de studerandes underhåll vid skolan. Fattiga ynglingar med det rätta sinnelaget och de nödiga gåfvorna och som ville ägna sig åt kyrkans tjänst, emottogos och erhöllo antingen allting fritt eller delvis fritt underhåll under sin studietid. För att emottaga sådana fordrades det en noggrann pröfning, och för att fortsätta med deras underhåll, fordrades en samvetsgrann vaksamhet öfver deras lefverne, studier och utveckling. Många bekymmer hade han med detta uppdrag, ja, många sorger och felslagna förhoppningar. Under hela tiden, då skolan var i Paxton, besöktes den förnämligast af sådana, som ämnade ägna sig åt kyrkans tjänst, och en stor procent af dem voro allvarligt sinnade; men icke så få hade påtagit sig en skrymtarekåpa och fördrogos utan tvifvel allt för länge vid skolan och lefde på den frivilliga kärlekens bekostnad.

Man har förebrått Hasselquist för svaghet i disciplinen, ja, rent af för flathet, och han kan möjligen icke blifva helt fritagen för den beskyllningen. Denna svaghet var dock icke så mycket en följd af brist på män-

niskokännedom, som kanske fast mer af en grundsats, som han hyste med afseende på uppfostran i allmänhet och andlig uppfostran i synnerhet. Denna grundsats lyder så: man måste taga människan sådan hon är och genom fostran göra henne till hvad man önskar, att hon skall blifva. Denna grundsats är förträfflig i allmänskolan, i den kristna församlingen och på hednafältet; men däremot är den ej så användbar i ett teologiskt seminarium, där man uppfostrar präster på bekostnad af de kristna församlingarnas kärleksgåfvor. Där kan man icke göra bruk af några ovissa experiment, och man behöfver det icke heller, om man fordrar, att elev skall underhålla sig själf under en bestämd pröfvotid.

Från och med 1867 började i allt större mängd sådant folk komma öfver från Sverige, som hyste hyperevangeliska åskådningar, hade förvända åsikter om den kristna församlingen och voro därför separatistiskt sinnade. I följd däraf uppkom flerestädes mycken strid inom våra församlingar, och utträde skedde där och hvar. Denna anda och dessa åskådningar kommo ock delvis in i skolan i Paxton och förorsakade allvarsamma strider och icke små bekymmer. Genom sin lugna hållning, genom sitt kärleksfulla bemötande och sitt grundliga utredande af frågorna lyckades det dock Hasselquist att förhindra en revolution, och när febern var öfver, visade det sig, att alla redliga sinnen, med högst få undantag, voro rustade att stå fasta i stormen, när sedermera den Waldenströmska villan kom tågandes öfver hafvet.

Hvad som kanske var mest tillfredsställande för Hasselquist i Paxton var den svenska evangeliska lutherska församlingen, som där uppväxte under hans vård. Han predikade själf, när han var hemma, och när han orkade, i annat fall kunde han använda studerande därtill under skoltiden. Emellan terminerna läste han med nattvardsbarnen och sökte för öfrigt att fullgöra en

pastors plikter. Hans ställning var dock sådan, att han icke så mycket, som han önskade, kunde ägna sig åt den enskilda själavården. Församlingen fortfor att växa, byggde sig framdeles en stor kyrka, och är en af Augustana-synodens mäktigaste församlingar, ett värdigt monument åt dess förste pastor och en frukt, kanske den bästa, af vår skolas vistelse i Paxton.

Såsom mycket upplysande för hans egen ställning och verksamhet under Paxton-tiden så väl som för synodens, hvilkens president han var, vill jag nu meddela åtskilliga bref och brefutdrag från hans korrespondens. Jag börjar med ett bref till pastor Ahlberg i Sverige.

"Paxton den 17 april 1864.

Herr pastor Ahlberg!

Käre broder i Herranom!

Nåd och frid af honom, som var, som är, och som komma skall!

Med innerlig glädje var det jag mottog herr pastorns bref af sistlidne januari med tillbudet af 3 unga bröder, hvilka, såsom jag hoppas, gifvit sig först själfva Gudi, men nu ock äro villiga att gifva sig oss till församlingarnas tjänst i detta land. Just några dagar förut hade jag ock uppmuntrande bref, att från Fosterlandsstiftelsen få löfte om en af dess bästa kolportörer. Måste jag icke se i båda brefven tydliga bevis på den trofaste Herdens omvårdnad, hvilka visserligen icke äro de första. Måtte vi blott lära hålla honom för den han är! Jag har länge tänkt att från herr pastorns skola så väl som från Fosterlandsstiftelsens och från den s. k. Fjellstedtska i Uppsala borde kunna sändas oss ynglingar, som med Andens och naturens gåfvor tillräckligen utrustade och mer eller mindre förberedda, här kunde fullborda sina studier och därunder äfven införas i landets språk och andra förhållanden. Vår plan har

hittills varit, eller kanske rättare, den väg, på hvilken Herren fört oss, har varit att använda de andliga krafter vi funnit, äfven om den lekamliga öfningen varit ringa; men att sträfva efter att kunna öka fordringarna på blifvande präster allt mera, i den mån tillfällena att förvärfva sig ett ökadt kunskapsmått blefve flera och lättare tillgängliga. Vi önska därför endast mottaga sådana, som äga någorlunda förmåga att genomgå tillbörliga studier, ehuru naturligtvis somliga kunna därtill behöfva en längre tid än andra. Detta är jag ock förvissad br. Ahlberg känner; men somliga i Sverige tyckas föreställa sig, att vi här kunna begagna oss af hvilka personer som helst, då förhållandet är snarare tvärtom, emedan den kyrkliga ställningen är för oss svenskar alldeles ovanlig, och ofta sätter oss i omständigheter, som fordra stor försiktighet och erfarenhet att reda sig uti, att icke Herrens och församlingens sak må lida skada. Flere enskilda hafva erbjudit sig åt oss, så väl i Sverige som efter hitkomsten, och vi kunna dock icke mottaga någon opröfvad eller utan de bästa intyg af utaf oss kände män. Här kom hit från — en äldre prästman — från —, som gjort oss mycken olägenhet. Hans omständigheter göra oss ondt, men vi kunna platt icke begagna oss af honom. En präst från västra Sverige erbjöd sig i bref, som ankom för några dagar sedan att komma till oss; men vi våga icke svara tillstyrkande, förrän vi på något sätt kunna lära känna hans sinne närmare. Herr pastorn ser således, att det icke är kunskaperna allena vi söka. Jag kan dock icke säga, huru det gläder oss att få rekommenderade till oss från fäderneslandet unga bröder, som komma vitsordade af män och inrättningar, på hvilka vi tryggt förlita oss. Tyskland gör otroligen mycket i denna väg för deras utvandrade bröder, och Sverige kan göra detsamma för oss. Herren vare lof för början! Gifve han ock rik fortsättning!

Hvad underhållet här beträffar under studietiden, fås det genom församlingarnas sammanskott, som hittills räckt till och skall hädanefter göra det. Men väl få vi kanske icke blifva uppassade, utan nödgas passa oss själfva, kanske hugga nödigt bränsle o. dyl.; men skall detta kallas ett kors? Kunde alla 3 bröderna sändas hit på den kristliga kärlekens bekostnad, kanske försedda med goda kläder, emedan de äro mycket dyra här för krigets skull, så behöfva de sedan ej sörja. Vi göra det icke heller. En skall det.....

En broder i Herranom,

T. N. Hasselquist."

Utdrag ur ett bref till pastor S. G. Larson:

"Paxton den 20 mars 1864.

..... Det gör mig innerligen godt att få underrättelser från mina gamla, kära församlingar och höra deras belåtenhet med sin nye lärare, och att han är belåten med dem. Jag känner väl alltid en saknad, såsom jag alltid föreställde mig flyttningen hit såsom en andlig och lekamlig förlust för mig; men den meningen ibland många, att mina församlingar skulle blifva svåra att styra, är dock vederlagd, utvisande ett bättre sammanhållningsband ibland dem än mitt personliga anseende, ålder o. dyl. Gifve Gud, att alla våra församlingar hade den anda och den kraft, som mina forna! Men måtte den blifva ibland dem allt bättre och bättre. Jag längtar efter att få hit någon af mina gamla vänner..... Alla, som hafva något 'business', hafva fullt upp att göra och äro särdeles väl belåtna. Jag har i dag sålt min farm ute på landet och har nu endast en del af den jag bor på. Här hafva några varit från Indiana och köpt land och funno sig förträffligt. Vår sak har många ovänner i Galesburg och Knoxville, åtminstone på förra platsen. Men Herren lede allt, såsom han ock visserli-

gen skall efter sin vilja. Bed, att Herren vill sända en duglig engelsk och en dito norsk, för att ej tala om en svensk lärare här....."

Bekymren inom skolan voro många, och i alla måste han taga sin del. En så kallad *matstrid* hade uppkommit, och öfverdrifna rykten därom spriddes i en del församlingar, som välvilligt hade sändt matvaror till skolelevernas underhåll. Dessa rykten höllo på att skada skolan. Det är intressant att höra, huru han förklarar saken i ett bref till pastor J. Swensson:

"Paxton, Ill., den 24 mars 1864.

..... Den andra orsaken till oron är allvarsammare, och skulle jag helst sluppit omnämna den, dock vill jag, då jag nödgas göra det, denna gång göra det så mildt som möjligt äfven af det skäl, att förhållandet här måtte få en bättre förklaringsgrund. Ingen af de äldre studenterna har klagat, som fått vidkännas föregående svårigheter inom skolan i matväg; ej heller har någon klagat öfver brist på mat, på för litet af det nödvändiga. Men två eller tre af de senast tillkomna hafva till en del ansett maten otjänlig för sig och icke nog omväxlande; för mycket salt mat m. m. Detta har dock varit omöjligt att afhjälpa. Jag var inne en gång vid en kvällsmat och deltog äfven uti den, just i afsikt att utröna, huru det gick till. Där var på bordet utom verkligen godt kött, jag tror två slag, smör, molasses, ost, kaffe och ett eller två glas mjölk för någon, som ej kunde dricka hvarken det ena eller det andra. När jag gick i skolan, fick jag åtnöja mig med litet smör på groft bröd, och såsom student i Lund ofta med mindre än det. Till följd af de små förråden på både mat och penningar hafva visserligen de feta kötträtterna och det feta fläsket jämt måst presentera sig på middagsbordet, men det har jag nu visat tydligt, att det ej kunnat afhjälpas..... Jag hade dock väntat, att de burit denna svå-

righet med något mer undseende, ihågkommande, att de lefde för intet och på församlingarnas bekostnad, med hvilkas sammanskott, sådana de i synnerhet i år måst blifva, man måste samvetsgrant hushålla, att de

Pastor Jonas Swensson.

må om möjligt räcka till. Det senare blir dock väl ogörligt. Utom de tre nämnda studenterna äro alla nöjda och belåtna, om de ock önskade sig något mera färsk mat, och det visserligen skulle göra dem, såsom mycket

stillasittande, godt. Det är tämligen obilligt att lägga på mig, som har mer än öfvernog med skolan och två församlingar och en vidlyftig och viktig brefväxling, att beställa och ombesörja hvad på bordet komma skall."

Till samme ämbetsbroder skref han igen i maj samma år:

"Ehuru upptagen min tid är, vill jag i hast sända dig några rader till svar å ditt sista bref. Dina bref äro korta och klagande (gifvande mig orsaker till bekymmer, mer än jag har), men fordra långa svar På det första skref jag tämligen långt; på det sista kan jag endast svara kort. Att vi hafva orsak att känna räddhåga för dem, som ordineras, så väl som för dem, som blifvit, är säkert, och vi måste utan tvifvel taga den saken allvarsammare än förr. Och dock, hvad vilja vi göra, som måste frukta äfven för oss själfva, som ofta icke kunna taga reda på vår egen andliga ställning, utan måste lämna oss i Herrens hand, sådana vi äro? Vi måste pröfva våra kandidater, och då kunna vi i Herrens fruktan säga dem, hvad de böra vara, och så handla. Skulle vi ej ordinera andra än dem, om hvilka vi vore fullkomligt vissa, så kunna vi aldrig lägga händerna på någon.

Det finnes ju ofta en ganska regelrätt andlighet och innerlighet därtill, som så småningom uppenbarar falskhet i anden, och tvärtom visar sig under mångahanda skröpligheter ett åt Herren och af Herren helgadt hjärta. De, som komma att söka ordination, äro..... Och vore vi då vissa på dem vid ordinationen, så kunde fall i villfarelse inträffa lika mycket efteråt. Alla dessa tvifvelaktigheter fritaga oss ej från pröfningen och ansvar, men de öfvertyga oss om nödvändigheten att ytterst lita på Herren äfven i denna viktiga del af vårt ämbete. Du vill veta mina tankar om dem, som ämna anmäla sig till ordination, såsom hafvande

mottagit kallelse. Det är omöjligt att i ett bref redogöra ens för hvad jag tror mig hafva märkt hos dem. I allmänhet är det uppenbart att, ju längre de studerat, desto mera stadga förmärkes i alla hänseenden, utan att dock detta är ett säkert kännetecken på deras andliga tillstånd. Skröpligheter finnas hos dem alla, och jag fruktar mest hos N. Anderson,* så att jag ibland varit mycket bedröfvad öfver honom. Han har ett högst lifligt, men besvärligt temperament, som måste vara tecken till något sämre, emedan han ej tyckes vara tillräckligt uppmärksam på sig själf. Jag har ej underlåtit något tillfälle att så väl offentligt, d. v. s. då vi varit tillsammans, som enskildt förelägga dem hvad som är nödvändigt för dem, därest ej ämbetet skall blifva dem till förbannelse. Men dels har den tid, jag haft dem om händer, varit kort, dels har den varit så upptagen af de mångfaldiga (ehuru ej för många) läseämnena, att ej tillräcklig tid gifvits för rent andlig undervisning.

Jag skall göra dig ett förslag, att du nämligen hitkommer och deltager i examen. Detta blifver så mycket nödvändigare, som du bör undersöka de skamliga beskyllningar rörande mathållningen, som blifvit sända till dina församlingar. Dina församlingar, som göra mest, böra ock ha reda på saken och äfven på personerna, att de ej må själfva understödja ett missnöjdt och själfsvåldigt sinne....."

I ett bref till pastor B. Halland år 1865 skrifver han:

"Större delen af nästa vecka måste jag använda, enligt redan gifvet löfte, på konferensen i De Kalb, och sedan har jag min församling i Neoga, som fordrar min närvaro efter 3 månaders frånvaro, och en annan predikoplats att besöka. Och då båda ställena måste besökas på söndagar, måste jag se till, att jag ej blifver

* Denne man måste afsättas från predikoämbetet redan 1870, och är nu för länge sedan död i elände. — E. N.

borta ifrån min församling allt för många söndagar. Men det förnämsta hindret är mina trägna göromål i seminarium. Vi hafva nu 21 skandinaver att undervisa, och dessa utgöras af nybörjare upp till sådana, som troligen nästa sommar komma att utgå. Dessutom hafva vi 4 amerikaner. Jag läser 20 timmar i veckan i 13 olika klasser, så att min tid är omåttligt upptagen, och kan jag äfven med största svårighet komma ifrån utan att störa mångas gärning. När jag nu lägger härtill min dryga brefväxling, finner du lätteligen, att jag har orsak nog neka mig det stora nöjet att vara närvarande på din bröllopsdag.....

Jag är viss på, att du gör hvad du kan, att vi må få hjälp och det snart. Jag förmodar din vigsel sker i kyrkan; huru vore det, om br. Dahlsten pålyste en kollekt till oss den stunden?"

Här kan man fråga: huru skulle det gått, om hans nitälskan för skolan och dess gärning varit mindre, än den var, under dess första pröfvosamma år i Paxton?

I början af januari 1865 skref han till en af de unga pastorerna, som utgått från skolan, bland annat:

"Efter hvad jag hör, samlas landsmännen allt mer och mer omkring dig och visa sig äfven rätt uppoffrande i allt hvad de taga sig för. Jag hoppas, att du drifver på dem att betala eller bidraga rundeligen till skolans uppehälle, så mycket mer som våra utgifter äro rundeliga. Vi hafva köpt nya sängar till alla rummen, hafva köpt en hel del lakan, madrasser, ny "stove" och många andra ting, hvarförutom matvarorna kosta mera än förr. Där äro dessutom 13 studenter, och de blifva väl med denna termin 14, fyra af hvilka komma väl att bo hos mig..... För öfrigt har det varit innerligt fredligt och glädjande på skolan, och vi hafva känt sanningen af psalmistens ord: "Huru godt och ljufligt är, att bröder bo endräkteligen" m. m.

"Jag hoppas, du för Jesu kärleks skull tänker på oss

både offentligen och i kammaren i dina böner, samt att du ej bortlagt skolvanorna att stiga upp bittida och att studera. Studera måste vi, om vi ej skola gå baklänges; men då jag nogsamt, af de många platserna du har att besöka, kan veta, att din tid är upptagen, så läs endast sådana böcker, som äro verkligen värda att använda tid på, och *studera dem noga*, hvilket alltid är bättre än att läsa mångahanda. Jag minnes af brefvet, att du beklagade det andliga tillståndet i allmänhet i församlingarna; jag är ock förvissad, att Herren låter dig se inåt och således ej nöja dig med yttre kyrklighet (huru godt än är att se kyrkligt sinnade församlingar och nödvändigt att fostra dem därtill), utan drifver på den *personliga* omvändelsen och troslydnaden, om salighet skall följa. Under det vi förskräckas för det obotfärdiga tillståndet, hata vi dock ej de obotfärdiga; nej, vi älska dem såsom medåterlösta, och huru allvarsamma vi kunna vara i orden emot dem, skall dock Kristi stora kärlek smörja äfven de stränga orden och glindra fram äfven i tårarna öfver dem. Ack, den som kunde gråta och bedja för dem så väl som predika för dem! Herren gifve oss mera allvar i vår egen sak, göre oss mera fattiga och troende i vårt eget förhållande till Frälsaren, så skulle det rätta, *rena* nitet följa. Jag vill därmed icke säga, att vi då skulle blifva nöjda med oss själfva; långt därifrån.

Från de andra unga bröderna i ämbetet har jag haft bref. Br. L. har det svårast; han har en länge försummad församling, där många tyckas finnas, som ej längre kunna lida hälsosam lärdom, emedan den är bitter för kött och blod och blottar åsamkade synder samt nämner dem med deras egna namn. Herren hjälpe br. L. att bestå i den svåra pröfningen, att han må sitt verk väl uträtta och krönas med seger i sin Herres strid.

I den första 'draften' undsluppo våra studenter. Vi frukta mycket för den nya. Måtte Herren skona oss!

Jag hoppas dina församlingar sörja för, att du får stanna på din plats, äfven om du skulle blifva 'draftad'....."

Af sådana bref märker man, att Hasselquists omsorger sträckte sig längre än skolmästarens. För honom var skolan ett medel för att vinna ett visst mål: att förse församlingarna med dugliga lärare. Han följde ock de unga pastorerna, som hade utgått från skolan, med en faderlig omsorg; han skref ofta till dem, rådde, uppmuntrade, bestraffade och ledde dem framåt.

Till en ung pastor skref han vid samma tid som näst föregående: "Jag har fått ett förargligt bref från M., visande, att det är sig där likt. Det innehåller en onämnbart svår anklagelse emot dig, nämligen ingenting mindre, än att du *står*, medan du predikar för dem. Jag nämner detta endast därför, att du kan, om du vill, härnäst säga dem, att du hört af anklagelsen, och att du ville gärna icke allenast stå, utan äfven på knä predika ordet för dem, om de blott ville anamma det till salighet. Ville du så tillägga, *i kärlek*, att deras bref eller tankar i den saken visa, att det ej är ordet de akta på, utan låta satan bortplocka det utsådda ordet, eller till och med tillstänga därför, innan det hinner till dem, så må du gärna det. Tröttna icke vid det arma folket. Det behöfver din förbön och ditt arbete, det syns."

Till en ung norsk pastor, som höll på att bereda sig för att blifva professor vid vårt seminarium, skref han den 7 januari 1865 bland annat: "Huru befinner Ni Er vid edra studier? Se vi oss blott i tillfälle att löna eder, borde Ni komma hit till hösten. Studierna kunna fortsättas här. Jag känner på gamla dagar god lust att studera, om blott göromålen, dels i skolan och dels med församlingsaffärer på flere håll, ej förhindrade det. Jag var hos br. J. något före jul och installerade honom och fann mig mycket väl hos honom och bland hans folk, edra gamla åhörare. Där synes vara många, som känna

Herren och söka det tillkommande med allvar, just som det borde vara i alla våra menigheter, och däruppå vi måste arbeta med bön och tårar. Det hjälper oss och dem icke att hafva evangelium och sakramenten, därest de ej i lefvande erfarenhet umgås därmed. Det går godt an att sofva på ljusa dagen. Herren göre sitt ord till en hammare, till spjut och naglar, så väl som till en ljuflig balsam på våra och våra dyra landsmäns hjärtan. Ni, br. E., känner sanningen häraf icke allena af ordet, utan äfven af egen erfarenhet."

Sorgligt att säga, vände denne pastor icke långt därefter ryggen åt Hasselquist och Augustana-synoden, hufvudsakligen på grund af den uppfattning af kristendomen, som uttalas i detta bref. I historiens ljus kan man nästan vara böjd för att tro, att Hasselquist anade något sådant, när han nedtecknade ofvanstående rader. Dock hade han mycken glädje, kanske af de flesta, af sina elever.

Till en prästkandidat, som fått i uppdrag att någon tid arbeta i en del vakanta församlingar och särskildt på ett ställe, där pastorn var sjuk till kropp och själ och hade något klagande skrifvit om sin ställning, skref Hasselquist i början af oktober 1865 bland annat: "Brefvet af den 2 dennes har jag emottagit, och gläder det mig höra, att br. N. N. befinner sig någorlunda väl, åtminstone i N. N. Jag är nog säker på att äfven där är godt om tillfällen att öfva tålamod och mycken kärlek, men jag är förvissad om att Ni har ett godt förråd därpå eller vet, hvart man skall gå för att få hvad man behöfver. Hvart man kommer, finnes mycket, som hvarken köttet eller Anden är belåten med, och väl är det, att köttet är förtretadt, och nödvändigt är det äfven, att Anden lider, så länge vi äro i denna förargelsernas värld. Vi böra blott veta och i tron fasthålla, att denna världens förste är utkastad, är satt af sätet och har mist sin rätt och därmed sin kraft och makt. Där-

för vilja vi blott stå honom emot, så flyr han, och ej fly för honom. Jag hoppas, det icke är så illa med N. N., som Ni fruktar..... Men blif ej därför trött på platsen och på N. N. Och om ej annat vill hjälpa emot ledsnaden och längtan efter att vara därifrån, så förehåll sig det stora tålamod, som troligen vår käre Gud måste hafva med Er, och dock tröttnar han icke. Detta tänker jag skall bota allt och göra Er villig att lida och tåla hvad som hälst. Vi kunna ej tänka på att få, som vi önska det, och vara omgifna af endast likasinnade, förrän vi och andra Guds barn afklädt oss det föränderliga och intagit våra rum bland de förlossade i fridshusen. Då blir det intet skiljaktigt, oroande, tröttande. Eja, vore vi där!

Om jag kunde skicka någon bok, som Ni önskade läsa, skulle jag gärna göra det; jag läser gärna själf och ser gärna andra läsa och samla, i synnerhet de, som hafva att gifva ut så mycket....." Han kände sina disciplar; huru väl han förstod sig på att taga dem!

Vi meddela i detta sammanhang ett icke ovanligt affärsbref från den tiden:

"Paxton, Ill., den 10 oktober 1865.

Käre broder Carlsson!

Guds frid med dig och dina!

Vårt nya hus är nu så färdigt, att dess egentliga inredning skulle begynna. Därvid förekommer dock så mångahanda att bestämma, att jag ej vill göra det på egen hand, utan beder jag dig komma i morgon för att hjälpa till härmed. Ericson föreslår, att det mindre lektionsrummet, d. v. s. det på norra sidan, skulle göras mindre än det bredvid liggande biblioteksrummet, för att lämna mer utrymme åt böcker. Men i synnerhet är det svårt att ordna allt i andra våningen, där vi böra hafva fem rum, men det ena måste blifva litet och nästan omöjligt att hafva "stove" uti. Loftet blir stort,

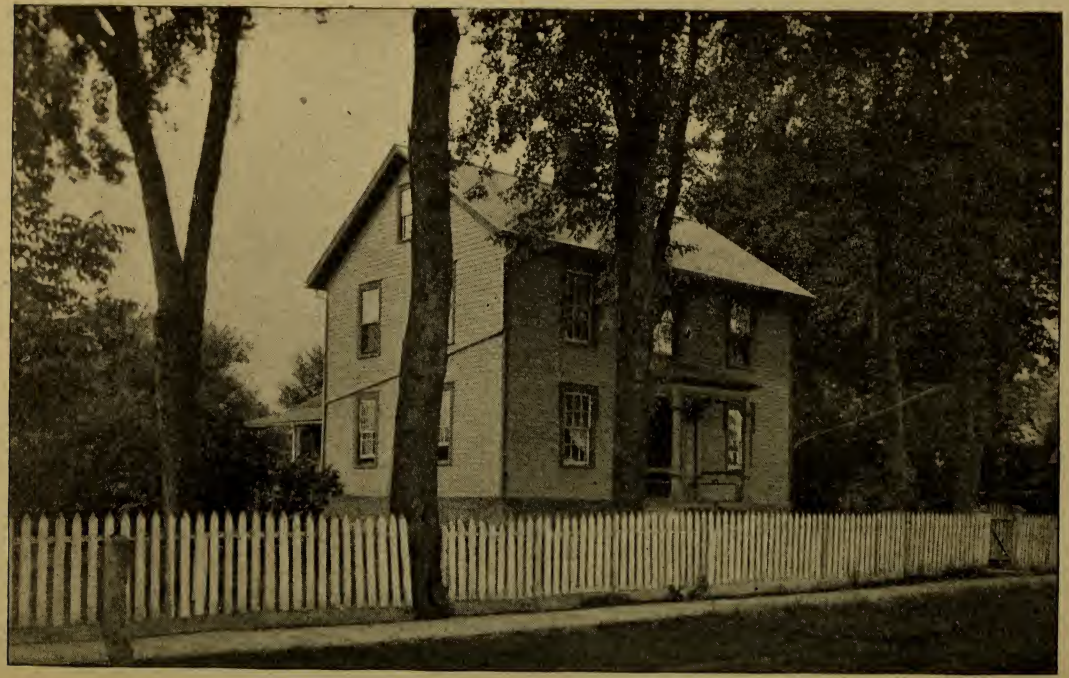

"Vallhalla", det först uppförda läroverkshuset i Paxton, de studerandes spisningsställe.

och där kunde blifva gafvelrum, men murarna taga bort fönstren på båda gaflarna. Många dylika ting äro att bestämma. Kommer du icke på torsdags morgon, så afgör jag frågorna det bästa jag kan, emedan ej därmed kan dröjas längre, knappt till dess. På fredag och lördag har jag tänkt släppa alla studenterna in i det nya huset att "latha". Ingen kan fås till att göra det, och det skulle göras hastigt. Jag tänker "plastringen" kan begynnas på måndag. Men lath? Och kalk? Kommer ej lath senast på torsdag, så köper jag här, och det blir nästan nödvändigt med kalk också. Den 23:dje studenten kom i dag, Lundeen från Minnesota.* 8 har jag i mitt hus, men den siste ha vi ej något rum för. Kom, jag har fått intressanta underrättelser från pastor A. Palmgren, ej så intressanta från Fosterlandsstiftelsen, men inga från br. Andrén.

Din i Herranom,

T. N. Hasselquist."

Det gick praktiskt och fyndigt till i de dagarna. Mycket vore att därom underrätta i sammanhang med Hasselquists verksamhet i skolan under den tid, då hon var förlagd i Paxton; men jag vågar icke att gifva mig vidare in på detta ämne, emedan jag fruktar, att boken skulle blifva för stor. Den, som kommer att skrifva skolans historia, kan ju ha tillfälle att indraga hvarjehanda upplysningar i ofvannämnda riktning; men jag tror mig ha sagt nog för att i korthet visa, i hvilken riktning Hasselquist verkade såsom skolans föreståndare och lärare under Paxton-tiden.

I sammanhang härmed kan det vara intressant att höra hans tankar i afseende på ordinerandet af sådana personer till präster, som egentligen icke hade några skolstudier. Såsom man vet, var prästbristen stor på

* Nu kapten i Förenta Staternas reguliera armé.

många ställen, och det var platt omöjligt att förse alla församlingar, som behöfde det, med präster, hvilka hade fått en någorlunda ordentlig utbildning. Man trodde då, att det i sådana fall var bättre att ordinera åt dem fromma och redliga män, som hade både naturens och Andens gåfvor, till pastorer hellre än att låta dem stå vakanta och fördärfvas af sektmakare och vanlig världslighet och otro. Att Guds ord och bekännelsen icke voro emot en sådan utväg, det visste man väl. Den enda fråga, i hvilken man här kunde hysa olika åsikter, var, om det i längden kunde vara visligt att slå in på denna praxis. Hasselquists tankar rörande denna fråga kan man till en del hämta från ett bref, som han i oktober 1865 skref till en from, äldre man, som varit en gammal predikant i Sverige och som här önskade blifva ordinerad till präst, hvilket han ock blef med tiden. Hasselquist skrifver: "Något förordnande eller berättigande att utföra de vanliga prästerliga göromålen kan jag ej gifva, saknande därtill all rätt. Den rätten ligger helt och hållet i synodens händer. Hvad ordination beträffar, kan jag naturligtvis ej förutsäga synodens beslut; jag har dock hört flere af ämbetsbröderna yttra sig vänligt därom, att jag tror den kommer att bevilja Eder 'händers påläggning'; förmodar likväl, att den skulle åtminstone hellre göra det, om Ni hade bevistat vårt seminarium åtminstone halfåret från nyår. Så mycket kan väl ej läras på så kort tid, emedan det ej åtgår så liten tid till att komma väl in i studierna; men äfven detta vore godt, emedan det gjorde det lättare att sedan såsom präst fortsätta studierna, hvilket är en nödvändighet. Och går det ej an att komma till nyår? Jag skall uppriktigt tillstå, att jag fruktat inbjuda Eder hit af det skäl, att Ni, som ej genomgått någon högre skola, skulle kunna tycka, att vi läsa mycket onyttigt tyg här, ehuru den, som har studerat, förstår lätteligen, att vi snarare läsa allt för litet. Jag skulle dock icke

plåga eder med latin, ej en gång med grekiska, annars så nödigt för en präst, lika litet som hvarjehanda annat; men vi skulle dock kunna läsa hvarjehanda, som vore och i synnerhet blefve gagneligt i ämbetet."

Missionen i staden New York.

Såsom synodens president hade han visserligen sina ögon fästa på alla våra missionsplatser; men sedan 1864 var det ingen plats, som han ägnade så stor och mycken uppmärksamhet, som missionen i staden New York, för att få i stånd en ordnad svensk luthersk församling därstädes. Själf besökte han platsen flere gånger och sökte att taga noga reda på förhållandena därstädes. En välmenande man från Sverige, förmodligen tillhörande Hartvig-synoden och af densamma ordinerad, hade försökt att samla och uppbygga en svensk luthersk församling i den stora staden, men alls icke lyckats; tvärtom stod han nästan som hindrande i vägen för ett mera kraftfullt företag. Hasselquist sökte att komma till rätta med honom, men lyckades icke. Han brefväxlade också med Fosterlandsstiftelsen om det viktiga företaget, och under en längre tid fortfor Stiftelsen att samla medel för missionen i New York, och allvarliga försök gjordes i Sverige att finna en lämplig missionär för platsen, men utan framgång. Af den vidlyftiga brefväxlingen rörande denna sak kan man finna, att Hasselquist oupphörligt gick och ängslades öfver missionen i New York. Vid 1865 års synodalmöte föreslog han, såsom ordförande och medlem af hemmissionskommittén, att kalla pastor A. Andrén till missionär i New York för så lång tid, som synoden fann för godt. Detta förslag blef antaget och pastor A. kallades för någon tid och började sin verksamhet i New York fram på sommaren, och för att hjälpa honom i gång blef pastor E. Carlsson förordnad att följa honom dit och ar-

beta någon liten tid tillsammans med honom. Då Andreen måste återvända till sina församlingar, kallades pastor Duwell att fortsätta verket. Under 1866 blef pastor Andreen åter ditsänd för någon tid en andra termin. Öfver den framgång, som saken sålunda fick, fröjdade sig Hasselquist storligen, såsom hans bref utvisa. I sin berättelse till synoden 1866 heter det: "Ej mer än ett år är gånget, sedan synoden i Herrens namn beslutade att sända en missionär till New York, och nu är icke allenast en församling, Gustaf Adolfs, därstädes stiftad, utan den nya församlingen har ock gått i författning om att köpa sig en kyrka af betydligt värde. Är icke detta mer, än någon af oss kunde hoppas? Näst Herrens välsignande hand öfver vårt arbete hafva vi för denna framgång att tacka, jämte våra missionärers flit, de nitiska och uppoffrande medlemmarne af församlingen och särskildt de högaktade män, som blifvit ställda i spetsen för detta företag. Emellertid behöfver församlingen både lekamligt och andligt understöd, det jag är säker på synoden äfven skall af alla krafter skänka henne."

Vid 1867 års synodalmöte rapporterade Hasselquist följande om denna verksamhet: "Det hufvudsakliga göromålet (af missions-kommittén) har varit att understödja Gustaf Adolfs församlingen i New York. Till följd af sistlidna år (vi hafva sett, att detta skedde redan 1865) fattade beslut, har pastor Andreen i tvenne terminer skött församlingen i New York med flit och trohet i ungefär 5 månaders tid. På det församlingen dock vid pastor Andreens hemresa på hösten 1866 ej skulle blifva utan något biträde, sändes dit studeranden J. Lagerström, som ännu uppehåller sig där och noga och samvetsgrant användt tiden på att uppsöka och besöka landsmännen i den stora staden, hvarest troligen ännu många finnas, som icke veta, att en svensk luthersk kyrka och församling finnes där. På våren har Lager-

ström dessutom haft händerna fulla af göromål för immigranter och deras vänner i västern. Undertecknad gjorde ock ett besök i New York sistlidne sommar och stannade där öfver trenne söndagar, på den sista af hvilka den vackra, just då med en skänkt orgel försedda kyrkan invigdes. Likaledes har pastor Peters på sin resa till fäderneslandet denna vår på kommitténs upp-

Pastor G. Peters.

drag under en månads tid förkunnat ordet i Gustaf Adolfs församlingen och annars verkat, hvad han förmått, till församlingens bästa. Församlingen har känt sig tacksam för den omsorg, synoden visat henne; dock längtar hon efter att erhålla en stadig pastor och tror sitt bestånd och framgång till betydlig del bero därpå. Då nu pastor Karlén på kallelse hitkommit och förkla-

rat sig villig åtaga sig Gustaf Adolfs församlingen, är det att hoppas, att hennes önskan skall åtminstone för längre tid blifva uppfylld."

Detta hopp kom grundligen på skam till Hasselquists stora sorg och förtret. Hvem var pastor Karlén? I sin årsberättelse till synoden samma år (1867) säger Hasselquist om prästbristen: "Väl har Herren sändt oss på vår kallelse en dyr broder från moderkyrkan i fädernes-landet i den nyligen ankomne och i dag ibland oss närvarande pastor K. Karlén, öfver hvilken gåfva jag är viss på synoden gläder sig; men jag måste ock säga med full sanning: Hvad förslår det ibland så många!"

Karlén var en medelålders man, då han kom till Amerika, och tillhörde Göteborgs stift såsom präst. Så vidt jag vet, hade han aldrig haft någon fast anställning utan tjänte såsom adjunkt inom stiftet. Han var känd för något slags kristligt eller kyrkligt allvar, men var egensinnig och stridig; hvart han kom, lär det hafva blifvit buller och väsen. Han hade blifvit kallad för Augustana-synodens räkning genom doktorerna P. Fjellstedt och Wieselgren; men huru de med sitt kristliga, upplysta sinne kunde rekommendera en sådan man som Karlén till oss, det är nästan oförklarligt. De måste hafva tänkt som den bekante dr Krummacher i Berlin: "Amerika är en strutsmage, som kan smälta hvad som helst", och nog ligger en god del af sanning i denna tanke; men Karlén var verkligen för hårdsmält till och med för Amerika.

Redan följande år (1868) säger H. i sin årsberättelse till synoden: "Det är eder alla bekant, att Gustaf Adolfs församlingen i New York förklarat sin förbindelse med Augustana-synoden upplöst och sin konstitution afskaffad, hvartill den förmenat sig äga lagligt skäl i den omständigheten, att vid den senares antagande ett efter New Yorks lagar tillräckligt antal medlemmar ej lära varit närvarande. Såsom skäl till detta steg med hän-

seende till synoden uppgafs det stora afståndet från synodens egentliga verksamhetsfält och svårigheten att kommunicera sig med densamma i fall af behof; men den egentliga orsaken var dock uppenbarligen den ovishet och egenmäktighet, hvarmed pastor K. Karlén gått till väga för att få införd den ordning, han ansåg såsom den rätta, hvarigenom han icke blott väckt ovilja mot sig, utan äfven mot synoden och särskildt dess president hvars instruktion han emot sanningen, möjligen af missförstånd, påstod sig följa. Ehuru församlingen i sitt beslut förfor emot vanlig kyrklig ordning och utan att erkänna den förbindelse, hvari hon står till synoden, är jag öfvertygad om, att synoden skall glädja sig öfver, om det arbete och den betydliga kostnad, som synoden användt i New York, kan i framtiden bära frukter för våra landsmän i den stora världsstaden. Rörande pastor Karlén anser jag det nödigt tillägga, att han icke blott i New York utan äfven under sina resor sedermera i västern visat sig som en motståndare till vårt samfund och motarbetar oss hemligen och uppenbarligen, så att synoden svårligen kan vidare betjäna sig af honom, utan till och med kan nödgas varna församlingarna för hans planer."

Vid samma tillfälle fattade synoden följande beslut med afseende på Karlen: "Då pastor Karlén icke allenast i New York utan äfven annorstädes icke blott visat sig otjänlig att arbeta ibland oss utan till och med söker motarbeta oss, därför beslutadt, att synoden förklarar all förbindelse med honom upplöst och dessutom nödgas varna sina församlingar för hans planer."

Karlén, som aldrig hade förenat sig med Augustanasynoden utan blott någon tid ville arbeta i dess tjänst, for vidt och bredt omkring i landet, sedan han lämnat New York; man visste knappt, hvad han for efter, eller hvad hans syfte var. Emellertid gjorde han hvad han kunde för att förkättra oss. Till sist lämnade han lan-

det, och det nästa vi fingo spörja ifrån honom var, att han hade öfvergått till den romersk-katolska kyrkan och hade blifvit stationerad i Wadstena, Sverige.

Hasselquist bedröfvades djupt öfver denna utgång med missionen i New York, för hvilken han hade nitälskat och gjort så mycket, och för hvilken han visat så mycken faderlig omsorg. Dock, arbetet blef icke förgäfves; församlingen kom i sinom tid tillbaka till synoden och har sedan visat sig vara en värdig medlem af densamma.

Den norska striden.

Under Hasselquists tid i Paxton och mer och mindre upp till 1870 hade han mycket att göra med och oroades djupt af den s. k. norska striden. Med den norska striden förstås icke en strid emellan norrmän och svenskar inom Augustana-synoden, utan en strid, som ägde rum emellan norrmännen själfva, och i hvilken svenskarne emot sin vilja blefvo delvis indragna. Här är naturligtvis fråga om en kyrklig strid emellan olika partier inom den norska lutherska kyrkan i Amerika, och som går tillbaka till 1844, då pastor J. W. Didrichsen kom hit från Norge Det skulle blifva allt för vidlyftigt, om man här skulle redogöra för denna strids uppkomst och följa den i alla dess olika utgreningar, hvarför jag får nöja mig med att hänvisa till min "De Svenska Luth. Förs. Historia" o. s. v., sidd. 782 ff., där frågan blifvit något behandlad. Här vill jag blott fästa mig vid denna strid, sådan den förekom ibland de norrmän, som med oss voro förenade i Augustana-synoden ända till 1870.

Redan inom norra Illinois-synoden stodo tillsammans med de svenska 7 norska pastorer och deras församlingar. De äldsta af dessa, såsom Paul Andersen, Ole Andrewson, O. J. Hatlestad och And. Scheie, hörde ur-

sprungligen till de s. k. "Hauges vänner" med Elling Ejelsen i spetsen, men skildes ifrån honom på ett möte i Nission Point, Ill., 1848. De två förstnämnda hade sedan någon gemenskap med den för sin löshet i läran beryktade Franckean-synoden, men kommo omedelbart därpå i förening med norra Illinois-synoden, när den organiserades 1851. Esbjörn, Hasselquist och Carlsson hade genast vid sin ankomst hit till landet lärt att känna dessa män, kommo tidigt med dem i beröring och fattade förtroende för dem. Andrewson, Hatlestad och Scheie voro, hvad salighetsläran angår, lika fasta lutheraner som Pontoppidan själf, hvilkens "Sandhed til Gudfrygtighed" de näst bibeln satte högst bland andliga läroböcker. P. Andersen var nog till att börja med mera obestämd, men syntes under den senare tiden i norra Illinois-synoden blifva mera afgjordt ortodox luthersk. Huru djupt hans kristendom för öfrigt satt, är en annan fråga. Sedan vi kommo i beröring med dessa fyra män, hade vi aldrig någon strid med dem rörande uppfattningen af salighetsläran; men nog märkte vi, att de i afseende på kult- och författningsfrågor hade lösgjort sig från den åskådning, som statskyrkan i Norge hade och vidblef, samt höllo på att experimentera. De tre pastorer, som kommo till dessa fyra, under det vi stodo i norra Illinois-synoden, voro allvarligt fromme män med en utpräglad pietism och drogo öfverens med de äldre. Vid Augustana-synodens organisation (1860) blefvo tre norska kandidater ordinerade, hvilka, på samma gång som de delade sina norska bröders allvarliga uppfattning af kristendomen, likväl i afseende på kult och författningsfrågor ville så nära som möjligt vidblifva den norska moderkyrkans bruk och seder. Samma år flyttade Paul Andersen hem till Norge, och hans församling i Chicago, den äldsta och mest försigkomna norska församling i staden, kallade präst direkt från Norge, nämligen pastor C. J. P. Petersen, hvil-

ken kom hit 1861 och samma år förenade sig med synoden. Han började så småningom att begagna den norska altarboken, eller kyrkohandboken, och att anlägga den norska prästdräkten. Detta väckte en oerhörd strid, som uppblossade i alla norska församlingar inom synoden. Det var i denna strid, som Hasselquist fick sitta emellan, och som förorsakade honom så många sorger. I synodalförhandlingarna för 1861 heter det: "De norska bröderna, som fingo i uppdrag att sins emellan öfverenskomma om handbok och liturgi, inrapporterade nu, att de alla öfverenskommit att så snart som möjligt begagna den norska altarboken i sina församlingar samt att bruka en bestämd form för gudstjänsternas ordning, hvilket synoden med nöje afhörde och godkände." Denna öfverenskommelse blef dock dåligt utförd. Pastor Petersen var otålig att så fort som möjligt genomdrifva förändringen i sin församling och förorsakade därmed slitningar och söndringar. Och Andrewson däremot synes hafva tidigt motverkat öfverenskommelsen och hafva gjort, hvad han kunde, för att icke altarboken skulle brukas. Bland de andra pastorerna voro en del på Petersens och en del på Andrewsons sida, och inom församlingarna blef det stridiga meningar och mycken oro. Att medla emellan dessa meningar och söka behålla friden var icke godt. Se här ett försök af Hasselquist:

"Galesburg den 5 augusti 1862.

Herr pastor Petersen!

Dyre och vördade broder!

Hjärtlig tack för vår bröderliga och uppmuntrande samvaro så väl i Chicago som på resan utåt Illinois. Sedan min afresa från Chicago har jag mycket tänkt öfver förhållandena i eder menighet. Min mening är väl densamma, som jag uttryckte i våra samtal därom, men det skulle göra mig ondt, om för mycken fasthet

vid den meningen skulle omöjliggöra en förening. Prästkläderna äro dock en småsak i jämförelse med det ämbetet har att uträtta i församlingen. Vi kunna ju ej heller säga, att de äro bidragande till det stora ändamålet. Hellre därför, än att söndring och partier skulle i den nu omtvistade saken finna näring, skulle jag vilja tillråda, att br. Petersen frivilligt afsäger sig den obetydliga rättigheten att bruka prästkläderna från Norge, så mycket mer som ingen, utom Wisconsin-synoden, begagnar dem, och jag tror ej, att någon nykommen från Norge ringaktar pastor Rassmusen för det han ej bär dem.* Skulle stämningen i församlingen vara emot prästkläderna, vore bäst att frivilligt afsäga sig bruket af dem. Skulle åter flertalet vid en möjlig omröstning vara för att lämna sin pastor frihet i den delen, tror jag ändå bäst vore att taga det nyssnämnda steget och med detsamma förklara, att det sker för "att ej något hinder göra Kristi evangelium". Jag tror, att vi präster behöfva under en sådan tid som denna mycken nåd af Herren att kunna rätt skicka oss, så att vi i ödmjukhet gifva efter, där sanningen ej därpå lider, men stå fasta, där evangelium om vår Frälsare skulle ske intrång. Jag bäfvar för församlingarna under inflyte sen af dessa omstörtningstider, som tyckas mogna till den sista omstörtningen. Det synes mig, som vore den tiden inne, då Herrens tjänare behöfde mer än någonsin de båda egenskaper vår Frälsare fordrar i Matt. 24: 45.

Tag dessa orden, dyre broder, icke en gång såsom ett råd, utan såsom endast uttryck af ett broderligt sinne, som känner djupt delaktigheten i bedröfvelsen och har någon om ock en ringa grad af kärlek till Jesu dyrköpta hjord. Tro mig, jag skrifver icke detta såsom synodalpresident, utan såsom en af edra ringa vänner och med-

* Rassmusen, ursprungligen tillhörande Elling Ejelsens samfund, förenade sig något före denna tid med Wisconsin-synoden, men lär icke hafva brukat den norska prästdräkten, åtminstone icke vid denna tid.

tjänare i ordet. När Ni, käre broder, träder själf och med eder sak inför nådastolen, kom därvid äfven ihåg mig, en af de mest hjälpbehöfvande. Den trofaste Guden lede eder med sina ögon!

Eder i Herren Jesus tillgifne
T. N. Hasselquist."

Sådant tal bet icke på pastor Petersen. Det hade icke skadat, om Hasselquist "skrifvit såsom president" och brukat den makt, som han såsom sådan hade till att skydda församlingarna emot den förres revolutionära försök att nedbryta den gamla organisationen, omstöpa församlingen och taga den ur synoden, såsom han ändtligen lyckades göra. Men åt det hållet låg icke Hasselquists styrka. Midt emellan två stridande meningar var han ofta hjälplös. Det andra partiet gick till väga kanske lika hänsynslöst. Andrewson uppenbarade allt mer sitt afgjorda motstånd mot altarboken och den norska kyrkans bruk, i synnerhet sedan Paul Andersen efter några år återkom från Norge. Den senare såg med stor harm och bitterhet sin forna församlings söndersprängning och ruin och egendomens öfverförande till en egentligen ny organisation, hvarför han ock med ifver deltog i den process, som blef en följd af denna omstöpning. Under några års tid hade han ingen prästerlig verksamhet, utan ägnade sig åt affärslifvet. Hans ställning var beklaglig, och det såg ut en tid, som om han hade affallit från den allvarligare kristendomen och ställde sig på den grofva världens sida. Sedermera skedde likväl, som man gärna vill hoppas, en förändring med honom och en verklig upprättelse från hans fall. Han upptog emellertid efter några år prästerlig verksamhet och fortfor därmed i flere år före sin död.

Vi förstå nu, huru svårt det var för Hasselquist att medla i denna strid. Han kunde icke gifva någotdera partiet rätt i allt, men trodde, att han genom mildhet

och eftergifter skulle kunna förmå dem att möta hvarandra och komma öfverens. Hans ställning blef därför vacklande och gjorde, att han därigenom höll på att komma i misskredit hos sina mest förtrogna svenska ämbetsbröder, E. Carlsson och Jonas Swensson.

Hurudan ställningen var i början af 1865, kan man lära känna genom följande utdrag ur ett bref, som han skref till mig:

"Paxton, Ill., den 8 februari 1865.

Dyre broder Norelius!

Frid och kraft i Jesus!

Hjärtlig tack för ditt i många hänseenden kärkomna, broderliga bref..... Men huru det skall blifva med den norska frågan, kan jag ej förstå. Pastor Petersen arbetar både med händer och fötter att komma ut med så många som möjligt till Wisconsin-synoden, och jag fruktar, att han vinner allt mer och mer terräng bland de norska prästerna; men så hafva vi nu ock det gamla, halfdöda men åter upplefvande, amerikaniserande partiet med Andrewsen i spetsen, dock nu på det kraftigaste understödt af P. Andersen, som hatar allt norskt och vill hellre tillbaka till norra Illinois-synoden. Vår synods åsikt eller 'policy', tror jag, har varit den rätta, att återgå till 'Alterbogen', så vidt möjligt är för att ej skrämma bort de norska immigranterna, hvilka hålla på det gamla, det vi ej böra förtänka dem, utan tvärtom må väl glädja oss öfver och önska, att våra landsmän hade ofta litet mer af det sinnet. Nu vill man nödga synoden att frångå sitt beslut att taga vänstern i Alterbogsspörsmålet. Jag hade ett långt samtal med P. Andersen i förra veckan om ställningen, och han var extreme i sina påståenden, t. ex. att vår synods kallelse ej var att arbeta på och bland de norska immigranterna, utan amerikaniseras och stå färdig att mottaga de missnöjda och amerikanskt sinnade inom Wisconsin-

synoden m. m. Och det är fara värdt, att några af våra präster mottaga starkt inflytande från den senare sidan. Jag för min del vill och skall hålla mig vid synodens en gång uttalade grundsats, såsom den rätta och sanna vägen för oss..... Nu beder jag dig, att du ville låta mig veta dina tankar äfven i den norska frågan. Vi kunna ej kasta den af oss, utan måste bringa den till slut..... Din i Herranom

T. N. HASSELQUIST."

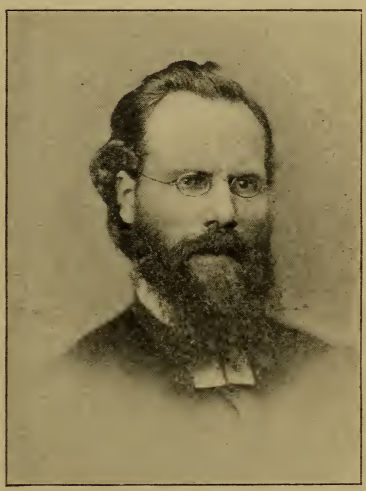

Dr E. Norelius.

Striden kom till ett slags kris på våren 1866, då synoden på ett extra möte måste afsätta pastor Petersen, hufvudsakligen på grund af hans förtrampande af församlingens konstitution och synodens författningar. Han blef strax med öppna armar mottagen af Wisconsin-synoden, som sökte att rättfärdiga honom, på sam-

ma gång som den förde ett ohyggligt skrifveri emot vår synod.

Uttröttad och nedslagen af denna strid så väl som andra saker, skref han till mig i slutet af 1866: "Jag är i denna tid tämligen omgifven af bekymmer, som nedslå mitt mod. Dels trycker mig den norska striden, som de föra med riktig samvetslöshet; men äfven flere ämbetsbröder synas mig icke drifva Herrens verk med det allvar, som vederbör, och tåla dock icke påminnelser, ehuru jag söker göra dem med så vänliga ord som möjligt, och detta senare med allt skäl till följd däraf, att jag är och ser allt mer och mer, huru oduglig jag är till allt det jag har att beställa. Bröderna måste vara beredda på att, därest vi lefva till nästa synodalmöte, lyfta af mig minst hälften af den ämbetsbörda, de lagt på mig. Jag kommer *icke mer* att påtaga mig de båda ämbeten, jag nu har."

Och likväl fick han ännu in på fjärde året fortsätta på samma sätt.

Arbetet och bekymren ökas.

I samma mån som synoden växte, skolan utvecklades och verksamheten utgrenades, förökades ock arbetet och bekymren. Synodens president stod då och under många år därefter i omedelbar gemenskap med hvarje pastor och församling, och icke såsom nu blott med konferenserna. Ända till och med 1867 hade parochial rapporterna blifvit inlämnade och delvis muntligen blifvit delgifna vid synodens årsmöten; men det året fattades det beslutet, att hvarje pastor skulle en månad före synodalmötet insända en skrifven årsberättelse till synodens president, innehållande en kort framställning af församlingens andliga och kyrkliga ställning och upplysningar om sådana ting, som kunde vara af intresse för synoden. Rörande denna anordning yttrar Hassel-

quist i sin årsberättelse till synoden 1868: "Det beslut, som synoden sistlidet år fattade, att nämligen parochial rapporterna skulle insändas i förväg till synodens ämbetsmän, anser jag hafva varit välbetänkt och bör föra mycket godt med sig. Det till och med *nödgar* till öfverskådande af ens arbete under en betydlig del af arbetstiden och till betraktande af arbetsfältet, hvad möjligen därvid borde hafva blifvit gjordt, men lämnats ogjordt. En sådan redogörelse kan ej annat än lända till mycken välsignelse för en själf så väl som för andra, och hoppas jag, att beslutet härom vidblifves framgent. Rapporterna pålägga synodens president ett arbete, som ej är ringa. Han har ej allenast att genomgå dem alla, utan genom dem försätta sig in i de särskilda församlingarnas och på denna väg i samfundets i sin helhet förhållanden, behof, faror och fröjdeämnen och framlägga alltsammans för församlingarnas representanter, i synod församlade. Som mina göromål äro i synnerhet trägna och tryckande den sista månaden af skolåret, har jag ej kunnat fullgöra afsikten med rapporterna, såsom önskligt varit, hvari i alla fall rapporternas ofullständighet och sena ingående äfven hindrat mig." Af hvad som följer visar sig dock, att han tämligen fullständigt tillägnat sig rapporternas innehåll, och att han gjorde ett godt bruk af desamma.

I samma rapport låter han oss blicka in i sina bekymmer och farhågor. "Det kan icke nekas", säger han, "att vi i denna tid hafva öfvertygande bevis nog därpå, att vi tillhöra den stridande församlingen. Det vill nästan synas, som hade vi ej under någon tid sedan vår synods bildande, eller till och med sedan våra församlingars uppkomst i detta land, varit så omgifna af motståndare som nu, hvilka gemensamt arbeta på vår skada. Jag skall tillåta mig att bringa somliga af dem i eder åtanke. Å ena sidan hafva vi den allt mera öppet och fientligt framträdande otron, förnekelsen och

"Muspelheim", den andra läroverksbyggnaden i Paxton.

ogudaktigheten, som anstränger alla sina krafter att åstadkomma split och framkalla söndringar och till den ändan väpnar sig äfven med smädelsens usla vapen. Å andra sidan står en fromhet, som af missförstånd eller falskhet träder i vapen emot oss. Som bekant är, har den kraftiga andliga väckelsen på de senaste årtiondena i fäderneslandet burit ej allenast mycken god frukt, Gudi till pris, utan, såsom ty värr ofta sker, mycken både omogen och äfven bitter och giftig frukt i hvarjehanda andliga partier, som i synnerhet vända sig med häftighet emot lutherska kyrkan, all den stund hon genom sin fasta bekännelse och ordning står dem i vägen" Han hade hört, att en hel hop af dessa oroliga andar i Sverige ämnade sig hit till Amerika för att finna en passande jordmån för sina nya meningar, och fortsätter: "Några sådana hafva redan sökt tillställa oro på några ställen. En trogen och om oss nitälskande broder i Sverige skrifver nyligen: 'Lärarena i Paxton behöfva se sig väl före, att de icke vid läroverket upptaga en hop okända och obepröfvade kandidater, som till instundande sommar kanske i massa ämna begifva sig härifrån till eder.'

Vi behöfva icke blott iakttaga nämnda försiktighet utan ock, såsom synod, söka försvara oss emot den fara af partiväsende och elände, som dylika okallade ledare kunna åstadkomma ibland oss. Vi skulle ingen skada lida, om endast våra församlingar och kristna allt jämt ihågkomme, att först har hvar och en kristen att bevisa sin tro med gärningar i den kallelse, hvari han blifvit kallad, såsom en lem i den andliga lekamen, hvilket skall gifva tillräckligt att beställa för hvar och en, som tager den saken samvetsgrant, och därnäst om Herren gifver någon en särdeles gåfva: att tala Guds ord, att bedja, förmana m. m., bör han enligt församlingens ordning, således ej af enskilda, kallas till sin gåfvas offentliga bruk för tillfället eller för kortare eller längre tid.

Är det en Andens gåfva, skall hon användas till församlingens uppbyggelse och ej till dess fördärf."

Rörande episkopalkyrkans proselytmakareförsök yttrar han: "Den episkopala kyrkan i Amerika har en längre tid bemödat sig och anstränger sig fortfarande att vinna öfver till sig de nu från gamla Sverige emigrerande, likasom den vunnit dem, som hitflyttade för 200 år sedan. Förmodligen tror sig denna kyrka under episkopatets vingar säkrare skydda oss för farorna, som helt naturligen medfölja våra nya förhållanden. Men ehuru den lutherska kyrkan särskildt i Sverige bibehållit biskopsämbetet och i detsamma erkänner ett af den kristna kyrkans äldsta ämbeten, är dock hennes begrepp därom så olika den engelska episkopalismens katolska uppfattning däraf, att man genom antagande af den senare rent af förnekar den lutherska, rena bekännelsen i dess innersta djup." Sedan förklarar han skillnaden emellan episkopalkyrkans och den ev. lutherskas begrepp om biskopsämbetet och tillägger: "Såsom bevis på denna kyrkas planmässiga arbete att vinna anhängare bland svenskarne vill jag erinra om de nu mera välbekanta svenska prästattesterna, som tillkommit på begäran och rekommendation af episkopala kyrkan, samt den förändring, som berättas vara skedd med den s k. Ansgarii-kyrkan i Chicago, hvilken nyligen utbytte de episkopala kyrkobruken emot de svenska, utan att därför hafva upplöst sina förra förbindelser eller antagit någon af den lutherska kyrkans bekännelseskrifter, och synes hafva gjort detta endast för att antaga *utseende* af luthersk och därmed så mycket mer draga till sig lutherska bekännare."

Om episkopalkyrkans usla proselytmakeri bland de svenska lutheranerna i Amerika och vidare om den del, Hasselquist tog i denna strid, torde jag få hänvisa läsaren till mitt svar till G. Unonius i 1:a häftet af "Tidskrift" för historiska saker. Rock Island, Ill., 1898.

Att dr Hasselquist var biskop i ordets nytestamentliga betydelse och en förträfflig sådan, icke blott såsom pastor utan ock såsom synodens uppsyningsman, det är onekligt; men han skulle aldrig låtit viga sig till biskop, om han förstått, att det ordet haft den betydelse, som episkopal- och den romerskt katolska kyrkan gifver åt detsamma.

Han nämner äfven en annan fiende, som hotande framträdde: "Ett annat tidens tecken må äfven här omnämnas, emedan det torde medföra betydligt inflytande på kristna samfund i allmänhet och däribland äfven på oss. De s. k. puritanerna, som ansett sitt företräde och förtjänst ligga i utrensandet af allt världsligt och mot Guds ord stridande ibland sig, tyckas nu slå öfver i raka motsatsen, i det en af det samfundets mest framstående män under mycket bifall ifrigt förordat teatrar, dans, kortspel m. m. såsom något, hvilket skall helgas och nyttiggöras för kristligt lif. Det är icke första gången en ytterlighet öfvergått till en motsatt. Men därmed ställer man sig ju världen lik, i stället för att allt mera komma till den paulinska motsatsen: I Kristus är världen mig korsfäst och jag världen. Den benägenheten att vilja förena en skenbar kristendom med uppenbart världsväsende har redan på många ställen försvårat handhafvandet af kristlig kyrkotukt, och skola de, som vilja vara fria från alla band, känna sig kraftigt styrkta af ett försvar för deras mening af dem, som kalla sig till och med puritaner (rena)."

Väl må han här fråga: "Hvad skola vi göra vid åsynen af dessa och andra uppräknade motståndare och krafter, som direkt eller indirekt motverka oss?" Han uppmanar till mod, till kamp för sanningen, till fasthet och fullhet i bekännnelsen, till enighet och samdräkt också i yttre ting, "som härleda sig från och stå i öfverensstämmelse med bekännelsen, och därigenom motarbeta den köttsliga friheten och nyhetslustan".

Hasselquists fortsatta publicistiska verksamhet.

Länge hade Hasselquist insett behofvet af en kyrklig tidskrift på svenska språket för att kunna behandla så väl lärofrågor som allehanda kyrkliga frågor, som jämt och samt uppkommo, äfvensom för att meddela underrättelser från och om våra olika församlingar och från den kristna kyrkan och hennes mission i allmänhet. Väl hade man fortfarande "Rätta Hemlandet", men detta blad afsåg endast den kristliga uppbyggelsen och motsvarade icke det ändamål, som han hade i sikte. Han talade ofta om denna sak, men först 1868 beslöt synoden att utgifva en kyrklig tidskrift på svenska språket och uppdrog åt den svenska lutherska tryckföreningen att ombesörja dess utgifvande med det allra första. Föreningen anordnade det så, att Hasselquist blef dess utgifvare. Därigenom förökades hans arbete betydligt; men välsignelsen däraf blef ock ganska stor. I denna tidskrift, "Augustana", fick han ett förträffligt vapen i händerna för att föra Herrens och synodens strider, och man måste erkänna, att han gjorde sin sak utmärkt. Det är intressant att följa hans tankegång rörande denna sak så väl som andra, som stodo i sammanhang med hans mångsidiga verksamhet under detta år, hvarför jag här vill låta honom yttra sig genom sina bref. Den 8 april 1868 säger han i ett bref till mig: "Jag har i dag begynt förbereda vår påtänkta kyrkliga tidskrift, därmed att jag skrifvit ett långt bref till kyrkoherden dr Sw. Bring (en äkta teolog) och anmodat honom blifva medarbetare samt föreslagit honom en hel del frågor..... Du bör äfven söka skaffa dugliga medarbetare i Sverige i det viktiga företaget..... Akta dig likväl för ultras."

I maj samma år skref han till kyrkoherden O. C. T. Andrén i Asarum: "Det börjar likväl kännas tungt att här arbeta stundom emot vind och våg, och det utan

att den kyrka, från hvilken vi kommit, och hvilkens barn vi söka samla, tyckes vidare bekymra sig om oss, på högst få enskilda undantag när. Genom rekommendationsbetyg till emigranterna kastar man till och med misstankar öfver oss, och då, såsom Wisconsinsynoden gör, vi häcklas såsom villfarande, söker man ej ens få reda på huru därmed sig förhåller.

Pastor O. C. T. Andrén.

En stormig tid har begynt ibland oss, försvårad genom den mängd kyrkofientliga och ateister, som på senare tiden hitflyttat från Sverige. Genom skandalartiklar så väl i "Skånd. Post" som "Sv. A:n" söka de nu nedrifva vår församling i Chicago. Br. Carlsson är för närvarande föremålet för deras raseri, såsom jag var för en tid sedan. Stormen kommer att verka förkylande i

många af våra församlingar, skall kanske blåsa bort många, men visserligen ock vara oss till välsignelse genom den lärdom, vi därigenom få. Vi hafva dock försummat ett medel att förbereda våra församlingar på de strider, vi nu äro invecklade uti, så att de kunna sägas stå i ett hänseende vapenlösa emot anfall, och det är den undervisning i allehanda kyrkliga ämnen och äfven lärofrågor, som vi bort gifva dem genom en lämplig tidskrift. 'Gamla och Nya Hemlandet' har genom tidens kraf måst dragas allt mera undan de rent kyrkliga frågorna, åtminstone den fullständigare behandlingen af dem, och 'Rätta Hemlandet' är och bör vara helt ägnadt åt uppbyggelsen. Jag har insett behofvet af en kyrklig tidskrift länge, och jag gjorde förslag därom vid sista mötet af synoden (1867); men dels hafva vi redan för mycket att göra, dels äro vi för få, som kunna göra något för en skrift af det slag vi behöfva. Men nöden kräfver den allt mer, och om ej synoden vågar sig på företaget såsom sitt (och kanske vore det ej det bästa att gifva det en så officiell karakter), ämnar jag, om Gud förlänar hälsa, begynna en tidskrift i här antydda syfte med nästa september eller oktober. Jag har redan skrifvit till dr Sw. Bring, min gamle vän, att blifva en flitig medarbetare, och anledningen till mitt skyndsamma svar är ingen annan än att bedja dig om, nej, *fordra* flitig medhjälp i det viktiga företaget. Då andra medarbetare i Sverige måste, såsom ej fullt kunniga om våra förhållanden, betrakta frågorna från en allmännare synpunkt, som ock har sin stora förmån, kan du taga frågor om vissa praktiska saker, d. v. s. behandla dem just i enlighet med våra omständigheter..... Din röst genom den påtänkta tidskriften skulle här höras starkare än någon annans. Du märker väl den skillnad jag tänker mig emellan 'R. Heml.' såsom endast uppbygglig och det nya, som visserligen är till blott i tankarna. Äfven de *kyrkliga* artiklarna, jag vill

bruka och då och då sammanskrifva, böra vara i högsta mening uppbyggliga, dock mera genom utredning af nödiga ämnen. Nu, broder, detta medarbete får och kan du icke undandraga dig, så vidt din kärlek till oss är sann, det jag vet den är."

I oktober 1868 utkom första numret af "Augustana, månadtlig tidskrift för svenska luth. kyrkan i Amerika, utgifven af svenska luth. tryckföreningen i Chicago, redigerad af prof. T. N. Hasselquist."—Det "Rätta Hemlandet och Missionsbladet" fortfor att utkomma en gång i månaden såsom vanligt. Under 1869 utkom "Augustana" omväxlande med "R. Heml.", men mindre regelbundet. I december samma år utkommo båda tidningarna i ett häfte sammanslagna under namn: "Det Rätta Hemlandet och Augustana, månadtlig tidskrift för svenska lutherska kyrkan i Amerika." På samma sätt utkom den för 1870, '71, '72 och '73 med ett häfte i månaden.

1874 utkom "Augustana" två gånger i månaden och hade med sig förenat "Luthersk Kyrkotidning", utgifven förut af E. Norelius från Red Wing, Minn., och "Nytt och Gammalt, kristlig tidskrift, utgifven af O. Olsson i Lindsborg, Kansas." Den förenade tidningen, som 1875 fick den fullständiga titeln "Augustana, Luthersk Kyrkotidning, innehållande 'Nytt och Gammalt' ur Guds ord och församlingen", hade från och med 1874 T. N. Hasselquist, E. Norelius och O. Olsson till redaktörer. Hasselquist var dock den egentlige redaktören, ehuru de andra icke skrefvo så litet för tidningen. För 1876 stod Hasselquist såsom ensam redaktör. 1877 och 1878 var det Hasselquist och O. Olsson, och tidningens namn ändrades till "Augustana, kyrklig tidskrift för svenska lutherska kyrkan i N. Amerika." Med 1879 förenades "Missionären", som under någon tid hade utgifvits hufvudsakligen af medlemmar inom synodens missionsstyrelse, med "Augustana", som nu kalla-

des "Augustana och Missionären, veckotidning för kyrka och mission." Redaktörerna blefvo Hasselquist och O. Olsson samt A. R. Cervin och C. P. Rydholm. För 1880 skedde ingen förändring. För 1881 gick C. P. Rydholm ut. För 1882 utgjordes redaktionen af T. N. Hasselquist och Erl. Carlsson. 1883 utgjorde Hasselquist och A. O. Bersell redaktion, och 1884 ökades redaktionen med C. M. Esbjörn. För 1885 ingen ändring; men för 1886 hade Hasselquist till medredaktörer L. G. Abrahamson och C. M. Esbjörn, och från och med 1887 till och med 1889 hade han ensamt L. G. Abrahamson.

Man finner häraf, att Hasselquist var hufvudredaktör för "Augustana" från oktober 1868 till slutet på 1889, således nära 21 år, och när man gifver sig tid att taga tidningens innehåll i betraktande, så måste man villigt erkänna, att han icke blott medhann mycket, utan ock, att han nedlade mycket godt arbete i tidningen, och att detta arbete uträttade stora ting för vårt samfund Det program, som han under hela tiden sökte att följa, och som han verkligen fullföljde, finnes uttaladt i anmälan i n:r 1, 1868, hvarför jag delvis vill anföra det: "Nytt", säger han, "är något ganska vanligt i våra dagar, och ehuru människorna nu borde vara så vana därvid, att de ej mera skulle fråga efter något nytt, kan dock sällan något tillfredsställa smaken, som ej har åtminstone formen af nyhet. Sanningen är dock alltid den gamla, och vore icke sanning utan lögn, om den förändrade sin natur; dock har den den egenskapen att, på samma gång som den är gammal, äfven alltid vara ny. Bära fram ur fataburen 'nytt och gammalt' är ett kännetecken, som sanningen själf utsatt på dem, som äro lärda till himmelriket. Härmed är den ståndpunkt antydd, hvilken det förslag, som undertecknad härmed vill framställa för allmänheten, är ämnadt intaga. Något nytt vill det vara, ehuru detta *nya* också skall blifva det goda, länge beprófvade *gamla*. Men närmare till saken.

Jag har länge insett nödvändigheten af en tidskrift, i hvilken våra kyrkliga angelägenheter och förhållanden i detta land kunde på ett mera ingående sätt belysas. Vi hafva såsom lutheraner utgått från en statskyrka, inom hvilken församlingarna ganska litet eller intet deltogo i hvad egentligen till en kristlig församlings vård, ordning och styrelse hörer, lärde svårligen rätt känna dess rättigheter och skyldigheter, fingo därför ganska ringa, för att ej säga oriktiga, begrepp om dessa ting och ännu mindre öfning i dem. Här, i våra nya hem, hafva vi i många år samlats omkring Guds ord, ordnat oss till församlingar och skött våra angelägenheter i det enskilda och hela efter bästa förstånd, synbarligen under Herrens ledning och med hans välsignelse. När jag ser tillbaka på den tid af snart 16 år, sedan jag kom till Amerika, och jämför det dåvarande med det nuvarande, finnas visserligen rika orsaker att utropa: 'Herren hafver gjort stora ting med oss; dess äro vi glada.' Men ju större och flere församlingarna blifva, desto svårare frågor måste i följd af sakens egen natur uppkomma och äfven på något sätt afgöras. Det är ju ej heller att undra på, om de, som hafva att afgöra dylika frågor, nämligen församlingsmedlemmarne, ofta äro villrådiga om hvad de skola säga eller göra, och att således den ene vill hafva dem afgjorda på ett sätt, den andre på ett annat, i anledning hvaraf svårigheter kunna uppkomma och göra Kristi evangelium hinder, därmed att de söndra dem, åtminstone i sinnena, som efter Guds ord och vija borde samarbeta. Jag har själf vid flere tillfällen märkt denna fara och förnummit den oerfarenhet, att ej säga okunnighet, som röjt sig i öfverläggningar om så väl lärofrågor som ordningsfrågor i församlingen. Många hafva för mig uttryckt ett bekymmer i detta hänseende, se framtiden an med oro och längta så mycket mer efter en utväg att få detta onda afhulpet.

Det är väl också tydligt för hvar och en eftertänksam, att Herren icke kunnat lämna oss i sådana saker åt oss själfva, utan ledning och utsatta för meningars och påtryckningars vindkast. Ehuru hans ord icke är en lag, som innehåller bestämda föreskrifter för hvarje förekommande fall, uttalar det dock, såsom ett *lifsens ord*, sanningar och grundsatser, hvilka utstaka och belysa den väg, som ordets barn hafva att gå, så att de ej i viktiga frågor behöfva stå ovissa eller ville fara. De olika lärorna i kristenheten uppfatta dessa sanningar och tyda dessa grundsatser olika efter hvars och ens inre art. Häri uppenbarar sig också lärornas olikhet. Den lära, som skjuter sina rötter djupast ned i det gudomliga ordets djup, måste äfven desto mera sant uppfatta dessa ledande grundsatser. Genom sin hufvudlära om människans frälsning af nåd, utan gärningar, genom tron allena (Ef. 2: 8, 9; Rom. 3: 28), har den lutherska kyrkan visserligen träffat ordets medelpunkt, och låter därför ljuset af denna sanning belysa sin väg och alla sina förhållanden. Såsom lutheraner böra vi söka detta ljuset och äfven vandra däri, såsom vi ock då allena vandra trygga.

Redan förlidet år (1867) gjorde jag Augustana-synoden uppmärksam på nödvändigheten af här ofvan antydda förslag, men synoden vågade ej fullfölja det, i medvetande af bristen på arbetskrafter. Vid synodens sista möte, i Carver, beslöts, att en kyrklig tidskrift skulle utgifvas, och åt undertecknad uppdrogs att öfvertaga redaktörskapet därvid. Vore icke nödvändigheten af densamma så stor, och skadan af förslagets uppskjutande verkligen oberäknelig, skulle jag alldeles icke mottagit förtroendet af tidskriftens utgifvande och därmed hopat nya ansvarsfulla göromål till dem, som redan äro lagda på mig; men nöden har ingen lag. Med verkligt och djupt intresse skall jag, efter den nåd och tid Herren förlänar, ägna mig åt de nya bestyren och hop-

pas så väl hos ämbetsbröder som i våra dyra församlingar möta samma intresse, hvilket allena kan försäkra det nya, maktpåliggande företaget om framgång. Min första tanke var, att det 'Rätta Hemlandet' borde förenats med den nya tidskriften och sålunda utkommit i fördubblad storlek, men synoden ansåg 'Rätta Hemlandet' hafva sitt eget ändamål och väl svara däremot, såsom dess stora publik visar. Tidskriften måste därför gifva sig ut på egen hand, på egen hand söka och förvärfva sig vänner och läsare. Den kommer att utgå under namnet: *Augustana*, tidskrift för svenska lutherska kyrkan i Amerika, och utgifvas med ett nummer i månaden, i form och storlek som 'Rätta Hemlandet.' Dess innehåll skall blifva så omväxlande som möjligt, bestående af afhandlingar om hvarjehanda kyrkliga frågor, som i synnerhet i denna tiden och särskildt för oss äro af nöden, kyrkliga underrättelser från alla håll, däribland äfven från fäderneslandet, hänvisningar på tidens tecken, allvarsamma och hotande som de äro, förklaringar af viktiga bibelställen m. m.

Ehuru det är meningen inlägga i "Augustana" en grundlig kunskap om de ämnen, som behandlas, skall dock skrifsättet göras lättfattligt och för alla tillgängligt; afsikten är att skrifva för *den kyrkliga allmänheten*. Tidskriften önskar vara i högsta mening 'uppbyggande', genom att införa i Guds rikes hemligheter, uppvisa den grund, hvarpå kyrkan hvilar, beskåda hennes närvarande tillstånd, behof och tröst, samt rikta blicken på hennes stora, härliga och vissa mål och sålunda bidraga därtill, att vi alla komma till en tro och Guds Sons kunskap och varda en fullkommen man, den där är i Kristi fullbordiga ålders mått, och icke längre blifva barn och omföras af allehanda lärdomsväder genom människors skalkhet och illfundighet "

I denna riktning och i denna anda var det, som Hasselquist fortfor att redigera denna för vårt samfund så

betydelsefulla tidskrift ända till ett och ett halft år före sin död, och genom densamma fortfar han att tala till oss, fastän han är död. Mycket af tidningens innehåll skulle kunna hopsamlas och utgifvas i en lämplig form till mycken uppbyggelse och välsignelse för våra församlingar.

I sammanhang med hans tidningsverksamhet kan ock nämnas, att han under Paxton-tiden och sedermera, så länge han lefde, brukade samla alla böcker, tidningar och tryckalster, som utkommo på svenska språket i Amerika, jämte böcker och afhandlingar på andra språk, då de handlade om Sverige och svenskarne, eller ock öfversättningar från svenska till engelska, och sände dem till det kungliga biblioteket i Stockholm. Vill man se en fullständig samling af svensk-amerikanska tryckalster, så torde man behöfva gå till det kungliga biblioteket i Sverige snarare än till något bibliotek här i lande. Denna hans omtanke visar ett prisvärdt historiskt intresse samt kärlek till vårt svenska folk. Allt, som rörde våra landsmän i den nya världen, var af djupt intresse för honom, och han följde dem med stor uppmärksamhet.

Året 1869 var för Hasselquist ett jämförelsevis lugnt år, men arbetet var lika rastlöst som förr, mer och icke mindre i de olika kall, som han hade att utföra. Hvad som mest synes hafva bekymrat honom och upptagit hans uppmärksamhet under detta år var dels den hastigt växande otron och religionsfientligheten bland vårt svenska folk, dels separatistiska rörelser, som där och hvar uppenbarade sig, dels prästbristen inom vår synod så väl som synodens förestående delning, hvilken ock ägde rum följande år, då norrmän och svenskar delade sig i hvar sin synod. I slutet af sin årsberättelse till synoden säger han: "Mina resor under året hafva ej

"Skärselden", den tredje läroverksbyggnaden i Paxton, innehållande lektionsrum och lärarebostäder.

varit långa, men dock ej så få; de flesta göromålen (såsom president) hafva varit att uträtta vid skrifbordet medelst en vidlyftig brefväxling, ofta lika tröttande och arbetsam som resor, eftersom den fortgår året om. Det är i sanning orätt och kan ej heller annat än lända vårt samfund i längden till skada, att så många och viktiga bestyr läggas på en mans skuldror; de tynga både kropp och själ. Det är därför min ödmjuka anhållan, att åtminstone ett af de tre olika ämbeten, af hvilka hvardera fordrar en mans hela kraft, måtte varda åt någon annan uppdraget."

Han blef dock ånyo återvald till synodens president, men nu för sista gången. Resan till Sverige och i följd däraf hans bortovaro vid nästa synod voro utan tvifvel orsaken till att han blef befriad från att längre tjäna såsom synodens president.

Besöket i Sverige.

År 1870 företog Hasselquist i sällskap med hustru och tvänne döttrar en resa till Sverige, en resa, som, på samma gång den synes hafva varit af mycken tillfredsställelse och glädje för honom själf, blef till stor välsignelse för hela vårt samfund.

Han afreste från Paxton den 23 mars, beledsagad af alla de studerande vid skolan och många andra till stationen och tog vägen om Chicago, Pittsburgh, Philadelphia och New York. Den 2 april lämnade han New York med "City of Brooklyn" och kom till Liverpool den 12:te samt landade lyckligen i Göteborg annandag påsk den 18 april. Huru intressant det kunde vara att följa honom från plats till plats, som han besökte, och deltaga i den glädje, han erfor vid förnyandet af många gamla och stiftandet af många nya bekantskaper, i synnerhet på hans hemort, där han predikade med stor rörelse på nära alla de ställen, där han verkat såsom

präst, måste jag likväl afstå därifrån för utrymmets skull. Endast detta vill jag nämna, att Hasselquist väckte mycken uppmärksamhet i Sverige icke blott för den saks skull, som han representerade, och för hvilken han så varmt och skickligt talade, utan kanske lika mycket för sitt vördiga uppträdande och sina utmärkta predikogåfvor i förening med en vördnadsbjudande personlighet. Då man af hans egen hand har åtskilliga anteckningar så väl rörande orsaken och ändamålet med som de intryck han fick under denna resa, så vill jag begagna mig af dem för hvad som här skall meddelas. Han började meddela allmänheten dessa anteckningar i "Augustana" i september samma år under benämning: *Resebetraktelser.*

"Att skrifva stora böcker", säger han, "med anledning af hastiga iakttagelser under längre eller kortare resor, är ganska vanligt, såsom det ock anses för en lätt sak. Betraktelserna blifva ock därefter. Visserligen har min resa till det gamla hemlandet efter en nära adertonårig bortovaro föranledt hvarjehanda tankar och betraktelser öfver förhållandena, sådana de nu äro; men helst hade jag hållit inne med dem och vill ock hålla inne med de flesta, af fruktan att taga miste i mina omdömen och att skada i stället för att gagna. Då jag dock blifvit uppmanad att yttra mig, vill jag nedskrifva något af hvad som förekommit och såsom det förekommit mig.

Här må ock några ord stå om ändamålet med min resa samt i hvad mån detta blifvit vunnet. En förmögen och uppoffrande amerikan i Pittsburgh (mr. G. Black) har länge med intresse följt vår synod och dess angelägenheter samt uppmärksammat det växande behofvet af församlingslärare, hvilket behof ej, oaktadt synodens alla ansträngningar, kunnat fyllas. Han tänkte på utväg att hjälpa, och denna bestod först och främst däruti, att han anmodade mig att resa till Sve-

rige för att där väcka intresse för vår sak samt uppsöka och medtaga så många unga män, som vore möjligt, och som kunde anses lämpliga att genast eller efter kortare eller längre förberedelse utgå såsom präster. Kommande så oväntadt och från ett sådant håll, kunde jag ej annat än anse kallelsen vara ifrån Herren och beslöt därför antaga den och gifva mig åstad på den långa färden. Min afsikt från början var att ej offentligen uppträda i mitt ärende, så mycket mer som jag hoppades få hvila i Sverige i stället för att egentligen arbeta; men det visade sig snart, att, därest något skulle uträttas, jag måste ändra min plan. Sedan jag hade offentligen yttrat mig öfver vår ställning i Amerika, var ingen brist på tillfällen och inbjudningar att göra det om igen. Utförligast skedde detta vid bibelförklaringar i Upsala Trefaldighetskyrka, Blasieholmskyrkan i Stockholm under Fosterlandsstiftelsens årsmöte och slutligen vid prästmötet i Lund. Mer eller mindre förekom äfven uti de öfriga (omkring 60 till antalet) predikningar och tal, jag inbjöds att hålla på uppemot 50 olika ställen. Jag tillfredsställde så många önskningar jag kunde att förkunna Guds ord, ehuru det var mig rent af omöjligt att infinna mig öfver allt, dit man begärde, jag skulle komma. Så arbetsamt ock detta predikande och kringresande än var, var det dock tillika fröjdefullt, dels för den angelägenhet och uppmärksamhet där öfver allt visade sig i att höra, dels ock för den myckna kärlek och det förtroende, hvarmed man allestädes utan undantag mötte mig. Jag tror för visso, att min resa till och i fäderneslandet skingrat många underliga tankar, man förut hyst om våra förhållanden, samt tämligen stärkt och värmt upp intresset för vår sak här ute. Jag också ej allenast bad därom utan ganska bestämdt *fordrade* det. Jag visade, att Augustana synoden nu utgjorde ett samfund af omkring 16,000 kommunikanter med ett själantal af sä-

kerligen öfver 30,000, hvilken summa är liten emot det stora antal af utan tvifvel öfver 150,000 svenskar, som inflyttat till Förenta Staterna, och hvaraf de flesta försvinna såsom regndropparna i sanden, men likväl ej så litet, då man besinnar den ringa början och de få och små krafter, som varit tillgängliga. Jag frågade moderförsamlingen, huru mycket hon har offrat för vinnande af hvad som blifvit uträttadt. Jo, sex präster, säger sex, hvaraf hon dock återfått två. Jag påminde om att synodens präster och församlingar gjort och göra församlande af förskingrade får, mer än människor hafva rätt att fordra af dem, och att, då ännu var så mycket ogjordt och skaror af dyrt medåterlösta höllo på att förgås af brist på ett lefvande Guds ord och kristlig själavård, synoden väl ej kunde se däruppå utan djupaste sorg och bedröfvelse, dock utan självförebråelse, så vidt människor skulle döma dess arbete, möda och självuppoffring. Hvem var skyldig och af Herren kallad att taga uti arbetet, om icke församlingen i fäderneslandet, från hvilken de förskingrade alla kommit?.....

På grund dels af berättelser i tidningarna, dels af de lästa och hörda talen, erhöll jag många bref både från präster och lekmän med erbjudanden att åtfölja mig till Amerika. Då jag ej vågade antaga någon utan att öfva all den pröfning, jag förmådde, men hade tillfälle att personligen sammanträffa med högst få, hade jag att öppna en vidlyftig och svår brefväxling, som tog upp alla lediga mellanstunder af min annars ganska väl upptagna tid. Frukten af samtal och korrespondens var, att jag gjorde mig *försäkrad* om ett sällskap af åtminstone tolf till femton blifvande medarbetare i ordet. Men ju närmare tiden kom för det slutliga afskedet, desto betänkligare blefvo flere och drogo sig omsider tillbaka, dels till följd af hvarjehanda större och mindre hinder, dels emedan de ansågo det godt att fullborda

sina studier i fäderneslandet, innan de inträdde på det nya arbetsfältet. Dock, om ej andra och nya hinder mellankomma, har jag det säkra hoppet, att flere utaf dessa skola uppfylla sina löften, och, som ibland dem voro dugliga och väl rustade unga bröder, blifva Guds församling till glädje.....

Bland synnerligen yngre präster voro ej få, som kände sig dragna att taga emot en kallelse från det nya hemlandet, och jag gladde mig i hoppet att få se några trogna bröder i mitt sällskap till fröjd för några församlingar åtminstone. Men detta mitt hopp slog fel. Dels är stor prästbrist i alla stift, och att förrådet ej är allt för rikt på sådana präster, som vi ensamt vilja och kunna begagna oss utaf, är af gammalt bekant. Jag är dock tämligen säker på en efterskörd af mitt utsäde äfven bland prästerna.

Min verksamhet har icke syftat på att blott skaffa en tillfällig hjälp i vårt stora behof utan att öppna en källa, som kunde allt framgent flyta till vår vederkvickelse. Och i denna del har kanske min vistelse i fäderneslandet burit mest frukt."

Med glädje berättar han om många inrättningar och företeelser inom fäderneslandets kyrka, såsom om Fjellstedtska skolan i Uppsala, om den kristliga studentföreningen därstädes, om Fosterlandsstiftelsen, dess skolor och mission, om Diakonissanstalten i Stockholm, om pastor Ahlbergs skola m. fl. Han talar ock, men med bedröfvelse, om sekter och partier så väl som om osunda riktningar inom den svenska kyrkan. Med ett klarseende öga märkte han väl, hvarifrån mycket af dessa osunda riktningar och detta partiväsende egentligen hade kommit. I den 3:dje af sina betraktelser säger han: "Huru mycket man än kan fröjda sig öfver de talrika och vidsträckta väckelserna under många år i fäderneslandets olika delar, något, och det ett ganska hufvudsakligt, har dock uppenbarligen fattats och fattas

utan tvifvel i hög grad ännu, och det är *kyrkligt sinne*. Man har ifrigt arbetat på personlig omvändelse, och detta bör föregå, men man har låtit det stanna därvid. Man har samlat hopar af kristna, men *församlingssinne* har man sällan sökt inplanta. Huruvida lekmannaverksamheten har broderlotten i denna brist, eller det är en allmän sjukdom bland dem, som söka det, som ofvantill är, är väl ej godt att afgöra. Troligen hafva båda orsakerna samverkat. Stadgadt kristligt sinne, hvilket ej kan vara annat än kyrkligt (ej detsamma som statskyrkligt), är fast i bekännelsen, såsom ock skriften utsätter det kännetecknet på dem, som hunnit öfver barna-omogenheten, att de ej låta föra sig omkring af allehanda lärdomsväder. Men det är tydligt, att man i fäderneslandet visat sig i denna del rätt barnslig. Bland kolportörerna har ej allenast skett många sorgliga affall, såsom förut blifvit antydt; bland dem, som fortfarande bekänna sig som kristna och verka såsom sådana, har uppstått mycken skiljaktighet, i det ej få blifvit baptister, troligen några metodister, och bland dem, som kvarstå såsom lutheraner, äger ock mycken olikhet rum, så att många rätt knappt veta, hvad de äro mer än till namnet. Mångenstädes har till följd häraf uppstått en kristendom, som i afseende på bekännelsen varit rätt lös och ej frågat mycket efter hvad som lärts eller hvad man hört. Därför öppnade man, åtminstone på många ställen, och gör det ännu enligt regeln, de s k. missionshusen för hvilken kringresande talare som hälst, blott han kunde ‚uppbygga". Man ville i kärleken sammanslå alla och sålunda samla, men frukten har varit, hvad man på förhand kunnat veta, just motsatsen, nämligen förskingring och splittring. Ordet, det ena och rena ordet, måste sammanhålla, om något skall."

Vidare bemärker han i Sverige en tendens att öfversätta och sprida reformerta böcker och skrifter i massa,

hvarigenom den lutherska åskådningen af kristendomen undermineras.

Vidare heter det: "Det synes mig också, som hade otrosfiendskapen mot kyrkan och dess inrättningar smittat i somliga hänseenden äfven dem, som tro sig älska henne. Att fiendskapen i synnerhet yttrar sig mot prästerna, är just som det alltid sedan själfva apostlarnes dagar varit. De äro ej blott en del af församlingen utan äfven dess synliga representanter, hvarför man anser sig vunnit sitt mål, därest man kunde undanrödja dem. Jag fruktar, att ibland mängden af kolportörer denna fiendskap emot präster är ganska långt gången. Jag hörde de klaraste bevis därpå. Nu har man visserligen som ursäkt och förklaringsgrund att anföra prästernas fiendskap emot kolportörerna och lefvande kristendom i allmänhet, men hvad som här väcker bekymmer, är den omständigheten, att man dömer prästerna öfverhufvud, både lefvande och döda, och visar därmed, såsom orden också stundom tydligen ådagalade, att man hatar *ämbetet* och dess af Kristus anordnade ställning i samhället (han menar församlingen). Detta är motsatsen af kyrkligt sinne, församlingssinne."

Efter att hafva påpekat följderna af de många fria missionshusen, hvilka många hafva varit med om att bygga i välmening, tillägger han: "Till dessa omständigheter, som kunde vara mäktiga nog att underminera äfven ett kraftigt församlingssinne, kan äfven läggas den öfverdrifna förhoppning, som så många göra sig af kyrklig frihet, såsom om därförutan intet kunde göras eller vinnas, men därmed allt, hvarför de ringakta det de hafva i ett ovisst farande efter hvad man icke har, hvilket haft till följd, att många aldrig besöka sin egen kyrka, äfven om det heliga ordet där rätteligen delas, ja, ofta ingen kyrka alls."

Med dessa ord har han pekat på en stor brist inom den svenska kyrkan, nämligen, att hon så litet har

fostrat det rätta kyrkliga sinnet hos folket. Det är intet under därför, att man finner så förvända begrepp om Kristi församling hos de massor, som hit öfverflyttat från Sverige, och fastän de stått som medlemmar af kyrkan därstädes, likväl äro i saknad af ett rätt kyrkligt medvetande. Möjligtvis är det så, att något rätt kyrkligt medvetande hvarken kan väckas eller utbildas i en statskyrka. I frikyrkan däremot måste församlingssinnet utbilda sig och lefva, i annat fall dör hon.

Att Hasselquist under sitt vistande i Amerika fått syn på detta förhållande, är tämligen klart, och om det var någon lära, som han framför andra hade satt sig djupt in uti, så var det Guds ords lära om Kristi kyrka eller församling — man läse hans utläggning öfver Efeserbrefvet!

Med anledning af ofvan påpekade brist inom svenska kyrkan är det lärorikt att höra något mer af hans tankar rörande denna sak, hvarför jag vill lämna ännu ett utdrag ur hans resebetraktelser. "Man kan", heter det, "af hvad här ofvan är anfördt nogsamt finna, att det kyrkliga sinnet, bandet, som skulle sammanhålla de kristna, är i det minsta svagt till följd af sättet för det andliga arbetet, sådant det blifvit bedrifvet. Här väntar jag mig från flera sidor starka inkast emot talet om "det kyrkliga sinnet", hvilket snarare ses med misstankar, än att man skulle vilja göra något för dess väckande. Tror en människa på Kristus, så blifver hon salig, med eller utan detta kyrkliga sinne. Detta är både sant och icke sant. Pauli ord till fångvaktaren i Filippi visa, att påståendet är sant; men när samme apostel säger: Med hjärtats tro varder man rättfärdig, och med munnens bekännelse varder man salig, så lägger han en sak till tron såsom ock nödvändig till saligheten. Framför allt vill jag här erinra om det apostoliska ordet om församlingen såsom en *kropp*, hvari de

enskilda kristna äro lemmarna, hvilka således böra hänga så nära tillsamman som lemmarna i en naturlig kropp, så vida annars kroppen är frisk och skall kunna förrätta sina göromål. Man må icke igen undvika denna påminnelse genom erinran om denna kropp, d. ä. församlingen, att den är andlig och såsom sådan osynlig; Paulus kallar den både *kropp* och *ande* och säger därmed, att församlingen är båda delarna, och lägger därjämte vikt vid att den är *en*, en enda. Man gifve ock i synnerhet väl akt på tvenne ord om församlingen i Efes. 2: 21, *sammanfogad växer*: först det ena, så det andra; där ej sammanfogandet försiggår, kan ej heller växandet fortgå. Men man gifve dock aposteln rätt! Härpå borde man se i det kära fäderneslandet. Men det har blifvit ganska mycket försummadt. Man sörjer genom andliga tidningar af flere slag för den enskilda uppbyggelsen, men jag vet ingen, som sysselsätter sig med den nödvändiga sidan af sanningen, som här blifvit framhållen, och som ej borde hafva blifvit förbisedd och ej får förbises. Fosterlandsstiftelsens tidning 'Budbäraren' är mycket väl redigerad, men afser endast uppbyggelsen och begifver sig sällan in på kyrkliga frågor. Så länge 'Bibelvännen' var i dr Fjellstedts egna händer, behandlades där ofta frågor af kyrklig betydelse, både hvad lära och ordning angår. 'Smålands missionstidning' har ock ett och annat i den riktningen. 'Väktaren' borde här anföras såsom förande lutherska kyrkans talan både med kärlek och kraft; men dess ändamål är för omfattande för att med tillbörlig omständlighet kunna vidröra frågor af här afsedd natur, hvarförutom dess språk ligger väl högt för den större allmänheten. ‚Teologisk tidskrift' i Uppsala med allt sitt förträffliga innehåll kan dock ej nå samma allmänhet, afser den ej heller, utan mera den högre bildade klassen."

Slutet på betraktelserna lyder så: "Och härmed får

jag afsluta mina i hast sammanfattade 'resebetraktelser'. Ehuru jag ej funnit allt, som jag tyckte det borde och kunde vara, hafva dock icke mina anmärkningar kommit af ett ovänligt sinne emot fäderneslandets kyrka, inom hvilken så mycket godt finnes och så många goda krafter äro i arbete, utan af hjärtlig kärlek. Hvad jag sagt, har ej skett för att uppväcka ovilja och ett oförståndigt dömande af moderkyrkan hos hennes utflyttade barn, utan snarare kärlek och förbön och medlidande, hvar så behöfves. Herren välsigne både moder och barn; måtte hon få behålla dem under alla strider, frestelser, faror och förluster fasta vid det dem gifna ordet i den bepröfvade bekännelsen, så skall han äfven bevara dem under den svåraste frestelsestunden, som tillstundar för all världen till att fresta dem, som bo på jorden. Vi vilja på båda sidorna om hafvet gemensamt bedja, kämpa och arbeta härför, straffa, förmana och uppmuntra hvarandra, att målet må vinnas. Handen härpå, bröder inom lutherska kyrkan i Sverige!"

Det var gifvet, att han skulle hälsa på sina forna ämbetsbröder från Amerika, kyrkoherden L. P. Esbjörn i Östra Wåhla af ärkestiftet och kyrkoherden O. C. T. Andrén i Asarum, Lunds stift. Märkvärdigt nog dogo båda två, medan han var i Sverige, Andrén i maj och Esbjörn i juli.

Hasselquists sista årsrapport såsom synodens president.

Såsom en passande afslutning af berättelsen om hans resa till Sverige, vill jag här meddela ett utdrag ur hans sista rapport såsom synodens president.

"Till vördade Augustana-synoden vid årsmötet 1870.

Dyra och älskade bröder!

Ehuru fjärran borta från edert möte och sålunda urståndsatt att bära min del af edert arbete, edra sorger

och fröjder kan jag dock ej annat än från det gamla hemlandet, från hvilket vi utgått, sända eder en broderlig hälsning, tillönskande eder frid och mycken tröst genom nåden, som är i Kristus Jesus. På afstånd känner jag mer, än om jag vore midt ibland eder, huru maktpåliggande ett synodalmöte med sina göromål är, ej allenast för de beslut, som kunna fattas, och det inflytande, dessa kunna hafva långt in i framtiden, utan äfven för den anda, som genomgår dess förhandlingar, och som de särskilda synodalmedlemmarne sedan medföra, hvar och en på sitt håll.

Äfven äro flere ögon riktade på eder än I tron, och mycken uppmärksamhet fäst vid edert möte från alla håll både i fäderneslandet och annorstädes. I undren icke, om jag, den äldste ibland eder både till åren och tjänsten, ehuru frånvarande, är dock i anden närvarande, ser eder skickelse och eder tros stadighet på Kristus, gläder mig öfver den inbördes fördragsamhet, kärlek och enighet, som jag beder och är förvissad om, skall äfven vid detta möte göra sig gällande ibland eder. Det nu började synodalmötet är det elfte i ordningen sedan synodens organisation i Clinton, Wis. år 1860.*) Skåda vi tillbaka på dessa tio fullbordade år, så hafva vi i sanning orsak att bekänna: 'Herre, vi äro allt för ringa till all den barmhärtighet och all den trohet, du emot oss, dina tjänare, bevisat!' Storligen hafva vi förökats. Församlingarnas och pastorernas antal har stigit betydligt. Dock ej allenast detta! Hvem kan räkna dem, som hafva blifvit födda och närda af det lefvande ordet under dessa år? Och därnäst: Herren har fostrat inom många af våra församlingar en rätt kärlek till uppoffrande verksamhet för så väl den enskilda församlingen som för de gemensamma angelägenheterna såsom ett samfund, och detta sinne

*) Egentligen borde det heta Jefferson Prairie, nära Clinton. Om jag minnes rätt, låg kyrkan, i hvilken synoden stiftades, omkring 5 mil ifrån Clinton.

hör till det mest glädjande gent emot de många försöken från olika håll att söndra och splittra oss. Kärleken är stark såsom döden, och får Herren allt fastare sammanbinda oss i sanningen med sin kärlek, så skola vi vara mäktiga att stå emot till och med djäfvulens listiga anlopp. En högtid bör detta möte vara, samladt som det är inom den äldsta af våra församlingar, ehuru i dess nya kyrka, hvilken väl bär vittnesbörd om församlingens frikostighet, men än mer om Guds faderliga omvårdnad, emedan Andovers församling genomgått ej så ringa faror och kämpat igenom ej så obetydliga strider. Mitt hjärta är fullt af tacksamhet emot själarnas biskop, när jag tänker på våra erfarenheter såsom enskilda och i synnerhet såsom synod i det främmande landet. Med frimodighet i tron kunna vi ock skåda framåt i visshet därom, att han, som ett godt verk ibland oss begynt hafver, skall ock fortsätta och fullborda det till sitt namns pris. Måtte nu äfven det närvarande synodalmötet genom endräkten i dess förhandlingar och visheten i dess beslut utgöra en god och lofvande början af det andra årtiondet utaf vår synods tillvaro.

— — — — — — — — — — — — — — — — — — — —

Rörande ändamålet med min resa kan jag väl ännu icke mycket berätta, dock synes villighet hos ej så få ynglingar att följa mig till nya världen. Något bestämdt därom kan emellertid ej sägas. Jag hoppas, att synoden ej förgäter mig och mitt viktiga ärende i sina böner. Jag väntar så snart som möjligt sådana underrättelser från synodens möte, som skola fröjda både mig och många med mig, samt göra det till en glädje att snart återvända till eder. Tillåten mig slutligen att erinra om apostelns förmaning i 2 Kor. 6: 3—20.

Herren vare midt ibland eder och lede och välsigne eder i allt hvad förekomma kan.

Skrifvet hos vår dyre medarbetare, kyrkoherden O. C.

T. Andrén, som brinner af samma kärlek till oss som fordom och sänder sina hjärtliga hälsningar till lärare och församlingsombud.

Asarum i Sverige den 5 maj 1870.

Ödmjukligen,

T. N. Hasselquist.

Laroverkets flyttning från Paxton till Rock Island.

Det började snart visa sig, att den plan, Hasselquist och andra hade med afseende på skolans förläggande i Paxton, icke kunde förverkligas. Man hade tänkt sig en stor inflyttning af svenskar, en större jordegendom förvärfvad genom landförsäljning för Ill. Central järnvägsbolag, jämte andra förmåner; men det började så småningom visa sig, att Paxton icke var rätta platsen för svenskarnes allmänna läroverk. Redan 1869 inrapporterade skolans direktion till synoden följande: "Inseende, huruledes vår läroanstalt genom misslyckandet af planen, att större nybyggen skulle bilda sig så väl i Paxtons närmaste omgifning som i och omkring stationerna utmed Ill. C. R. R., saknar det ryggstöd af stora settlement, som den borde hafva, och ligger allt för mycket på sidan om äldre nybyggen, på hvilkas understöd den kunde räkna, och hvilka den kunde gagna, samt märkande ovilligheten hos den amerikanska befolkningen i Paxton att göra sin skyldighet till anstaltens underhåll, fann direktionen det blifva en absolut omöjlighet att bibehålla collegiet i Paxton, redan af det kraftiga skäl, att, då det skulle af egna små tillgångar bygga hus, betala professorslöner och hålla alltsammans i stånd, dess fonder skulle åtgå på ganska kort tid och det självt således blifva ur stånd att uppfylla sitt ändamål." Hasselquist skref själf rapporten, och det måste hafva känts i hög grad förödmjukande, ty nu måste han medgifva, att hans vänner i Norden

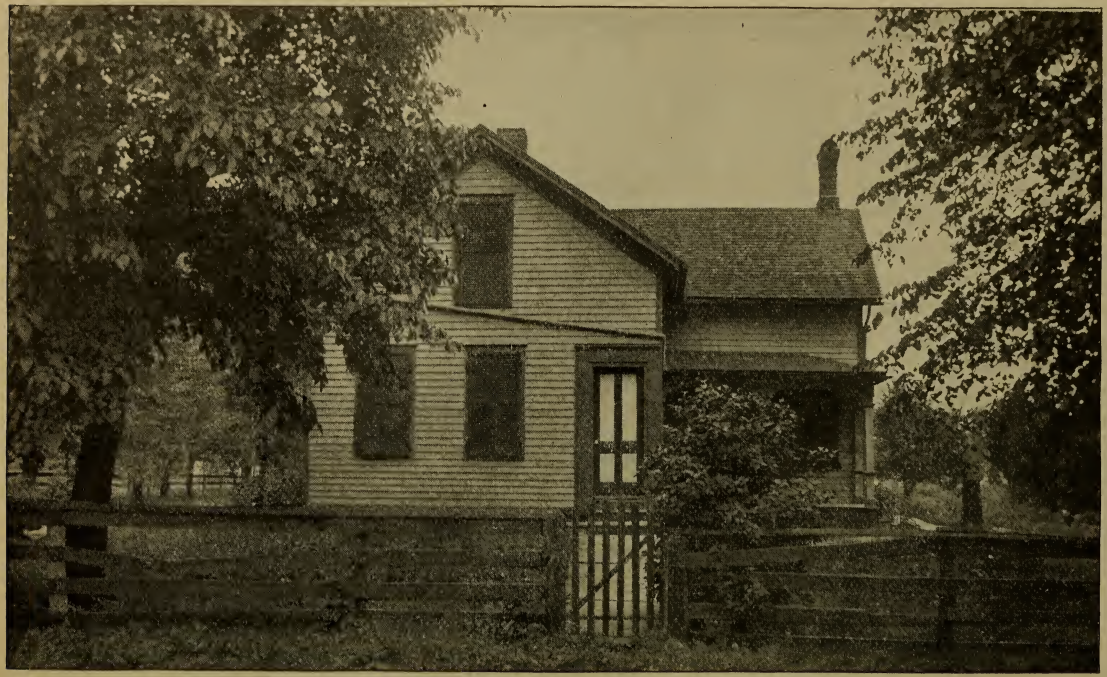

"Niflhem", Dr Cervins bostad i Paxton.

hade rätt, då de protesterade så allvarligt emot hans planer i Paxton; men hvad som länder till hans beröm är, att han var en man, som lät sig öfvertyga, och som kunde erkänna sig hafva tagit fel, när han blef öfvertygad. Icke alla berömliga män äro villiga att gå så långt.

Man hade redan börjat tänka hit och dit, på en och annan plats såsom en lämplig ny lokal för skolan. 1869 hade synoden sitt möte i Moline, och då fick man veta, att staden Geneseo hade ett anbud att göra; man hade nämligen där beslutat sig för att gifva $40,000, om synoden ville förlägga skolan dit. Det blef dock intet af, och sedan var man villig att taga mot anbud från Knox, Henry, Rock Island, Bureau eller Cook counties. Här är icke platsen att omtala besvärligheterna med att finna och åtkomma en ny plats för skolan; må det vara nog att säga, att under 1873 direktionen inköpte en lokal mellan städerna Rock Island och Moline, och att synoden samma år beslöt, att läroverket skulle flyttas dit, "så snart nödiga byggnader kunna anskaffas."

Då Hasselquist under dessa år var ordförande i skoldirektionen, hade han sitt hufvud och sina händer fulla af omsorger, besvär och gärningar, innan man kom så långt, att man på hösten 1875 kunde öppna skolan i Rock Island. Penningetiderna voro svåra, det var därför mycket svårt att realisera vare sig land eller skolans byggnader i Paxton, och det var mycket svårt att samla medel för uppförandet af de nödvändiga nya byggnaderna i Rock Island. Modfälld och bekymrad kände han sig mången gång; men när han betänkte det stora verket, hvartill Herren hade kallat honom, hämtade han nya krafter och tog uti med ny ifver och ansträngning. Under allt detta bråk med flyttningsbestyren, fortgick arbetet i skolan med ett jämt stigande antal af elever och läroämnen. Där var ofta brist på

lärarekrafter, och stundom hade man allvarsamma påhälsningar af sjukdomar, såsom i synnerhet på vintern 1875.

Men enligt min plan vill jag låta honom själf genom sina bref tala, så kunna vi bäst förstå, huru han hade det under den senare tiden i Paxton.

Han låg ej på latsidan.

"Paxton, Ill., den 1 aug. 1871.

Käre broder Olson!

Guds frid med dig och dina!

Huru gärna ville jag på din vänliga inbjudning besöka både dig och DesMoines. Det senare stället behöfver hjälp och uppmuntran med afseende på sin kyrkobyggnad, hvilken på goda grunder, som Telleen uppgifvit, är absolut af nöden. Och dock är det mig icke möjligt att resa till eder. Jag, som borde haft ledighet under sommaren för att kunna taga uti undervisningen den 1 sept. med muntert sinne och stärkta krafter, har måst företaga konfirmationsberedelse med uppemot femtio barn från nära och fjärran, somliga naturligtvis högst okunniga; oaktadt värmen läser jag två hela dagar i veckan och borde läsa mer, om görligt vore, emedan jag måste sluta med slutet af augusti. Under terminen kan icke läsas med nattvardsbarn. Detta ensamt är mer än tillräckligt hinder; men så skall jag på söndag till Neoga och konfirmera och hålla nattvardsgång (en student har undervisat). Söndagen (därpå?) måste jag till Beaver för att inviga en kyrka, hålla nattvardsgång och engelsk gudstjänst m. m. Troligen blir jag ensam om alltsammans. Söndagen åter därpå har jag lofvat ett besök i Logansport, Ind. På samma gång som ditt bref fick jag anmodan från Lafayette, Ind., att inviga deras nya kyrka. Äfven till Kansas City är jag uppmanad att gå, men kan icke. Du

ser, jag ligger ej på latsidan. Här hemma är ej heller så litet att beställa; vi hålla på med uppsättandet af vår nya kyrka; stor brefvexling; en student, som hitkom från Sverige under synoden, har insjuknat och sy-

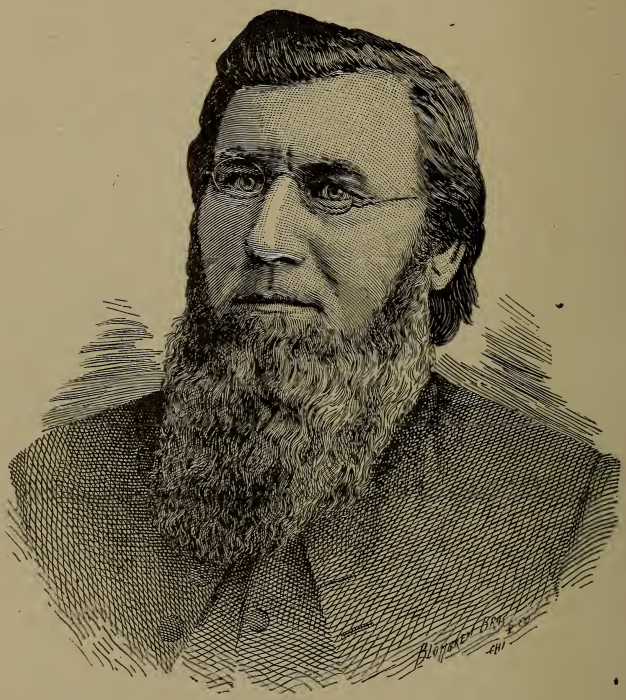

Pastor Håkan Olson.

nes ligga i dödskampen..... Herren väcker på mig, och jag behöfver det.

Här äro några af de skäl, som äro mig i vägen.

Herren vederkvicke, styrke och hjälpe!

Din i Herren,

T. N. Hasselquist.

Han kände sitt ansvar.

Samma dag som föregående skref han till pastor E. Carlsson i Chicago:

"Dyre broder Carlsson!

Guds nåd öfverflöde!

Ack, jag känner djupt behofvet af detta hugsvalande ord denna morgon! För några ögonblick sedan afled studeranden Norén efter några dagars sjukdom, och jag har icke så sett till honom under hans sjukdom, som jag bort, i den tanken, att hans sjukdom ej var alls farlig, såsom ock doktorn förklarade. Ett par gånger har jag samtalat med honom om hans utsikter och visat honom på klippan, men icke så mycket, som jag bort. I går afton var jag hos honom en liten stund; en stund därefter sände han bud efter mig, men då var han redan oredig och förblef så, tills han stilla afsomnade för en stund sedan. Jag känner mig brottslig och behöfver den öfverflödande nåden. Två mig, o Gud, af min missgärning! O, vi präster, hvilket fruktansvärdt kall vi hafva, dock bör jag väl äfven tillägga: saligt, om det samvetsgrant tillvaratages. Men säkert är det, att ingen behöfver mer syndaförlåtelse än vi, åtminstone än jag....."

Huru han uppfattade sin doktorstitel.

Såsom bekant är, erhöll han sin doktorstitel från Mühlenberg College i Allentown, Pa., 1871. Den 2 aug. afiät han följande tacksägelseskrifvelse till skolans president:

"Rev. F. A. Mühlenberg, D. D., Allentown, Pa.

Dear Sir: The resolution by which the Hon. Board of Trustees of Mühlenberg College has been pleased to confer upon me the Honorary Degree of Doctor of Divinity I have received, and I herewith beg you to

tender to the Board my heartfelt thankfulness for the great honor it brings, as I understand the first and only one hitherto given by the Institution. As I have not merited it, I will regard it rather as an acknowledgement of the faithfulness by which the Swedish Lutheran Ministers generally have been able to gather so many of our country men and build up a synod as large as our Augustana. For myself I must say, that you must not expect of me to be an honor to your growing Institution; all I can say is that I will continue hereafter as heretofore, diligently to use my powers, in my humble way, in promoting the cause of the Lord. It is perhaps but natural that I should more than before follow with deep interest the success of your College, the name of which reminds me of the close connection wittnessed especially in 1748 between Swedish Ministers of that time and him, who was the first that bore the revered name of Mühlenberg in this country and laid the foundation for the union of the Lutheran Church in America, for the completion of which you and I will exert ourselves to the utmost.

Very respectfully,
T. N. Hasselquist."

Hans engelska är väl icke så klassisk, men den visar dock, att hjärtat satt på det rätta stället, och att han emottog och bar sin teol. doktorstitel såsom en ära ämnad åt sina landsmän och såsom en eggelse att ännu trognare tjäna sin Herres sak. För honom var det åtminstone ingen olycka att bära den hederstiteln, ty det fanns något hos honom, som gaf den betydelse, men hos de många, som sakna detta underlag, är det rent af en olycka att blifva tillskapade till teol. doktorer, förutsatt, att de hafva vanligt människovett, ty de måste känna det som en parodi och såsom en narraktig lek med hederligt folks känslor. Det är att hoppas, att galenskapen är i nedgående inom våra lärda samhällen.

Ett bref om den stora Chicagobranden.

"Paxton, Ill., den 21 okt. 1871.

Dyre br. Norelius.

Guds frid med dig och dina! Han stärke eder med det saliga hoppet!

För några ögonblick sedan anlände ditt bref, och vill jag genast i hast besvara det, emedan det annars torde blifva liggande obesvaradt.

Hemlandet har utkommit tvenne gånger sedan branden, den förfärliga; men så väl nr 9 af 'Augustana' (hos bokbindaren) som 9 af 'Missionären' förstördes, och när de sistnämnda åter kunna utkomma, är svårt att säga..... Jag var i Chicago fredagen efter branden, och det var hemskt att vandra genom de ödsliga gatorna, där ett par dagar förut allt var lif. På nordsidan voro sträckor, där själfva askan var bortblåst och marken syntes vilja förvandla sig till ett flygsandsfält. En mängd människor hade blifvit innebrända, och många på det ömkligaste sätt. Krögarne öppnade sina förråd till fritt bruk, hvaraf ock ej få begagnade sig, så att de ramlade omkull på gatorna, där deras förbrända kroppar sedermera funnos. En, jag vet ej af hvad nation, hade en sjuk hustru och ett barn, elden närmade sig med stora steg, och han kunde ej bära båda, begärde hjälp, men fick ingen, gick så och lade sig när de sina och förtärdes med dem af lågorna. Ja, synderna! De äro sannerligen hemska och kunna ej annat än draga rena Sodomsdomar öfver landet. Blott det förfärliga barnamördandet i och utom äktenskapet, det våra svenskar äfven synas hafva lärt! Gud förbarme sig öfver oss! Här vill ej allena evangelium till, utan lag! lag! på det öfverträdarena må lära känna sina vägar.

Vår boklåda med allt däri är förlorad, ej ens det i 'safen' är i behåll. Både Carlssons och Ericssons kyrkor, den förres boningshus och naturligtvis den gamla

kyrkan (gingo med). 3 eller 4 svenska hus äro de enda hus, som återstå på nordsidan. Omkring 30 kyrkor och 'meetinghus' gingo uppilågor; ingen enda återstår inom det brända distriktet.

Sistlidne torsdag hade vi ett kort möte i Aurora rörande Chicago, och därvid beslöts att uppmana så väl till insamling af understöd åt nödlidande landsmän som i synnerhet anskaffande af medel till uppbyggandet af ny kyrka. Det senare är af yttersta nödvändighet. För de lekamliga behofven borde vara sörjdt genom de stora förråd, som inkomma från alla håll. Men ingen hjälper oss med våra kyrkor. De andra denominationerna skola ej försumma sig; *vi få ej heller.* Gif framför allt, eller blott därtill! Många i församlingen sågos ej fälla en tår öfver de egna hemmens nedbrinnande, men gräto bittert, när kyrkan brann.....

Under ansträngningen för våra angelägenheter i Chicago får icke vårt väldiga hushåll (studenthushållet) förgätas. Jag fruktar för att det måste upplösas.

Din i Herren,

T. N. Hasselquist.

I ett bref af den 24 okt. till kyrkoherden Welinder säger han med anledning af denna olycka: "Denna svåra hemsökelse har ej allenast sänkt oss i stor sorg, utan håller på att bringa våra kyrkliga angelägenheter i stockning för att ej säga mera. Vi hafva många järn i elden och församlingarnas offringslust och förmåga sättes jämt på prof. Så hafva vi undervisningsanstalten här på platsen, där ett antal af öfver 50 studerande åtnjuta fullt underhåll, hvarför kostnaden uppgår till mellan $4,000 och $5,000 för året. m. m. Intet af alltsammans kunna vi vara af med eller nedlägga ens för en tid; men nu kräfver församlingen i Chicago allthvad vi kunna göra, och vi förmå dock ej åstadkomma på långt när, hvad elden på några timmar förstört."

Dåvarande presidenten för Augustana synoden, pastor Jonas Swensson, hade uti bref gifvit professorn en upptuktelse för hans beslutade uteblifvande från Generalkonciliets möte på hösten 1871, — och när J. Swensson eller E. Carlsson ville, så kunde de säga Hasselquist, hvad som ingen annan gärna vågade. Flere gånger hade jag tillfälle att höra på deras skarpa tankeutbyte, till dess jag stundom började bäfva och undra, huru det till sist skulle afiöpa; men det var icke farligt, slutet blef, så vidt jag minns, alltid broderligt och godt. Nedanstående bref är ett svar på past. Swenssons upptuktelse, och emedan Hasselquists svar lämnar mer än en inblick i hans tänkesätt och verksamhet för den tiden, vill jag här meddela detsamma.

"Paxton den 3 nov. 1871.

Käre br. Swensson!

Guds frid!

Eftersom du sänder mig bref från Chicago, vill jag äfven sända dig några rader till svar, eftersom dessutom ditt bref kräfver det.

Du gör mig fullkomligen orätt, om du tror mig af onödig sparsamhet hafva stannat hemma från Conciliets möte. Jag söker undvika onödiga utgifter, där jag kan, och det af grundsats, men att jag ej sparar, där utgifter äro påkallade af rätta orsaker, tänker jag, att jag visat vid hvarjehanda tillfällen. Min förmögenhet är ej så stor, som måhända du och andra tro, och hvad litet jag har, har jag icke erhållit genom stora löner, lika litet som genom spekulationer (min största spekulation var den i Chicago, ehuru jag egentligen köpte lotter för att möjligen bebo dem). Orsakerna därtill, att jag stannat hemma nu, äro följande: 1) Jag saknar verkligen penningar, min kassa är $19 på banken, men med små skulder på alla håll; har ingenting att vänta hvarken af församlingen eller seminariet och måste

dock försöka skaffa till br. Lindström och något till de andra lärarne samt — ja, till boardinghuset;

2) att samla för seminariet, därpå kunde jag ej tänka, då br. Carlsson är ute i samma ärende och behöfver allt och mer, än han kan få, utom det att våra engelska församlingar ej äro så runda, såsom ock kan slutas af förra veckans 'Luth. & Miss'. Jag har genom prof. Reck låtit förfråga mig hos br. L., om jag icke genom honom skulle kunna få låna en större eller mindre del af hvad som återstår utaf de af mr G. Black donerade $5,000. Slår det fel, så ser jag för närvarande ingen utväg att framföda vårt stora hushåll.

3) Sedermera är jag trött vid "the four points", hvarmed jag förmodar I fån sysselsätta eder, utom det att jag ej är nöjd med den ställning G. C. med L. & M. intagit eller synas vilja intaga i den frågan. Vakten eder ock, bröder, huru I talen och handlen i den saken.

4) Bör den stora teologiska klassen ej lämnas åt sig själf mer än tvunget är; den kan ändå ej hinna med de dryga kurserna i åtminstone en del ämnen. Dessutom måste jag arbeta oupphörligen att få ihop något till de fyra återstående numren af 'Augustana', och det är äfven ett drygare göromål, än du föreställer dig, synnerligen som en hel hop manuskript äfven förlorades i branden.

Det skall glädja mig, om Gen. Con. kunde denna gång taga ett godt steg framåt, ty hittills synes det gått tillbaka. Jag har ock alltid tyckt, att det talat för stora ord om sig själft. Det måste väl blifva barn först för att kunna begynna rätt växa. Det måste blifva ödmjukadt och förnedradt för att så i rätt mening upphöjas.

Herren låte blott br. Carlssons ärende lyckas! Den punkten är *vår* hufvudpunkt.*) Jag har ej mycket hopp med afseende på österns församlingar, med undantag af våra svenska. Jag gjorde ytterligare en aprilresa

*) Han menar naturligtvis Chicago. — E. N.

till Chicago i måndags, annars var det min afsikt att tala för att Carlsson borde begifva sig till Sverige genast, emedan utan tvifvel där mycket kunde uträttas *nu*, synnerligen om C. själf komme dit.

I afseende på kyrkobyggnad i Chicago fruktar jag, det var ett misstag att begynna den stora och dyra Immanuelskyrkan å nyo, hvilket skall ytterligare föröka skuldbördan; en mindre kyrka på Superior Str. hade för närvarande varit tillräcklig och dessutom kunnat lämna rum åt vårt tryckeri och bokhandel så länge. Må misstaget vara å min sida!.....

Därest Gen. Council expedierar alla teserna om rättfärdiggörelsen, så föreslå uppsättandet om *förhållandet emellan rättfärdiggörelsen och helgelsen*. Detta vore ett nyttigare ämne än något annat, hvad läran angår. Sök äfven påvisa nödvändigheten för Conciliets många lärda medlemmar att understödja de stackars utgifvarne af 'Luth. & M.', att tidningen kunde blifva mer omväxlande, än den är. Det är en skam, att de ej få hjälp.....

Din i Herren,

T. N. HASSELQUIST.

Här må tilläggas, att då han följande året själf besökte Gen. Councils möte, som hölls i Akron, O., uttalade han andra och högst vänliga tankar om denna ärevördiga kyrkoförsamling. I "Augustana" för nov. 1872 säger han: "Ehuru vi icke denna gång åtminstone ämna afgifva någon berättelse om mötets förhandlingar, kunna vi dock ej annat än uttrycka vår innerliga glädje öfver rätt alltsammans, hvad därvid förekom. Vi hafva närvarit vid alla föregående möten, utom ett; men intet af dem hafva vi lämnat med den tillfredsställelse, som detta årets."

Under de senare månaderna af 1871 och de första månaderna af 1872 var hans sinne fortfarande mycket

upptaget med tankarna dels på sättet, huru Chicagobrandens skador skulle kunna botas både med afseende på Immanuelsförsamlingen och på tryckeriet och bokhandeln, och dels därpå, huru den nästan omistlige prof. Lindströms plats efter hans frånfälle skulle kunna fyllas vid skolan. De flesta af de många bref, som han under den tiden skref, äro uppfyllda af dessa tankar, och många äro de förslag, som han framkastar. Några utdrag äro vidare på sin plats. Till dr Fjellstedt skref han den 2 jan. 1872:

"Dyre och vördade broder!

Guds frid i detta nya år! Den friden få vi ju behålla, hvad annars våldsamma tidsförändringar kunna borttaga, och den friden öfvergår dock allt förstånd!

Brors kärkomna bref af den 20 nov. sistl. erhöll jag för några dagar sedan. Efter posthusets förstöring vid branden i Chicago har postgången varit oregelbunden, och bref ofta varit länge på vägen. För den välkomna växeln tackar jag och innesluter mitt kvitto, hvilket du torde ha besvär med att tillställa grosshandl. Dickson. I kvittot har jag utsatt, hvad bruk jag gör af penningarna, och hoppas, att detta godkännes.

Ingen kan tro, hvilken förlust vi lidit, synnerligen genom Immanuelskyrkans förstöring, eller hvilken fara vi löpa, därest den kyrkan ej kan snart blifva å nyo uppbyggd. Nära nog hela församlingen, stor som den är, förlorade hus och hem, men hade kyrkan blifvit stående, skulle den utblottade församlingen samlat sig igen och dess medlemmars förlust skulle ej känts hälften så stor. O, hvad ett andligt hem, ett Guds hus är för en skatt! Det kännes i sanning under sådana förhållanden, som vi här genomgått och genomgå. Herren hjälpe oss till ett nytt hus snart! Vi måste hafva det, annars lider ej allenast Immanuelsförsamlingen, utan hela vårt samfund. Men vi känna nu mer än förr, att

vi äro ej allenast främlingar, utan ock nybegynnare i detta land. Allt är i görningen; allt kräfver därföre ansträngningar och uppoffringar. Då vi nu häraf hade en betydlig börda förut, förmå vi ej bära den nya tyngden och äro därföre så mycket mer tacksamma för bistånd, ja, vi vänta ett sådant från moderkyrkan. Men besynnerligt nog råder ännu i allmänhet kyla i fäder-

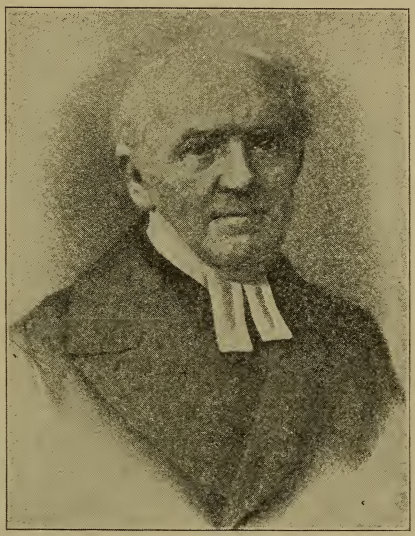

Dr P. Fjellstedt.

neslandet emot oss i vårt trägna och tunga arbete här. Jag tror, att mitt besök i Sverige gjorde något till uppväckande af intresse för oss; men allt synes vilja dö bort. Vi vinna ej behag därhemma; de kristna i Sverige äro sönderslitna och stå emot hvarandra med ganska hätskt sinne, och emedan vi ej kunna hålla med någondera, ha vi näppeligen någons kärlek eller förtroende. Må nu så vara, men vi kunna ej hjälpa det. Vår väg ligger för oss, såsom oss synes, af Herren själf utsta-

kad, och den vilja vi gå. Vi vilja gjuta sammans lutherska kristna; de, som vilja blifva partier, måste äfven här blifva det i likhet med missionsföreningen i Chicago, en utväxt af missionshusen i Sverige.*)

Men jag kommer ifrån mitt ämne. Ursäkta! Jörlander är kommen med alla böckerna. Tack, dyre broder, för allt besvär och därtill omkostnader för oss! Hade vi ett hundratal dylika vänner i Sverige, så skulle det se annorlunda ut för oss. Jörlander synes mig vara en mycket allvarlig och fast man, en sådan som vi behöfva. Obestämda lynnen passa oss icke....."

Ännu ett karakteristiskt bref till pastor Jonas Swensson förtjänar att här införas:

"Paxton, Ill., den 3 jan. 1872.

Dyre br. Swensson!

Guds frid med dig och alla bröderna i detta nya, viktiga och ödesdigra år!

Det grämer mig att nu sitta här hemma och nödgas blott underrätta om omöjligheten för mig att vara ibland eder vid edert möte. Jag lider däraf att ej kunna vara med, så mycket jag behöfver den uppmuntringen, som broderligt umgänge medför, och gemensam öfverläggning om våra förhållanden äro mera än någonsin nödvändiga. Men I ären själfve skulden därtill, att jag måste stanna hemma, därmed att I lagt på mig göromål, som binda mig i mitt rum. En mängd saker, bland annat brefväxling med Sverige, uppsköts för att under 'julferierna' undanstökas, men jag hade i synnerhet ämnat begagna mig af ledigheten för att förbereda några ämnen, som måste muntligen föreläsas, emedan inga läroböcker förefinnas, synnerligen pastoralteologi

*) Här har Hasselquist på ett träffande sätt uttalat Augustana-synodens ståndpunkt. Aug.-synoden är hvarken statskyrklig eller stenkyrklig, hvarken högkyrklig eller lågkyrklig. Den är icke heller folkkyrklig, och allra minst vill den vara unionistisk; den vill endast vara evangelisk luthersk i det ordets pregnanta betydelse. — E. N.

och liturgik, och till en sådan förberedelse gifver terminen själf ingen tid. Så mycken tjänstgöring i kyrkan och annorstädes m. m. har dock fordrats, att ganska litet blifvit gjordt i hvad som var ämnadt att göras, och ej åtta dagar återstå af 'ledigheten'. Så mycket tillhör mig att läsa, att jag bäfvar, så ofta jag tänker därpå, och jag undrar, hvem som kunde sköta alltsammans, som sig borde. Mitt mod och mina krafter förlamas af det myckna och ansvarsfulla.

Vi behöfde uppmuntra hvarandra till ett samvetsgrannare predikande, ett ämne, behöfligare och nödvändigare än det till diskussion utsatta. Jag hör understundom predikningar, och ty värr håller äfven själf sådana, som ej kunna kvarhålla åhörarne i längden, än mindre fästa dem vid sanningen och stadfästa sanningen i dem. Öfverflöd på ord, för litet sak och oordnad framställning — sådant predikande lämnar tomrum efter sig i stället för fullhet, det tröttar förfärligt. Vi måste tala såsom för 'Gud i Kristus'. Våra *samveten måste väckas* i detta fall..... Vi måste lära den stora konsten att säga *Amen* på sin rätta plats, äfven om det dröjer länge. Här är ej fråga om att predika långt eller kort, blott att amen får sin rätta plats och kommer snarare för snart än för sent, hellre förr, än åhörarne önskat det, än sedan.

Därnäst kräfver tryckeriförhållandena i Chicago betänkande; ingenting göres för månadstidningarna; de måste antingen tryckas eller deras utkommande aflysas. Jag fruktar, att politiken åter söker taga styret och makten. För oss borde väl det kyrkliga stå i första rummet. Jag vet väl, att konferensen har ingen beslutanderätt, på sin höjd rätt att vänligen råda; men saken tål besinning. Br. Norelii förslag att skilja oss vid hela institutionen, tryckeri etc., är dock orätt; äldre samfund, t. ex. Missouri- och Iowa-synoderna, arbeta som ifrigast på att komma rätt i gång med tryckeri-

angelägenheten. Hvarmed skola vi föda oss i vårt stora hushåll? Hvad skall förhindra skolans upplösning? Endast kol och ved hafva gått till en betydlig summa redan. Men nu nog! O, huru gärna vore jag bland eder! Vare Herren mäktig när eder med sin nåd och visdom! Jag tvingas att sluta. Gud med eder och mig!

T. N. HASSELQUIST."*)

Han vakade fortfarande öfver tidningen "Hemlandets" innehåll.

Då han så väl kände pressens inflytande såsom en makt till godt eller ondt, var han särdeles angelägen om att den tidning, hvilkens upphofsman han varit, och som hittills hade utöfvat i allmänhet ett godt, sedligt inflytande, skulle fortfarande bibehålla denna sin karakter, hvarför han, så mycket han kunde, jämte sina andra omsorger noga följde med och vakade öfver dess innehåll. Icke alltid kunde man få sådana medarbetare i tidningen, som man önskade. I brist på passande förmågor och stundom af ren barmhärtighet måste man använda personer, som voro mindre lämpliga för detta arbete. Under vintern 1872 hade den olycklige Magnus Elmblad på Hasselquists rekommen-

*) Då jag fått skulden för att ha varit den, som möjligen mest pådref, att synoden skilde sig från den gamla tryckföreningen och sålde ut tidningen Hemlandet, bokhandeln och tryckeriet, hvilken handling sedan och ännu fortfarande stämplats såsom den högsta dårskap, om icke något värre, så skall jag här taga mig friheten att göra en liten förklaring. En handling måste bedömas efter sin tids förhållanden och icke efter andra tiders förhållanden, om man nämligen skall döma rätt. Hade omständigheterna varit, såsom de sedermera blefvo, eller som de nu äro, så medgifver jag, att det hade varit ganska oförståndigt, att synoden hade skilt sig vid tryckföreningen; men såsom de då voro, undrar jag verkligen, om vi kunnat handla annorlunda, än som vi gjorde. Det var med fullt skäl som Hasselquist frågade: "Hvarmed skola vi föda oss i vårt stora hushåll? Hvad skall förhindra skolans upplösning?" Tryckföreningen inbragte oss ingenting nämnvärdt på den tiden; men genom att sälja dess tillhörigheter fingo vi medel till att uppehålla vår skola. Nöden har ingen lag, och det var utan tvifvel rättare att sälja ut tryckföreningen än att låta skolan gå under. Emellan två onda ting väljer man det mindre onda.—E. N.

dation af ren barmhärtighet fått plats på Hemlandets kontor såsom medarbetare. Denne man, en son till den bekante lektor Elmblad i Stockholm, var en förlorad son, en oförbätterlig drinkare; men hade en ovanligt ledig penna och en rikt utrustad skaldeförmåga. Fadern hade rekommenderat honom till Hasselquist, med hvilken han var väl bekant, och hoppades, såsom många andra sörjande fäder och mödrar, att, när sonen kom hit ut och under goda vänners kristliga vård, en ändring till det bättre skulle inträffa. Hasselquist omfattade honom med mycken vänskap och gjorde hvad han kunde för honom; men därvid skaffade han sig blott nya bekymmer, såsom följande bref ådagalägger:

"Paxton, Ill., den 29 febr. 1872.

Mr Elmblad!

Roande mig åt de där verserna om de mångsidiga klandrarne, kan jag dock icke annat än blanda mig tillsammans med dem, oaktadt jag icke gärna är klandrare. Så ledsamma saker förekomma dock i denna veckans nummer af 'Hemlandet', att jag ej vågar tiga, och hoppas, att mr. Elmblad upptager anmärkningarna såsom kommande af kärlek till vår gamla tidning och vänskap för mr. Elmblad, som jag önskar all framgång redan för faderns skull. Artikeln om kristendom och vetenskap var säkerligen icke författad af Tit., som jag tilltror renare uppfattning af det ämnet. Artikeln var icke skrifven från kristendomens synpunkt, utan från vetenskapens, och det med ett fientligt sinne emot den förra. Ej bättre är det med stycket om den andliga tidningen i Kalmar, hvilken man lätteligen kan igenkänna såsom en ytterlig partitidning under fredlighetens namn. Att förklara hennes grundsatser vara de enda riktiga är att blanda bort sanningen för 'Hemlandets' många läsare. Sådant borde ej intagas, hvari Guds namn

missbrukas, såsom på 2 sid. 7 sp. 'gunås', 'gubevars' o. dyl. förekommer. Då man är så rädd om Isidor K:s goda namn, att en anmärkning behöfver göras emot Sverige-korrespondentens ej för stränga ord om den personens mer än fula och hätska bref till Sverige, så borde Guds namn än mer skyddas och hans sak än bättre tillvaratagas. Ej heller ansåg jag rätt, för att ej säga mer, att rekommendera 'Nya Verlden', så kristendomsfientlig som den är. Se här en del uttryck, som förekomma i ett nummer för en tid sedan med anledning af Chicago-branden: 'svafvelluktande betraktelser', 'ögonvrängande salighetskvacksalveri', 'ljusrädda småpåfvar', 'våra skenheliga vänner', 'trosblinda' o. dyl. Kan man med godt samvete förorda sådan läsning? Vår tidning får icke göra sig skyldig till delaktighet i förstörande tidningars arbete.....

Mr. Elmblad, som uppväxt i ett kristligt hus, kan utan tvifvel annorlunda bedöma mina bevekelsegrunder än den, som är obekant med Guds ord och vår bekännelse. Ödmjukligen,

T. N. Hasselquist."

Han förlorade icke siktet på den stora hufvudsaken.

Under de mångahanda göromål och bekymmer, som upptogo hans sinne år efter år, förlorade han dock icke siktet på den stora hufvudsaken. Dessa många göromål, bekymmer och omsorger rörde sig alla omkring Kristi kyrkas uppbyggande bland landsmännen i Amerika, och här tänkte han sig kyrkan såsom Kristi kropp och såsom en frälsningsanstalt för de enskilda människorna, såsom en lefvande organism. Det är lätt att förlora sin kristna tro och karakter, ja, lifvet i Guds Son, genom det myckna arbetet och sysslandet till och med med andliga ting i kyrkans tjänst; men detta var icke förhållandet med Hasselquist. Man kunde på

många ting märka, att han växte i nåden och vår Herre Jesu Kristi kunskap. Hans predikan blef ett allt djupare inträngande uti Guds ord och Guds djupa, förunderliga frälsningsråd; hans föreläsningar för prästkandidaterna likaledes, och uti det enskilda umgänget märkte man, att han med sitt hjärta och sinne lefde uti dessa gudomliga sanningar. För honom hvälfde sig hela världen omkring Guds rike, och han studerade skriften icke blott i dess eget utan ock i historiens ljus; därför aktade han ock noga på tidens tecken och jämförde dem med det profetiska ordet. Han hade utan tvifvel funnit den rätta nyckeln till profetians utläggning, om han än icke ännu vågade utdraga konsekvenserna. De, som hade tillfälle att lyssna till hans passionspredikningar under fastlagen 1872, skola, så många som ännu lefva, bära vittnesbörd om det särdeles uppbyggliga sätt, hvarpå han använde betraktelsen af Kristi lidande. I tidskriften "Augustana" från den tiden finnes ett sammandrag af dessa betraktelser, hvilket här bör meddelas; men först vill jag meddela ett hans bref till gamle grefven Lewenhaupt på Carlslund, skrifvet under samma fastlagstid:

"Paxton den 27 mars 1872.

Högvälborne herr grefve!

Det är nu mer än ett år, sedan jag hade glädjen att emottaga herr grefvens bref, och vore det kanske nu bäst att efter så långt dröjsmål helt och hållet tiga stilla. Jag borde varit den förste, som skrifvit, som erfor så mycken godhet och kärlek på det stilla och älskliga Carlslund; men det har blifvit uppskjutet den ena gången efter den andra, och det har gått därmed som med andra ting ända till de allra viktigaste; då de uppskjutas, blifva de sällan af. Jag vill dock bekänna, att det dock ej varit otacksamhet, som beröfvat mig lusten att skrifva, ej ens glömska, ty ofta har jag i andanom

varit på Carlslund. Den egentliga orsaken till uteblifvet bref från mig har varit en mängd göromål af alla slag, flera än man i Sverige föreställer sig.

Ehuru sent får jag dock nu hembära min ödmjuka och innerliga tacksägelse för det bemötande, jag rönte i herr grefvens hus. Såsom ett högst obetydligt bevis på min tacksamhet tager jag mig friheten fortfarande sända den lilla månadstidningen 'Augustana', utgifven för fyllandet af behof härstädes och sammanskrifven under pressande göromål af alla slag. Hon kan blott hafva värdet af att vara kommen från ett främmande land nästan på andra sidan jorden. Det synes mig nödvändigt att de, som ej sofva den eviga dödens sömn, väckas till uppmärksamhet på hvad i tiden föregår, och hvad som måste födas af nutidens häftiga födslosmärtor. I en artikel i n:r 1 af 'Augustana' för i år om 'tviflans tid' har jag pekat härpå. Hvilket förunderligt allmänt och gemensamt bemödande pågår icke att, såsom David säger i ps. 2, sönderslita 'deras' (egentligen Herrens) bojor och kasta alla band ifrån sig! Äktenskapets innerligaste band, förhållandet emellan föräldrar och barn, för att ej tala om allmännare mänskliga och rent gudomliga ordningar, söker man ju afslita, och det under namn af frihet, ja, till och med kärlek; det sorgliga är, att äfven dessa ord i 2 ps. nästan i alla länder besanna sig, att ej allenast hedningarne och folken vredgas och tala fåfängt, utan äfven konungarne och herrarne rådslå med hvarandra emot Herren och hans smorde. Jag vet, att Sverige i sista fallet ännu utgör ett undantag; men huru länge? Man vill med eftergifvenhet tillfredsställa fordringarna af denna världens Gud, men bevisar blott, att man känner honom icke. Min vissa öfvertygelse är, att den förfärligaste strid emellan mörkret och ljuset, som ännu någonsin utkämpats, förestår oss. Den allmänna förnekelsen och fientligheten emot all kristendom, däri nämligen Kristus bekännes vara Guds Son,

måste hafva denna utgång. Det gäller nu att vara viss på sanningen och därjämte ej heller söka slå bryggor emellan sanningen och lögnen; här behöfves nåd att allting väl uträtta och beståndande blifva. Här kommer ingen naturlig visshet att hålla stånd, all den stund Kristi sak skall komma att ej blott lida utan synas gå under; hans brud skall återgenomlefva brudgummens passionstid och långfredag, innan den härliga påskdagen randas. Och att hålla i därunder kan allena den, som lärt att *tro* med en rätt *naken tro*, i likhet med den vår Frälsare öfvade på korset intill döden. Herren vare lof, som i den enfödde Sonens kamp visat oss ej allenast stridens svårhet utan den vissa segern. Nu *kunna* icke alla helvetets portar blifva hans församling öfvermäktiga. Guds vilje är så, att han vill gifva henne riket. Vi se klarligen, att världen med sitt skryt om framtida lycka och härlighet bedrager; motsatsen ligger för dagen. Däremot hafva vi ordet: mina ord skola icke förgås, och den, som håller sig fast därvid under allt, som möter, skall lika litet förgås som ordet självt.

Förlåt mig, herr grefve, att jag nedskrifvit dessa rader om de ting, som visserligen ofta sysselsätter mig; de äro ej nedskrifna för att undervisa. Herr grefven, såsom en ödmjuk Jesu lärjunge, det jag gläder mig öfver att veta, känner detta bättre än jag. Herr grefven har dessutom, just såsom en Jesu lärjunge, den utsikten att få i frid gå med Jesus in i paradis och att där få vara hos honom alltid. 'Eja, vore vi där!' Godt blir det ej förr.

Herr grefven har yttermera den stora nåden af Gud att äga vid sin sida en troende och trogen maka, till hvilken jag kanske äfven borde vända mig med ord af tacksamhet, men det fordras säkert icke, och jag lämnar det därför för att ej *synas* med min erkänsla.

Af allt hjärta tillönskar jag herr grefven så väl som fru grefvinnan många lugna dagar i det jordiska hem-

met och mycken glädje af barn och barnbarn, men framför allt, först och sist, den frid, som öfvergår allt förstånd och förvarar hjärtat och sinnet i Kristus Jesus, som allena är vår frid!

Att då och då få vara ihågkommen, därom anhåller herr grefvens ödmjukaste tjänare,

T. N. HASSELQUIST."

Det ofvannämnda sammandraget af Kristi lidandes betraktelse kallar han: "Efterhämtning från Fastelagen 1872." Det lyder sålunda:

"Lofvad vare Herren, som bevarat inom den lutherska kyrkan den gamla seden att ägna en viss tid af kyrkoåret åt ett närmare och trägnare öfvervägande af vår käre Frälsares outsägligt djupa lidande! Visserligen sker ändå detta betraktande af Jesu öfversteprästerliga gärning af få såsom sig bör, men utan välsignelse skall dock icke den tiden blifva. Något af hvad ordet 'fastelag' innebär borde äfven höra till firandet icke allenast såsom 'en utvärtes anständighet' utan ock, på det de yttre sinnena måtte hafva sin hållhake, ja, biträde under frestelserna till förskingring och andaktslöshet. Dock, vi vilja ej tänka på hvad som fattas, utan fast mer tänka på hvad vi hafva.

O, huru rika anledningar till lärorika betraktelser gifver icke Kristi lidande för den, som kan och vill försänka sig däri! Hufvudsaken blifver alltid att betrakta det såsom skedt i vårt ställe; men därjämte lär oss Frälsaren själf så väl som hans apostlar att anse Jesu korsväg såsom ett föredöme och exempel. Redan Jesu vänliga ord: 'Följ mig!' innebär efterföljden i lidandet; Petrus säger klarligen: 'till lidande ären I kallade, efter ock Kristus led för oss, låtande oss en efterdömelse, att I skolen efterfölja hans fotspår' (1 Petr. 2: 21). 'Det är ju ett fast ord', yttrar Paulus, 'dö vi med, så skola vi lefva med; lida vi, så skola vi med re-

gera' (2 Tim. 2: 12). Här utstakar aposteln samma väg för Guds folk, som Jesus hade gått. Och detta gäller ej allenast hvarje enskild kristen utan Kristi dyra brud, församlingen, så väl på hvarje tid som under hela nya testamentets tidsålder, under hvilken den himmelske byggmästaren uppreser, fullbordar och pryder sitt tempel och den gudomlige brudgummen uppfostrar sig en brud, den härlig är, den ingen fläck eller skrynka hafver. Men han gör henne utkorad i bedröfvelsens ugn. Vägen hon har att gå är den smala, och prydnaden hon bär på jorden är korset.

Det kunde sättas i fråga, om icke vår Frälsares hela jordiska lif har sina motsvarigheter i Guds församlings historia sedan hennes födelse på första pingstdagen; men det, som än mindre kan betviflas, är, att hon har att vänta ett lidande mot slutet af sin vandring, liknande hennes Herres på världens stora försoningsdag, Jesu långa fredag, och det, som föregick densamma, men då äfven det, som efterföljde den. Följ med mig i anden, käre läsare, och låtom oss akta på de steg, vår Frälsare tog under sina sista dagar; måhända kunna vi upptäcka de fotspår, vi snart hafva att trampa i hans efterföljd, om vi annars äro verkliga lemmar i hans lekamen.

Här kan det icke blifva fråga om att framdraga alla likheterna emellan Jesu lidande och den sista tidens nöd; endast de största och klaraste kunna här utpekas. Äfven må antydas nyttan af ett sådant betraktande af pinohistorien. Det förunderliga tålamod, sinnesro och själsklarhet, som vi finna hos Jesus nästan under hvarje stund af hans lidande, hade sin grund, mänskligt att se, däri, att han i Guds ord såg klart 'allt det honom vederfaras skulle'; ingenting var därför för honom oväntadt. Hade lärjungarne aktat på Jesu varningar så väl som tydliga undervisning om hvad som förestod, skulle de icke skickat sig så illa därunder som de gjorde.

Kunna vi nu af Jesu lidande såsom i en spegel lära känna det lidande, som förestår församlingen, så skall ingenting däraf förvåna oss, när det inbryter; tvärtom skall just motsvarigheten mot Kristi lidande göra det lätt och låta oss skåda det snara slutet och den fullkomliga segern, ju svårare lidandet blifver.

Hvad angår *förberedelserna* till vår Frälsares sista strid, sådana de beskrifvas i hvad vi kalla 'Första akten' af pinohistorien, så är där utan tvifvel, mera som förebildar Guds församlings beredelse till den sista nöden än här kan framhållas, eller vi ens måhända ana. Vi kunna åtminstone däraf lära, att 'den stunden och mörkrets makt' inbryter först då, men också då, när den himmelske Fadern har det bestämt i sitt råd. Såsom Jesus förberedde de sina till hvad som förestod, så skall han äfven, när frestelsestunden nalkas, samla de sina närmare omkring sig, mera än annars uppenbara dem sin kärlek, rena dem från vidlådande skröpligheter, som skulle blifva dem till hinder och fara, stärka dem genom en sådan full gemenskap med sig, som den hel. nattvarden innehåller, hvilken då skall möjligen blifva Guds lidande barn synnerligen kär och kostlig, samt framför allt afsöndra många, om icke alla, falska bröder, såsom Judas, hvilken förvillade lärjungarnes andliga omdöme (Joh. 12: 5) och störde den stärkande glädjen i Gud (Joh. 13: 30, 31). Därom må vi äfven vara förvissade, att Guds troende barn och synnerligen sådana, som hafva mera att lida, svårare frestelser att genomkämpa, och på hvilka andra trognas bestånd mycket beror, skola erhålla den andliga upplysning, de tröstliga tillsägelser och förvissande löften, som motsvara dem, lärjungarne fingo af Jesus i Joh. 14—16 kap., samt att en böneanda af rätta arten skall blifva utgjuten, med hvilken Jesu öfversteprästerliga förbön skall förena sig och utgöra en eldsmur omkring deras troslif, som genom det apostoliska ordet tro på Jesus.

Hvad 'Andra akten' beträffar, hafva vi där ej allenast lärjungarnes förhållande, som visserligen äfven tyvärr skall finna sin motsvarighet vid begynnelsen af den sista striden, utan äfven hvad som tilldrog sig med vår Frälsare, hvilket ock många Guds barn skola få genomlefva såsom en god beredelse. Jesus hade nämligen i Getsemane att frivilligt mottaga den bittra kalk, honom af fadershanden räcktes, och för den skull afsäga sig all egen vilja, den rena, mänskliga viljan; därmed att han så gjorde, var ej blott lidandet begynt utan därmed allt det borta, som skulle kunnat försvåra lidandet, samt saken gjord viss till sin beskaffenhet och utgång, hvarför vår Frälsare sedan kunde utan knot och missnöje eller otålighet bära allt, tills 'det var fullkomnadt'. Saken afgjordes redan i Getsemane. Frälsaren kunde ju hafva afböjt kalken och kallat till hjälp tolf legioner änglar, om han velat; men nu sade han: 'dock, ske icke min vilja, utan din!' — Mer och mindre liknande detta Getsemane skola äfven mot den annalkande nöden många Guds barn hafva att erfara. Vi minnas, att ej alla Jesu lärjungar voro med Jesus i Getsemane, blott de elfva och äfven dessa på olika afstånd från lidandestället. Men hvad Herren därmed vill hafva afgjordt, är, om sådana hans lärjungar, synnerligen lärare, äro villiga eller låta under sådan kamp med Herren bringa sig till villigheten att afsäga sig *allt* för Jesu skull och, seende mörkrets makt redo att angripa, vara beredda att låta allt fara, äfven vanliga mänskliga rättigheter, och följa Jesus, dit Petrus trodde sig mäktig nog, ouppfordrad, lofva att följa honom, nämligen i fängelse och till döden. Petrus gjorde löftet, då det icke fordrades, således af eget val, och föll, när stunden i verkligheten kom. Har saken förut blifvit afgjord emellan dig och Herren i ett Getsemane, då kan du hålla ut. Att öfvergifva allt och följa Jesus, det är här frågan. Det är en svår stund, när denna fråga skall besvaras; det är till-

fälle att befråga sig med kött och blod, draga sig undan till förtappelse genom att *förneka*. Blir slutet på denna förberedande kamp detsamma som i Jesu Getsemane: 'Ske icke min vilja, utan din!' så har det med sig visshet om stadigt mod.

Med den 'Tredje akten' af pinohistorien träder oss till mötes den ena makten, från hvilken den sista förföljelsen skall utgå, och hvilken skall visa den bittraste och mest oförsonliga fiendskap till Guds församling, och det är *den falska kyrkan och de falska kristna*. Den judiska kyrkan var af Herren stiftad och såsom sådan visserligen en rätt kyrka, men den var blifven falsk genom affallet från det uppenbarade ordet om den utlofvade Messias. Den hade ordets bokstaf kvar, men gjorde sig därur en helt annan frälsare, än den förebilder, offer och profetior hade föremålat. Orsaken var: de kände icke sig själfva och sina synder, men älskade världen och sin själfvalda fromhet, därför behöfde de ingen annan frälsare än blott för detta lifvet; det skulle dock vara en ståtlig frälsare, som kunde göra dem detta lifvet härligt och lustigt. En frälsare från synden behöfde de icke, och då nu Jesus var en sådan, men i deras ögon platt icke dugde för detta lifvet, förkastade de honom och hatade honom till det yttersta. Och det förskräckliga är, att de, som genom sin kunskap i skriften bort känna honom bäst och i själfva verket kände honom mer, än de ville medgifva, hatade honom mest. Vi behöfva icke påminna om de olika partierna ibland judarne, ej heller framhålla skillnaden emellan de styrande och lärda och den allmänna hopen; hatet hos dem alla till Jesus hade samma grund, om det ock till graden kunde vara olika.

Från det folk, bland hvilket Jesus var född, och som genom ordet och erfarenheten bort vara mest bekant med honom, utgick och af dess präster och skriftlärda leddes förföljelsen emot Jesus. Och det skall ännu så gå. Och

här behöfves det just att se upp, att man icke må blifva förförd. Den sanna kyrkan i alla tider, och i synnerhet emot slutet, är ej den, som bekänner blott sig tro på skriften, har mycken lärdom och högt begåfvade och vidtberömda män samt stor fromhet och lysande helighet (allt detta hade den judiska), utan den och den allena, som lär klarast och tydligast om *synd* och *nåd*, som predikar så för människorna, att de begynna bäfva för sig själfva och se sig behöfva en frälsare, sådan Jesus är till sin person och till sitt verk och i sitt lidande intill döden, ja, intill korsets död. Den kyrka, som bekänner sig 'förtappad och fördömd', och därför anammar honom, som kom i världen för att frälsa syndare och det förtappadt var, den kan ej heller annat än hålla sig i enfaldighet vid allt hvad Jesus gjort och talat: hon vill hafva Jesus helt, sådan han gifvit sig ut för och gifvit sig åt henne — en sådan kyrka är den sanna, och därpå känner du henne. Bekänner nu vår lutherska kyrka dessa stycken rent och utan afprutning, så är hon den sanna, men då måste hon och dess medlemmar göra sig beredda på att bära den egentliga tyngden af förföljelsen, att framför andra blifva föraktad och begabbad, bespottad och nedtrampad, såsom det gick med Jesus själf.

Men hvarifrån skall förföljelsen då komma? Och genom hvem? Likasom Jesu lidande sattes i gång af den judiska kyrkan, de öfversta inom den och folket, så skall det ock nu ske. Ibland den mängd af s. k. 'kyrkor', som vilja kallas kristna och påstå sig skatta skriften högst, huru många äro väl de, som lära och bekänna de ofvannämnda sanningarna oförfalskadt? Huru många äro icke de, som redan ljudeligen bespotta den 'människoförnedrande' läran om synden, hvarigenom människan skulle behöfva en *korstäst* frälsare? I synnerhet kunna de icke förlika sig med läran om arfsynden, och att människan af naturen skulle vara ett

vredens barn, är dem en styggelse att höra. Men för den skull kunna de ej heller lida, att den frälsning, Jesus förvärfvade, skulle bestå i hans död såsom en betalning för vår skuld. Jesus får väl heta frälsare, men endast såsom ett dygdeexempel; för den skull börjar det ock allmänneligen och högt förnekas, att Jesus var Gud, för att icke säga *är Gud*. De flesta kyrkorna med sina öfverstepräster och skriftlärda skola äfven igenkännas därpå, att de 'följa med sin tid', hänga kristendomskappan på den ena axeln och världskappan på den andra och skola därför alltid stå högt i världens ögon. Är slafveri på modet, så försvarar man det; börjar åter nitälskan däremot, så tager man med ifver del däri; söker otron rifva sönder de band, Herren i naturen och med sitt ord stadgat, så finner man det rätt och ställer sig i främsta ledet bland dem, som drifva förslaget igenom. Nu skall kvinnan göras till man, tvärt emot naturen, och blifva bland annat präst och pastor i församlingen, tvärt emot Pauli klara bestämmande, men den falska kyrkan finner detta alldeles rimligt och söker med Guds ord om möjligt eller med förnuftet, om intet annat hjälper, nedslå bibeln. Om en dylik kyrka har mycken kristendom och många kristna inom sig, så är hon dock på vägen till sitt fall. När världsfiendskapen, det naturliga hatet till Kristus och hans familj bryter ut, så skall en dylik fallen kyrka deltaga som ifrigast däruti, och det äfven såsom judarne under Guds ords förkläde. Mäktiga andliga ledare med stora gåfvor skola, likasom Kaifas, gifva folket in, 'hvad de skola säga och göra'.

Härtill skall äfven komma, att sådana, som möjligen varit eller åtminstone synts vara Jesu lärjungar, skola gifva sig till fiendernas hop, såsom Judas, och förråda Herrens folk af allehanda orena orsaker, men förnämligast af hat till Jesus. Förföljelsen skall till en början kläda sitt våld i rättens dräkt. Så sökte det höga rå-

det i Jesu tal eller genom så många falska vittnen, som kunde uppsökas, få fatt på någon rimlig orsak, hvarför det skulle kunna döma honom till döden, men då detta misslyckades, ryckte det fram med hvad som inför detsamma var det egentliga brottet, nämligen att Jesus sade sig vara Guds Son. Denna orsak skall än en gång finnas vara den egentliga driffjädern till förföljelsen och det i synnerhet den sista. Den förföljda kyrkan skall ej allenast bekänna denna lära, utan allt hvad denna lära förutsätter eller från densamma härflyter, d. ä. allt hvad Guds ord lärer, det må godkännas af det naturliga förnuftet eller ej. Men därför skall hon blifva ansedd för mörkrets moder, den där förfäar människan, och ropet emot henne skall blifva allt större, tills man får henne utaf vägen. De, som redan slå an på denna sträng, äro i synnerhet de predikanter, som genom tidningar, kallade politiska, häfva sig upp till allmänhetens ofelbara ledare och finna ingenting förhatligare än den fulla bekännelsen till Guds ord och till Jesu namn.

Från den fallna kyrkan och dess medlemmar skall förföljelsen utgå. Den, som gifvit litet akt på förhållandena i gamla världen så väl som i den nya, skall lätteligen finna, att detta affall pågår och förföljelsen tillrustas, för att ej säga har begynt, åtminstone genom begabberiet och bespottelsen, som är det karakteristiska hos den sista tidens förföljelse.

Men i den sista förföljelsen skall äfven den världsliga makten dragas in. Detta lärer oss den 'Fjärde akten'. Vid Jesu lidande låg den världsliga makten helt och hållet i hedningarnas händer, och 'stat och kyrka' voro ej allenast oberoende af hvarandra utan voro hvarandras motsatser. Den världsliga makten, representerad i synnerhet af Pilati person, kanske ock af Herodes, hade satt upp för sig en naturlig rätt, hvilken den synes hafva föresatt sig att göra gällande utan afseende på de olika ländernas religiösa seder och ordningar. Den ville stå

utanför allt religiöst inflytande, vara utan all religion och menade sig sålunda bäst kunna skipa lag och rätt. Uppriktig var den ock i detta sitt sträfvande, det kan man tydligen se på Pilatus. Det var hans fasta föresats såsom också hans plikt att låta 'judakonungen' åtnjuta förmånen af borgerlig lags skydd så mycket som någon annan. Är det icke dithän man i våra dagar söker föra den borgerliga ordningen? Är det icke samma grundsatser, man söker genomföra med afseende på kristendom och världslig makt? Man sträfvar efter att göra världsmakten *hednisk* och sätter upp detta såsom fullkomlighetens mål.

Man påstår, att detta är det enda sätt, hvarpå fullkomlig frihet kan försäkras åt alla, utan afseende på religion eller icke-religion, och så talar man härom och bevisar detta så förståndsklart, att äfven kristna finna det antagligt och deltaga i arbetet för vinnandet af detta mål. Meningen är här ej att säga ett ord till försvar hvarken för statskyrka eller kyrkostat: stat och kyrka äro riken, som till karakteren äro olika och böra därför vara oberoende af hvarandra, ehuru de icke böra kämpa emot hvarandra eller tillsluta sig för hvarandra; ettderas ofärd hänger tillsammans med det andras, likasom ock välfärden hos det ena riket äfven är det andras. Men planen är i våra dagar att utestänga kristendomen från allt inflytande på staten och dess angelägenheter. Dock, försäkrar man därmed kristendomen frihet och skydd? Se på Jesu lidande! Blef icke den världsliga makten en lekboll i den affallna kyrkans och i de Kristushatande människornas händer? Och det oaktadt judarne såsom folkmakt hade ingenting att göra med sin styrelses tillsättning. Det är i sanning ömkligt att se den mäktige Pilatus kastas hit och dit emellan sitt ämbetes kallelse och heder och det allmänna ropet: Korsfäst honom! (den 'allmänna opinionen' då); det egna oroliga samvetet, som icke ville tillstädja ho-

nom göra orätt, och den egna fördelen att ej förlora kejsarens gunst, emellan sin hustrus ängsliga varning och lusten att göra folket till viljes. Slutet blef, att han dömde, att så ske skulle, som de begärde.

Skall icke möjligen äfven däri finnas en motsvarighet emellan Jesu lidande och den sista förföljelsetiden, att, under det att det allmänna hatet fordrar med storm och buller, om så behöfves, Jesu saks öfverändakastande och vålds användande emot dess vänner och befordrare, däremot de, som bryta både emot Guds och mänsklig lag, i likhet med Barrabas, finna ej blott sina försvarare utan äfven sin frihet på grund af de nya åsikter, som göra sig gällande i motsats till den lydnad, evangelium framkallar. Brottet skall på sin höjd beklagas, men brottslingen åtminstone ytterst väl behandlas och hans gärningar förklaras, än på grund af nödvändighetens lag, än såsom orsakad af sinnesrubbning, än af andra filantropiska och vetenskapliga skäl, medan kristendomen och dess bekännare, nämligen den sanna och de verkliga, allt mer blifva betraktade såsom de egentliga brottslingarne och såsom sådana utan skonsamhet handterade Barrabas släppes, men Jesus korsfästes. Se ock hvad folkhopar, ledda af de öfversteprästerna, de äldsta och skriftlärda, uträttade med sitt skrik, som blef 'ju mer och mer', till dess deras fordran af den världsliga makten, ordningens upprätthållare, beviljades, det måtte nu vara rätt eller orätt.

Äfven Herodes torde få sin motbild. Han var litet jude och mera hedning, liberal för den skull med afseende på religionen och gladde sig äfven öfver Jesu ankomst till honom, och ingen kan veta, hvad Herodes hade gjort för honom, hade Jesus allena velat rätta sig efter Herodes och förnöjt hans nyhetslusta. Men då han det icke ville, begabbade Herodes Jesus, och själfva oskyldighetsförklaringen var en bespottelse, allt af förakt för Frälsaren och säkerligen äfven för att behaga

judarne. Sådana styrande personer och statsmän finnas redan icke få, som för att befordra egna planer, äro ytterst liberala, hvad kristendomen och de sanna kristna vidkommer, göra i afseende på dem allt hvad den fientliga världen fordrar och blifva därför firade såsom visa män, de där veta att akta på tiden.

Här hafva vi lärt känna de båda makter, som skola blifva medlet till Guds församlings förföljelse, när tiden är inne, nämligen i första rummet den affallna kyrkan och affallna kristna och i andra rummet den världsliga makten. Vi hafva lärt känna dem af vår Frälsares pinohistoria. En fingervisning på likheten emellan vår tid och Jesu lidande är äfven gifven. Vi varna blott alla troende själar, som vilja hoppas finnas beståndande, att ej låta söfva sig af det myckna talet om tidens framsteg, bildning m. m. Vänder sig denna emot evangelium, blir den den mest oförsonlige fienden.

Äfven af slutet af pinohistorien kunna vi hämta undervisning om beskaffenheten af den sista tidens nöd. Härom skola vi dock vara korta. Sedan Pilati dom var uttalad, täflade judar och hedningar med hvarandra att tillfoga vår Frälsare allt det lidande, som de kunde upptänka. Det djupaste och sista häraf bestod dock i försmädelser, dem de i korus sjöngo i vår lidande Herres öron. Smädelsens synd är den största, som den enskilda människan kan begå (Ebr 10: 28; 6: 6; Matt. 12: 31); den blifver ock världens största och sista, men den ingår just för den skull i församlingens slutliga lidande i sin Herres fotspår.

Trösten af vår Frälsares sista lidande hör ej till det föresatta ämnet; dock må vi tillägga, att redan *likheten* med Jesus i lidandet är icke en liten, utan en stor och mäktig tröst.

Var nu vaken!

Läs och beakta den 2 psalmen!"

I ofvanstående stycke kan man säga, att Hasselquist

har uttalat sin Guds- och världsåskådning, i hvilken Kristus är medelpunkten, kring hvilken hela världsutvecklingen rör sig. Huru han med dessa grundsatser aldrig, så vidt jag vet, kunde låta profetian i Upp. 20 komma till sin fulla rätt, är för mig oförklarligt. Det låg ju så nära till hands att draga den slutsatsen, att, såsom kyrkan vid slutet har att genomgå en passionstid i likhet med sin Herre här på jorden, så skall hon ock få genomlefva en uppståndelsens och segerns tid äfven här på jorden i likhet med samme sin Frälsare. Möjligen ansåg han detta ämne såsom en spekulativ fråga, och för sådana hade han ingen böjelse.

Hvad som i synnerhet på hans senare tid utmärkte hans andliga och kyrkliga ställning var det stränga fasthållandet af Guds ords bokstafliga, oförtydbara mening och den kristna kyrkans af ålder uttalade bekännelse af samma ord. Bibeln, de kanoniska böckerna, var för honom alltigenom Guds ord, den enda regeln och rättesnöret för tro och lefverne. Däraf förklaras hans ställning till olika troende. När han hörde några oljud eller blott några missljud i läran, en falsk tolkning af skriften, så var han icke sen att gifva det tillkänna och att varna för afvägarna Detta kom icke, såsom somliga mente, af disputationssjuka, utan af verklig kärlek till sanningen och ömhet om människors själar. För sin ståndpunkt i denna fråga redogjorde han i n:r 6 af "Augustana" för 1873 under rubriken: "Förhållandet till andra bekännelser", hvarur jag i sammandrag vill meddela följande: "Detta är ett i sanning viktigt, ja, ett samvetsömt ämne och behöfver därför väl öfvervägas, så att vi äfven i det stycket må komma till klarhet och visshet i sinnet, emedan det i alla fall, lika litet som i något annat, går an att taga ovissa steg med sina fötter eller halta som en ofärdig..... När vi tala om 'bekännelser' eller olika 'denominationer', mena vi ju därmed de mer och mindre fullständiga lärosystemen, eller

helt simpelt 'läror', som olika människor trott sig hafva funnit i Guds ord och ännu finna dem. Vi kalla dem 'bekännelser', emedan de äro ett uttalande, ett uttryck af människornas tankar och meningar med anledning af Guds ord..... Af det här sagda är redan så mycket klart, och det är icke så litet, att bibeln själf är *före* alla bekännelser, emedan de senare ju äro hämtade ur den förra; lika tydligt är ock, att bibeln måste stå *öfver* och döma alla bekännelser.

En annan sak är, och medgifves vara, lika oemotsägligt som det föregående, och det är den, att bibeln ej kan lära allt det, som de ytterst mångfärgade bekännelserna innehålla. Den har icke så många tungor i sin mun. Den gudomliga sanningen kan ses och uppfattas från olika sidor; men ingen kan medgifva, att bibeln lärer de mest motsatta saker på en och samma gång. Den kan icke på en och samma gång lära, att människan blir rättfärdig och salig af *nåd* och af *gärningar;* att Gud gör dem saliga, som *tro,* och att han gör *alla saliga utan åtskillnad.*

Vidare: dessa läror om vår frälsning och salighet, dem skriften klart och tydligen meddelar oss, äro oss af *Herren gifna.* Om det nu är vårt allvar att blifva saliga, och om vi äro angelägna att ej taga miste i denna allra viktigaste sak, måste vi då icke visa detta just däri, att vi icke förfalska eller låta för oss förfalskas, hvad vi veta vara Guds ord, utan tvärtom blifva fasta i apostlarnes lärdom. Om något är angeläget, och det just i våra dagar, så är det det att kämpa för den tro, som en gång är åt helgonen öfverantvardad. Ingen klage däröfver, om vi i detta stycke äro noggranna, och söka vara grannsynta. Nej, det vore beklagansvärdt och förräderi emot Herrens sak, om vi tege. Huru skickade sig Paulus emot villolärarne i Galatien? Huru kärlekens apostel, Johannes?

Genom att göra människomeningarna lika gällande

med ordet själft skulle vi med sådant jämkande tillfoga tron en otänkbar skada, både *läran*, som vi med tron skola omfatta, och *hjärtetron*, som har intet att hålla sig vid utan trons lära, ordet. Tron beror helt och hållet af ordet; åtminstone den tron, som saliggör, hvilket är klart af 1 Tess. 2:13: 'Då I anammaden af oss det predikade ordet om Gud, anammaden I det icke såsom människors ord, utan såsom det sannerligen är, som Guds ord, hvi ken ock verkar i eder, som tron.' Häraf ser man, att 'ordet om Gud', 'Guds ord', är det, som tron anammar. Är nu ordet tömdt på mer eller mindre af sitt gudomliga innehåll genom de mänskliga tydningarna, desto mindre får då tron; ty såsom du tror, så sker dig. Därför heter det: detta ordet 'verkar i eder, som tron', icke i andra, som hålla det blott för människors ord. Den personliga tron skadas ovilkorligen genom ringaktande af ordet eller genom att hålla människomeningarna om ordet för lika goda.

Men vi vända oss nu till en annan sida af denna fråga. Så stränga vi måste vara med afseende på fasthållandet af ordets tydliga innehåll, äfven där det strider emot både förnuft, syn, hörsel och känsel, så milda måste vi vara, när det gäller en människas inre förhållande till Herren..... Vi våga icke hoppas, att där finnes tro, hvarest Guds ord icke är; men ej heller kunna vi föreskrifva Herren, huru mycket af sitt ord han behöfver för att fullborda tron, det hufvudsakliga af hans verk.

Vi måste väl säga, att 'hvar och en ande, som ej bekänner, att Jesus Kristus är kommen i köttet, han är ej af Gud', och således kämpa emot och fördöma t. ex. unitarierna, som neka, att Kristus är Guds Son; men att fördöma de enskilda unitarierna vilja åtminstone vi icke göra, emedan somliga af dem läsa bibeln med vördnad och gå vida längre i sina tankar om Kristus än deras partis öppna bekännelse o. s. v..... Vår grund-

sats är för den skull: stränghet i allt, som rör Guds ord, och i detta fall intet skonsmål emot människomeningar af något slag, de må komma från aldrig så lärda och fromma män; men däremot den största mildhet, när det gäller andras förhållande till Herren, emedan 'Herren allena känner sina'. Äfven när en person måste kriticeras, skall det ske endast för hans läras eller förhållandes skull, då läran och förhållandet äro så nära förenade med personen, att de ej kunna skiljas, eller personen är representant af en viss villolära."

Detta är ett kort sammandrag och urval ur hans ofvannämnda artikel rörande detta ämne. Man kan säga, att han handlade i full öfverensstämmelse med den grundsats, han däri uttalar, och min öfvertygelse är, att han därigenom har gifvit oss ett efterdöme, som vi troget böra följa.

Samma år (1873), som han skref ofvan anförda tankar, uppträdde han offentligen i "Augustana" med ett inlägg emot "Den nya läran om försoningen." (Se n:r 3 af "Augustana", sid. 57, för det året.) Ingen tviflar, att det kraftfulla sätt, hvarpå dr Hasselquist och dr O. Olsson uppträdde emot Waldenströmianismen, gjorde ett stort afbräck i den lärans framgång bland svenskarne i Amerika. Frukterna af denna villoläras svallvåg som äfven gick öfver våra svenskar i detta land åren 1873 och 1874, visade sig bland de lutherska församlingarna mindre i affall från bekännelsen än ett kraftigt befästande i densamma.

Lektor Waldenström kan vara en snillrik och i många afseenden duglig man, men under sin vistelse i Amerika år 1889 bar han sig bestämdt mindre förståndigt åt, hvarom hans beskrifning om sin resa i detta land bär tillräckliga vittnesbörd. Jag har redan nämnt, att han för många år sedan hade till och med blifvit hedrad af Augustana-synoden med en kallelse att blifva principal för Augustana College och Seminarium. När han nu

var ute i Amerika för att se sig omkring, hade man nästan väntat, att han skulle, såsom skolman åtminstone, hafva tittat inom i svenskarnes både äldsta och största skolinrättning i Amerika, i synnerhet som han uppehöll sig på platsen och af dr Hasselquist hade blifvit vänligen och vördsamt inbjuden. Men det gjorde han icke utan skref och ursäktade sig för sitt uteblifvande. Öfver denna tilldragelse lämnade dr Hasselquist följande upplysning i "Augustana" för den 29 januari 1891, således knappt en vecka före sin död: *"P. W:s besök i Moline.* Jag vill nu berätta om mitt felslagna hopp att få se P. W. på Augustana College. Han själf har från sin ståndpunkt omtalat orsakerna därtill hvaraf den egentliga bestod i en föresats att undvika 'Augustanarne' och deras ledande män. I min tanke var detta beslut å P. W:s sida oförståndigt och orätt, så vida han hade för afsikt att yttra sig om vår synod och dess förhållanden, det han ju gjort. För att kunna vara rättvis borde han gått oss in på lifvet för att kunna någorlunda sanningsenligt yttra sig om oss. Nu måste hans yttranden och underrättelser hämtas från en sida, där man endast kämpar emot oss och sökt dels nedgöra, dels missuppfatta vår verksamhet. Därför har P. W. där och hvar lämnat underrättelser, som äro starkt partifärgade och fördomsfulla samt rent af falska. Här äro ock personer, såsom jag hört, hvilka ämna så småningom inkomma med rättelser. Huru färgad är icke t. ex. berättelsen om Gustaf Adolfs-församlingen i Moline?

Ett bref till mig är delvis aftryckt i P. W:s anteckningar, troligen för den förmaning, som däri ställes till mig. Detta var visst icke för mycket, men att P. W. skulle själf offentliggöra det stycket af sitt bref, låter mera som litet självberöm, och såsom ville han säga: Ser ni, huru frimodig jag kan vara. Han omnämner det svar, jag efter någon tid sände honom. Alldenstund

detta besvarar åtskilligt i hans bref, må det här till hufvudsaken inflyta. Efter ursäkter för dröjsmålet med svaret, heter det: 'Dock måste jag sända Er några rader, emedan eder uppfattning af mitt sinne och förhållande med afseende på Er är ett stort misstag och kräfver belysning, mer än jag nu kan gifva. I min bjudning betraktade jag Er såsom skolman, som måste intressera sig för svensk bildning i de nya förhållandena här och därför äfven skulle känna lust att bese allt, som därtill hör, samt då ej heller kunde annat än önska att lära känna det äldsta försöket och ännu det största i denna väg. Jag tänkte mottaga Er med hjärtlig öppenhet och alls icke inleda någon diskussion öfver andliga frågor. Tro mig, herr lektor, ingen jesuitism låg i mitt förslag, så att tanken därpå var icke allenast orätt mot mig, utan rent af en synd. Kanske ingåfvo edra vänner Er denna misstanke; ty jag har förstått, att de afrådde edert besök, och i Chicago högligen gladde sig öfver att det icke blef af..... De yttre skälen för ert icke-antagande af min broderliga inbjudning voro tillräckliga; de inre, kanske de egentliga, anser jag högligen bristfälliga. Om Ni ock hållit mig för en fiende, det jag ingalunda är, borde Ni väl snarare räckt mig handen såsom tecken till försoning, såsom jag räckte Eder min. Men nu fruktar jag, att åtminstone en läxa återstår för Er att lära, den att älska ovännen och samla glödande kol på hans hufvud. Men nu handlade Ni tvärtom. För min del *älskar* jag personen med signaturen P. W., både såsom kristen och högt begåfvad. Men jag kan och får icke älska utan att afsky och varna för den svåra afvikelsen i försoningsfrågan, som tillägges Er. Ni påminner om mötet inför Kristi domstol, och där skulle jag stå mig mycket illa eller rätteligen icke kunna bestå med min långa ämbetstid, hade jag icke det blodet talande för mig, som bättre talar än Abels. Men här, herr lektor, blir edert ansvar ej litet, när det kom-

mer i ljuset, på hvilken afväg in på egna meningar och vägar Ni ledt människor. Jag hoppas, att vi då äro ense i ett stycke, det nämligen, att vi såsom de förnämligaste bland syndare vänta bestå på den botfärdige röfvarens tro och det densamme gifna löftet, och om också mycket af det vi talat, skrifvit och gjort såsom trä, hö och strå förbrännes, vi dock må varda frälsta. Då skola vi visserligen se oss an med andra ögon.

Med all kärlek,

T. N. Hasselquist."

Slutet på året 1873.

Tvenne tilldragelser, den ena glädjande, den andra sorglig, afslutade året 1873 och synas hafva gjort ett djupt intryck på Hasselquists sinne. Den ena var den högtidliga *hörnstensläggningen* till Augustana College och Teologiska Seminarium i Rock Island; den andra var pastor och president *Jonas Swenssons död.*

Sedan det hade blifvit afgjordt, att läroverket skulle flyttas från Paxton till Rock Island, tog Hasselquist den lifligaste del i alla de frågor, som rörde denna flyttning, var nästan otålig öfver dess fördröjande och hade numera ingen riktig ro i Paxton. På sommaren och hösten hade direktionen kommit så långt, att grundvalen blifvit lagd till den nya läroverksbyggnaden, och den därpå hvilande grundvåningen (basement) hade blifvit uppförd.

Det blef nu bestämdt, att en högtidlig hörnstensläggningsakt skulle äga rum den 7 november kl 10 f. m. "Undertecknad", säger H., "hade att såsom ordförande i direktionen vara tillstädes. Pastor A. Andreen samt hrr Joh. Samuelson, Nelson Chester och Sw. P. Johnson, medlemmar af direktionen, voro äfven närvarande. Dessutom närvoro ock prof. H. Reck samt pastorerna Lindell, Malmberg, Telleen och V. Setterdahl samt en

skara af intresserade vänner, troligen uppgående till ett antal af omkring 200. Fredagsmorgonen den 7 november var mulen, och till och med ett litet regn föll, hvilket, ehuru det snart upphörde och endast stillade dammet på vägarne, dock troligen förmådde icke så få att stanna hemma.

Fastän himmelen var öfverdragen med moln, var dock vädret vackert, och vid tiotiden begåfvo vi oss till vagns och till fots åstad till stället för högtidligheten. Först togs det begynta arbetet i betraktande, en del planering var gjord, som visade, huru vackert det hela måste blifva, när det blifver i ordning. Grundvalen till det första huset ligger 75 fot ifrån den emellan Moline och Rock Island utstakade gatan. Som planen lutar, kommer bottenvåningen att till hela sin front synas åt gatan o. s. v. — korteligen, allt visade, att arbetet var i full gång, och gjorde det hela ett godt intryck.

Högtidligheten begynte med afsjungandet af de sista verserna af svenska ps. 120, hvarefter lästes Davids 145 psalm, vv. 1—13; så följde några förmaningsord och en kort bön. Därefter hölls det svenska talet af direktionens ordförande, för hvilket lades till grund följande ord hos profeten Sakarias (6: 12, 13):

Detta säger Herren Sebaot: Se, det är en man, som heter Zema, under honom skall det gro, och han skall bygga Herrens tempel; ja, Herrens tempel skall han bygga."

Själfva talet är icke infördt i berättelsen. Han lofvade att ur minnet nedskrifva det och låta det i sammandrag införas i "Augustana" någon gång, men detta blef aldrig af, så vidt jag kan finna. Nu följer i berättelsen vidare: "Efter talets slut fortsattes högtidligheten sålunda:

Led oss, o Herre, i alla våra göromål med din helige Ande, att alla våra verk må begynnas, fortsättas och slutas i dig, till ditt heliga namns pris, och att vi, när

alla våra verk på jorden äro ändade, må efter din stora barmhärtighet undfå evigt lif; genom Jesus Kristus, vår Herre. Amen.

Fader vår m. m.

Nu upplästes förteckningen på hvad som innehölls i den låda, hvilken skulle insättas i hörnstenen, hvarefter den tillslöts och sattes på sin plats. Stenen lades sedan i ordning, hvarpå tjänstförrättaren sade:

"Vår hjälp står i Herrens hand!"

De närvarande svarade: "Den himmel och jord gjort hafver."

Förrättaren: "Om Herren icke bygger huset, så arbeta de fåfängt, som därpå bygga."

Med tre hammarslag på stenen, och under uttalande af den treenige Gudens namn, fullbordades nu själfva hörnstensläggningen, och yttrades därefter: Härmed är hörnstenen lagd till det första huset, tillhörigt Augustana-synodens läroanstalt, 'Augustana College and Theological Seminary', hvilket det är beslutadt att i Herrens namn här upprätta, och där kristlig bildning i allmänhet för lifvets alla förhållanden skall meddelas samt unge män genom Guds nåd skickliggöras till arbetare i Herrens vingård — allt i enlighet med den heliga skrift och vår lutherska kyrkas pröfvade bekännelse.

'En annan grund kan ingen lägga utan den, som lagder är, nämligen Jesus Kristus, hvilken är Gud öfver allting, högt lofvad evinnerligen, i hvilken vi hafva förlossning genom hans blod, syndernas förlåtelse efter hans nåds rikedomar.'

Sedan höll prof. Reck ett tal på engelska, som dock för det begynnande regnet måste mycket förkortas. Han hann dock att med några kraftiga ord påpeka den djupa betydelse så väl för vår synod som lutherska kyrkan i allmänhet, i synnerhet i den stora Wästern, hvil-

ken den ringa början, som man nu bevittnade, hade och torde komma att få.

Efter detta tal yttrade tjänstförrättaren:

'Herre, öppna du våra läppar!'

Härpå svarades: 'Att vår mun må förkunna ditt pris!'

Därefter lästes gemensamt den apostoliska tron.

Prof. H. Reck.

Förrättaren: 'Ära vare Fadern och Sonen och den helige Ande!'

Församlingen svarade: 'Såsom det varit hafver af begynnelsen, nu är och alltid blifva skall, till evig tid!'

Förrättaren: 'Lofven Herren!'

Här svarades: 'Allt det anda hafver lofve Herren! Halleluja!'

Akten afslutades med afsjungandet af sv. ps. 124: 1, 4.

Sången beledsagades af blåsinstrument af en svensk musikkorps." —

Ofvanstående är hämtadt ur "Augustana" n:r 11 för 1873.

I sina bref nämner han denna början i Rock Island med synnerlig tillfredsställelse samt visar sin omsorg om verkets fortsättande. De svåra penningetiderna, som då voro rådande, lade ett stort hinder i vägen för att fullborda det första husets uppförande och gjorde hoppet att snart få flytta dit om intet. I ett bref till pastor A. Jackson den 21 december 1873 skref han: "Huru går det med eder skola? Svårigheterna för oss äro så stora, att jag ej kan se det blifva möjligt att flytta detta året till Rock Island. Här kunna vi ingenting försälja, hvilket är nödvändigt, om vi skola kunna bygga. Men 'den högstes högra hand kan allting förvandla'.

Pastor Jonas Swenssons död var ett hårdt slag för Hasselquist. Han såg i honom en pelare för synoden, ett kraftigt stöd för skolan, i synnerhet då den nu snart skulle flyttas till Rock Island. Swensson var måhända mindre en handlingens än en ordningens man, fast i bekännelsen och hälsosamt konservativ samt rädd för allt för vidlyftiga planer och skuldsättning och därför af H. så mycket mera värderad. Icke så sällan kom han i allvarlig motsägelse med H., och han förfäktade sin mening gent emot honom med det skarpaste allvar och gaf honom tillrättavisningar, som få, om någon, skulle vågat göra; men sådana bataljer slutade alltid väl. Swensson var en ärlig motståndare; han mente hvad han sade, och han var alltid färdig att öppet och ärligt erkänna sitt misstag, när han blott insåg det, och det var just denna öppna ärlighet, som Hasselquist så mycket värderade. Det är rörande att läsa i hans bref till

Swensson och andra, huru benägen han var till försoning och vänskap, och med hvilken ödmjukhet han beder om förlåtelse. Stundom går han för långt och gifver sig skuld för hvad han icke var skyldig; men hvilken skön, kristlig dygd är det dock icke att känna och erkänna sig behöfva förlåtelse och att kunna förlåta!

Med följande ord tillkännagaf han i "Augustana" n:r 12, 1873, pastor Swenssons död: "Den nedslående och för hela vår synod sorgliga och bedröfvande underrättelsen meddelas härmedelst, att Herren efter sitt för oss outransakliga råd hädankallat *Augustana-synodens president, pastorn* vid Andovers församling, *Jonas Swensson*, lördagsmorgonen den 20 december 1873 kl. 3.15.

Den första sidan af detta årets sista nummer af 'Augustana' hafva vi måst upplåta för meddelandet af en underrättelse, som skall gå alla våra läsare till hjärtat. Har ock den hjärtligen älskade broderns, pastor Swenssons, hälsotillstånd länge varit sådant, att hans bortryckande kunnat ske hvilket ögonblick som helst, så har dock den efter de häftiga sjukdomsanfallen lika hastigt återkommande hälsan och med den vanlig arbetskraft och uppmuntrande umgängessätt allt jämt underhållit hans vänners hopp, att han skulle ännu länge få vistas ibland oss. Den aflidne trodde det likväl ej själf; tvärtom var han ej blott viss om att den afgörande stunden ej kunde vara långt borta, utan han kände och yttrade ofta en trånande längtan efter att få gå hem, när Herrens vilja så var. Denna hans önskan och längtan är nu uppfylld, ehuru det för alla, som kände honom, är en anledning till tårar. Vår synod kommer länge att känna förlusten af hans närvaro, likasom hans frånvaro i vänners och bröders förtroligare kretsar ej kan ersättas. Han var en man med goda kunskaper, klart och skarpt omdöme och full af innerlig tillgifvenhet för vår kyrkas bekännelse, hvilken han

fruktade skulle, äfven inom vår synod, blifva utsatt för faran af tidens lösa kristendom och blandningslust. Han var en nitisk pastor, brann af omsorg om sina åhörares frälsning, ehuru han ej var van att taga tillfälliga rörelser för tecken till nådastånd och därför ej slösade med hala och smickrande vittnesbörd *om* och *för* dem, som inför andra kunde gälla såsom sanna Guds barn. Han var mästare i konsten att meddela undervisning i Guds ord, och de stora skaror af nattvardsbarn, han

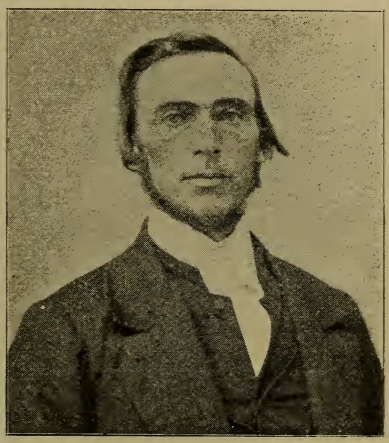

Pastor A. Jackson.

årligen haft om händer, skola ej lätt kunna förgäta, hvad de genom honom undfått." — — —

I ett bref till pastor A. Jackson den 21 december 1873 säger han: "Vår stora sorg har du väl redan fått höra, nämligen hemkallandet af vår synods president, pastor Swensson, sistlidne lördag..... Så gå stridsmännen bort, och han var en rätt kämpe för Herrens sak ibland oss. Måtte Herren uppfostra flere af den arten; vi behöfva dem i dessa upplösningens tider."

I ett bref till kyrkoherden K. Almqvist i Sverige den 5 januari 1874 heter det: "En stor sorg har träffat oss nära vår julglädje, i det att Herren kallat ifrån oss den faste och oviklige brodern Jonas Swensson. Jag hade det tunga göromålet att inviga hans skröpliga kroppshydda åt jorden sistlidne annandag. Det är i sanning sorgligt att mista så trofasta män, som han var, i denna tid af villrådighet."

Genom pastor Swenssons död blefvo Hasselquists göromål mycket förökade, därigenom att han fick genom allmänt förtroende träda i presidentens ställe såsom rådgifvare. Därom yttrar pastor P. Sjöblom i den årsberättelse, han afgaf till synoden 1874: "När presidentbefattningen blef ledig, blef det enligt konstitutionen min plikt* att sköta de göromål, som ålågo presidenten; men jag har i detta hänseende haft föga att uträtta, så att min rapport kommer hufvudsakligen att omfatta hvad jag kunnat inhämta af de afgifna pastorala rapporterna. Däremot lär vår vördnadsvärde professor, d:r T. N. Hasselquist, fått bära nästan hela bördan. Detta har likväl icke berott af mig, utan däraf, att man vid behof af råd vändt sig till denne erfarne och beprófvade rådgifvare. Jag får härmed uttala min och, som jag tror, synodens hjärtliga tacksamhet till dr Hasselquist, som beredvilligt gått pastorer och kyrkoråd tillhanda med råd och upplysningar, så att vår synods angelägenheter obehindradt gått sin jämna gång, oaktadt den stora förlust vi lidit genom vår presidents frånfälle."

Den sista tiden i Paxton.

Från början af 1874 förblef Hasselquist och skolan i Paxton i ännu 1½ år. De svåra tiderna gjorde, att det gick mycket smått med att fullända den påbörjade

* Nämligen såsom sekreterare: man hade då ingen vice president.

skolbyggnaden i Rock Island. Någon egendom i Paxton stod ej att sälja, och i församlingarna var det ytterst svårt att kunna samla medel för ändamålet. Under denna tid sattes Hasselquists tålamod ofta på prof. I sina enskilda bref klagar han öfver brist på intresse

Dr Hasselquists barn:
Nathanael, Esther, Hanna, Josua.

för skolan samt gifver pastorerna allvarsamma påminnelser att gripa saken an. Men utom det, att det var svåra penningetider, var det ock en kritisk tid i synnerhet under 1874, emedan det var då, som den Walden-

strömska vildelden höll på att brinna som bäst och oroa församlingarna. Skadan blef, såsom förut blifvit nämndt icke så stor, men under den oro, som då var för handen, var det icke en gynnsam tid för att samla medel till vår skola. Detta sakernas läge var ytterst pinsamt för Hasselquist, och man kan visst icke undra på, om någon gång en tanke kunde hafva uppkommit hos honom att helt draga sig undan. Men om det var så, har han likväl icke på något sätt uppenbarat en sådan tanke. Det var därför mycket uppmuntrande för honom då på våren, när saken såg som mörkast ut, de fattiga studerandena vid skolan kallade ett möte en dag och subskriberade icke mindre än $755.00 och lofvade betala summan före slutet af nästkommande september. Mötet afslutades med en varm bön af skolans president och med afsjungandet af "Guds ord och löfte skall bestå' o s. v. (ps. 124, v. 4). Denna tilldragelse gaf Hasselquist en lämplig anledning att göra ett kraftigt upprop till församlingarna rörande subskriptionen till skolan, och det icke utan en god verkan.

Emellertid fortgick verksamheten i Paxton såsom vanligt eller rättare med en allt större utvidgning. I skolan undervisade han under den sista tiden i 10 olika ämnen, hufvudsakligen teologiska. I församlingen, som allt jämt tilväxte, predikade han och öfvade själavård såsom vanligt, men plågades allt jämt af den känslan, att han bort göra mycket mera. För "Augustana" var han ju hufvudredaktör, och han skref ganska mycket och sådant, som är af bestående värde. Hans korrespondens ökades allt mer, i synnerhet var den stor under 1874. Under detta år var det ock ganska sjukligt bland de studerande vid skolan, hvarförutom besvärligheterna med dess underhåll förorsakade många ledsamheter Under dessa förhållanden är det ej underligt att höra honom börja klaga öfver kroppslig trötthet och svaghet samt en innerlig längtan efter hvila. När

man nu blickar tillbaka på den tiden, så måste man förvåna sig öfver att han icke dukade under. För det året skref han närmare 200 bref, som alla äro aftryckta, och handla om allting möjligt. Han fick till och med

Nilla Nilsdotter,
Hasselquistska familjens trotjänarinna.

skrifva till justitie statsministern i Sverige, friherre A. Adlercreutz, och bedja om ursäkt för det en af de studerande i Paxton hade besvärat kongl. m:t med tiggeri.

Denna afdelning får nu afslutas med några bref, som han skref under den sista tiden i Paxton.

"Paxton, Ill., den 2 mars 1874.

Dyre bröder, nu församlade till distriktskonferensmöte i Bailytown, Ind.

Herren vederkvicke eder genom eder samvaro!

Sedan den käre br. Swenssons bortgång, med hvilken jag hade stadig kommunikation medelst brefväxling, känner jag mer än förr saknaden af personligt sammanträffande och känner smärtsamt nödvändigheten af att stanna hemma ifrån edert möte. Vi måste träffas och uppmuntra och pådrifva hvarandra att tänka på våra allmänna angelägenheter, hvilka annars dö bort under omsorgen om de lokala. Men dö de gemensamma angelägenheterna bort, så är det snart slut med omsorgen om de lokala. Synodets beslut om de 25 cent till vårt College borde vi beflita oss om att insamla, om icke för annan orsak, så på det det ej må blifva *en vana* att ej efterkomma synodens beslut. Den bestämda planen att samla en endowment måste vi äfven gripa uti på allvar, och pastorer få ej draga i betänkande att uppoffra ansenligt och i denna delen gå församlingarna före. Jag fruktar, att vi äro för tröga och försumliga i detta stycke. Ursäkter kunna vi nog hafva till hands, men Herrens sak måste stå i första rummet af det, som vi vilja arbeta för och uppoffra oss och vårt för. Det är ej lönt nu orda om att beslutet om arbetets begynnelse i Rock Island var förhastadt; det fattades under andra omständigheter, men får emellertid ej uppgifvas, ej ens uppskjutas. Det kan gå för sig, om *alla* taga uti med *händer* och *fötter*, så väl som med mun och hjärta. Herren lede eder i edra öfverläggningar! Jag är i andanom med eder.....

Eder i Kristus tillgifne
T. N. HASSELQUIST."

Strax före synodalmötet i Rockford skref han till N. Chester:

"Paxton, Ill., den 15 juni 1874.

Mr. Chester!

Som nu vårt viktiga direktions- och synodalmöte är i annalkande, får jag anmoda mr. Chester, såsom sekreterare och assistant treasurer, att ej allenast närvara vid direktionsmötet utan äfven medföra protokollsboken, därur jag har att göra ett sammandrag att föreläggas synoden. Väl vore nu, om så uppmuntrande underrättelser inkomme från alla håll, att synoden kunde se sig i tillfälle företaga byggnaden eller helst byggnaderna i Moline (Rock Island, menar han) och drifva arbetet med all kraft, på det, om möjligt vore, flyttningen kunde försiggå i höst. Jag har visserligen ej mycket hopp i dessa penningetider därom, men vill dock gärna hoppas ändå. Helst såge jag för min egen del, att jag finge blifva stilla; vid mina år äro flyttningar ej blott kostsamma utan högst obehagliga; men jag får se bort från mig själf och akta på hvad bäst kan vara för det allmänna bästa.....

Ödmjukligen,

T. N. Hasselquist."

Bland annat, som sysselsatte hans tankar under denna tid, var frågan om en förbättrad psalmbok. På synodens möte i Rockford 1874 hade en kommitté, bestående af T. N. Hasselquist, J Auslund och N. Th. Winquist, blifvit tillsatt för att börja arbeta på ett förslag att föreläggas synoden. Det är som kommittéledamot, som han yttrar sina tankar, och det är intressant att höra hans uppfattning af denna fråga, som ännu både här och i Sverige är oafgjord.

"Paxton, Ill., den 17 juli 1874.

Käre broder Auslund!

Guds frid med dig och dina!

Ditt bref om psalmbokskommittén gladde mig högligen. Du känner ungefärligen hvad jag länge känt. Min

afsikt är att arbeta på ett förslag, om det också icke hinner långt. Det erfordras en god del studium till för att förstå beskaffenheten af en kyrklig psalm. En artikel i 'Theol. Tidskrift' för i år af M. Johansson säger ej litet därom, men visserligen ej allt. Ullmans bok om psalmboken säger mer. (Vårt företag är nödvändigt, men också så ingripande i församlingslifvet, att man väl måtte rygga tillbaka för det ansvarsfulla däri.) Vi måste sedan samla gamla och nya psalmer, förslag till förbättringar af de gamla i formellt hänseende etc., läsa, pröfva och anteckna. Det finska förslaget är ypperligt och kan icke förbigås. Det har varit en förträfflig kommitté, som har arbetat ihop det. Men ännu ett i afseende härpå, som torde mer än något annat underlätta vårt arbete, det nämligen, att just lektor Ullman är sysselsatt med ett psalmboksförslag. Jag ämnar skrifva till honom med det allra första om denna sak och höra, hvad hjälp han kan göra oss. Rörande sångboken, så äro dina tankar om den äfven mina. Den är ett sammelsurium. Vi behöfde dock diskutera frågan, hvad skillnaden emellan psalmbok och sångbok är. Jag tror, där är en sådan skillnad, att de ej böra utgöra en bok, så vida ej sångboken blefve helt obetydlig och kunde blifva ett bihang till den förra. Men det kan blifva tid nog därtill, emedan vi få nog att sköta med psalmboksförslaget så länge.

Redan *systemet* i densamma är en viktig sak. Jag har trott, att man kunde följa kyrkoåret och sålunda hafva en cykel af psalmer med afseende på julen och kringliggande ämnen, en påskcykel, pingstcykel och därefter med anledning af de allmänna evangelierna under senare delen af kyrkoåret få in psalmer af mera personligt och tillfälligt innehåll. Dock, jag har ej nu tid yttra härom, hvad jag tänker, utan nödgas sluta. Du kan dock häraf se, att jag begynt arbeta och hoppas, att

kamraterna taga i af alla krafter. Måtte Herren i sin stora nåd hjälpa oss!

Din i Herren,
T. N. HASSELQUIST."

Han ville ej, att hans studenter skulle blifva *andliga pratmakare.*

I ett bref till pastor A. Jackson af den 14 november 1874 heter det om en viss studerande: "Han tror, att Gud låtit sjukdomen komma öfver honom för att hindra honom från att blifva *tör lärd.* Häri har han visserligen misstagit sig. Flere hafva på mer än ett sätt blifvit straffade för det de kommit för snart ur skolan, och vi hafva, fruktar jag, att vänta större straff. Det onda vidlåder flertalet af våra studenter, att de tröttna af att lära och tycka, att det kan nog gå an att predika ändå—och blifva ofta *andliga pratmakare.* Styrk honom ej i hans dåraktiga tankar. Han har god förmåga att läsa och fatta, och dessa hans gåfvor borde utbildas, och kan detta knappt underlåtas utan synd....."

Huru han tillrättavisade en yngre ämbetsbroder, en af hans förra elever, som sedermera verkligen utträdde från synoden och anslöt sig till det Waldenströmska partiet — död för flere år sedan — visar följande bref:

"Paxton, Ill., den 27 mars 1875.

Käre broder Swebers!

Guds frid med dig och dina!

Det var ett i flere hänseenden ledsamt bref, jag nyss erhöll ifrån dig. Hvad br. Cervins bref angår, så vill jag upplysa dig om hvad han af vänlighet förtegat. Vid direktionsmötet i Moline erhöll jag vid en af våra sessioner några rader från Cervin* med förfrågan om hvad

* Cervin var nämligen "Office editor" för "Augustana", som då utgafs från Moline.

jag ansåg rätt vara med afseende på din artikel, om den borde intagas i 'Augustana' eller ej; jag läste det då högt, och vi funno oss alla nedslagna öfver delar af dess innehåll och afrådde för den skull dess (artikelns) införande. Du har icke kunnat tillbakahålla ett bittert uttryck i ditt bref med anledning af Cervins 'dom', som dock icke var hans, hvilket var mig oväntadt och gjorde mig dubbelt ondt. Nu några ord om din artikel och synnerligen de klandrade uttrycken: Märker du icke, hvilka minst sagdt lätt förtydbara ord dessa äro: 'icke var det den af honom (Simon) och hans bröder än i dag före tron kräfda ångern och förkrosselsen, som dref henne till Jesus'?, eller dessa: 'hvar fanns kvinnans ånger att skåda'? Är icke detta antinomism, så vet jag ej, hvad den ensidigheten innebär. Och sedan: hvilken bitter dom öfver dem, som i detta stycke tänka annorlunda!

Man behöfver ej erinra om Frälsarens predikan: bättren eder och tron; om bättringen inför Gud och tron till vår Herre Jesus; om sorgen efter Guds sinne m. fl. st., eller om just förkrosselsen, som är just det sinnestillstånd, hvari den helige Ande genom 'tuktomästaren' vill försätta människan — man kan blott peka på kvinnan, som är en bild af den rätta botfärdigheten. Min broder, du, fruktar jag, sår ibland törne, utan att vederbörligen plöja; förutsätter hos människorna den andens fattigdom, för hvilken evangelium allena bör förkunnas, efter Kristi exempel. Detta, förmodar jag, kommer däraf, att du sysselsätter dig för mycket med den nymodiga, andliga litteraturen, med förbigående af den gamla, såsom du äfven tillägnat dig den förras språk, t. ex. det fula ordet 'hårresande'.

Våra reformatorer sågo faran af ett sådant predikosätt, för hvilket de redan 1528 varnade med ord sådana som dessa: 'Många tala nu allena om syndernas förlåtelse och säga intet eller litet om bättring, då dock

Den nuvarande sv. luth. kyrkan och pastorsbostället i Paxton, Ill.

utan bättring ingen syndernas förlåtelse finnes; syndaförlåtelsen kan icke ens förstås utan bättring. Och om man predikar syndernas förlåtelse utan bättring, så följer, att människorna inbilla sig redan hafva undfått syndernas förlåtelse och blifva därigenom säkra och sorglösa. Hvilket för den skull är en större villfarelse och synd än alla villfarelser, som hittills varit hafva, och är i sanning att frukta hvad Kristus säger i Matt. 12: 45; Luk. 11: 26, att det sista blifver värre än det första. Sålunda hafva vi förmanat dem (pastorerna), att de flitigt och ofta skola förmana folket till bättring, att hysa ånger och sorg öfver sina synder och förskräckas för Guds dom' m. m.

I det många nu varna *för förlitandet* på bättringen, göra de det så ofta och flitigt, att människorna måste blifva rädda för bättringen själf.

Jag vill ej sluta af ditt bref, att du hör till denna art predikanter, men jag måste sluta, att du står i fara att blifva besmittad. Käre broder, studera hvad du förmår (Starkes bibelverk borde du ha etc.), men låt ej det nymodiga släcka törsten efter det goda gamla, såsom Scrivers själaskatt, Luther och de *symboliska böckerna* ej till förglömmandes. De rättsinniga börja komma till besinning i Sverige, och vi borde slippa idissla om hvad de där länge nog hafva hört, och som omsider burit sin frukt i Waldenströms 'försoningslära', om den så kan kallas.

Emedan jag har kallat dig hit öfver och älskar dig, kännande ditt uppriktiga sinne, ville jag såsom din lärare gifva dig ett råd, det jag hoppas du i kärleken upptager och då skall finna vara enligt med Guds ord och vår dyra bekännelse. Hjärtligen beder jag Herren, att han ville leda dig med sina faderliga ögon, bevara dig för alla både hemliga och uppenbara afvägar samt välsigna dig i ditt arbete! Din i Herren,

T. N. Hasselquist."

Han får kallelse från svenska lutherska församlingen i Rock Island att blifva dess pastor och antager densamma:

"Till ärade kyrkorådet vid Sv. Ev. Luth. församlingen i Rock Island, Ill.!

Nåd och frid föröke sig i eder!

Eder kallelse å församlingens vägnar till mig att öfvertaga pastoralvården vid ofvannämnda församling har jag mottagit och hembär först och främst eder och församlingen min ödmjuka tacksägelse för det mig visade förtroendet. Kallelsen har dock uppfyllt mig med djupt bekymmer, all den stund jag redan här, där jag dock har församlingen rundt omkring mig och kyrkan tämligen nära, fått erfara, huru omöjligt det är för mig att öfva någon egentlig själavård på grund däraf, att mina göromål såsom professor upptaga all min tid, och jag förutser, att gudstjänst måste söndagligen hållas i läroanstal ens kapell. Men då församlingen, såsom jag förmodar, ej på annat sätt kan få den vård, hon behöfver, får jag väl i Herrens namn antaga kallelsen, i det hopp och på det villkor, att församlingen ej väntar mer af mig, än jag kan uträtta, samt själf deltager i det andliga arbetet i söndagsskolan m. m., och understödjer mig med sitt förtroende och sina förböner. Må nu Herren i sin nåd vara med oss och välsigna både eder och mig samt låta vårt samarbete blifva af en sådan beskaffenhet, 'att jag samt med eder måtte få hugsvalelse genom bägges vår tro, eder och min'.

Eder i Herren,

T. N. Hasselquist.

Paxton, Ill., den 24 april 1875."

Vidare ett bref i samma ämne, ställdt till Victor Setterdahl, hans företrädare i Rock Island:

"Paxton, Ill., den 24 april 1875.

Käre broder Setterdahl!

Guds frid med dig och dina i sorgen!

Mitt svar på kallelsen från Rock Island sändes härhos. Hade församlingen på annat sätt kunnat tillgodoses, hade jag ovillkorligen sändt afslag, men nu förmådde jag det icke. Jag hade dock önskat, att i protokollet, som vid valet hölls, det varit bestämdt, huru många gudstjänster t. ex. fordrades, om skötandet af söndagsskola o. dyl., veckogudstjänster o. s. v. Att aldrig, såsom hittills, få en hvilodag är mer, än jag hädanefter kan bära. Men skall jag sända studenter, måste de hafva någon ersättning. Huru med nattvardsbarn? Här har jag endast kunnat hafva dem under den heta sommaren, hvilket har försvårat det i alla fall svåra göromålet och hindrat mig ifrån att åtnjuta den ledighet, som skolbestyr verkligen fordrar. Må Herren förbarma sig öfver mig och oss alla!..... Winquist har antagit kallelsen hit.....

Din i Herren,

T. N. HASSELQUIST."

I bref till pastor Winquist af den 8 maj beklagar han, att han icke kunnat vårda församlingen, såsom han bort; att dess medlemmar i allmänhet äro fredliga och snälla, men att där är brist på självverksamhet, hvartill orsaken varit, att "hon genom skolans lärare och lärjungar varit befriad från de flesta af sina göromål".

Synodalmötet i Vasa, Minn., i juni 1875 försatte honom uti djupa själsrörelser och bekymmer. Han brukade kalla detta möte *rötvaresynoden*. Anledningen därtill var mer än en. Han var missbelåten med ställningen i allmänhet och i synnerhet andan inom synoden vid denna tid, hvilket följande brefutdrag visar:

"Paxton, Ill., den 8 maj 1875.

Älskade broder Auslund!

Guds frid regere i dig och ditt hus!

.....Jag ville annars skrifva mycket, men göromål pressa mig, så att jag ej förmår, och värre blir det, tills synoden är slut, om jag öfverlefver den. Mitt oupphörliga själsarbete från morgon intill afton hvardagar och helgdagar gör, att jag ej har någon god sömn, och denna brist åter försvagar mig. Det kan ej räcka länge med ett sådant söndrigt käril, förrän det går rent sönder. Bekymmer äro ej heller få. Må blott Herren sedan sätta ihop det skrället igen och göra något däraf, sin härliga nåd till lof..... Våra synodalmöten hafva visserligen ej lämnat det intryck efter sig, som för längre tid tillbaka. Predikningarna motsvara ej behofvet och förväntan, och detta är en sorglig ting och ett dåligt bevis på fliten i arbetet på utbildningen af så väl naturens som nådens gåfvor. Viljorna (= egenviljor) äro grufligen många, och deras sammanstötningar gifva ej något behagligt ljud ifrån sig och störa förtroendet och den inbördes kärleken. Herren väcke det rätta allvaret och behofvet af korsfästelse af det myckna egna. Den kristendom, som är mycket representerad ibland oss, står ganska nära Waldenströms nyheter, hvilket jag helt nyss förnummit af ett argt bref från ett par församlingsmedlemmar i Iowa....."

Visserligen såg det under denna tid något hotande ut där och hvar inom synoden, i det ett nyhetsbegär visade sig på flere sätt; men i det stora hela kan man säga, att hans fruktan i detta afseende var mindre väl grundad. Det var i grund och botten andra orsaker, som uppväckte hans farhågor. Hasselquist var, såsom redan anmärkts, en centralisationens man. Styrelsen inom synoden hade fortgått i patriarkalisk riktning. Några ledande män fingo styra och leda, ungefär såsom de ville, och man måste säga, att de gjorde det både vis-

ligt och väl efter bästa förstånd. Ingen skall kunna säga annat, än att de gjorde, hvad de gjorde, i den bästa välmening och för hela synodens intresse. De öfriga pastorerna och lekmännen voro vana att se upp till sina ledare med förtroende, och blott sällan uttryckte de några självständiga meningar. Men tiden hade ändrat sig något; synoden hade betydligen utvidgat sig; ett nytt släkte hade så småningom uppväxt; den centralisationens idé, som hittills varit rådande, började kännas för snäf utomkring periferien, och de yngre började känna sin makt och hade kanhända för mycken brådska att visa sin självständighet. Den man, som man hade satt på presidentstolen, var nog ock oer faren. Han älskade sammanhållning och full endräkt på lärans och bekännelsens grund, men var för öfrigt tämligen fri och ville icke nedtysta den fria, sansade diskussionen. Han trodde icke på masstyrelse eller styrelse genom massmöten; men han trodde, att makten borde fördelas på de olika konferenserna, och att alla delar af synoden borde vederfaras rättvisa. Nog af, allt var förberedt för en förändring, och vid synodalmötet i Vasa trädde denna förändring i dagen. Men den närmaste anledningen därtill var likväl att beklaga. En ung, biträdande lärare vid skolan i Paxton hade blifvit mycket opopulär ibland de studerande, kanske mindre för hans något extrema läroåskådning än för hans sätt och umgänge. Hasselquist, som hade lärt att älska och värdera den unge läraren för hans duglighet och oaktadt hans egendomligheter för hans uppriktighet, tog honom i försvar emot de studerandes för långt drifna kritik. Men de senare läto sig därmed icke nöja. De förde ut sitt missnöje och klagomål till de yngre prästerna inom synoden, hvilka ansågo sig böra upptaga frågan vid ofvannämnda synodalmöte. Med dessa anmärkningar kan man fatta, hvad som ligger i följande brefutdrag. Den 8 augusti 1875 skref han till

pastor V. S.: "Den olyckliga planen, som sattes i verket vid synoden, var en väldig törning, som så väl synod som skola fick; vi få se, när det såret läkes! Jag ser icke, huru disciplin skall kunna hållas vid vår institution hädanefter. Trodde jag icke, att det möjligen skulle skada Herrens sak ibland oss, så nedlade jag mitt ämbete genast. Jag är villrådig. Herren lede....."

Den 14 augusti skref han till pastor L.: "Jag fruktar mycket för skolan hädanefter, ty efter det sorgliga, som föregick vid synoden, blir disciplinen ytterligare svår, om icke omöjlig att handhafva. Det var det svåraste sår vår anstalt kunde lida (få?), och kan det ej botas på 10 år, om någonsin. Hvad värre är, är därmed samma gift spridt inom synoden och torde gifva anledning till synodens sprängning genom det partiarbete, som man nu såg gick bra..... Kunde jag utan skada för vårt samfund nedlägga mitt ämbete, så gjorde jag det bestämdt, emedan jag ser ej stort annat än bekymmer. Du skulle läst N. N:s anklagelseskrift, med hvilken myndig ton han kritiserar lärarena här och äfven mig. Det märks, att han känner sig stark nu genom understödet vid synoden. Men jag måste sluta härmed; mitt sinne brister, när jag tänker på det olyckliga förhållandet. Må Herren leda allt i det rätta spåret! Han *allena* förmår det!"

I samma riktning och ännu mera öppet skref han om denna sak till pastor Auslund och yttrar bland annat: "Jag frågar dock icke efter själfva saken nu, utan sättet som följdes, hvilket slog vår synod ett sår och satte en sådan fläck på den, att det näppeligen kan botas, och må, synnerligen genom den bitterhet, som därvid ådagalades, spränga synoden."

Såsom sagdt, det är att mycket beklaga, att den nya tiden inträdde med denna sorgliga storm, och som så svårt förbittrade den ärevördige och välmenande professorns sista dagar i Paxton; men till Herrens pris får

man säga, att det, som han fruktade, synodens sprängning och omöjligheten att uppehålla tukt i skolan, kom icke. Stormen gjorde blott luften mera klar, och den förtjänstfulle mannen, som hade nog insikt att lära utaf tidens brytningar, blef blott mera älskad och värderad, ja, nästan omistlig.

HEMLANDET,

DET GAMLA OCH DET NYA.

VOLUME 1 | GALESBURG, ILL., JANUARI 3, 1855 | NUMBER 1.

Länge och från många håll har den önskan försports, att en svensk tidning måtte utkomma i Amerika. Många af oss hafva efterlemnat i fäderneslandet föräldrar, anhöriga och vänner, hvilkas ställning der naturligtvis är beroende af det allmänna tillståndet i landet, hvarföre vi måste önska känna sådana förhållanden, som inverka derpå, och dessutom kunna de flesta af oss ej så lätt utrota all tanke på, och kärlek till fädernebygden, att vi icke med ett lifligt intresse skulle följa allt, som tilldrager sig der. Det låter och icke neka sig, att det utan tvifvel långvariga krig som begynte i Europa, och säkerligen så småningom blifver allmänt, kommer att medföra stora förändringar hvaraf vårt fädernesland också får känna sin dryga del. Dr Fjellstedt har liknat Sveriges belägenhet i detta krig vid en liten båt emellan trenne stora fartyg, då de båda senare sammanstöta, är den förra i stor fara att krossas. Andra strider pågå och inom Sveriges landamären som icke kunna af någon allvarlig menniska lemnas utan afseende, neml. striderna emellan ljuset och mörkret för och emot Guds rike.

I det stolta Amerika, eller rättare de Förenta Staterna i Amerika, äro Svenskarne kringströdda öfverallt, icke blott enskilta, eller en och annan familj hafva lätt sig sin bostad här och der af en eller annan anledning nedsatt, utan större settlementer, eller nybyggen finnas på många ställen och nya uppstå oupphörligen. Så finnas i N. Y. stat, Pennsylvania, Indiana, Illinois, Iowa, och Minnesota sådana, af flera hundrade hvardera. Såsom landsmän måste vi känna intresse för hvarandra och fördenskull med glädje emottaga alla de underrättelser som vi kunna få. Dertill kommer ännu att vi redan äro eller snart blifva medlemmar af detta stora statssamfund, lida af dess nöd och draga fördel af dess framgång, bära vår del af dess bördor och inhemta vår kärfve af dess lycka, det måste då ovilkorligen vara af nöden påkalladt, att göra sig bekant icke allenast med landet till dess indelning och beskaffenhet, utan äfven med folklynnet och de mångahanda och skiftande händelser, som dageligen förekomma, hvilka dels äro en följd deraf, och dels återverka derpå.

Ännu ett måste anföras: står den gamla bibliska regeln fast, att "synd är ett folks förderf", att "i den gudfruktiges hus är Herrans välsignelse", och att den enskiltes lekamliga välfärd och landets allmänna förkofran beror och hvilar ytterst på Guds rikes framgång ibland oss, så är tydligt att ett föremål för vårt efterfrågande blifver, hvilka segrar Konungen öfver alla konungar vinner ibland menniskors barn genom sitt heliga ord.

Fältet är stort som behöfver bearbetas. De svenska Lutherska församlingarnes Lärare, som vid åtskilliga tillfällen sammanträdt, hafva haft varit i tillfälle att förnimma den allmänna hungren efter underrättelser, åtminstone i de flesta af förutnämnde fall. De hafva ock ofta öfverlagt huru en tidning skulle kunna sättas i gång, men vid hvarje tillfälle stött på oöfverstigliga hinder.

Den rätta platsen för Tidningens utgifvande är uppenbarligen Chicago, medelpunkten för den stora vestern; men då vi ej der hafva mer än Br. Carlsson och arbetet i staden och i grannskapen är otroligt, syntes det vara ogörligt kasta bördan af all den omsorg en tidnings utgifvande hafver med sig på honom. Som dock utgifvandet ej borde fördröjas, kommer Tidningen till en början att tryckas på denna plats och redigeras af undertecknad, likväl med afsigt att få alltsammans förflyttadt till Chicago så fort det låter sig göra.

Tidningen skulle enligt den särskildt tryckta och spridda anmälan, burit det enkla namnet: "den svenska posten," men det har ansetts mera lämpligt att den blefve kallad

HEMLANDET

det Gamla och det Nya,

den kommer att innehålla trenne afdelningar den ena politisk och den andra kyrklig.

Den förra är ämnad att innehålla

1 Så många och valda underrättelser från fäderneslandet, som kunna förskaffas genom tidningar och bref.

2 De allmänna händelser som timma, så väl på krigsskådeplatsen, som för öfrigt synnerligen i Europa.

3. Det märkligaste som tilldrager sig i vårt nya hemland, den allmänna Regeringens och Congressens (Riksdagens) tillgöranden, jemte sådana beslut af dessa båda grenar af styrelsen, som kunna vara nödvändiga för svenska allmänheten att känna.

4 Erfarenheter rörande landtbruket och hushållningen ur godkända skrifter.

5 Det allmännaste rörande jernvägar m. m. m. m.

6 Priserna isynnerhet i de större städerna, såsom Chicago, på de olika sädesslagen m. m.

7 Uppgift på förfalskade eller ogiltiga sedlar för så vidt det kommer till Red. kunskap.

Den kyrkliga afdelningen kommer att utgöras af

1 Underrättelser från Sverige, de andeliga rörelserna och striderna der, så ofta dylikt kan erhållas.

2 Berättelser från de olika Svenska Settlementerna i Amerika, rörande deras uppkomst och närvarande tillstånd, synnerligen i andligt hänseende; hartill behöfves goda correspondenter som Red. skall söka förskaffa sig så fort ske kan.

3 Uppgifter om allehanda kyrkliga förhållanden här, och de olika denominationernas beskaffenhet och ställning till hvarandra, isynnerhet så ofta orsak dertill gifves.

4 Anmälan af Svenska böcker tryckta i Amerika och andra hithörande ämnen.

5 Notiser om kyrkobyggnader, nya församlingar, dödsfall m. m. m. m.

6 Smärre afhandlingar i andeliga ämnen.

Red. vill från början icke fördölja att denna afdelning kommer att behandla frågorna i Lutherska kyrkans intresse och efter hennes grundsatser, och anser sig ej derför kunna klandras.

Det är icke utan allvarliga bekymmer, som undertecknad åtager sig detta vigtiga göromål, och dermed ökar de ansvarsfulla pligter, som redan ligga på honom. Han anhåller derföre på förhand om öfverseende med de felaktigheter, som somliga af Tidningens läsare tycka sig finna, och att man icke klandrar förr än man är säker på att sjelf hafva kunnat göra det bättre. Undertecknads uppriktigaste önskan är att göra tidningen så läsvärd och omvexlande, som tillfälle och egen förmåga, samt medarbetares flit kan åstadkomma. Således en Svensk Tidning kommer att i Amerika utgifvas, men endast så vida Svenskarne så mangrant taga den, att företaget kan utföras utan förlust för utgifvaren: han har ingenting att förlora, knappt tiden han dertill behöfver använda, och förväntar derföre af alla, som önska framgång åt denna sak, att de redligen, bemöda sig att få Tidningen så mycket spridd, som görligt är. Dess omfång blifver lika med detta Nummer. Blifver prenumeranternas antal så stort att Tidningen kan förökas, så skall det ske.

Den utkommer trenne gånger i månaden och betalas i förskott, intet N:r sändes, så vida ej betalning åtfölja requisitionen, hvarjemte anhålles, att hvar och en, som requirerar tidningen, bör tydligt utsätta sitt namn, postoffice, county och stat, der han bor, på det intet misstag måtte ega rum. Den som flyttar till annan ort, behöfver endast skriftligen underrätta utgifvaren om sin nya adress, så skall tidningen komma honom till handa, i hvilken vrå af Förenta Staterna han ock må bo. Om en person sänder penningar för omkring 10 ex. erhålles 1 ex. för intet så som ersättning för besväret med tidningens utdelande. Priset för tidningen är bestämd till 1 dollar för året (i förskott, såsom förut är sagdt), men för första året är detta pris förhöjdt med 50 cents, med afseende på nödvändigheten att få sig ett svenskt boktryckeri. Enligt den redan spridda Anmälan, skulle det bero på prenumeranternas goda behag om de ville bidraga till det förslagna Boktryckeriet, men då flera klagade öfver att, om de betalte sina 50 cents, månhända mångfaldiga undandrogo sig, och sålunda ingenting kunde blifva af, beslöt utgifvaren att fastställa priset för första halfva året till en dollar och för hela året till 1 dollar 50 cents. Detta har ock blifvit i tillbörlig tid tillkännagifvit på de flesta ställen, hvarföre och de allraflesta halfva erlagt sina 50 cents till svenska stilar. I några bref till utgifvaren är dock ej tydligt uttryckt, om requiranterna velat med sin dollar betala för halfva eller för hela året. Om någon fördenskull anser sig ej vilja betala 1 dollar för första halfåret bör han vända sig i bref till undertecknad, då hans penningar genast skola blifva till honom återsända. Höres ej något bref af, anser utgifvaren äfven dem som ej yttrat sig fullt bestämt, hafva ingått på ofvanskrifne vilkor.

Svenska stilar hafva redan blifvit inköpta i New York, de äro likväl ännu ej framkomna, ehuru de afsändes den 8de Dec. på jernväg. Detta är orsaken, hvarföre första numret måste tryckas på Amerikanskt Boktryckeri och med latinska stilar, alldenstund utgifvandet deraf ej borde längre fördröjas.

Slutligen tillkännagifves äfven att alla bref rörande "Hemlandet" böra ställas till Rev. T. N. HASSELQUIST, Galesburg, Knox county, Illinois, och betalas på afgångsstället, emedan de annars måste lösas här med dubbelt, och det är min föresats att ej uttaga andra än betalte bref.

T. N. HASSELQUIST.

STÄLLNINGEN I EUROPA

I detta nummer torde vara bäst lemna läsaren ett sammandrag af det närvarande tillståndet i Europa på det de underrättelser, som framdeles komma att meddelas, må lättare förstås. Naturligtvis kan icke vara fråga om att här skrifva en fullständig och sammanhängande historia om en gång detta årets händelser, utan endast att omtala orsakerna och begynnelsen till det närvarande. Det ovedersägligen märkvärdigaste, som nu pågår i Europa, är det vidtutseende krig, som ännu föres emellan Ryssland å ena sidan, och Turkiet, England och Frankrike å den andra. Den synliga orsaken dertill är Ryske Kejsarens begär efter den förnämsta eller Europeiska delen af Turkiet och synnerligen efter dess hufvudstad Constantinopel, det gamla hufvudsätet för Grekiska Kyrkan, till hvilken de fleste af Kejsar Nickolai undersåtare bekänna sig, men dessutom commenderar Constantinopel det enda utloppet för de stora sjöar på hvilka södra Rysslands handel kan ske som nu derföre är innestängd till dessa sjöar. Redan ett års tid eller mer förrän kriget begyntes föreslog Nicolaus, Ryske Kejsaren, den Engelska regeringen att vid första tillfälle dela Turkiska besittningarne sins emellan, hvarvid han förbehöll för sig sjelf den största och fetaste munsbiten. Detta ville dock Engelska Regeringen af flera orsaker icke gå in på. Nicolaus gick icke derföre ifrån sitt beslut. Den ojemförligt största delen af Turkiska Rikets innevånare äro så kallade greker, d. ä. bekänna sig till samma Religion, som Ryssen sjelf, och halfva af Turkarne i alla tider blifvit föraktade och förtryckte. Nu tog Nickolaus en from min på sig och påstod sig vara dessa arme grekers beskyddare och alldenstund Turkiska Kejsaren icke ville gå in på alla fordringar, inbröto Ryska härarne i de s. k. Donau Furstendömena och besatte dem, under försäkran, att hans afsigt var ingalunda att slåss. Naturligtvis måste nu Turken förklara krig, och då inga underhandlingar kunde förmå Nickolaus att draga sina trupper tillbaka, ställde sig Eng-

Facsimile af tidningen "Hemlandet", första årg., nr 1.

Det rätta

Hemlandet.

"Tänker på Herran i fjerran land och låter Jerusalem ligga eder i hjertat!" Jerem. 51: 50.

1:a Årg. Galesburg, Ill., den 11 Juli, 1856. No 1

Kom, o min Jesus.

1.

Kom, till mitt kalla, Domnade sinne!
Afgudar alla För dig försvinne!
Kom, att befalla Enfam derinne!
Kom, o min Jesu!

2.

Kom, du min kära, Mig att besöka!
Tron värdes nära, Kraften föröka!
Värdes mig lära Allt hos dig söka!
Kom, o min Jesu!

3

Kom, när jag aktes, Kom när jag qwider,
Kom, när jag kädes, Frestas och strider;
Kom, var tillständes Sist när det lider
Med mig, o Jesu!

4.

Ja, du skall komma Sist uti ära.
Wäl dina fromma, Wäl dina kära!
Träden nu blomma, Sommar'n är nära.
Kom, o min Jesu!

Fader wår,
som äst i himlom.

I en så upprörd och äfwentyrlig tid, som den wi nu upplefwat, borde hwarje Christen känna ett öfwerwäldigande behof af ett förtroligt Fader wår—en förtrolig tillgång till den Allsmäktige Fadren, som "bor i himmelen och gör allt hwad Han will" — en mäktig och huld Fader, hwilken, såsom Damid säger, "öfwertäcker mig i sine kydor i ondom tid, förgömmer mig hemligta i sitt tjäll och upphöjer mig på ena klippo." (Ps. 27: 5). Huru trygg man känner sig, då man i bönen flyr till denne Faders namn, derom säger åter Skriften: "Herrans namn är ett fäst slott; den rättfärdige löper dit och warder beskärmad"

Men de troogne böra icke tänka blott på sig sjelfwa. Då nu hela werlden är i den mest betydelsefulla rörelse, då allt gammalt tyckes wilja upplösa sig och a sto-arta e omskapelser i alla rigtningar synas wara för dörren, borde alla Christnas händer woro upplyftade, såsom Mosis, medan striden pågick, (2. Mos. 17: 11), att Guds Ande måtte swäfwa öfwer de upprörda djupen, och de nya skapelserna bliswa sådana, att Gud, menniskor och änglar kunna fröjdas deråt, såsom i den första skapelsens morgon. Borde icke denna tid wara en b ö n e t i d! Borde icke alla Christna särdeles i denna tid wara, hwad de stundom bliswit kallade, "bönefolk!". Här är en orsak antydd, hwarföre wi nu wille med en betraktelse öfwer F a d e r w å r gifwa någon anledning till mera bön. Dessutom är det några så utomordentligt wigtiga ämnen, som wi uti dessa bönepunkterna i Herrans bön åtkomma, att wi äfwen derföre wälje denna rika text, och görs nu en början med orden: F a d e r w å r.

En upplyst Lärare har med sanning anmärkt, at bönen "F a d e r w å r" är det åter öppnade paradiset på jorden, der den förr sönade menniskan nu åter talar med Gud såsom med en Fader och wandrar mellan de

Facsimile af tidningen "Det rätta Hemlandet" (Augustana), första årg., nr 1.

IV.

Dr Hasselquists tid i Rock Island.

Flyttningen till Rock Island skedde i sept. 1875, och H. befann sig där på platsen före öppnander af skolan den 22 sept. I ett bref af senare datum, till kyrkoherden P. Welinder, säger han; "Flyttningen från Paxton hit har tagit alla mina krafter och tid i anspråk och i själfva verket fordrat vida mer, än jag kunnat åstadkomma. Nu äro vi emellertid i någorlunda ordning." Han beskrifver vidare skolans nya ännu icke fullt färdiga byggnad, dess storlek, kostnad, läge; de ekonomiska utsikterna; de lärare, man hade sökt kalla, men fått jakande svar blott af en. Därvid kommer han ock att nämna: "Vi hafva fått i dessa dagar en tillökning i fakulteten uti en finsk baron, Al. Gripenberg, fil. doktor och licentiat och sist professor i Petersburg. Han har de högsta betyg, jag någonsin sett, äfven i en pedagogisk examen; är endast omkring 30 år gammal" o. s. v. Denne man visade sig snart vara en slipad äfventyrare, och Hasselquist fick betala med många bekymmer och ledsamheter för sin något långt utsträckta godtrogenhet.

Vid sin ankomst till Rock Island var dr Hasselquist på sitt 60:de år sedan den 2 mars, och ehuru hans krafter hade mycket medtagits under hela Paxton-tiden, som varade i omkring 12 år, syntes han, och var verkligen, ännu för sina år en lefnadskraftig man. Verksamhetens öppnande på den nya platsen syntes kraftigt inspirera honom. Han grep verket an med en ynglings mod, och han syntes räcka till för allt och öfver allt. Men jag vill låta honom själf uttala sina tankar, känslor och framtidsutsikter med sina egna ord i berättelsen om *Invigningshögtiden*, hvilken finnes i n:o 19 af "Au-

gustana" för 1875, och delvis i sammandrag här meddelas:

"Den 14 oktober 1875 var utan tvifvel för så väl Augustana-synoden som våra landsmän i allmänhet en betydelsefull, så väl som en härlig dag. Augustana College och Teologiska Seminarium begynte då på ett i sanning högtidligt sätt sin egentliga verksamhet på den nya platsen och i den nya ståtliga byggnaden. Den senare var väl icke fullfärdig, men man kunde icke längre dröja i anseende till den annalkande vintern. Dessutom var det att förmoda, att flere af vår lutherska kyrkas framstående män från de östra staterna skulle finnas villiga att från Generalkonciliets möte i Galesburg göra en omväg om Rock Island i ändamål att deltaga i vår högtid, hvaruti vi icke heller bedrogo oss.

För hvar och en, som följt vår läroanstalt i dess arbete, fattigdom och dock framåtskridande, kändes det såsom en viktig dag; ett större steg framåt än någonsin förut var nämligen taget, och, ehuru man ej väntade annat än många svårigheter allt framgent, såg man dock anstalten resa sig i ungdomlig kraft, rustad till att öfvervinna (dem). Dagens största betydelse ligger likväl i det inflytande, man hoppas den invigda läroanstalten skall utöfva vidt och bredt på den svenska befolkningen i Förenta Staterna. "Kunskap är makt', säger ett mycket gammalt ordspråk, och en sanning är det och blir det, hvart man vänder sig på alla lifvets områden. Skall ock svenska folket i Amerika ernå den betydelse, som det i anseende till sitt antal borde hafva, så måste den uppväxande ungdomen förses med det, som gör den skicklig att på rätt sätt göra denna betydelse gällande, och det är en kunskap, som verkligen bildar och odlar sinnet, umgängelsen och verksamheten. Våra allmänna skolor i synnerhet så länge de bibehålla den kristliga halten, eller icke ställa sig i ett likgiltigt eller till och med fientligt förhållande till kristendomen, uträtta

väl sitt goda, lägga den allmännaste grundvalen, men på de flesta ställen äfven detta högst ofullkomligt, och äfven där de göra sin skyldighet, måste på den lagda

Den första läroverksbyggnaden i Rock Island.

grunden ytterligare byggas. Men dessutom erkänna vi kristendomen allena vara den egentligen bildande kraften i alla mänskliga bildningsmedel. Ingenting går så

på djupet, omfattar så hela människan som Kristi evangelium. Att meddela denna bildning — därtill är Augustana College och Teologiska Seminarium ämnadt och kalladt. Här komma församlingarnas blifvande lärare att utbildas för sitt viktiga och maktpåliggande ämbete. Genom dem skall den "ädla, goda säden" (Matt. 13), det lefvande, lifgifvande ordet utsås, som ensamt förmår omskapa människor och samhällen, drifva till att bortkasta "köttsens gärningar" och, ikläda sig ljusets vapen." Ho förmår uttala den välsignelse, som härigenom skall för framtiden tillfalla vårt svenska folk! Men här skall ock meddelas en grundlig allmän bildning, bevattnad och fruktbargjord genom kristendomens helgande kraft; och däraf böra *så många som möjligt* göras delaktiga. Väl kunna icke alla unga människor bevista vårt College, men vi säga, så många som möjligt böra, och dessa skola sedermera göra sitt inflytande gällande, hvar helst de gå, och i hvilken kallelse de må användas eller de själfva ingå, och därmed höja vår nation i allmänhet till den betydelse, den förtjänar att äga. Det ligger något i vår svenska nationalkarakter, som icke får bortkastas, och som väl behöfves i den blandning af olika folklynnen, som representeras i detta land, och hvaraf möjligen i framtiden kan uppstå en rik och kraftig folkkarakter, så vida evangelium får göra sitt renande och helgande inflytande gällande. I detta andliga arbete skall Augustana College efter förmåga deltaga. Att tankarna den 14 dennes sprungo ut i dylika betraktelser och rörde sig i många sinnen, äfven där de icke klarnade till medvetande det gaf sig tillkänna i det allmänna intresse, som nämnda dag trädde fram." Sedan omtalar han folksamlingen, vädret, som var obehagligt, hedersgästerna, bland hvilka han särskildt nämner dr Ernst Beckman, biskop Beckmans son, från Sverige. Efter både musik och sång förrättade pastor A. Andreen bön, och Hassel-

quist hälsade de närvarande välkomna, hvari han hänledde uppmärksamheten på dagens betydelse. Sedan höll herr Beckman ett tal och uttalade sin glädje i hvad som föregick samt hälsade från det kära, gamla fäderneslandet. Därefter hölls det egentliga högtidstalet af synodens president, och därpå förrättades själfva invigningsakten af dr Hasselquist. Musiken spelade; Davids 150:de psalm sjöngs, och en kort bön förrättades, hvarefter han fortsatte: "Församlade vänner från när och fjärran, älskade i Herren! Det verk, som vi här förehafva, är icke ett verk för dagen, än mindre ett enskildt företag, tjänande enskilda afsikter, det är fast mer ett gemensamt verk, syftande på våra i detta land kringspridda landsmäns välfärd, såväl timliga som eviga, och är ämnadt att fortsätta sitt arbete under kommande tider. Enskilda människor kunna utöfva ett stort inflytande rundt omkring sig; huru mycket mer en anstalt, lik denna, så vida och i den mån *sanningen*, sådan den är oss gifven ofvanefter, i densamma utsås i ungdomliga hjärtans rika jordmån för att där växa och frambringa stora skördar. Väl må vi säga: ho är härtill dogse? Såsom Herrens välsignelse varit nödvändig till att bringa detta hus och vår läroanstalt så nära sin fullbordan, så hafva vi den hädanefter fastmer af nöden: men såsom vi åtnjutit densamma hittills, så hoppas vi och bedja, att den skall i förökadt mått utgjuta sig öfver oss och vårt arbete." Sedan assistenterna uppläst hvar sina passande bibelställen, sade han: "Ehuru detta betydliga hus ej ännu är helt och till alla delar fullbordadt, har dock direktionen för Augustana College och Teologiska Seminarium ansett rätt vara, att det denna dag bör afskiljas och helgas för det ändamål, för hvilket det blifvit upprest. I den treenige Gudens namn har dess hörnsten blifvit lagd; åt samme treenige Gud, Fader, Son och Ande, åt hans vård och

uti hans välsignande händer vilja vi nu öfverantvarda det:

Herre drag in i detta hus, det vi genom din barmhärtighet till ditt heliga namns pris uppbyggt hafva, tag det i stadigvarande besittning; helga genom din närvaro, din nåd och Ande, hvad däri finnes och hvad däri föregår, det, som där läres, dem, som lära, och dem, som läras. Gif nåd till trohet i utvecklingen af de rika håfvor, som du redan efter den naturliga födelsen nedlagt i människohjärtat, men låt dem dock blott blifva käril, dem du kan upppfylla med din Andes öfvernaturliga och öfversvinneliga gåfvor och använda till ditt heliga namns pris och förhärligande. Vi öfverlämna och helga oss och allt åt dig; gör oss till din egendom! Vi bygga på ditt ord. Hör oss, Herre, vår Gud! Amen.

Herre, öppna du våra läppar!

Församlingen svarade: Att vår mun må förkunna din pris.

Härpå bekändes gemensamt den apostoliska tron.

Ära vare Fadern och Sonen och den helige Ande.

Församlingen: Såsom varit hafver af begynnelsen, nu är och alltid blifva skall intill världens ände!

Lofven Herren!

Församlingen: Allt det anda hafver lofve Herren! (I omedelbart sammanhang härmed sjöngs det trefaldiga "hallelujah" samt därefter sv. psalmen 124: 4. Akten slutades med en längre bön och med ett musikstycke)."

På eftermiddagen fortsattes högtidligheterna på engelska språket, i hvilka doktorerna Greenwald, Passavant och B. M. Schmucker togo del. Dr E. Carlsson uppläste en historik öfver läroverkets öden ända från början, och pastor Ashmead Schaeffer från Easton, Pa., afslutade med en innerlig bön.

Hjärtligen tackar han i "Augustana" alla, som hade bidragit till att göra denna fest så särdeles vällyckad,

passar på samma gång på att erinra om anstaltens behof och uppmanar till välvilliga bidrag.

Med hänförelse berättar han, huru på kvällen de studerande tillställde ett ovanligt nöje. De hade med tvåhundra gröna, gula, blå m. m. lanternor illuminerat i synnerhet den östra och norra sidan af byggnaden ända upp till tornet och uthängt väl utförda transparanger med mycket passande inskriptioner på fem olika språk. "Det hela hade en bländande effekt, och våra bortfarande amerikanske bröder voro däraf helt förtjusta", tillägger han. En andaktsstund i kapellet afslutade det hela. Därpå beskrifver han närmare byggnaden och lokalen och slutar med följande ord: "När åtminstone nedre hälften af College-planen hunnit utläggas och iordningställas med sina gångar och planteringar, och framsidan mot "seventh avenue" blifver fullbordad, då kommer allt att taga sig annorlunda ut. Utsikten åt kringliggande städer, öfver ön Rock Island, Mississippi m. m. är och blir ungefärligen densamma, härlig, härligare och skönare än, vi våga ej säga mer, på de flesta andra ställen i Förenta Staterna.

Soli Deo Gloria!"

Ja, jag upprepar igen: Hasselquist kände sig inspirerad. Det framsteg, som skolan tog genom flyttningen till Rock Island, genom de bättre och rymligare byggnader, som uppförde för densamma, det sköna läget men framför allt det större intresse för densamma, som visade sig i församlingarna, kände han sig mycket uppmuntrad och liksom ung på nytt, hvarför han ock nu med nya krafter grep skolarbetet an.

De erfarenheter, han gjorde under det första skolåret i Rock Island, och de därpå grundade åsikter rörande vårt skolväsende uttalade han i sin fakultetsrapport till synoden 1876, där det bland annat heter: "Lärarekrafterna hafva varit något ökade, hvarför ock under-

visningen kunnat bedrifvas med mera kraft och framgång, såsom jag formodar äfven märktes under examensdagarna. Klart är, att då en lärare skall jagas ifrån det ena ämnet till det andra, timme efter timme, och ej har tid att förkofra sig själf, tappar han så småningom bort intresset för saken, och undervisningen blifver slentrianmässig. Kan han däremot fortsätta egna studier, så kan han ock ur sin fatabur frambära både nytt och gammalt . . . . . Vi böra därför ej tröttna i omsorgen om läroverkets förseende med allt större lärarekrafter, på det det må uträtta hvad det bör. I sammanhang härmed må det tillåtas mig uttala en sanning, som väl är klar i sig själf, men ofta förbises till skada för den idé, för hvilken man nitälskar. Låtom oss icke sträfva efter att upprätta flere fullständiga läroverk, åtminstone ej förrän vi fått det ena verkligen i sådant skick, att det kan väl uppfylla sitt ändamål, och därtill fordras mera, än mången föreställer sig. Försöka vi detta, så skola därigenom våra krafter blott splittras, och vi skola ej få en enda anstalt, som för framtiden skall motsvara vårt växande behof. Må vi därför förena oss om det ena högre läroverk, som vi hafva, Augustana College och Teologiska Seminarium, på det däraf må blifva en stad på berget. Må sedermera, allt eftersom behofvet kräfver och omständigheterna medgifva det, högre skolor uppstå, svarande mot vårt "preparatory department", hvarifrån ynglingar kunna utgå väl förberedde för College, om de önska gå den lärdare vägen. Ingenting är farligare för oss än sönderdelande af de krafter, vi gemensamt äga, då däremot "enighet ger styrka."

Den åskådning, som han här uttalar, fasthöll han, så länge han lefde. Den hörde till hans centralisationsidé rörande vår kyrkliga organism, men, medgifvom det, det var en idé och en stark önskan, som hvilade på den ädlaste grund. Erfarenheten under vår kyrkliga utveck-

ling har ock visat, att Hasselquist hade delvis ganska rätt. Vi måste alla medgifva, att vi gått något för fort med våra skolor, och därför hafva vi haft svårt och hafva ännu icke så litet att göra för att få dem på en säker ekonomisk grund. Med ett ord: vi hade kunnat spara oss många svårigheter, och däribland icke minst penningesvårigheter, om vi hade följt den väg, som han här ofvan antyder. Likväl kunna vi under alla svårigheteter, som vi haft med våra skolor, säga, att det har gått, gått framåt, och att det med Guds hjälp kommer att gå. Hvad Hasselquist och många med honom icke hafva tagit i beräkning, är detta lands stora utsträckning och våra landsmäns kringspriddhet samt det inflytande, som stats- och andra skolor öfver hela landet utöfva. En enda lärdomsskola byggd på kristligt luthersk grund för den svenska lutherska befolkningen i detta vidsträckta land är icke tillräcklig för behofvet; men däri hade H. fullkomligt rätt, att det var bättre att hafva *en*, välförsedd skola ibland oss, än många, som icke kunde motsvara sitt ändamål.

Hans ställning blef allt trefligare i Rock Island.

Från början af hans tid i Rock Island kan man säga, att hans ställning blef allt trefligare i alla hänseenden. I Paxton måste han bära tyngsta ändan af direktionens eller skolstyrelsens göromål; här däremot befriades han från många, ja, nästan de flesta af dessa göromål. Sedan pastor Erland Carlsson, som numera var pastor i Andover i Rock Islands närhet, hade blifvit ordförande i direktionen och var den ledande själen inom densamma, behöfde Hasselquist icke så mycket betunga sitt sinne med dessa yttre omsorger, som hittills hade varit svåra nog.

Lärarenas antal och duglighet hade ock förökats, och han behöfde icke nu som förr undervisa i så många ämnen

nen, och nu kunde han mera uteslutande ägna sig åt sådana ämnen, som voro honom kärast, inom den teologiska afdelningen. Han fick också bo trefligare, fick sin lön ordentligare och kunde åtnjuta sådant umgänge, som han gärna önskade.

Sommaren 1877 hade han glädjen att förklara 6 unga män vara mogna studenter eller att graduera dem, som det här i Amerika heter. Dessa voro C. M. Esbjörn, C. A. Swensson, M. Wahlström, C. J. Petri, Josua Hasselquist och J. H. Randahl.

I det tal, som han vid tillfället höll,*) säger han bland annat: "Detta är och bör vara för eder en glädjens dag. I hafven under åratal ägnat eder med flit åt förvärfvandet af kunskaper, visserligen af något olika art, dock alla af den beskaffenhet, att de kunna vara eder till tjänst vid de olika göromål, som höra till människolifvet. I hafven fullbordat edra kurser, bestått eder examen och således hunnit det närmaste målet för edra önskningar. Vi undra icke öfver, att I kännen denna dag vara mer än vanligt högtidlig; och jag uttalar ej allenast mina egna känslor, utan visserligen äfven alla medlärares, närvarande medlemmars af den ärade Direktionen för vårt College samt edra anhörigas och talrikt församlade vänners, då jag lyckönskar eder öfver eder framgång och förklarar vårt gemensamma deltagande i eder glädje. . . . . Hittills har intresset vid dessa våra högtidligheter varit egentligen fäst vid dessa ur seminarium utgående bröder; denna gång är detta intresse deladt emellan dem och seniorklassen i college-afdelningen, hvilkens medlemmar äro de första under läroanstaltens existens, som fullföljt studiekursen till dess slut. . . . Här är i ett hänseende förstlingen af vårt arbete; vid de förstfödda har man af ålder fäst stora förhoppningar. Men herrar seniorer af både College och

*) Se "Tidskrift för Sv. Ev. Luth. Kyrkohistoria" etc. Aug. Book Concern Rock Island, Ill. 1898.

C. M. Esbjörn, C. J. Petri, C. A. Swensson, J. H. Randahl, J. Hasselquist, M. Wahlström.

Den första graduerade klassen vid Augustana College.

Seminarium, denna känsla af förnöjelse, att ej säga mer, öfver genomgångna studier och på ett hedrande sätt aflagd examen bör dock vara blandad med en känsla af ansvar, bör adlas genom tanken på framtiden. I ären komna till ett mål; — men ej det sista." Han påminner om de särskilda arbeten eller böcker, som de ännu hafva att studera "i den högre afdelningen, som lifvets skola utgör", och nämner därvid *människohjärtat*, den "lilla världen"; vidare "världen omkring eder"; men förnämligast *den Heliga Skrift*, i hvilkens ljus allt blir ljust. Herren dömer sedan efter den "*trohet*, hvarmed gåfvorna vårdas och i *ödmjukhet användas*. Godt om hufvudbetyget blifver detta: Ack, du gode och trogne tjänare, öfver en ringa ting har du varit trogen, gack in i din Herres glädje".

Hans arbete såsom redaktör af tidningen "Augustana", upptog mycket af hans tid ända till slutet af 1889. Genom detta arbete utöfvade han fortfarande ett mäktigt inflytande öfver allt i församlingarna. Han kämpade med Andens svärd emot allehanda villfarelser, som gingo i svang; han utredde många läro- och författnings-frågor samt väckte samfundsintresset genom de många underrättelser, som han meddelade om församlingarna, om vår kyrkliga verksamhet och om missionen i allmänhet. Han var öfver allt på tidens tecken vaken och höll sina läsare underrättade om alla rörelser, som stodo i sammanhang med Guds rike på jorden.

Såsom församlingspastor i Rock Island fortfor han hufvudsakligen genom sina gedigna predikningar att uppbygga församlingen. Under tiden byggde församlingen en ny kyrka på en mera passande plats inom staden; så att han i det afseendet fick det mera bekvämligt och tillfredsställande. I sin tur predikade han äfven i skolans kapell. De ibland de studerande, som kände behof af mera stadig mat, hörde honom gärna och saknades sällan vid hans predikningar. Visserligen bibe-

höll han sitt vanliga predikosätt, och ändock blef det någonting mer än vanligt under hans senare år. Man kanhända kan säga, att hans predikan gick allt mer på

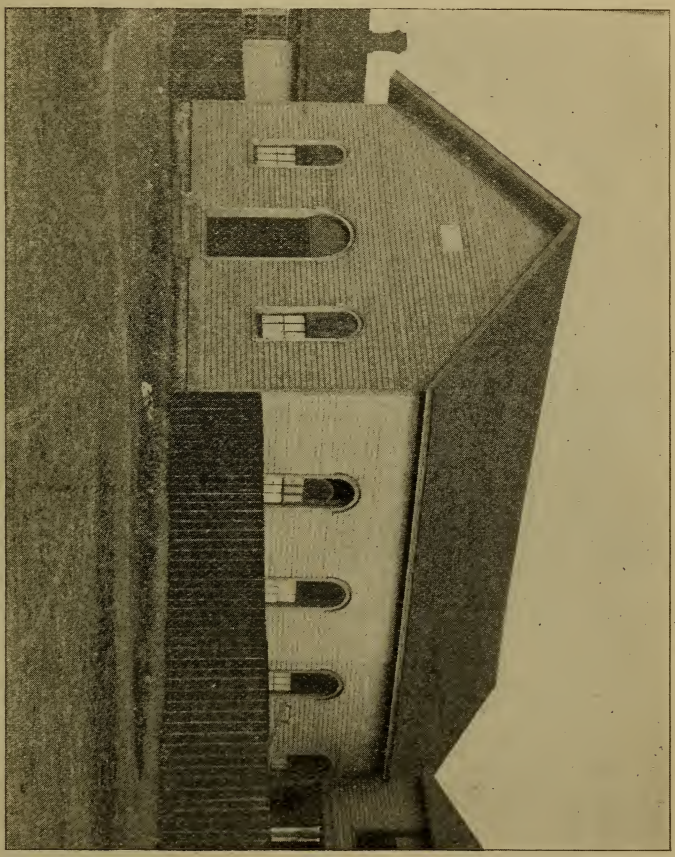

Den äldsta sv. luth. kyrkan i Rock Island.

djupet, mera inåt än utåt. I en berättelse om synodalmötet i Princeton i juni 1878 yttrade dr O. Olsson om H:s predikan följande, som är en god beskrifning på

hvad jag menar: "Trefaldighetssöndagen den 16 juni predikade dr T. N. Hasselquist högmässopredikan öfver den härliga texten om vinträdet och grenarna med ämne: *Herrens närvaro i församlingen.* Predikan var ett vittnesbörd ur Guds ord och därför visande in i ordet. Det enkla vittnesbördet ur Guds ord är visserligen icke en predikan efter vår tids smak, ty vår tid söker brusande känsloutgjutelser och nya läror, men när allt känslosvall och alla storståtliga förnuftslära or med hast bortdunstat, såsom de vackra såpbubblor vi i vår barndom blåste till vår förnöjelse, då består det evigt fasta Guds ord i sin oförminskade kraft" ("Augustana" n:o 7—1878). Ja, just så kände man det, när man hörde H. predika.

Man kunde märka, att han i andra saker, som tillhörde det dagliga lifvet och i skötandet af sitt ämbete såsom läroverkspresident och professor de senaste två åren började allt mer och mer åldras; men såsom predikant och tidningsredaktör bibehöll han sin kraft och skärpa intill slutet. Sålunda kunde det hända, att han såsom president och professor stundom af glömska och svaghet gaf mottsatta förordningar och löften; men följde man honom till Rock Island och bidade, till dess han kom på predikstolen, så märkte man icke någon glömska eller svaghet utan fick höra en tankedjup och uppbygglig predikan.

Hans korrespondens fortfar att vara omfattande; dock märker man däri en betydlig skillnad. Hans gamla, intima vänner i Sverige, med hvilka han förut fört en liflig brefväxling, hade bortplockats undan för undan af döden, och hvad som förut hade varit förnämsta anledningen till hans brefväxling med de flesta i fäderneslandet, nämligen att om möjligt uppväcka mera kyrkligt och kristligt intresse i Sverige för landsmännen i Amerika och försöka förmå passande personer därstädes att komma hit öfver, hade mera upphört, sedan

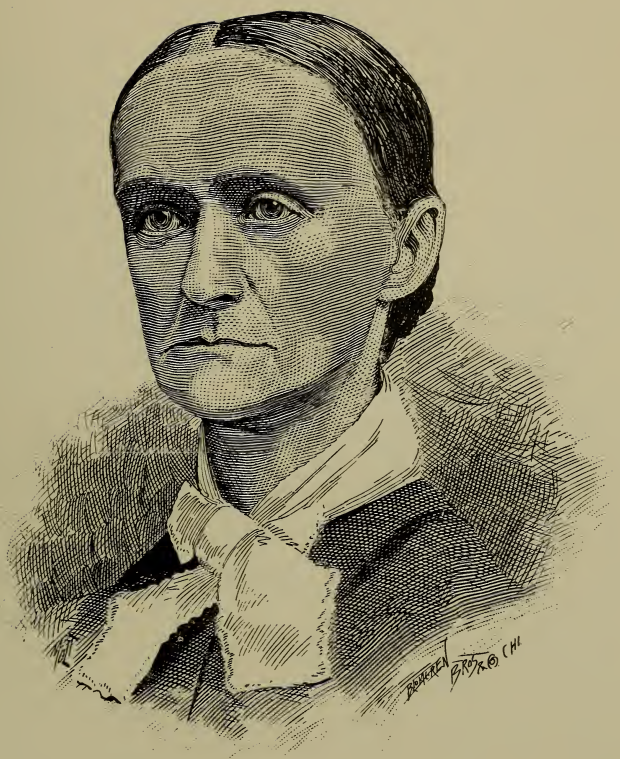

FRU EVA HASSELQUIST.

pastorer i tillräckligt antal började blifva utbildade vid synodens skolor och teologiska seminarium. Han fasthöll gärna sina åsikter, äfven i detta fall; men han började allt mer förstå, att efter 1880 var det icke den bästa utvägen att hämta prästämnen från Sverige för de svenska församlingarna i Amerika. Den inländska korrespondensen var visserligen mera omfattande, men brefven blefvo nu mera tämligen korta.

Sålunda hade tiden i Rock Island framskridit tämligen lugnt; verksamheten, i hvilken han var själen, hade utvecklat sig i önsklig riktning, väl insåg han dess brister, pekade på dem och uttryckte sin önskan och uppfattning om deras afhjälpande; men i det stora hela hade han orsak att känna sig tillfredsställd med de resultat, till hvilka man redan kommit, och han gjorde det också. Det gjorde en i själen godt att möta honom i hans hem och få vara ett vittne till hans tillfredsställelse, goda mod och förhoppningsfullhet i kretsen af hans familj och vänner. Alltid kunde man beräkna sig på en den hjärtligaste inbjudning till middag eller kvällsmat, och han kände sig så öfverlycklig, när han märkte, att man hade ett varmt intresse i hans arbete, som ju var hela synodens arbete, och man kan säga, att han då öppnade hela sitt hjärta, omtalade oförbehållsamt sina erfarenheter och sina förhoppningar. Den, som icke kände honom, kunde möjligen då tänka, att han regerades af egenkärlek och självviskhet; men, fastän han hade sina fel och svagheter, kan man dock säga, att det icke var för sin egen ära och vinning som han verkade och talade, utan för samfundet och Guds rike.

Men mot aftonen börja skuggorna komma; de komma för hvar och en, äfven för de mest lyckligt lottade. De kommo äfven för dr Hasselquist.

Sorgernas afton.

Slutet af året 1876 blef en sådan sorgernas afton för vår dr Hasselquist och hans familj. Hans äldsta dotter, Hanna, som hade uppnått 19 års ålder och såsom det fromma, lydiga och troende barnet var sin faders ögonsten, fick då sluta sina dagar. Han hade väntat sig mycken glädje af denna dotter, redan för detta lifvet, ty hon var ett älskligt barn, begåfvad, from och lydig. Förlofvad som hon var med en af de yngre prästerna (E. Hedeen), hade man glada förhoppningar för hennes framtid; men döden kom och gjorde slut på alla förhoppningar för detta lifvet. Den glädjen, som är af evighetsnatur, fick dock den sörjande fadern behålla med afseende på sin Hanna, och huru lycklig var han icke i sådant fall! I ett bref till änkegrefvinnan Lewenhaupt på Carlslund säger han: "I mitt hus har Herren gjort ett vänligt besök, i det han sistlidna jul kallade till sig vår älskade dotter Hanna; en sådan sjuksäng och en sådan död har jag icke förr bevistat, får svårligen heller, men önskar mig blott själf en sådan." I ett bref till mig heter det: "Vi få nog göra Davids erfarenheter: Om ditt ord icke hade varit min tröst, så vore jag förgången i mitt elände. Vår sorg har varit och är djup efter det dyra barnet, Hanna, som blef allt kärare med hvarje dag hon lefde. Jag kan icke utsäga, hvad det var hos henne, som gjorde henne så älsklig; hela hennes väsende var som förandligadt. Gud vare höglig en lofvad!"

Den 29 april 1881 dog hans älskade maka, fru Eva Helena Hasselquist, i en ålder af 60 år, 7 månader och 22 dagar, efter ett nära 29 årigt äktenskap. I "Minnesord" i anledning af hennes död säger han: "Då jag nu öfvertänker min dyra makas lif, hennes, hvarom dessa minnesord handla, står det för mig som ett "ski-

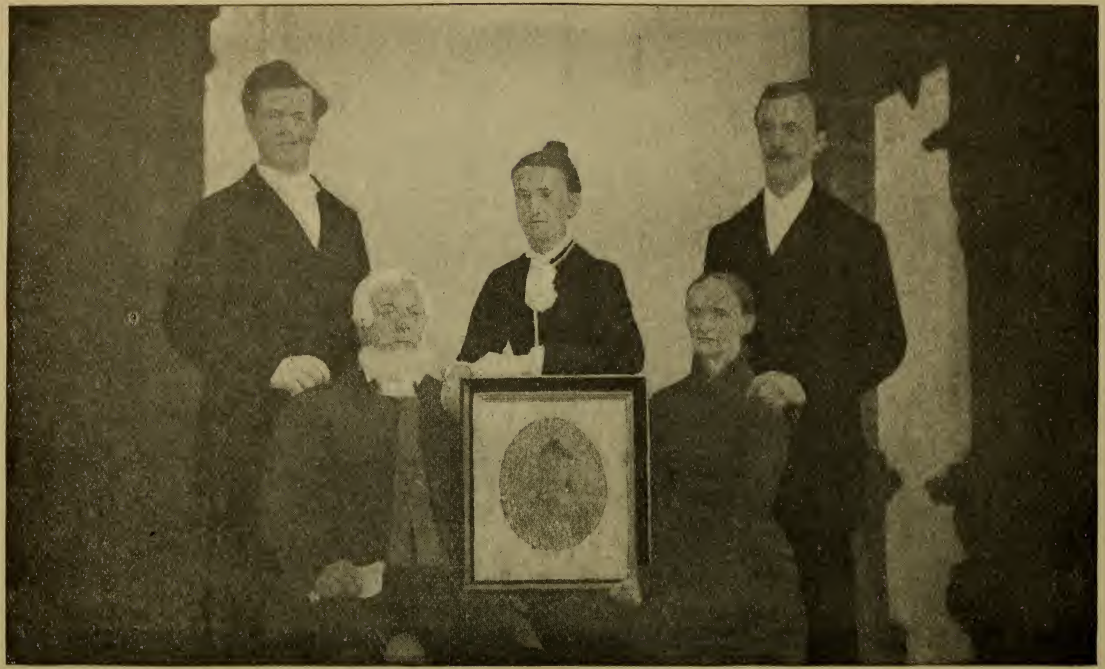

Dr Hasselquists familj 1877 (med porträttet af dottern Hanna, död i dec. 1876).

nande ljus", det jag icke kan teckna, som jag bör, och ville jag därför heller tiga därom. Hennes fridsamma själ, så länge hon var ibland oss, frisk eller sjuk, medförde i familjelifvet en anda af frid och stillhet, stadga och allvar, ordning, lekamlig och andlig, som vi först efteråt förstått att någorlunda uppskatta. O, hvad ett sådant lif öfvar ett kanske omärkbart och osynligt, men desto mera mäktigt och hälsosamt inflytande rundt omkring sig! Detta är det rätta kvinnliga och moderliga inflytandet och den myndighet, som ett naturligen och andligen bildadt sinne utöfvar, synnerligen då det ej bemödar sig därom eller ens själf märker det, utan är förenadt med den ödmjukhet, som endast läres i Jesu gemenskap och meddelas genom det heliga och helgande *ordet*. Ett sådant sinne säger till den hotande stormen eller till den fräsande vågen: tig och var stilla! O, huru outsägligen godt med en sådan husmoder i en familj, och huru varaktigt inverkar icke en sådan äfven på kommande släkten! Endast Kristi Ande skapar och utbildar sådana. — — — — — — — — Med en omsorgsfull kärlek har hon varit mig under vårt lyckliga samlif till outsäglig uppmuntran, undervisning och skydd. Intet under, att jag sörjer; men det gör mig af hjärtat ondt, att jag ej förstått allt hvad hon var och ej värderat henne som jag borde, medan hon var här. Må de, som ännu äga en sådan skatt, lära att akta den, medan de hafva den, och bedja om mera af Kristi kärlek, den Paulus tecknar i Ef. 5: 25 ff.

Men — "Hvad ljus öfver griften! Han lefver, o fröjd!" — Den erfarenheten hafva vi gjort, att tron på Jesus döder, begrafven och uppstånden efter skrifterna (1 Kor. 15: 3, 4), gör hädanfärden förundransvärdt ljuflig och för sörjande på samma gång hjärteböjande och bevekande samt lockande och dragande uppåt. . . . Men, du mörka otro, huru mörk är du icke och huru mörk blir du icke!"

De tio år, han öfverlefde sin maka såsom änkeman, kunna kallas *mognadens tid*. Han fortsatte visserligen efter sina år och krafter sin verksamhet, dock märkte man, huru han drog sig allt mer tillbaka från de mera yttre bestyren och vände sig med sin ande mera in på djupet af de eviga tingen, mognande allt mer och mer för den rolighet, som står Guds folk tillbaka. Men han var icke dyster; han visade inga drag såsom den, som ser sitt lif förfeladt. Tvärtom var han frimodig, full af hopp och förstod att meddela samma glada sinnesstämning åt sin omgifning.

Under de tio sista åren bevistade han alla synodens årsmöten. Enligt gammal sed höll han alltid ordinationspredikan vid prästkandidaternas invigning, och dessa predikningar voro utan undantag ett ord i sinom tid, och det icke blott för de blifvande prästerna utan ock för dem, som redan voro i ämbetet.

Hans begrepp om ordinationen finna vi i no. 19 för 1889 i "Augustana", med anledning af en hocus-pocus-ordination, som några äfventyrare hade företagit i Galesburg, Ill., där det heter: "Hvad ordination i sig själf beträffar, är dess betydelse i korthet den, att en person erkännes vara i kristlig ordning kallad och utrustad med de egenskaper, som äro nödvändiga till ämbetets riktiga utförande. Den, som kallar, är församlingen, och ordinationen är ett offentligt vittnande å kyrkans eller samfundets sida, att den ordinerade blifvit, såsom det heter i Augsb Bekännelsens 14:de artikel, "ordentligen kallad". Ordinationens ceremonier bestå i den kallades vigning till sitt ämbete medelst Guds ord, bön och händers påläggning, efter apostolisk sed. Ordinationen får en olika betydelse allt efter det begrepp, man gör sig om ämbetet. För katoliken är den *ett sakrament*, hvarigenom den vigde uppflyttas i ett högre stånd och särskildt undfår makten att i nattvarden förvandla brödet och vinet i Kristi lekamen och

blod. Härigenom förnekas Guds ords klara lära om det "andliga prästadömet", hvartill alla troende höra.

En annan del af den synliga kristenheten vill icke veta af något kyrkligt ämbete, utan utsträcker det andliga prästadömet därhän, att hvarje kristen är präst; för dem förlorar ordinationen all betydelse. De hafva dock aldrig fö mått genomföra sin grundsats, ej ens kväkarne, annars de ytterligaste på den sidan.

Skriften, efter hvilken vi hafva att rätta oss, lär lika bestämdt om det andliga prästadömet som om det kyrkliga ämbetet i församlingen. I afseende på det senare behöfva vi endast anföra Efes. 4: 11: "Han har ock satt (egentligen *gifvit*) somliga till apostlar, somliga till profeter, somliga till evangelister och somliga till herdar (d. v. s. pastorer) och lärare". (Jämför H:s förklaring öfver Efesierbrefvet, samma ställe.) Detta ämbete är således ej blott en nödvändig mänsklig ordning för att förekomma den mest ouppbyggliga förvirring utan ock en *gudomlig* ordning, hvilken Herren, ordningens Gud, vill hafva bibehållen i församlingen, och till hvilken han vill bekänna sig. Att endast redan ordinerade präster förrätta ordinationen, har sin grund i 1 Tim. 4: 14."

För kommitéarbete skonades han så mycket som möjligt, och från denna sista tid finner man icke många andra officiella rapporter från hans hand, än dem, han afgaf såsom läroverkets president, af hvilka den sista afgafs i Jamestown, N. Y., 1890, året före hans död. Det kan vara intressant att höra några få utdrag ur dessa rapporter för att kunna bedöma, hvarest han med sin mogna erfarenhet stod såsom skolman. I 1887 års rapport heter det: "Läroverket tillhör ett lutherskt kyrkosamfund: vi bekänna oss därför till den lutherska läran. Men vi äro ingalunda dessa bigotta, trångbröstade och ofördragsamma högkyrkomän, som några mena oss vara. Vi kunna fritt och ärligt bekän-

na oss hysa den mest friska vidhjärtenhet så väl i förhållande till öfriga kristna samfund som ock till nutidens bildning och vetenskap i allmänhet. Kom, se, hör och döm sedan! Vårt läroverk är ännu hufvudsakligen en anstalt för utbildandet af församlingslärare. Häröfver glädja sig många, andra åter tycka, att vi göra allt för litet för att samla ett större lärjungeantal. Vårt läroverk är ock ännu en undervisningsanstalt hufvudsakligen för svensk-amerikaner och bör så ännu länge, enligt mångas öfvertygelse, vara. Andra åter anse, att vi borde i flygande fart låta så helt och hållet amerikanisera oss, att vi kunde vinna ryktbarhet bland amerikanerna. Enligt vårt ringa omdöme i dessa frågor bör vårt läroverk i Rock Island stilla, allvarligt, grundligt och anspråkslöst sköta sin egentliga och närmaste kallelse. En sund och grundlig utveckling är alltid bäst beredd att möta både samtidens och framtidens kraf."

I 1888 års rapport säger han: "En institution, som vår, ämnar ju ej stå stilla, utan följa med sin tid, och är därför i ständigt behof af förökade och nya hjälpmedel vid undervisningen, och illa vore, om detta ej vore förhållandet äfven med Augustana College och Teologiska Seminarium." — — — — "Det kan väl ej anses för mer än tillbörligt, att jag afslutar denna ämbetsberättelse med en erinran därom, att jag nu i tjugu fem år stått på den plats, hvartill synoden kallat mig. Att jag under detta fjärdedels århundrade och med afseende på de många förändringarna af så väl lärare som lärjungar, fått göra många erfarenheter om olika människolynnen och karakterer och ej alltid haft lätt att sammanhålla, uppmuntra och förena, torde förefalla helt naturligt. Dock vid blicken tillbaka, synes blott den gudomliga fadersvården, den välsignande fadershanden, hvarigenom svårigheterna undanröjts, förkofran visat sig på alla håll, och det ena steget efter det andra tagits till vårt

läroverks utvidgning och förstoring, såsom för ögonen är. Ingen må tro, att jag tillägger mig någon ära härför. Soli Deo Gloria! — — — — Allt detta har jag nämnt för att med detsamma tillkännagifva min åstundan att få mina plikter såsom läroverkets president lagda i yngre händer; icke så som ville jag härmed absolut afsäga mig befattningen, utan endast för att visa, att jag gärna skulle se, att en del af mina göromål blefve aflyftade från mina skuldror" Synoden insåg det billiga i hans begäran, men var ej beredd att öfverlämna någon del af dessa göromål åt någon annan. Året därpå höjde den hans lön till $1,500, hvaraf han skulle ha $600 såsom ersättning för det han ännu skref för "Augustana", hvilken med 1890 fick ny hufvudredaktör.

Sin sista rapport slutar han med dessa ord: "Herren vare lof för allt, hvad han hittills i och genom Augustana College och Teologiska Seminarium gjort! Han hålle sin mäktiga hand allt framgent däröfver, och lede äfven synoden i dess öfverläggningar och beslut med afseende på vårt läroverk, att det må blomstra och bära rik frukt!

Rock Island, Ill., den 10 juni 1890.

T. N. Hasselquist,
Läroverkets president."

Här är det på sin plats att anföra den nye läroverkspresidentens, dr O. Olssons ord i 1891 års rapport: "Denna gång är det med stor sorg och saknad Augustana College and Theological Seminary till synoden inlämnar sin redogörelse. Läroverkets mångårige, trogne styresman, dr T. N. Hasselquist, slutade under gångna skolår sitt intill det sista trägna arbete ibland oss och ingick i sin Herres glädje. Med hela vårt folk stå alla hans lärjungar och medlärare sörjande vid hans graf. Frukten af hans verksamhet fortlefver ibland oss och skall förblifva hos våra efterkommande. Om honom gäl-

ler Herren Jesu ord: "I hafven icke utkorat mig, utan jag har utkorat eder, och jag har bestämt eder, att I skolen gå åstad och bära frukt, *och att eder frukt skall förblifva.*"

"*Folkets kärlek min belöning*", det är den sköna, oförvissneliga krans vi med full sanning och uppriktighet nedlägga på dr Hasselquists graf. Folkets kärlek och förtroende, det är den frukt, vårt läroverk genom Guds nåd åtnjutit ända från dess grundläggning intill denna dag. Och denna frukt har Augustana Coll. and Theol. Sem. burit synnerligen genom dr Hasselquists mångåriga, trägna tjänst." — — —

Hans födelsedag 1886.

Man hade vid skolan i många år firat hans födelsedag med någon liten tillställning eller någon enkel serenad, hvarför den 2 mars hade kommit att betraktas bland de studerande såsom ett slags högtidsdag, som man gladdè sig öfver, ty det syntes såsom ett naturligt behof att få bringa den vördade och älskade läraren sin hyllning. Dessa hyllningar försatte honom alltid uti en allvarlig, djupt begrundande sinnesstämning. Han tog dem såsom en påminnelse om den annalkande sista färden, på samma gång som det var för hans hjärta ljuft att få vara ett föremål för sina vänners oförställda gärder af kärlek och vördnad. Den 2 mars 1886, då han fyllde sitt 70:de år, antog hans födelsedagshyllning en högtidligare form och karakter än vanligt och synes hafva gjort ett djupt intryck på honom. Utur "Minne af Den Andre Mars 1886 vid Augustana College och Teologiska Seminarium", ett väl utstyrdt häfte på 31 sidor, kan man hämta, att så var förhållandet. I *förordet* säger Hasselquist: "Under det jag önskade kunna dölja mig själf och hjärtligen beder hvar och en att glömma mig under läsningen, ville jag dock gärna haf-

va, hvad här förekommer, offentliggjordt, på det att hvar och en må erinras om gångna händelser och de språk, i hvilka undervisning gifvits, samt märka de krafter och gåfvor, som väckas och uppöfvas vid synodens läroverk — allt till den ändan, att kärleken till detta vårt samfunds hjärta måtte vidmakthållas och förökas."

Gratulationstal på vers och prosa, omväxlande med sånger och musikstycken, höllos på svenska, engelska, tyska, hebreiska, grekiska och latin, hvarförutom en välönskningsadress upplästes från Hasselquists första församling i Amerika, nämligen den gamla församlingen i Galesburg, Ill. Man kan säga, att det var en ovanlig högtidsstund och utöfvade en kraftig verkan på den gamles sinne.

Ur dr Erland Carlssons gratulationstal vill jag lämna några utdrag:

"Hjärtligt älskade, högt ärade Dr T. N. Hasselquist! Ibland de många uppdrag, som blifvit mig gifna, vet jag ej något kärare än det, som jag vid detta glada och högtidliga tillfälle går att fullgöra. Det är för dina vänner väl bekant, att du i dag fyllt ditt sjuttionde år, och jag får härmed å vår synods och särskildt vårt läroverks vägnar på det hjärtligaste lyckönska dig, dina barn, vårt läroverk och hela vårt samfund öfver den stora glädjen att under så lyckliga omständigheter få fira din födelsedag.

Vi känna oss glada och tillika innerligt tacksamma mot Herren, som har lif och hälsa i sina händer, att han skänkt dig, dyre broder, så många år och midt i ålderdomens sena höst begåfvat dig med hälsa och ungdomliga krafter att verka hans verk bland oss och våra landsmän i detta vårt adoptivland. Vi ställa oss gärna i dag vid din sida för att från den historiska höjden af sjuttio år skåda tillbaka på de viktigaste händelserna af ditt lif, hvilka så djupt ingripa uti, ja, äro samman-

väfda med vårt folks, vår synods och vårt läroverks historia i Amerika.

Fordom kallade Gud män och tjänare att utföra stora ting för hans rike. Sammalunda har ock han, som ännu vandrar bland de gyllene ljusastakarna och bär stjärnorna i sin högra hand, kallat dig till ett stort och viktigt värf för sitt rikes uppbyggande och befästande i detta land och i synnerhet ibland vårt svenska folk. Likasom Moses förbereddes till sin höga kallelse så väl genom undervisningen i Egyptens visdom som under herdelifvet i Midianiternas öken, så har äfven du ej blott genom grundliga studier och en djup och lefvande erfarenhet af kristendomen utan ock genom ditt arbete som herde och själasörjare under tretton år i fäderneslandet och tio år i Amerika enligt Guds underliga ledning förberedts till ditt lifs egentliga gärning — den viktiga kallelsen att såsom teologie professor vid vårt läroverk undervisa och uppfostra ynglingar och män till att utgå som Kristi sändebud och bryta lifvets bröd bland våra i tusental hitströmmande landsmän. Utaf synodens 214 pastorer hafva de fem sjettedelarna längre eller kortare tid åtnjutit din undervisning och ledning.

Förliden höst var det tjugu två år, sedan du började denna mödosamma — — — verksamhet. — — — Vi minnas lifligt, då du som Augustana-seminariets ende professor hösten 1863 började verksamheten i Paxton. Denna begynnelse var ringa, mycket ringa, och förenad med icke så få besvärligheter. Ensam professor både i seminariet och den förberedande afdelningen (någon tillstymmelse till något college fanns då ännu icke), måste du undervisa i språken, så väl de döda som de lefvande, i matematik, historia och filosofi m. m. och såsom teologie professor i både den teoretiska och praktiska teologien..... Och eleverna, ja, de voro tolf — — en i sanning ringa början! — — — Men vi tänka i dag ej blott på ditt arbete som pastor och professor; din publicistverksam-

het har också varit af stor betydelse för vårt folk och vårt samfund. — — — — Vår innerliga önskan och bön till Herren är — —, att han ännu för många år må skänka dig hälsa och krafter att länge fortsätta din ansvarsfulla och välsignelserika verksamhet ibland oss — — — — —."

Sedan uppvaktades han med personliga lyckönskningar af prof. Granére på latin, af prof. Bersell på grekiska, af prof. Weidner på hebreiska, af prof. Sandt på engelska, af prof C. M. Esbjörn på svenska, af prof. C. L. E. Esbjörn på tyska, af pastorerna M. Stolpe, A. Svärd, L. Holmes, G. Peters på svensk vers och sist af kyrkorådet i sv. ev. lutherska församlingen på svenska.

Såsom afslutning till denna glada tilldragelse vill jag anföra några af de odödliga verser, som den nu för några år sedan genom döden bortgångne pastor A. Svärd vid detta tillfälle framsade, visande, att

"Vanskligt är hvad jorden äger,
vanskligt är hvad jorden ger";

men att bortom densamma är glädjens rätta hem för den, som rätt och med allvar ställer sin kosa dit:

"På den helga höjdens murar ljusets riddarvakter stå;
kanske under långa tider en och annan stått där så,
hvilkens lockar färgen lånat från en fläcklös marmorhäll,
och hvars lifstid sammanbinder seklets morgon med dess kväll.

Sträfva de för gods och ära eller blott för hem och härd?
Nej, men deras sträfvan gäller ljus och sällhet för en värld. —
Men för alla tvägna n ödor, hvad belöning vinna de?
Stoft är allt hvad jorden äger, och hvad jorden har att ge.

Så med all sin rika växling är sig jorden all'id lik:
arm på röjder, tom på hvila, men på sorg och möda rik.
Detta är den ädles visshet, detta är den vises rön,
och den ädle och den vise söka icke här sin lön,"

Den Hasselquistska Fonden.

Ett annat sätt att hedra den gamle professorn, som "under långa tider stått på den helga höjdens murar såsom en ljusets riddarvakt", var att upprätta den så kallade *Hasselquistska fonden*. Därom yttrar han i no. 24 af "Augustana" för 1889: "Synoden beslöt vid sitt senaste möte att samla en fond att aflöna en teologie professor vid seminariet och hedrade mitt namn genom att kalla den "den Hasselquistska fonden", af den anledning, att det nu är femtionde året sedan min ordination i Lund den 23 juni 1839. Det har varit en tämligen ovanligt lång tjänstetid; för egen del förtjänar jag intet pris, utan förödmjukelse, djup förödmjukelse. Men vår trofaste Gud förtjänar pris för sitt tålamod och sin barmhärtighet. Kan nu ett sådant pris uttryckas genom upprättandet af en fond under mitt namn, må det så ske. Jag hoppas slippa uppbära intresset af fonden såsom pension, om det ock kunde vara mänskligt rättvist, därest det skulle behöfvas; men jag har den tron, att Herren löser mig ur selen kanske snart nog och äfven hastigt nog, så att fonden, om den kommer till stånd, ej behöfver anlitas till mitt underhåll under en längre tids sjukdoms- eller ålderdomssvaghet. Ske dock Herrens vilja!" Dessa aningar om hans hädanfärd gingo också snart i fullbordan märkvärdigt nog. Knappt mer än ett och ett halft år därefter var han borta!

Hasselquists testamente.

Det nya College-husets invigning var för honom en stor dag. Det var den 12 juni 1889 och kan i figurlig mening sägas hafva varit hans Nebo, från hvilkets höjd han skådade vida omkring, men i synnerhet framåt. Han höll då invigningstalet, och detta tal vill jag helst kalla *hans testamente till Augustana-synoden*. Syno-

den gör säkert intet misstag, om den aktar på de mogna och sunda tankar, som detta tal innehåller. Han har själf gjort ett sammandrag däraf i n:r 28 af "Augustana" för 1889, där det heter:

"*Om Herren icke bygger huset, så arbeta de tåfängt, som därpå bygga.* Dessa ord ur Davids 127 psalm uttala en allmän sanning, tillämplig på hvarjehanda före-

Den nya läroverksbyggnaden i Rock Island.

tag i detta lifvet. Vi kunna därför med stort skäl lämpa dess innehåll på det hus, i hvilket vi äro församlade, och synnerligen på det stora verk, som uti detta hus utföres, och hvilket det liksom representerar, nämligen *uppfostringssaken* ibland oss.

Ett *hus* är ju icke en sammanrafsad hop af stenar, icke ens ett stycke mur eller blott en vägg, af en händelse eller af välmening uppförd utan sammanhang med

andra delar; ett hus bygges för ett visst ändamål, och därför uppgör man på förhand en bestämd plan för det hela, att huset må blifva tjänligt för sitt ändamål samt kunna tjäna under långa tider.

Visserligen är hela lifvet en skola och hela världen ett stort skolhus, där Herren, den store byggmästaren och skolmästaren, insätter människorna för att utbildas till själens så väl som kroppens krafter och förmögenheter, allt under hans eget öfverinseende och styrelse.

En gång få vi väl se, huru förträffligt hela huset, så väl som hvarje dess afdelning, från jordvåningen till öfversta rummen, är inredt och bekvämt gjordt till lärosalar för alla lärjungarne. Dock taga vi ej här uppfostringsväsendet i så omfattande mening, utan förstå med uttrycket allenast det bemödande, som människor visa i uppfostran af hvarandra till de inre krafternas väckande och utbildande, att de därmed åter kunna tjäna i Guds stora skola. Men äfven detta fält är icke en ringa och obetydlig ting. Uppfostran kan ock liknas vid ett 'hus', som har ett visst mål att hinna, och därför bör så anläggas, att dess ändamål må befordras och dettas vinnande icke försvåras eller förlamas.

Ett hus behöfver i första rummet en pålitlig *grundval*. Så äfven uppfostran och den kristliga bildningen. Nu plägar man väl som en sådan grund anse de *förberedande*, allmänna kunskaper, som göra det möjligt att tillägna sig det högre kunskapsmått, som vetenskapen i alla dess utgreningar är mäktig att meddela. Och det måste medgifvas, att häri ligger en sanning, all den stund man, där dessa grundläggande sanningar saknas, är oförmögen att tillägna sig och begripa de högre liggande kunskapsarterna. Och dock tager man grufligt fel, om man betraktar de förberedande kunskaperna såsom den egentliga grunden för den högre bildningen. Denna grund är nämligen icke ett större mått af vetande eller det mänskliga förståndets utbildning och

riktande med kunskaper af allehanda slag. Målet är hela människans allsidiga och, vi kunde tillägga, liksidiga utbildning. Texten talar blott om *ett* hus, och det hus, som hos och af människan skulle byggas, är hennes egentliga *karakter*, sinnesriktning, det inre lifvets beskaffenhet. För att utbilda denna, måste vi lägga grundvalen därtill djupt, på det den må blifva orubblig. Denna grundval lägges i hemmet, i familjen, vid faderns knä och i moderns sköte. Föräldrarnes sinne öfvergår på barnet under vården och umgänget med detsamma under uppväxten, från dess spädaste dagar. Vi vilja redan här erinra oss textens ord, att *Herren* skall bygga huset och därför äfven lägga dess egentliga grundval, hvilket han gör i det heliga dopet, just såsom barndop, därigenom han meddelar barnet, som af naturen endast är kött, födt af kött, sitt eget gudomliga lif i en ny födelse. Det är på denna grund föräldrarnes uppfostran bör byggas. Äfven härvid äro de orden sanna: 'En annan grund kan ingen lägga utan den, som redan är lagd, nämligen Jesus Kristus.' Tänka föräldrar härpå? Eller är icke ofta det enda de fråga efter, att förse sina barn med kläder och föda, lära dem ett passande umgängessätt, och för öfrigt huru de skola taga sig fram under jordelifvet? Den egentliga uppfostran kasta de på 'skolan'; om intet annat hjälper, väntar man af ett högre läroverk, likt Augustana College, hela den unga människans omstöpning. Lyckas då icke uppfostran där, utan ungdomssynderna behålla öfvermakten, så vältrar man skulden på läroverket, klandrar och nedsätter detta, förgätande, att där ingen grundval fanns att bygga på. Att bygga på människoseder och människors växlande meningar är att bygga på sanden enligt Jesu ord i Matt. 7: 26. På detta sätt kan väl ett hus byggas, som ser ståtligt ut, men vid tillstötande frestelse- och pröfningsstormar faller huset omkull och

blir till en sorglig ruin. Och skulden därtill var, att man byggde *utan grundval.*

Därför måste vi såsom ett samfund i vårt husbyggande eller uppfostringsarbete gå till botten med vårt sträfvande, uppvisa det falska och fåfänga i det blott naturliga tillgörandet och i stället låta vår text uttala sitt djupa innehåll: 'Om Herren icke bygger huset, så arbeta de fåfängt, som därpå bygga', hvilket har samma betydelse som det bekanta: 'Gudsfruktan är begynnelsen (grundvalen) till vishet.' Här borde genom goda småskrifter den stora allmänheten erinras och undervisas om att 'barn äro en Herrens gåfva' och böra vårdas såsom sådana, undervisas om den stora betydelse, barndopet har i uppfostran, om upprättandet af kristliga skolor vid sidan af de s. k. 'Common Schools' eller statsskolorna, därför ock om nödvändigheten af ett särskildt seminarium för fullständigt utbildande af skollärare, på det att grunden måtte läggas väl och byggandet på den lagda grunden stadigt skrida framåt.

På en sådan grundval kunde vi då bygga den *högre uppfostran*, som våra läroverk åsyfta att meddela. I dessa, jag ville här säga, i detta hus, skall nu undervisning gifvas så väl om världen i vidsträcktaste mening, från de stora lysande kroppar, hvilka vandra eller synas i den omätliga rymden vandra öfver våra hufvuden, intill sådana världskroppar som den lilla jordklimp, på hvilken vi själfva bo; därjämte, om detta lilla klots stora rikedomar, dem man plägar indela i fyra riken, hvilka åter hvar för sig hafva en utsträckning och innehålla en rikedom, hvarpå det forskande ögat intet slut ser. Komma vi så till skapelsens krona, människan, hvilket ändlöst ransakande och forskande under gångna årtusenden har ej erfordrats för att någorlunda begripa henne, och man har allra minst här kommit till slutet. Uti människan är icke blott något för det yttre ögat att betrakta, utan det, som innanför sätter det

yttre i rörelse och verksamhet, det, som vi kalla själ, det är något så underbart, så fylldt med outforskliga krafter, att tanken finner sig oförmögen att nå slutet.

Såsom redan är sagdt, skall undervisning i allt detta meddelas, naturligtvis ej på en gång, utan gradvis, från klass till klass, från höjd till höjd. Men all denna undervisning skall *fostra;* d. ä., det sinne och det lif, som genom nya födelsen inplantats eller inympats i den vilda roten, och som genom föräldrarnas vård och kristliga skolors medverkan fått en rätt riktning, blifver genom de meddelade kunskaperna utveckladt och vidare ledt mot målet, en fast och bestämd kristlig karakter. Den väluppfostrade ställer sig då icke såsom en självgjord gud uppöfver världen, hållande sina tankar såsom oemotsägliga och gudomliga, ej heller betraktar han världen såsom en gud, som skapat sig själf, utan ser allt och sig själf såsom ett verk af en allsmäktig, god och kärleksrik Fader, den där ock satt ett mål för hvad han skapat, och hvilken särskildt utrustat människan att vara hans 'medhjälpare'. Får man nu ock se synden hafva genombrutit den gudomliga världsordningen, så får man äfven lära känna den makt, det heliga korset, som helbrägdagör och bringar allt i lag igen och därmed gifver ny anledning till Guds pris. Där den högre undervisningen har, med alla de ämnen, den behandlar, detta mål i sikte, där blifver huset byggdt i enlighet med vår text. Men då är ock klart, att endast sådana lärda böra känna sig mäktiga att öfvertaga och drifva lärarekallet uti ett sådant hus, som själfva genomgått en fullständig kurs i Guds skola, ja, ännu stå i den skolan såsom lärjungar.

Den, som nu aktat på, hvad här är sagdt, har redan märkt, att vi ständigt haft för våra ögon textens ord: Om Herren icke bygger huset, så arbeta de *fåfängt*, som därpå bygga. Vi berömma oss, och inför människor med rätta, för hvad vi gjort i uppfostringsväg ibland

det svenska folket i Amerika; men allt är *fåfängt*, om icke Herren har varit och är med däri, har ledt och leder oss i allt. Och han är det genom att bo ibland oss och vandra ibland oss i och genom sitt heliga ord, det vi omfatta och fasthålla i tron. Men detta är ock villkoret för den ytterligare framgången och välsignelsen i vårt uppfostringsväsende. Uteslutes han från byggandet, genom egenvilja, otro och förnekelse af hans uppenbarade sanning, så kan väl en läroanstalt upprättas och mänskliga medel räckas i öfverflöd, berömda lärare anskaffas och skaror af studerande dit församlas, men allt blifver dock ett *fåfängt arbete*, när man tänker på det mål, som skulle vinnas, det vi förut hafva påpekat. Ofta får man ock se sådana läroverk tyna bort och ingenting kunna uträtta. Själarna förtorkas, emedan 'det lefvande vattnet ej flyter genom ängderna.' Vi hoppas kunna få tillägna oss löftet: 'Efter du har hållit mitt tålamods ord, så skall ock jag bevara dig för den frestelsestund, som skall komma' (Upp. 3: 10), ehuru vi ständigt böra komma ihåg varningsrösten: 'Håll det du hafver, att ingen tager din krona.' Därest lärare komma ihåg det ansvar, som den byggande Herren lagt och lägger uppå dem; om synoden ser till, att inga främmande och förvillande röster få höras i dessa salar, utan 'Guds ord rent och klart läres' och all undervisning gifves i ordets anda och ljus, så skall Herren fortsätta sin byggnad, införa klasserna i sina högre hemligheter och låta kunskapsbyggnadens spets blifva — ej ett djärft människoföretag, ett Babels torn, utan — en höjd, ett torn, som räcker in i himmelen, eller åtminstone ett Nebo, därifrån det härliga, utlofvade landet kan skådas. Må Augustana College och Teologiska Seminarium allt mer närma sig detta mål!

Men jag har en varning att gifva, eller hellre Herren, som bygger huset, gifver den själf. I Luk. 14: 28—30 framställer Jesus såsom liknelse byggandet af ett torn,

därvid man börjar rätt, i det man lägger en god grund samt äfven en tid bygger på grundvalen; men som ständiga utgifter erfordras, tröttnar man, arbetet afstannar, och det storartade huset står där till ett åtlöje för åskådarena. Vi måste såsom ett samfund alltid ihågkomma, att det är Herren, som bygger huset, och tänka vi därpå, så skola vi blifva villiga att tjäna honom med hvad vi hafva och ej tillstädja, att hans verk ibland oss skall blifva begabbadt. Neka vi Herren det honom tillhör och det han behöfver, så skall nog en annan uppstå, som kräfver uppoffringar, fordrar vårt 'guld', för att därmed uppresa en guldkalf af något slag, hvarigenom denna världens gud kan tjänas och hans rike stärkas. Det ena eller andra *måste* vi; vi vilja då välja det, som omsider ej skall visa sig vara *fåfängt*, utan består under kommande stormar."

Nedläggandet af hufvudredaktörskapet af "Augustana".

På sensommaren 1889 gjorde jag honom ett besök vid skolan i Rock Island för att rådpläga med honom rörande den med nästa år utvidgade tidningens redaktion. Jag hade ju blifvit af synoden vald till hufvudredaktör; men på samma gång skulle Hasselquist fortfara att skrifva för tidningen mot en ersättning af $600.00 per år. Då jag kände honom från gammalt och hade i flere tidningsföretag till någon del varit medarbetare med honom, var jag något orolig, huru saken skulle komma att aflöpa, och behöfde därför komma på det klara med honom, innan jag tog tidningen om hand och började min verksamhet. Jag fann honom, såsom nästan alltid, vid godt lynne, och jag stannade hos honom en hel vecka, hvarunder jag hade tillfälle att gifva akt på honom i hans alldagliga och husliga lif. Umgän-

get med honom var mycket lärorikt. Han hade ett förträffligt bibliotek; han var meddelsam, och man kunde samspråka med honom i litterära frågor i allmänhet och i teologiska i synnerhet. Han läste och följde med sin tid i nästan alla grenar af vetenskapliga forskningar. För skönlitteraturen hade han intet sinne och frågade icke mycket efter densamma. Vid andaktsstunderna i familjen, som ordentligen förekommo, läste han utom bibeln stycken ur Luthers huspostilla och Scrivers själaskatt eller någon annan af de gamla kärnförfattarne. Dagligen märkte jag, att hans sinne var upptaget med något särskildt bibelspråk. Han hade sitt Novum uppslaget på sitt skrifbord, och tidt och tätt återvände han dit, emellan det han hade andra ting för sig. För att erhålla frisk luft och rörelse gick han emellanåt ut på vedbacken och högg sönder "slab"-ved med en handyxa; men snart stod han där och funderade och glömde både yxa och ved, och så bar det af med honom in till sitt Novum och det bibelställe, som för tillfället upptog hans sinne. Rätt som det var, började han skrifva med fart på de pappersbitar, han fick tag uti, och snart var en artikel färdig för "Augustana". På det sättet framföddes de flesta uppbyggelseartiklar, som sågo ljuset i tidningen.

Vi blefvo i hufvudsak eniga i afseende på tidningens redaktion, men jag förstod likväl, att det icke skulle gå så alldeles utan små brytningar, när vi kommo att sätta våra teorier i praktiken. Dock, med tillbörlig undfallenhet för den gamles pröfvade visdom och goda vilja, gick allting väl.

Med december månads början skedde redaktionsombytet; men, som sagdt, därmed upphörde icke Hasselquists arbete för tidningen. Få voro de nummer, i hvilka han icke hade en eller flere värderika artiklar, och därmed fortsatte han intill sin död.

Hasselquists sista lefnadsår.

Han sista födelsedag, den 2 mars 1890, firades mera privat af hans närmaste släktingar och vänner. Själf var han mycket glad och språksam, men tillfället förekom dem, som voro tillsammans i hans hem, såsom dystert, och mer än en tyckte, att det var sista gången, man uppvaktade honom på hans födelsedag. Hans hälsa var dock någorlunda god, och ännu ådagalade han en hoppgifvande lefnadskraft och fortsatte sitt arbete som vanligt. Förut om vintern hade han skrifvit om "Betydelsen af ordet tro i skriften" och visat, att tro brukas i olika betydelse, och att det var angeläget att rätt uppfatta denna skillnad. "Ehuru den frälsande tron innefattar i sig så väl den invärtes tron (tron med hjärtat) som tron i och på ordet, kan man dock råka in på farliga afvägar, om man aktar blott på den personliga tron under namn af lif. Det är *ordet* allena, som verkar tron i hjärtat och gifver henne sitt rika innehåll och lif."

Sedan skref han om att "Bevara tron", som är detsamma som att behålla tron. "Att behålla tron är att blifva vid det undfångna ordet och ej låta det bortbytas emot någon ny och främmande lära. Till trons bevarande hörer ock 'det goda samvetet', behålla tro och ett godt samvete. I juni skref han om vikten att "beställa om sitt hus", icke blott så, att man rätt bereder sig på att saligen dö, utan också, att kristna böra ordna sina timliga saker, såsom t. ex. egendom, på det sättet, att inga strider och svårigheter uppkomma därom efter deras död.

Längre fram på sommaren skref han om "Församlingens grundval, på hvilken hon måste stå för att bestå", och framställde därvid en förträfflig utredning af församlingsbegreppet. "Det är tvenne ting", säger han, "man i synnerhet har att besinna i afseende på det rätta

församlingsbegreppet; det ena är en bestämd församlings-*enhet*, så att alla äro ett i Kristus; det andra att hvarje medlem är *fri*. I Guds församling äro dessa båda ting på det fullkomligaste förenade, så att där är en helig *enhet* och den fullkomligaste *frihet* för alla.'

Han skref flere artiklar om den sanna bättringen och visade, hvaruti den består. "De flesta människor", heter det, "lefva, såsom vore de 'utan lag' (Rom. 7: 9); de kunna väl *tala* om buden, känna deras innehåll och betydelse, och likväl lefva så, som hade de icke med lagen att skaffa; synden är för dem lätt som en fjäder; ja, de kunna blifva fromma och heliga människor till och med, såsom de mena, efter hela lagen. Härtill bidrager ej allenast det naturliga fördärfvet och syndakärleken, utan ock en orätt och falsk predikan af lagen. Och är icke detta den stora bristen i denna tidens lagpredikan?....."

Vidare skref han lärorikt om "Pastors medhjälpare", hvarvid han påpekade, huru församlingsmedlemmarne kunna blifva förträffliga medhjälpare åt sin pastor, om de hafva det rätta sinnet.

I januari och februari månader 1891 skref han flere värderika artiklar i "Augustana", såsom: "Hvad lefver du för?" "En förträfflig kikare", m. fl. Bland de allra sista uppbyggelseartiklar, som han skref, några veckor före sin död, var den "*Om tillståndet efter döden*", ur hvilken något må här inflyta. "Denna öfverskrift skola säkert många läsare se på med stora ögon och tänka, att de däri skola finna något märkvärdigt. Anledningen till följande ord i frågan är ett bref från ett par af våra kyrkomedlemmar i Rockford. hvilka begärde få veta, hvar paradiset är, med hvarjehanda, som tillhör 'tillståndet efter döden'. Jag har väl i enskildt bref kort och godt besvarat skrifvelsan, men har dock trott det kanske vara nödigt säga något offentligt om saken. Och då ville jag i första rummet allvarligen varna om

sin salighet bekymrade och angelägna själar att icke befatta sig med funderingar, spekulationer och inbillningar rörande tillståndet emellan döden och uppståndelsen, icke ens då man tycker sig vilja grunda sina gissningar på den heliga skrift. Jag har en bok, som framställer de hundra och flere gissningar af lärda och olärda, af hedningar och kristna angående beskaffenheten och tillståndet i 'andevärlden', dödsriket, och jag tror icke, att någon, som genomgår dessa tankeförslag, kan göra det utan att blifva förvirrad, oroad och oviss därigenom. Man bör dock besinna, att i andevärlden gälla helt andra förhållanden och lagar än i denna; vi kunna icke under härvarande tids- och rumsförhållanden föreställa oss, huru allting är, hvar de rum äro belägna, som i skriften nämnas såsom förekommande i andevärlden.

Då Paulus säger, att han, utom eller uti lekamen, vardt uppryckt till tredje himmelen, kunde han dock icke på mänskligt språk omtala eller beskrifva, hvad han hört och sett. Då skriften talar om tillståndet efter döden, gör den det med tillhjälp af det språk och de föreställningar, som äro begripliga i det närvarande lifvet, och måste man vakta sig för att på swedenborgianskt sätt förflytta det närvarande så in i det tillkommande, att de tämligen likna hvarandra.

Somliga människor hafva en naturlig fallenhet eller benägenhet för ett slags uppenbarelse. En ung, allvarlig präst af mina bekanta från ungdomstiden förklarade, att det under stundom spelade så lifligt för hans fantasi, att, om han velat släppa löst, skulle han blifvit andeskådare, och han kunde endast genom bönen stänga dörren därför. Om man skall döma något efter gjorda erfarenheter af olika personer på detta dunkla område, så kommer man till den slutsats, att intrycket af och föreställningen om dödsrikets förhållanden hafva varit högst olika, allt efter som *sinnelaget* varit hos den, som

trott sig fått närmare reda därpå. Bestämdt på Kristus troende personer hafva sålunda fått veta hvarjehanda, som kunnat anses stå i öfverensstämmelse med Guds uppenbarade ord, då andra utan tro eller med en falsk tro fått motsatta uppenbarelser, hvaraf uppstått detta virrvarr af uppenbarelser af alla slag, som ej kan annat än göra alltsammans misstänkt och förkastligt.

Dessutom har skriften förbjudit att fråga *de döda*, däraf vi med rätta sluta, att det är farligt, vilseledande och bedrägligt att söka komma i gemenskap med väsen från andevärlden. Och detta bör vara oss nog.

I synnerhet under tider af andligt förfall, då otro och rationalism tager öfverhand, då således ordet ej mer är nog, då börjar man se sig om efter andra grunder, hvarpå man kan bygga sitt hopp med afseende på det tillkommande. Då infinna sig ock gärna 'uppenbarelser'. Esomoftast berättas nu om s. k. spöken, eller de döda visa sig, än på ett ställe, än på ett annat. Adventisterna berättas hafva en kvinna, om icke äfven en man, på hvilkas uppenbarelser man bör förlita sig såsom af Gud ingifna och tillkomna, väl under drömlikt eller sofvande tillstånd. På dylika ting *tro* de arma människorna. Det finnes ett djupt behof att tro något af hvad man har att vänta, och emedan man ej vill tro skriftens enfaldiga tal, griper man till det, som på andra vägar kan komma för ens ögon och öron; detta synes dem så mycket bättre, som man då kan välja något att tro rörande tillståndet efter döden, som kan vara litet tröstligare än det enkla: 'Människan är förelagdt en gång dö och sedan domen.' Man diktar sig då ett tillstånd efter döden, däri man ej allenast kan blifva frälst såsom här, utan däri man mycket lättare och ledigare kan gå öfver från satans makt och träldom till Gud, och hvarför då bry sig så fasligen därom här, då man har så mycket annat att tänka på? Vi må väl här-

vid varna med vår Frälsares ord: 'Sen till, att ingen vilseleder eder' (Matt. 24: 4). Hvad trygghet kan du hafva af ett salighetshopp, byggdt på *sand*, och som kullkastas så grundligen af de stormar och vattenvågor, som evighetens annalkande i döden har med sig. Läs Jesu berättelse om den rike mannen och Lasarus; och Jesus var väl mer och såg allting klarare än någon andeskådare: Hvilken *olikhet* emellan det lif, de här hade, och det tillstånd, hvari de efter döden befunno sig! Herren låter ock den rike mannen erhålla följande för oss, som ännu lefva, afgörande undervisning: 'Det är emellan oss och eder ett stort svalg befäst, på det att de, som vilja gå öfver härifrån till eder, icke må kunna det; icke heller de, som äro där, må kunna komma öfver till oss.' Är det icke ock därför, som Herren ropar till oss: 'Se, *nu* är den behagliga tiden, se *nu* är frälsningens dag.' Och åter: '*I dag* (upprepadt flere gånger i Ebr. 3), *I dag*, om I hören hans röst.' Tag vara på den tiden du har; det är den *bästa* du får!"

En vecka senare gjorde han ett tillägg till denna artikel genom att anföra Luthers, Calvins, Chemnitz', Pontoppidans och M. F. Roos' tankar öfver samma ämne. Snart fick han af egen erfarenhet utröna mera om tillståndet efter döden.

Utom dessa och flere andra uppbyggelseartiklar skref han ganska mycket rörande *synodala frågor* under denna sista tid. Något måste sägas äfven om dessa saker, i synnerhet därför att han kanhända just under denna tid gjorde sina bittraste erfarenheter. Det brukar ofta, åtminstone delvis, så gå, att, när redskapet blir gammalt och tämligen utslitet, så tror man det vara fördelaktigast att kasta det åt sidan.

Tidigt på våren 1890 utbröt en svår tyfusfeber vid skolan, och många af de studerande nedlades på sjukbädden, och en del dogo. Hälsotillståndet var i allmänhet mindre godt både bland lärare och lärjungar, hvil-

ket förorsakade många bekymmer. Under samma tid hade frågan om seminariets skiljande från College och förläggande till Chicago för att förenas med det engelska generalkonciliets seminarium därstädes uppkommit och diskuterades ganska mycket på möten och i tidningarna. De konferenser, som hade egna skolor, syntes ock gynna detta förslag, och man väntade nästan, att synoden på mötet i Jamestown, N. Y., 1890 skulle besluta skilsmässa och flyttning. Hasselquist oroades rätt mycket öfver denna agitation; men hvad som sårade honom mest var, att han bakom denna agitation trodde sig finna en afsikt att få honom skild från läroverket såsom president, vare sig för ålderdomssvaghets eller för vissa principers skull, som han orubbligen ville fasthålla. Tidningen "Hemlandet" hade på den tiden publicerat åtskilliga artiklar, som tämligen skarpt agiterade för en förändring. Det var på en i synnerhet, som Hasselquist fann det vara befogadt att i "Augustana" för den 19 juni 1890 afgifva ett förklarande svar, af hvilket några utdrag här meddelas, på det man måtte förstå ställningen. Det heter: "Ett svar borde en längre artikel af N. N. i "Hemlandet" för förliden vecka hafva, därest den icke vore inkommen så nära synodens sammanträde, att den ej kunde besvaras, förrän artikeln öfvat sin verkan vid mötet i Jamestown. Därtill var den väl ock skrifven, och jag kan ej ifrån mig aflägsna den förmodan, att den äfven var *beställd* af någon eller några, som ifra för en af de idéer, som N. N. synnerligen skarpt framhåller.

Det gör mig hjärtligt ondt, att sådana ord skulle skrifvas. N. N:s ord om mig äro allt för erkännsamma, men ock kanske ej rättvisa nog. På samma gång han omnämner de många göromål, som legat på mig, af hvilka utgifvandet af veckobladet 'Augustana och Missionären' fordrat mer än sin man, säges dock helt enkelt, att jag ej varit den president, som läroverket

behöfde. Jag har förestått skolan i mer än ett fjärdedels sekel och har därunder erfarit mycket, som ej får omtalas. Det säkra är dock, att, hade jag ej tagit förhållanden och frågor, såsom jag gjort, de olika meningarna ej sällan skolat ganska hårdt drabbat samman. Icke så ringa grad af tålamod har då också erfordrats för att afgå med seger. Det har jag länge sett, att jag ej kunde vårda presidentbestyret som nödigt vore, och därför år efter år nedlagt befattningen samt låtit göromålen, särskildt hvad College-afdelningen angår, glida öfver i vice presidentens händer..... Det värsta är dock följande rader, som torde innehålla *meningen* med det hela: 'Det blir nödvändigt att så vidt möjligt utesluta ur fakulteten sådana män, som, födda och uppfostrade inom annan nationalitet än vår, aldrig kunna besjälas af den svensk-amerikanska nationalkänslan.' Man märke väl dessa orden!..... Man vill ej hafva någon lärare från Sverige, nej, han skall vara *svensk-amerikan*, men ej heller någon infödd amerikan. Jag däremot är viss i mitt sinne, att, skall 'svensk-amerikan' fattas i denna senare mening och blifva det karakteristiska för Augustana College och Teologiska Seminarium, så hafva vi därmed tagit ett väldigt steg tillbaka och i hög grad nedsatt oss ibland amerikanerna, hvilkas aktning vi vunnit och borde ytterligare söka föröka..... För min del är jag *ej* för flyttning, utan under tvingande förhållanden, men förundrar mig öfver de grunder, som N. N. anfört för det fortfarande samarbetet emellan läroverkets olika grenar, hvilka grunder alltid varit mina, emedan jag önskade det hela få en kristlig karakter samt tillsammans öfva ett mäktigt andligt inflytande....." Detta må vara nog för att visa den kinkiga ställningen. Ingen vill nu påstå, att icke ålderdomen hos Hasselquist tog ut sin rätt, och att mycket kunde hafva varit annorlunda med en yngre man i spetsen för läroverket; men ställningen var dock icke svårare, än att den med

kristligt tålamod, kärlek och fördragsamhet kunnat lugnare fördragas och den gamle trotjänaren skonas för onöd ga ledsamheter. Det blef emellertid intet af med seminariets skiljande från College, lugn inträdde åter, och den gamle fick dö i sin sele.

Med anledning af ofvannämnda synodalmöte, det sista, som han besökte, skref han följande i n:r 34 af "Augustana" för 1890:

"På grund af min aftagande hälsa hade jag beslutat att ej företaga den långa resan till Jamestown. Under det jag emellertid öfvervägde saken, förekom mig synodalmötet så betydelsefullt, att jag aldrig ansett det så förr; ja, jag vet icke, huru det var, jag måste säga, att jag blef nästan försatt i anden, så att det yttre försvann för mina ögon och jag såg församlade andliga personligheter från det stora arbetsfältet; synoden syntes mig såsom samfundets *hjärta*, dit ådror från alla håll tillförde lifsrörelser, lifsblod, om man så vill, för att i denna medelpunkt ej blott blandas, utan för att under bön, ordets predikan och kristlig, kärleksfull öfverläggning och samtal få öfver sig nedgjuten ny andekraft af höjden och därmed sändas åter ut till nytt, kraftigare lifsarbete i samfundskroppens olika lemmar genom samma ådror, hvarmed det kommit. Denna syn på hvad vår synod borde vara och genom Guds nåd och barmhärtighet skall blifva, gaf mig så höga tankar om det delvis redan pågående mötet, att jag lät alla hinder fara och beslöt att begifva mig åstad för att, såsom jag hoppades, i verkligheten se, hvad jag i anden skådat Jag önskar af hjärtat. att alla medlemmar af Augustanasynoden ville besinna den andliga, den egentliga sidan af synodens göromål och det ansvar inför församlingens Herre, deltagandet däri har med sig. En öppenhjärtighetens, förtrolighetens och kärlekens ande skulle då göra våra möten i allmänhet och synodalmötena i synnerhet till så fröjdefulla och styrkande tillfällen, att in-

gen gärna blefve därifrån och ej heller uteblefve från de särskilda sessionerna.

Vid mötet i Jamestown fann jag, såsom vanligt, *människor*, och därtill *syndiga* människor, hvad jag väl ock af gammal erfarenhet bort veta, men som icke var alldeles i enlighet med min syn i hemmet. Dock må det sägas till Guds pris, att mötet i sin helhet aflopp ovanligt fredligt, och äfven sista sessionen, en nattsession intill morgonen kl. 4, var ganska väl besökt intill slutet, och göromålen undansköttes med betänksamhet och lugn, äfven om de ej alla afgjordes, såsom man kunde önskat. En sak tyckte jag mig se något tecken till — om det blott var mitt *tycke*, vet Herren allena — och det var, att man på hemliga vägar, kanske genom aftal, sökte vinna ett visst mål vid den slutliga omröstningen, utan tvifvel emedan man ansåg det såsom det klokaste och mest välgörande. Men det vissa är, att därest sådant sker, kommer det af misstroende och väcker misstroende och skadar Guds sak och den andens enhet, som ger styrka åt det hela. Alla hemliga planer böra genast trampas under fötterna, det, som är rätt och godt, har skäl för sig och bör på den grund antagas eller ock lämnas på bordet. Välmening är ej tillräcklig såsom grund för viktiga beslut."

Efter synodalmötet i Jamestown gjorde han en vidsträckt resa i Nya England staterna och New York, reste natt och dag och predikade på ganska många ställen. Han kallar denna färd sin "Hviloresa i Östern" och säger bland annat om densamma: "När jag nu tänker på den tämligen vidsträckta färden, så nästan förundrar det mig, att jag med min redan försvagade hälsa kunde så hålla ut, att jag ej behöfde försumma något ställe, dit jag lofvat komma. Utom Guds nåd har jag väl därför att tacka den trägna omvårdnad, bröderna öfver allt skänkte mig, och det kärleksfulla förtroende, som lyste emot mig i allas ansikten, så vidt

jag kunde se. För allt vare alla tackade, men Herren framför allt.

Om den andliga ställningen bland det folk, jag besökt, har jag icke yttrat mig, emedan det blott varit ett försök att berömma eller klandra, därtill jag ej var berättigad. Det blott säger jag: förhållandena gjorde ett godt intryck på mig, och jag har nu helt andra och bättre tankar om församlingarna i Östern, än jag hittills haft, samt tror jag, församlingarna i Västern hafva mycket att lära af de församlingar, jag besökt."

Denna resa var hans sista i Östern.

Han återkom till hemmet mot slutet af juli månad, och de första dagarna af september lämnade "Augustana" följande notis om hans hälsotillstånd: "Dr Hasselquists hälsotillstånd har — vi säga det med sorg och innerligt deltagande — varit i hög grad oroväckande. Många göromål och mycket bekymmer ha, utom hans höga ålder, försatt honom i detta bekymmersamma läge. Vi hoppas dock, att Herren, som är stor i nåd och mäktig i gärning, skall ännu ytterligare förlänga hans lefnads dag med många år, vårt läroverk och samfund såsom ett helt till välbehöflig ledning och stöd. Den nu påpekade omständigheten utgör orsaken till att endast en artikel af doktorn, som annars med berömvärd flit under hela sommaren lämnat rika och värderade bidrag till denna tidning, förekommer i denna veckas nummer. Så snart förbättring i hans hälsotillstånd inträder, och tid och krafter det medgifva, kommer han fortfarande att på sitt produktiva sätt deltaga med i redigerandet af denna tidning."

Till stor glädje för hela samfundet återställde Herren sin tjänare ännu en gång, och han kunde fortsätta sin verksamhet, ehuruväl han icke återfick sin gamla vigör. Han firade jul och nyår i kretsen af de sina; han predikade, han skref och föreläste: allt syntes gå i den gamla ordningen, och man kunde vänta, att han ännu i några

år skulle få dröja kvar ibland oss. Den första månaden af det nya året var just tilländalupen; men då bäddades hans sotsäng.

Första sv. luth. församlingens i Rock Island nya kyrka.

Om hans sista stunder och saliga död

vilja vi låta dr N. Forsander berätta för oss: "Hastigt och oförtänkt", säger han, "rycktes den dyre läraren och föreståndaren undan från sitt älskade läroverk. Och dock borde vi hafva kunnat vara beredda däruppå, såsom han själf var..... Nyårsaftonen tillbragte han jämte sin familj uti sin son Josua Hasselquists hem. Doktor Cervin och hans fru samt två andra vänner voro äfven där, och efter aftonmåltiden tog han fram Thomasii predikningar, som han burit med sig dit. Han var mycket angelägen om att alla skulle vara närvarande och höra, ehuru han väl själf icke orkade läsa. Därefter ledde han oss i bön. Men hurudan bön? Såsom han då bad, så beder den, som är stadd på färden till himmelen. Och sedan samtalades det om det sista afskedet..... Slutet kom dock all närmare. Enligt öfverenskommelse predikade jag för honom i Rock Island, och han själf skulle hafva predikat på skolans kapell söndagen den 1:a februari; men lördagen förut blef han svagare och kände en sådan tryckning öfver bröstet, en plåga, hvaröfver han den sista tiden ofta klagade, så att han måste stanna hemma hela söndagen utan att kunna predika. På måndagen intog han bädden, och ehuru både läkaren och hans gamla trotjänarinna och barnen skötte honom på det ömmaste och gåfvo honom all vård, blef han ännu sämre följande dag. På tisdagsförmiddagen såg och igenkände han ännu sina vänner. Sålunda talade han ännu då med mig om ett par ärenden angående sin församling och seminariet. Då vi skildes gaf jag honom såsom tröstespråk: 'Jesu Kristi, Guds Sons, blod renar oss af alla synder.' Då blef han så hjärtligt glad och förnöjd, tackade och sade: 'Ja, det gäller, det duger för mig att hvila på. Det är godt.' På eftermiddagen, enligt hvad läkaren sedan förklarade, arbetade icke hjärtat så väl, utan blodet steg mera upp

åt hufvudet, så att han nog ej kände igen flere än sin sonhustru. Därefter föll han i en stilla sömn och afsomnade fridfullt såsom ett barn kl. 7 på onsdagsmorgonen den 4 februari.

Redan på måndagseftermiddagen bad han mig, att vi vid morgonbönerna i kapellet och äfven eljes skulle bedja till Herren för honom. Det gjorde vi också på tisdagsmorgonen; men på onsdagsmorgonen vid morgonbönen tillkännagafs för den kära ungdomsskaran, att deras lärare och fader hade gått hem. Sorgen kändes djup ibland oss alla, och ännu svårare öfverföll den hans anhöriga."

Rörande samma ämne så väl som om *hans begrafning* skref professor A. Bersell i "Augustana" för den 16 april 1891:

"Alltsedan förliden sommar hade det för oss alla varit tydligt, att den ädle patriarken nalkades slutet på sin arbetsdag. Det kroppsliga omhöljet vissnade synbarligen dag från dag för att från de lekamliga banden lösa en ande, som redan länge i mer än vanlig mening haft sin umgängelse i himmelen. Och likväl, när han sista lördagen i januari måste för alltid lämna det skrifbord, där den besökande annars alltid brukade finna honom, var det väl knappast någon, som anade, att slutet var så nära. Då jag ännu föga mer än ett dygn, innan han afsomnade, besökte honom, hade icke ens läkaren en tanke på att det led så fort. Själf var han dock tydligen medveten om att hemförlofningen var nära. Så trött han var! Och hvem undrar därpå? Efter en sådan arbetsdag! Han själf var en bönens man, och den enda tjänst, han nu önskade af sina vänner, var att bäras på förbönens armar inför nådens tron. Hans hopp i lifvet hade varit att för blodets skull få vara ett Guds nådebarn, och med samma vissa, lefvande hopp gick han genom dödens mörka dal. Hans sista stunder kunna korteligen kännetecknas med hans härliga be-

kännelse, hvilken var bland det sista han såsom fullt medveten yttrade: 'Jesu Kristi, Guds Sons, blod renar oss från alla synder. Ja — det räcker till för mig.'' Och just som solen uppgick den oförgätliga onsdagsmorgonen, slumrade han in så stilla och ljuft, och anden var förlossad för att evigt få äga, hvad han här hoppats, och vara i ostördt åtnjutande af Guds salighet bland de förlossade rättfärdigas andar. Ett sådant slut på ett sådant lif kan ej annat än ur djupet af ens hjärta mana denna bön: 'Min själ dö med de rättfärdigas död, och min ände varde såsom dessas ände.'

Den känsla af förlust och saknad, som vid underrättelsen om den älskade lärarens bortgång bemäktigade sig alla, skall jag icke försöka att beskrifva. Man kände, att man lidit en förlust, som, mänskligt att se, intet kunde ersätta. Därför voro också de ovanligt storartade begrafningshögtidligheterna och de talrika öfriga uttrycken af sorg och saknad från enskilda och kårer här inga blott tomma former; man kände hvad man sade, man följde tacksamhetens och kärlekens drift, när man handlade. Någon sådan likbegängelse har aldrig varit bevittnad bland svenskarne i Amerika. Den öfver allt i sorg draperade skolbyggnaden och kapellet, de talrika och utsökta blomsterprydnaderna, de många resolutioner och telegram, alla talande samma saknadens och hjärtats språk, den imponerande sången och musiken och ej minst de allvarliga begrafningspredikningarne, som så vältaligt ställde lifvet och döden, tiden och evigheten inför våra ögon och äfven läto oss tydligt se, hvad vi uti den hädangångne fadern och läraren haft — allt gjorde det till en stund, som sent skall förgätas af dem, hvilka hade förmånen att närvara. Aldrig skall jag heller förgäta den syn, jag såg vid grafven, då hela ungdomsskaran, både ynglingar och jungfrur, från Augustana College och Seminarium i skön ordning tågade fram och hvar och en offrade en sista enkel,

men vältalig kärlekens och tacksamhetens gärd af blommor åt den fader, som nu för alltid lämnat oss.

Ja, han har lämnat oss, men hans minne skall förblifva i välsignelse och tacksam hågkomst. Må ock hans ande af tro, hopp och kärlek blifva vår, hans exempel af trohet och uthållighet i allt godt verk mana oss till ett helgadt lif i hans tjänst, som gaf sig själf ut i döden för oss! Då skall man ock i sanning kunna säga, att vår nu hemförlofvade dyre lärare och faderlige vän, Augustana-synodens patriark, vår gemensamma skolas trognaste mänsklige vårdare och ledare, dr T. N. Hasselquist, lefver ibland oss, ändock han död är."

Sålunda har jag nu, enligt min afsikt, hufvudsakligen med hans egna ord och handlingar försökt att i de större hufvuddragen för läsaren framställa dr Hasselquists bild. Huru jag lyckats däri, vet jag icke; men ett vet jag, att jag nämligen icke medvetet velat säga något om honom, som jag icke skulle kunna bevisa med hans egna ord eller handlingar. I "Korsbanéret" för 1892 framställde jag på ett öfverblickande sätt en bild af hans personlighet, såsom den tedde sig för mitt sinnes öga. Sedan jag här nedan i hufvudsak reproducerat denna bild, vill jag sluta min beskrifning och låta andra tala.

Den bild jag fått af Hasselquists personlighet.

Det låg något i dr Hasselquists person, som icke kunde undgå att väcka uppmärksamhet. Redan i hans yttre människa låg någonting tilltalande. Hans växt var reslig, men väl proportionerad, något groflagd, dock vacker och manlig. Hans hufvud var ovanligt stort, ansiktet ovalt, ögonen blå och stora, från hvilka en mild och kärleksfull själ framblickade, och på den höghvälfda pannan tronade en själfull intelligens, utan

något spår af den pedantiska lärdomens självförtroende. Vid ankomsten till Amerika (1852) var han i blomman af sin ålder. Hans hår var då mörkt, hans hy ljus och skär, hans kropp spänstig och stark — en i allo skön, manlig gestalt. Tidigt började dock hår och skägg att gråna utan att utgöra något ålderdomstecken; under de senaste tio åren bar han silfverhvita lockar, som prydde honom så utomordentligt väl. Vid våra allmänna möten kändes det nästan som en större trygghet, när våra blickar kunde hvila på den gamles silfverkrona. När vi sågo den, visste vi, att han var med i brödrakretsen, och hans närvaro och hans ord vägde ej så litet.

Hans hy var ända in i ålderdomen frisk, kinderna nästan rödblommiga, en frukt af god hälsa, som åter hade sin grund i hans sinnesfrid, i måttlighet i allting, i ett ordentligt lif och enkla seder. I följd häraf hade han en stor tillgång på naturliga krafter, och han kunde därför arbeta och uthärda i arbetet så mycket mera. Men nästan alla friska och naturstarka människor lida af ett gemensamt, kanske omedvetet, fel, det nämligen, att de icke kunna förstå och känna, hvad och huru den sjuke lider, och äro därför ofta fallna för att döma hårdt om den sjukes lidanden, såsom vore de i nästan hvarje fall en följd af eget förvållande. I detta afseende var H. icke fullt fri; men gärna medgifves, att han dock dömde mildt, ja, mycket mildare än många andra friska.

Hans själsförmögenheter, förstånd, vilja och känsla stodo i harmoniskt förhållande till hans fysiska människa. Man kunde om honom i sanning säga, att han hade en sund själ i en sund kropp. Han hade ett ljust *förstånd*. Han kunde fort och lätt fatta och sätta sig in i de mest olika saker och förhållanden på ett *öfverblickande* sätt; men därför måhända han icke gaf sig tid eller icke hade särskild lust för att stanna för detaljer.

Men hvilken lärd i vår tid kan blifva specialist i alla eller många ämnen? Hans minne var till senare tiden i allmänhet godt, hans läslust var genom hela lifvet stor, och han följde med spänd uppmärksamhet tidens gång, i synnerhet de vetenskapliga forskningarna på olika områden; men mest intresserad var han af hvad som föregick inom teologiens värld.

I omdömesförmågan var han klar och sund, utom då hans veka känslor stundom fördunklade den, eller då han råkade ut för klyftiga och sluga diplomater. Till diplomat och demagog dugde han icke. Därtill hade han för mycket af det uppriktiga barnets själ. Därför hände det mer än en gång, att en slipad skolgosse kunde bedraga honom.

Till utförande af ett godt arbete fordras icke blott förstånd utan äfven en god *vilja;* och att H. ägde mer än vanlig viljekraft, kan man döma däraf, att han uthärdade och hann med så mycket under sin arbetsdag. Visserligen blef denna dag icke så kort, men huru många hafva icke lefvat lika länge som han, men likväl ej uträttat hälften så mycket. Han ville verka medan dagen varade, ja, det var för honom ett ovillkorligt själsbehof att verka och att icke gifva sig någon hvila, förrän han fann hvilan i grafven. Alltid var han färdig och redo för arbete. Endast en gång såg jag honom somna på sin post. Detta hände i Geneva, Ill., 1858, då han en kväll vid gudstjänsten i kyrkan under ett tillfälligt möte af pastorer skulle tjäna som organist. Talen blefvo många, kanske äfven långa, och H., som kom till mötet uttröttad af resor och predikande, tog sig en blund på en bänk bakom orgeln på läktaren. Då talen voro slut och man väntade, att orgeln skulle uppstämma en psalm eller sång, var allting märkvärdigt tyst på läktaren, utom att *en och annan "timmerstock" kom dragandes.* Emellertid väckte själfva tystnaden i kyrkan vår sofvande organist, som reste på sig, satte sig till

orgeln och började spela och sjunga, såsom om allt hade varit i sin behöriga ordning. Lugn själsbehärskning var ett utmärkande drag i hans karakter, och därför såg man honom aldrig förlägen. Mer än en gång hände det, att, när någon predikant af någon orsak bröt ner sig under predikan, H. uppträdde omedelbart och fortsatte predikan, såsom om han varit beredd därpå.

Man kan knappt säga, att han var begåfvad med en liflig *känsla;* men han hade en djup, öm och vek känsla, en ömhet och vekhet, som man knappt hade väntat hos den manlige mannen. Detta förnam man icke blott inom familjen, utan äfven i all hans umgängelse med andra människor. Väl kunde han vara positiv, stundom något uppbrusande under sina påståenden, men märkte han, att han sårat någon, var han genast färdig att godtgöra felet och att hela såret på ett kristligt och kärleksfullt sätt. Han kunde bestraffa och tillrättavisa felande bröder, och han kunde låta sitt ords svärd skära djupt; men han förstod konsten att säga sanningen i kärlek. Han dömde mildt om andras fel och syntes aldrig tänka på, att det fanns någon "argan list" hos någon. Utan tvifvel gick han häruti stundom för långt, då han lät sin känsla förleda sig till flathet; men det var ju bättre att fela på denna än den motsatta sidan.

I sammanhang härmed kan ock nämnas, att han hade en djup känsla för det sköna i naturen och konsten. Särskildt älskade han sång och musik och var själf i besittning af en utmärkt fin och mjuk tenorstämma, som märkligt nog bibehöll sin klang intill slutet af hans lefnad. Den, som en gång hört honom sjunga G. Wennerbergs Davids 4:de psalm: "Hör mig, Herre, när jag ropar"; i synnerhet om det var vid en mer än vanligt allvarlig stund i en kyrka, skall säkerligen icke snart glömma de djupgående intrycken.

Utrustad, som vår doktor var, med icke många snillegåfvor, var han dock i vissa afseenden icke någon god

ordningsman. I sitt enskilda lif, i sin familj, i sina studier och i sina ekonomiska affärer m. m. var han en mycket god ordningsman och efterföljansvärd — han slarfvade hvarken med tid eller ägodelar —, men däremot i vissa delar af sitt kall hade han svårt för att binda sig vid en bestämd och sträng ordning. Såsom synodens president t. ex. var han en god, faderlig biskop i ordets vackraste betydelse; men han var däremot en dålig ordförande, när han skulle sitta på stolen och leda förhandlingarna. Parlamentarisk ordning frågade han icke mycket efter, utan tog ofta genvägar. För honom var det hufvudsak att komma till ett godt beslut utan så mycket afseende på sättet, och nog måste man gifva hans mening rätt härutinnan, om alla vore goda, beskedliga barn, men eftersom man icke är det, så måste man, för att komma någon väg, böja sig under de parlamentariska reglernas plågoris.

I liturgiskt afseende var han icke heller något godt mönster. Ingen kände bättre än han liturgiens stora betydelse, och han insisterade i teologiska klassen på altartjänstens fulla och värdiga utförande, så väl som för öfrigt att prästen bör ordentligen följa den handbok, som församlingen antagit; men själf tog han sig ofta frihet att afvika därifrån. I kapellet, där man haft orsak att vänta den mest fullständigt genomförda gudstjänstordning efter den antagna handboken såsom ett giltigt mönster för utgående prästkandidater, märkte man ofta afvikelser, förändringar och afkortningar. Om man med en formalist förstår en sådan, som ordentligen vidblifver de antagna formerna, så var Hasselquist visst ingen formalist; men häri tror jag, att han felade. Formen, flaskan, är visst ingen hufvudsak, men går flaskan sönder, så spilles vinet bort. Den snillrike doktorn kunde nästan göra hvad som helst utan anstöt och till verklig uppbyggelse; men alla, som tagit hans

praxis till mönster, äro icke snillen, och då blir däraf blott ett odrägligt klåperi och en skadlig oordning.

Rörande hans kyrkliga åskådning och andliga erfarenheter har redan tillräckligt blifvit sagdt; dock må i kort sammanfattning ännu sägas, att han ansåg statskyrkan hafva sina stora olägenheter, men frikyrkan har ock sina svårigheter. Under båda formerna kan det andliga lifvet uppkomma och vidmakthållas; kyrkans yttre författning är ingen hufvudsak, men kan blifva af den beskaffenhet, att den hindrar Guds rikes framgång. Hufvudsaken är, att Guds ord i sin helhet rent och klart predikas och sakramenten förvaltas efter Guds ord. Denna åskådning blef hos honom allt fastare med åren, äfvensom att han var och blef allt mer öfvertygad därom, att den evangeliskt lutherska bekännelsen sant och riktigt uppfattar och framställer den heliga skrifts salighetslära. Nyhetsmakeri, mänskliga hugskott och spekulationer vunno hos honom icke något erkännande. Lika litet hyllade han en torr och död ortodoxi. Kristendomen och det kristliga lifvet var hos honom en hjärtesak; tron en gudomlig kraft, som lefver och verkar i kärleken, och som gör allting nytt. Huru djupt och friskt han uppfattat det i ordet uppenbarade frälsningsrådet i Kristus, lifvet i Kristus och församlingens väsende och förhållande till Kristus, därpå har han lämnat oss ett exempel uti sin härliga förklaring öfver Efeserbrefvet.

Var han felfri? Nej. Han kände allt för väl, att han hade en gammal människa, och fastän denna människa var korsfäst med Kristus, kände han väl, att hon ville röra på sig, och andra märkte det ock. Han kunde knota och klaga, mången gång utan giltig orsak, han kunde låta reta upp sig till vrede och otålighet, han kunde visa sig egenkär och småaktig i vissa ting o. s. v. Det vore icke rätt att förgylla dessa fel och säga, att de icke voro fel och synder. Men hvad som var det sköna

och det förträffliga uti hans dagliga gudsfruktan var, att han lefde i daglig bättring. Han ångrade och bekände sina synder, fel och brister och bad så hjärtligt om nåd och förlåtelse för Jesu Kristi skull; han stridde också dagligen mot synden, och man märkte, att det var hos honom en verklig kamp och strid mellan anden och köttet. Den rätta, dagliga gudsfruktan består icke däri, att man så noga vakar öfver den gamla människans utbrott, att andra icke kunna märka, att man har någon gammal människa, utan däri består den rätta gudsfruktan, att man dagligen känner och ångrar sina synder och såsom en fattig, syndig människa dagligen tror syndernas förlåtelse för Jesu Kristi skull, vandrar i fruktan och räddhåga för sig själf, men tror Gud om allt godt, är nöjd med Gud och glad i Gud.

Rörande pröfningar veta vi, att de sändas, "hvar så behöfves". Nu synes det oss underligt, att somliga kristna, så långt vi kunna se, skonas från svåra pröfningar, medan andra öfverhopas därmed. Vi äro frestade att fråga: hvarför är det så? Så långt vi kunde se, blef dr H. skonad från svårare pröfningar. Han hade alltid god hälsa; han led aldrig af någon tryckande fattigdom; om man undantager de allra första åren i Galesburg, hade han sin goda bärgning; han lefde i ett lyckligt äktenskap; han hade tillfälle att verka i ett kall och på de platser, som öfverensstämde med hans naturliga val; väl hade han många motståndare, men han hade långt flere verkliga vänner och välönskare o. s. v. Men låtom oss vara varsamma i våra omdömen och slutsatser. Vi se icke långt, allra minst kunna vi se in i andra kristnas hjärtan och förstå, hvilka deras inre pröfningar äro. Det är nog, att Gud vet allting, och att han sänder pröfningar, "hvar så behöfves". Behöfvas de icke, så är det väl, men om de behöfvas och komma, så är det bättre.

Han fick ock en önsklig, ja, en härlig hädanfärd. Där

gick den gamle trotjänaren, predikade, skref, läste, sjöng och gjorde sina sysslor till några få dagar före sin död. Utan någon lång sotsäng med dess plågor och pröfningar, under hvilka naturens svagheter och elände ofta uppenbaras, fick han skiljas hädan. När dödens bud nalkades, lade den trötte arbetaren sig på sitt läger, och efter några få dagar inslumrade han ljuft, såsom det goda barnet i modersskötet, i den sista sömnen, för att omedelbart öppna sina ögon i de saliga andarnas sälla boning. Var det icke skönt! Ett välsignelserikt lif, en skön död! Hvad mera kunde han dessutom begära än den eviga glädjen i himmelen? Eja, vore vi där!

Vittnesbörd och omdömen om doktor Hasselquist, aflagda af olika personer.

1. *Dr S. P. A. Lindahl* säger: "Få män torde hafva lefvat, hvilkas verksamhet varit mera omfattande och välsignelserik än dr Hasselquists. I första rummet tillhörde han sin familj, hvilken han älskade och af hvilken han äfven var älskad med den innerligaste kärlek. Med största noggrannhet och punktlighet iakttog och uppfyllde han sina plikter såsom familjefader. Den, som ägt förmånen af att någon tid vistas i hans hem, kan sent förgäta den stilla, fridfulla och evangeliska ande som där rådde, och därtill bidrog i väsentlig mån den uppbyggliga husandakten, hvarmed dagen både började och slutades. Hvad betydelse familjebönen hade för honom, visar bland annat följande: Ett par veckor före hans död hölls i doktorns rum ett viktigt möte rörande seminariet. Då det dröjde in på sena natten, lämnade han mötet, sägande: "Jag måste nu hålla aftonbön med min familj". Sedan detta skett, återkom han och deltog i förhandlingarna, tills mötet var slut.

Han tillhörde sin församling. Att uppgifva församlingsvården kunde ingenting förmå honom till. Att predika var för honom ingalunda tröttande utan utgjorde hellre en hvila, och den, som värderar och älskar Guds ord, kunde aldrig tröttas vid att höra hans innehållsrika och allvarliga predikningar. Han bar sin församling ömt på sitt hjärta och i sina böner. På senare tiden har det känts, som om hvarje predikan varit en afskedspredikan. Detta var i all synnerhet fallet söndagen Septuagesima, då han höll sin sista predikan. Mot slutet af densamma var han så rörd, att han måste stanna för att torka bort tårarna från ögonen.

Han tillhörde läroverket. Då dr H. öfvertog ledningen af detsamma, var det en svag planta, som behöfde den trognaste omsorg och vård. Under hans ledning har anstalten uppvuxit till hvad den i dag är. Visserligen har han under de senare åren haft kraftigt bistånd af lärarne, men såsom läroverkets president har i första rummet ansvaret och omsorgen hvilat på honom Hvad han där varit för både lärare och lärjungar, kan ej med ord uttalas. Hans jämna lugna hållning, hans allvarliga och kristliga sinne och hans vänlighet mot och faderliga deltagande för alla har dagligen varit en tilltalande predikan. Då han under de senare åren ej förmått deltaga med den kraft, som förut kännetecknade hans verksamhet, har hans ålder och mogna erfarenhet likväl ersatt denna brist, hvarför han med heder uppburit sin ansvarsfulla plats och ägt allas kärlek och tillgifvenhet. Vi tro oss ej säga för mycket, då vi påstå, att både lärare och lärjungar täflat med hvarandra i att glädja honom och göra hans ämbetes plikter så lätta som möjligt. Huru helt han var sammanvuxen med läroverket framgår däraf, att, ehuru han ofta kände ämbetsskyldigheterna allt för tunga och önskade att i någon mån blifva befriad från desamma, när den afgörande stunden kom, kunde han ej draga sig tillbaka. Han var viss om att Gud gifvit honom denna kallelse, och han trodde sig därför böra stå kvar på sin post, tills Herren befriade honom från densamma.

Han tillhörde hela synoden. I tio år var han synodens president, och i tjugu åtta år har han förestått synodens läroverk. Det inflytande, han i båda dessa egenskaper utöfvat, har varit vidtomfattande; dock har det inflytande, han utöfvat med pennan, öfverträffat allt annat. I och genom denna tidning har hans kraftfulla vittnesbörd om synd och nåd, om bättring och tro och helgelse nått tusenden både inom och utom synoden. Genom sin fasta och orubbliga tro på Guds dyra ord

Vy af Augustana College och Teologiska Seminarium.

och vår kyrkas sköna bekännelse har han i sina artiklar öfver ämnen, som röra läran, samt församlings och kristendomslifvet, satt en bestämd prägel på vår uppfattning så väl af läran som den kyrkliga verksamheten. För hvad han i detta afseende lämnat efter sig såsom ett dyrbart arf, behöfva vi ej blygas, men väl innerligt glädjas och tacka Gud. Må detta arf bevaras i tacksamt minne och af oss väl vårdas för kommande tider. Kännbarast skall väl förlusten blifva genom saknaden af hans värdefulla bidrag i denna tidning; men må vi då desto lifligare erinra oss hvad vi hafva haft. I hvad han skrifvit talar han ännu till oss från andra sidan grafven, och gifve Gud, att vi måtte rätteligen akta på, hvad han så ofta och allvarligt lagt oss på hjärtat.

Under vanliga förhållanden hade den plats, han fyllde, och det arbete, han hade sig ålagdt, kräft tre personer. Huru dr H. kunde under en så lång följd af år så lyckligt förena en pastors, en läroverkspresidents och en tidningsmans ämbeten, är visserligen ett under; men orsaken därtill låg i hans ovanliga arbetsförmåga och hans goda hälsa. Genom Guds synnerliga nåd och ett enkelt lefnadssätt var hans kraft obruten till de senare åren, då han en och annan gång hördes klaga öfver trötthet. Hans arbetsdag började i vanliga fall klockan fyra på morgonen, och med bestämd plan för sitt arbete och ett punktligt användande af tiden kunde han ej blott sköta sina ämbetsåligganden utan äfven föra en omfattande och viktig korrespondens.

Den bild, dr H. lämnat efter sig hos den, som personligen umgåtts med och lärt känna honom, är den allra älskligaste: I honom igenkände man den erfarne läraren, den ömme fadern, den älsklige brodern och den trofaste vännen. I sitt umgänge var han enkel och flärdfri, vänlig mot och deltagande för alla. I sina ord och i sitt lif ville han förhärliga honom, genom hvilkens

nåds rikedomar han var frälst, och hvilkens tjänare han var. Han trodde, och i tron prisade han Herren. I Guds heliga ord var han hemma, för dess vittnesbörd böjde han sig ödmjukt och tillbedjande, och på dess fasta grund hvilade hans tro och hans hopp. Som han trodde, så talade han. Hvad Gud uppenbarat i sitt heliga ord, och hvad han genom Guds stora barmhärtighet erfarit till frälsning för sin egen själ, det fasthöll han orubbligt, och med kraft och frimodighet försvarade han den ombetrodda skatten gent emot alla afvikelser därifrån och tidsandans nyckfulla kraf. I intet sökte han människogunst. De domar och den smädelse, som otron och vantron stundom hopade öfver honom för sanningens skull, bar han tåligt. Under allt hans allvarliga meningsutbyte med olika tänkande skulle man aldrig höra honom tala illa om eller ens misstänka en persons bevekelsegrunder. I allt, hvad han skrifvit, skall man aldrig finna, att han själf satt sig till domare öfver olika tänkandes personer och nådelif, men klart och tydligt belyst och bedömt deras läror i Guds ords ljus. Då han själf behöfde dagligen vid nådastolen mottaga förlåtelse samt hämta nåd och kraft till sitt arbete, var han mild i sina domar öfver andra, och då han i så väl ord som handling var allt igenom uppriktig och ärlig, kunde han ej lätt misstänka andra. Hvad helst som må sägas om dr H , det vittnesbörd skall ingen kunna förtaga honom, att han var en troshjälte, som visste hvad han trodde och ej blygdes för att försvara sin tro.

(Augustana, nr. 7—1891.)

* * *

2. * * * skrifver om *Dr Hasselquist såsom familjefader:* Betydelsen af ett kristligt hem kan ej nog uppskattas, och en husfaders kallelse är därför både den betydelsefullaste och skönaste af alla kallelser på jorden. Hemmet är både den första och bästa skola för tiden och en plantskola för evigheten. En skönare bild

kan ej sökas än en trogen familjebild, där den troende husfadern sitter omgifven af en öm och tillgifven maka samt välartade och lydiga barn. Finns något, som på jorden kan påminna om paradisets sällhet och frid, så är det att finna i en sådan bild.

Gud hade gifvit dr Hasselquist en from maka och fyra barn. Bland dem hade han sin första kallelse, och huru uppfyllde han densamma?

Vid inträdet i dr Hasselquists hem störtes hvarken öga eller känsla af lyx och fjäsk. Man märkte genast, att man var i ett enkelt, anspråslöst, kristligt hem, och kände sig underbart berörd af den stillhet och frid, som där rådde. Man kände sig strax hemma och räknade sig nästan ofrivilligt såsom en medlem af familjen. I detta hem började och slutades dagen med Guds ords betraktande, bön och sång. Husandakten, hvarvid alla deltogo i läsningen genom att i ordning läsa hvar sin vers, hvarefter doktorn gjorde några korta, innehållsrika och till hjärtat gående anmärkningar och ledde i bön, lämnade alltid något att under dagen begrunda och gaf således åt lifvet en bestämd prägel af kristligt allvar och stilla frid.

Det lugn och den jämnhet, som i allt kännetecknade dr Hasselquist, visade sig ej minst hos honom såsom familjefader. Hvad helst som hände, syntes han vara densamme. Han kunde bära ej blott den största glädje utan äfven den djupaste sorg så för sig själf, att andra knappt kunde märka någon växling hos honom. Endast de, hvilka stodo honom helt nära, hade någon aning om, huru djupt han sörjde och saknade så väl sin ömma maka som sin äldsta dotter, då familjekretsen blifvit bruten genom deras bortgång. I det yttre bibehöll han sitt vanliga lugn. Visserligen följde hans kärlek de bortgångna och drog hans tankar mera uppåt till dem i de eviga fridsbyddorna och ofta hans steg ut till deras sista hvilorum på kyrkogården; men på sam-

ma gång syntes han med åren blifva allt innerligare fästad vid de barn och barnbarn, som han fick hafva omkring sig till sitt slut, och som fingo följa den ömme och kärleksfulle fadern till grafven.

Dr Hasselquist hade ej blott rätt uppfattat sin kallelse såsom husfader, han utförde ock densamma på ett sätt, som skall bära rik välsignelse. Han var en familjefader i ordets fullaste mening. Med det kristliga allvaret följde den faderliga kärleken, ömheten och omsorgen för dem, som Gud särskildt anförtrodde åt honom. Hans ord voro kristligt allvar, hans umgängelse var helgad. Att få vara i hans närhet var både undervisning och uppbyggelse, bestraffning och uppmuntran. Den bild, han lämnat efter sig såsom familjefader, är den allra älskligaste. I sitt hem var han en både lysande och värmande sol. Med de små barnen var han själf ett barn, och därför älskade de honom såsom ingen annan. Hans hem står nu tomt och dystert, men ofrivilligt blickar ögat ditupp, som om det ännu väntade få se det hvita hufvudet och de vänliga, om ömhet vittnande ansiktsdragen däruppe på verandan. Förgäfves vänta vi efter att få se den välkända faderliga gestalten, tills äfven vi bakom tidens förlåt få se honom i härlighet. Till dess vilja vi i tacksamt minne behålla hans älskliga bild såsom en sann familjefader.

* * *

3. *G. P.* säger om *dr Hasselquist såsom pastor* bland annat: "Man kunde i endast få ord säga: han sökte bevisa sig såsom *pastor* i hela sitt lif, i ord och umgängelse, både i hemmet, i församlingen, på predikstolen, i lärosalen och vid skrifbordet. Öfverallt visade han ömhet om själarna. Huru många, man kan säga tusentals, hafva ej blifvit vägledda, varnade, förmanade, tröstade och uppmuntrade, icke blott genom offentliga föredrag och skrifter, utan äfven genom enskilda bref!

Men, som sagdt är, det mesta och bästa är för oss okändt.

Huru han uppfattade läroämbetet kunde man ofta höra, i synnerhet när han höll ordinationstal. Djupt kände han de kraf och det ansvar, som hvilar på en själasörjare, och sökte genom Guds nåd efterkomma Herrens och apostlarnas förmaning att vara en "trogen och snäll skaffare", som i rättan tid tilldelar husfolket — de anförtrodda själarna — hvad som behöfves. Af Guds ords och sin rika erfarenhets fatabur (förrådshus) framsatte han nytt och gammalt, och det var väl tillagad, sund och hälsosam föda, verklig *själaföda*. Det var ordets svekfria mjölk för de nyfödda och svaga nådebarnen och stadig mat för de i andlig ålder mera stadgade. Han vinnlade sig om att, enligt Herrens förmaning, föda både lammen och fåren med hälsosam lära. Det fattades icke heller allvarliga väckelserop.

Den *enskilda själavården* kunde han naturligtvis ej ägna så mycken tid åt de sista åren som i början af sin ämbetstid, och däröfver klagade han ofta. Han tog saken på allvar. Han plägade vandra rätt långa vägar till fots för att besöka sjuka, stundom flere gånger, innan han vågade meddela dem Herrens heliga nattvard. Den som varit med något, vet, huru bekymmersamt det ofta är att sitta vid sjuklägren. Men också kan man just där få se, att ordet icke är utan frukt. Jag vet ock, att äfven under hopade göromål besökte han så ofta det lät sig göra och öfvade enskild själavård. Han var ej en sådan, som vid alla möjliga tillfällen anföll människor med frågan: "huru är det med din själ?" eller: "är du frälst?" men han försummade icke, när han fann det lägligt, att inleda sådana samtal, som rörde det ena nödvändiga. Hans tal var ljufligt och med salt bemängdt.

Han fick också vara med om att, icke blott enskildt, utan äfven "uppenbarligen" straffa de ohörsamma och ogudaktiga, att medelst offentlig kyrkotukt afskilja

dem från församlingen. (Se korsbaneret 1888 sid. 176—178 såsom exempel). Detta är en pastors allra svåraste göromål. O, huru många suckar och sömnlösa nätter sådant medför för en öm herde! Huru hårda måste icke de människor vara, som kunna förorsaka sin lärare så stora bekymmer! Förorsakades dessa blott af ogudaktiga, vore det icke så tryckande; men när det kommer af och genom dem, som man räknat icke blott som vänner utan såsom medhjälpare i församlingen — då kännes det ändå mera smärtsamt. Den hemgångne herden fick äfven smaka denna bittra lidandeskalk. När personer intagas af andligt högmod och i sin självtagna visdom börja arbeta *emot* läraren och på alla sätt söka att draga andra med sig, ja till och med gå omkring med listor för att samla namn på dem, som finnas villiga att följa med och lämna sin gamle lärare — o huru bittert! Man tycker att sådant borde väl en så trogen lärare som dr H. undsluppit. Men nej, han fick äfven dela denna bittra lott med många andra af sina trosbröder. Dessa lidanden, suckar och tårar höra till den oskrifna historien. Huru obeskrifligt djupt han sörjde, när någon afföll från sanningen, antingen i synd eller villfarelse, det känner Herren allena.

Att han kände sig i afseende på själavården bristfällig, behöfver ej sägas. De som hört hans klagan däröfver och bön om nåd och förlåtelse, veta det bättre, än jag kan säga det. Icke långt före slutet af sin ämbetstid yttrade han: När jag ser tillbaka därpå, är allt så skröpligt, att jag endast kan trösta mig vid den stora nåden, som räcker till för allt, och *endast at nåd* väntar jag få komma hem."

* * *

4. *C. E. L.* aflägger följande vittnesbörd om *dr Hasselquist såsom liturg:* Som dr Hasselquist var professor i liturgik och ordförande i den af synoden tillsatta

handbokskommittéen, så bör väl redan på den grunden något sägas om honom som liturg.

Liturgiken, som har att vetenskapligt redogöra för den kyrkliga kultens eller gudsdyrkans ursprung, väsen, grundsatser och handlingar, omhuldades mycket af dr Hasselquist i hans egenskap af professor. Under höstterminen och ända till veckan innan hans död, undervisade han hufvudsakligen i detta ämne. Af hans utmärkta föreläsningar i en kyrkligt sund riktning, af hans enskilda yttranden rörande liturgiska frågor och af hans praktiska förtjänster med afseende på gudstjänstordning hafva vi inhämtat, att han ägde en god smak, en sund omdömesförmåga och en sann nitälskan rörande kulten som sådan, om kyrkosången och en kyrklig byggnadsstil.

Han var en vän af alla sträfvanden, som hade till syftemål att höja gudstjänstens högtidlighet, ty han betraktade kulten som en firning och ville i denna ära Gud och medverka till församlingens uppbyggelse. Hjärtligt gladde han sig därför åt att den svenska kyrkan genom sin handbokskommitté hade i sikte en gudstjänstordning, som bättre än den gamla skulle häfda den lutherska kyrkans liturgiska ideal. Det är anmärkningsvärdt, att han flera gånger och helt nyligen i lärosalen förordat en kult, som i sina ledande drag öfverensstämmer med den liturgi, som brukades vid afslutningsgudstjänsten under prästkonferensen i Stockholm den 28 augusti 1890. Härigenom kunna vi delvis lära känna hans egna tankar, och att han ville rekommendera en liturgi, som hufvudsakligen liknar den kyrkan i fosterlandet antager.

Alla som varit närvarande vid gudstjänster, där dr Hasselquist varit tjänstförrättande, hafva i allmänhet fått det intrycket, att hans liturgiska förmåga naturligen och utan ringaste tillgjordhet tydligast framstått i den sakrificiella delen af kulten, såsom då han bad och i

sång prisade Herren. Hans bön var en verklig bön, när han läste de formulerade bönerna; och när han bad, så var det hjärtats och det barnsliga tillförlitandets bön, okonstladt och enkelt, samt bön från början till slut. Han brukade ofta i lärosalen och vid andra tillfällen beklaga, att många predikanter icke bådo offentligen, ty deras böner voro andliga föredrag, utstyrda i bönens former.

Vi nämnde, att hans liturgiska styrka ock stod i förening med sången. Han kunde mässa med en stämma, som var ovanligt fyllig och kraftig, men likväl mjuk, och åhörarne kände, att han sjöng af hela sitt hjärta. Och när församlingen sjöng de härliga koralerna, så hördes ofta doktorns röst såsom den ledande och äfven då fyllig och naturlig samt uttrycksfull.

Han var ock en vän af ordning vid gudstjänsten och gillade inga bruk, som störande inverkade på församlingens kult. Såsom ett exempel må nämnas, att han icke ville låta den vanliga predikan utränga skriftermålet eller låta dem uppgå i hvarandra, utan ända till den sista nattvardsgången, vid hvilken han tjänstgjorde, höll han både skriftermål, ordentlig altartjänst och predikan.

De heliga tiderna voro för honom kära. Det skulle hafva varit nattvardsgång i hans kyrka den första söndagen i februari, men han uppsköt den till följande söndag, som var Fastlagssöndag, ty han älskade fastlagstiden. Men då han denna gång gjorde en sådan anordning, så visste han icke, att han den söndagen skulle deltaga i den liturgi, som utföres i det himmelska templet. Kyrkan älskade han, och han värderade kyrkor, som hade en kyrklig stil, motsvarande liturgiens kraf. Både i Paxton och Rock Island ombestyrde han, att predikstolen var en verklig predikstol, och i Rock Island hade han tillsett, att predikstolen stod på sin rätta plats, och att det fanns ett kor.

Äfven som liturg skola vi sakna honom, men må hans ande fortlefva inom vårt samfund och hans inflytande göra sig gällande äfven i våra liturgiska sträfvanden. Liturgiken var hans sista undervisningsämne på jorden och med liturgi begynte han sitt lif i himmelen, ty där hålles en ständig gudstjänst.

* * *

5. *C. A. E.* afgifver följande omdöme om *dr Hasselquist såsom predikant:* Vår hemförlofvade lärare och älskade fader i Kristus, doktor T. N. Hasselquist, var en äkta luthersk predikant, i det att han icke höll sig för att veta någonting annat till syndares tröst och salighet än Jesus Kristus, som dog för våra synder och uppstod till vår rättfärdiggörelse. Grundtonen i hans predikan var städse den, som antydes med de ord, hvarmed vår lärofader Luther understundom började sina predikningar: "Detta evangelium handlar om tron och kärleken."

Om det är sant i allmänhet, att doktor Hasselquist af Herren Gud var särskildt utrustad med de nådens och naturens gåfvor, som skickliggjorde honom att med sådan sällspord framgång omplantera den svenska evangelisk-lutherska kyrkan på amerikansk jord, så är det i en särskild bemärkelse sant, att hans förnämsta gåfva var att på ett kraftigt, enkelt och tilltalande sätt predika Guds hälsosamma ord. Hans storhet såsom predikant bestod icke däruti, att han i ordets vanliga mening var vältalig, men dock däruti att han talade så väl både hvad innehåll, framställningssätt och personligt uppförande i talarestolen beträffade. Det låg någonting på samma gång patriarkaliskt och apostoliskt i hans sätt att tänka och tala. Man var alltid på förhand viss om att få höra någonting i en alldeles särskild mening undervisande, uppbyggligt och minnesvärdt, då man med ett andaktsfullt och bedjande sinne gick till templet för att lyssna till hans ord, som flöto

stilla och ljufligt som Siloa vatten. Han var icke allenast en sann och lefvande kristen, utan han stod allt fort i den innerligaste tros- och kärleksgemenskap med sin dyre Frälsare. Han betygade endast, hvad han i personlig erfarenhet hört och sett. Det var en underbar fläkt af originalitet, fyndighet och friskhet i hans predikan, som gjorde, att såväl ung som gammal med glädje motsåg hvarje tillfälle att få lyssna till de tröstande och helgande ord, som med okonstlad lätthet och naturligt behag föllo från hans läppar. Hans ord i predikstolen vittnade om en städse pågående meditation. Han var alltid redo att predika, ty han behöfde blott af öfverfullt hjärta framsäga det, hvarmed han i alla fall var sysselsatt. I den enskilda kammaren lät han ofta hjärtats suckar taga ordets form och vingar, och då höjde han sig i det hänförda hoppet mot himmelen. Honom ovetande har man gifvit akt på denna sköna företeelse. Det var i bönevrån och vid den öppnade skriften som han inspirerades till predikan. Han behöfde icke alldeles i samma mening som mindre erfarne och mindre helgade predikanter särskild förberedelse för hvarje särskild predikan. Härmed vilja vi för ingen del ens ifrågasätta, att han ej ansåg sig böra "bereda sig på predikan". Nej, tvärtom! Den hans predikningar genomgående rika tankegången jämte det sköna och rent af förvånansvärdt lyckade sammanhanget aflade ovedersägliga vittnesbörd därom, att han på förhand väl och omsorgsfullt genomtänkt hela predikan, dess ingång, ämne, afhandling och tillämpning. Han var en predikant såsom få.

Han var en mästare till att predika. Och bestod detta hans mästerskap ingalunda däruti att han vinnlade sig om att använda ett svassande blomsterspråk med klingande ord utan innehåll. För honom såsom en trogen skaffare i Guds hus voro rätterna hufvudsaken och icke sättet för deras servering. Han predikade icke för

att predika, icke för att visa någon egen storhet, utan för att såsom sändebud i Kristi ställe i Andens och kraftens bevisning tolka Guds vilja och råd om syndares frälsning. Hans, liksom härolden Johannis, predikarestorhet bestod däruti, att han själf var villig att träda i skuggan, om blott hans åhörare ville af hans predikan låta beveka sig att följa Jesus efter. — Han predikade icke blott "med anledning af texten", utan han lät alltid texten själf predika. Det var i sanning det mest berömvärda och utmärkande draget i doktor Hasselquists predikosätt, att han med ovanlig tankeskärpa och dock med de enklaste och tydligaste ord utlade sin text. Härvid sannades alltid, hvad vi ofta pläga säga: "Det klart tänkta är det klart sagda". Att hans predikan till följd af denna omständighet var af en mera lärande och undervisande än tillämpande karakter, faller af sig själft. Men att detta senare element icke heller uteblef ur hans predikan, det följde ock med nödvändighet af hans stränga, men dock alltid lediga trohet mot texten; ty hvem djärfves väl påstå, att ej Guds heliga ord är öfverfullt af närgående tillämpningar af alla däri framställda sanningar!

Hvarje gång doktor Hasselquist uppträdde för att tolka den heliga skrift, hade han i ordning, att jag så måtte säga, ett smakligt bröd, en just för tillfället anordnad andlig maträtt för det hungrande husfolket, som såg upp till honom såsom den för deras räkning tillsatte förvaltaren af Guds hemligheter. Han for aldrig af och an i ordets förrådskammare, utan framsatte nytt och gammalt på rätt tid och i vederbörlig ordning. Hans tal var ljufligt, men ock förvisso vederbörligen bemängdt med salt. Han kunde den sköna konsten att både börja och sluta i tid. Han predikade allt Guds ord, hela den uppenbarade sanningen. Onyttiga disputeringar drog han sig sorgfälligt ifrån.

Ett är visst med hänsyn till doktor Hasselquists predikan, och det är, att han alltid predikade Guds ord, eller, såsom han själf sade, "tog sina texter ur bibeln"; det är: han höll sig i tron och kärleken i Kristus Jesus till förebilden af de hälsosamma ord, hvilka han lärt af de heliga skrifternas författare. Han höll sig till det hälsosamma ordet såsom det honungsökande biet till blomstren. Detta gjorde honom ock viss i sinnet, så att han visste hvad han trodde och därför kunde med den fasta öfvertygelsens hela glöd och den oöfvervinneliga uthållighetens säkerhet ägna sig åt föreläsandet, förmanandet och undervisandet, hafvande akt på sig själf och på läran och förblifvandet däri, på det han själf och de, som honom hörde, måtte varda frälste. Han var genom Guds nåd så viss i läran, att han aldrig under sin långvariga predikoverksamhet läspade vid uttalet af kristendomens "Schibbolet".

Till och med en i ett visst läger tongifvande och mot all sann lutherdom ogynnsamt stämd tidning därhemma i fäderneslandet nämner i sin dödsruna öfver doktor Hasselquist följande vackra ord: "År 1870 besökte han Sverige. — Flärdfritt och enkelt förkunnade han vid detta tillfälle evangelium mångenstädes i vårt land".

Ja, just så! Han var ej bland de Guds ords doktorer, som predika filosofi, metafysik och politik; nej, det enkla evangelium om frälsningen genom Jesus predikade han i åratal med synbar välsignelse därborta i fosterlandet, innan han af kyrkans Öfverherde kallades till verksamhet härute i främlingslandet; och då han för nära fyra årtionden sedan höll sin inträdespredikan i sin första församling i detta vårt adoptivland, använde han såsom textord dessa apostelen Pauli ord till den kristna församlingen i Korint: "Och jag, mina bröder, då jag kom till eder, kom icke för att med höga ord eller med hög vishet förkunna eder Guds vittnesbörd; ty jag höll icke före, att jag bland eder visste något

annat än Jesus Kristus och honom korsfäst. Och jag var hos eder i svaghet och i fruktan och i mycken bäfvan". Därmed var grundtonen gifven till hans långvariga och af Herren rikligen välsignade predikoverksamhet i detta land. Korsets evangelium predikade han under decenniernas flykt alltmera fulltonigt, i samma mån som han alltfort med ödmjukt lärjungasinne, tilltagande himlalängtan och ty åtföljande hög- och himlastämd tankerikedom i tron och kärleken i Kristus Jesus höll sig till förebilden af de hälsosamma ord, som han hade lärt af de helige Guds män, som talat och skrifvit, rörde af den helige Ande.

Det var honom en nåd att få predika Kristi obegrundeliga rikedomar, och detta i alltmer tilltagande grad, allteftersom han med åren mer och mer erfor det ansvarsfulla i en trogen predikares verksamhet. Hvad var det månne, som vid hans sista uppträdande på sin predikstol kort före hans död kom honom att afbryta predikan och nämna, det en inre röst sade honom, att hans tid med snabba steg skred mot sitt mål, och därpå gaf sina tårar fritt lopp?

Sköna afsked för en trogen predikant från hans predikstol inför en älskad och alskande församling! Hans sista predikoämne var: "Det rätta fröjdeämnet: att namnen äro skrifna i himmelen". Och var det vid den predikans hållande endast half annan vecka igen, tills den trötte pilgrimen fick gå in i den Herres glädje, som han så troget tjänat med sin predikan.

* * *

6. *A. R.* skrifver om *doktor Hasselquist såsom professor:* Att lämna en kortfattad, sanningsenlig och naturtrogen teckning af dr H. såsom akademiker torde på ett mera tillfredsställande och lyckadt sätt kunnat utföras af någon af hans yngre lärjungar, som stått honom närmare, än som fallit på vår lott. Dock hafva äfven vi haft förmånen att ej så få år sitta vid hans

fötter, och det är med hågkomstens blick hvilande på denna i många hänseenden lyckliga tid som vi vilja göra ett försök att från minnenas duk öfverföra hans bild såsom professor på papperet. Hvad som kännetecknade dr H:s förhållande till sina lärjungar var *en allvarsam godmodighet*. Detta med mildhet blandade allvar utöfvade på hans lärjungar ett hälsosamt inflytande, ty, ehuru knappt någon kan sägas hafva känt en verklig rädsla för professorn, torde få finnas, som ej oförställdt älskat och hjärtligt vördat honom. Få äro väl af hans forna lärjungar, som ej någon gång vid lektionerna pröfvat den hänsofnes tålamod, men hvem kan påminna sig, att han någonsin var skarp, sträf eller obillig uti sina tillrättavisningar? Vi neka ej, att han vid tillfällen kunde förebrå den försumlige, men huru skonsam var ej förebråelsen, huru lindrig bestraffningen? Sällan framkallade hans förmaningar någon ovilja mot honom, men väl mången gång en djup blygsel öfver en själf. Under själfva upptuktelsen förnam man, att man uti sin lärare hade en verklig vän, en fader. Då man ej på ett nöjaktigt sätt kunde lämna svar på den framställda frågan, förmärktes en skugga af missbelåtenhet utbreda sig öfver det människovänliga ansiktet, och däruti bestod mången gång hela bestraffningen; den kan visserligen ej sägas hafva varit hård, men den verkade dock lika välgörande som några hårda ord. Aldrig kunna vi minnas, att han ställde någon af sina lärjungar vid skampålen, eller att han någonsin fann ett nöje uti att i närvaro af kamrater genom sårande anmärkning ställa någon uti förlägenhet. Förvåningen öfver en eller annan discipels inskränkthet tillkännagafs understundom därmed, att doktorn på något nervöst sätt lät högra handen eftertryckligt glida fram och åter ett par slag öfver den nedre delen af ansiktet samt slutligen nedhalka öfver det tjocka, silfverhvita skägget. Då kunde han väl genom sina glasögon

se riktigt stort på den, som det gällde, men verkligt ond kunde han aldrig se ut, äfven om han möjligen skulle hafva varit det.

Om dr H. såsom pedagog, om det uttrycket är tillåtet att användas om en lärare vid en högre undervisningsanstalt, kunna visserligen omdömen blifva mycket olika. Någon kateket uti detta ords stränga bemärkelse var han enligt vår mening icke, och hans starka sida såsom teologisk undervisare bestod ej så mycket uti att bibringa sina lärjungar någon systematisk och helgjuten dogmatisk kunskap, utan fastmera att uti dem ingjuta något af den uti honom själf inneboende barnsliga och för Guds ord undergifna anden. Att det var ordning uti hans undervisning, förnekas ej, på samma gång som man ej kan påstå, att hans dogmatiska eller andra föreläsningar i allmänhet utgjorde något ordnadt helt. Hans teologiska undervisning var ej något utstuderadt dogmatiskt litterärt konstverk, utan ett naturligt utflöde från den lefvande trons källådra. Uti sin undervisning var han visserligen konservativ, men det var ingalunda någon stel, dogmatisk, utan en sant biblisk konservatism; den var ej ett envist fasthållande af vissa dogmatiska former, utan ett förvarande af det goda, som blifvit honom ombetrodt (2 Tim. 1:14). Utan att mycket orda om dogmer och bekännelseskrifter förstod han dock att uti sina lärjungars sinnen inplanta en äkta luthersk ortodoxi. Mycket sällan förekom därför någon egentlig polemik uti hans teologiska föreläsningar. Han förstod att uppmuntra ett verkligt bibliskt och bekännelsetroget sinne utan att framalstra ett mot andra olutherska samfund bittert hjärta. Att många af hans forna lärjungar äro mindre vänligt stämda mot sina svensk-amerikanska reformerta trosbröder, bör man långt ifrån tillskrifva den hänsofne professorn, utan fastmera deras eget mindre grannlaga tillvägagående. Den hängifna kärleken till den luthers-

ka kyrkan har man nog till en mycket stor del att tacka H:s teologiska undervisning för, men den mindre broderliga sinnesbeskaffenhet, som många pastorer inom Augustana-synoden hysa till ett och annat svensk-amerikanskt reformert samfund, har nära nog uteslutande sin grund uti de senares oförsynta partiverksamhet.

Uti sin religiösa öfvertygelse var dr H. fast. Uti alla den teologiska åskådningens väderombyten var han dock alltid densamme, och såsom sådan utöfvade han ett mäktigt inflytande på den på amerikansk botten uppspirande lutherska kyrkan. Att den svensk-amerikanska kyrkan haft en sådan karaktersfast personlighet uti den teologiska professorsstolen under dess första grundläggnings- och utvecklingsperiod, torde jämförelsevis få af dess medlemmar tillbörligt uppskatta, men nog finnes mer än en, som just uti detta förhållande tycker sig tydligen spåra Öfverherdens synnerliga ledning af och omvårdnad om vårt lutherska Sion i detta land. Den gamle, beprövade, kunskapsrike och människovänlige lärofadern låter ej mera den välkända stämman ljuda uti de teologiska lärosalarne i Rock Island, men han har bland de talrika lärjungar, som öfverlefva honom, lagt grundvalen till mer än en teologie professor och därigenom, för den närmaste framtiden åtminstone, vetenskapligt utbildade religionslärare, som säkerligen skola finna det ett nöje att föra den hänsofnes påbegynta verk vidare framåt.

* * *

7. *C. M. E.* afgifver följande omdöme om *dr Hasselquist såsom läroverkspresident:* När grundläggaren af vårt gemensamma läroverk, prof. L. P. Esbjörn, år 1863 afgick från sin befattning såsom anstaltens föreståndare och återvände till fäderneslandet, var det knappast mer än naturligt, att denna plats skulle erbjudas den i prästerliga tjänstår och i bekantskap med amerikanska förhållanden näst äldste bland samfundets

fäder, pastor T. N. Hasselquist. Det var ett viktigt uppdrag, som då lades i hans hand, ty genom denna befattning vid den då enda svenska lärdomsanstalten i Amerika, en anstalt som af försynen var bestämd att äfven förblifva den mest betydelsefulla, sattes han i stånd att så som på intet annat sätt inverka på vår kyrkas och nationalitets framtid. Hans inflytande på denna post kan endast jämföras med det, han äfven själf utöfvade såsom redaktör för samfundets tongifvande tidning.

Det var en redan snart 50-årig man, som då kallades att beträda ett arbetsfält, som för honom var så godt som alldeles nytt. Mången annan kunde redan vid den åldern börjat se sig om efter tillfälle till hvila, och yngre krafter skulle t. o. m. ryggat tillbaka för det ansvar, den nya posten lade på hans skuldror. Men H. grep sig arbetet an med sin egendomliga hurtighet och tillförsikt. Det var höga fordringar, det nya fältet ställde på sin man. Få platser torde vara så svåra att väl fylla som en läroverksföreståndares, och uppdraget att tjäna på denna plats är väl ett af de minst afundsvärda som Augustana-synoden har att bjuda. Men H. saknade ej utrustning för detta värf, saknade ej sådana egenskaper, af hvilka en president för Aug. Coll. & Theol. Sem. alltid måste vara i besittning. Han var först och främst svensk, icke blott genom tillfälligheten af sin börd, utan ock i sitt väsens djupaste grund, genom utbildning och lifsåskådning, och förstod därför sitt folk och kände dess behof. Han var ock sedan 24 år pastor och hade sålunda insamlat en rik själavårdande erfarenhet, som kunde komma honom till nytta såsom ledare för människosjälar äfven på detta andra område. Om han icke förut såsom egentlig undervisare i lärda ämnen gjort några synnerliga rön, så stod ingen af hans medbröder i det afseendet framom honom. Dessutom saknade han icke heller alldeles erfarenhet såsom under-

visare, ty han hade äfven förut på enskild väg undervisat blifvande prästkandidater. Uppfostrad i fäderneslandet var han något bekant med dess undervisningsväsen; och han hade därjämte vistats i detta land länge nog för att inhämta någon kännedom om dess skolväsen. Lugn och besinning kännetecknade hans rådslag och uttalanden, tålamod och ihärdighet var ett utmärkande drag i hans skaplynne, uppriktig vänlighet genomlyste hans umgänge, och personlig värdighet uppbar hela hans uppträdande.

I 27½ år har han sedan kvarstått på den post, hvartill ett berättigadt förtroende till hans begåfning, kunskaper och vishet kallade honom. Ser man på det yttre af läroverkets utveckling under den tid, det åtnjutit H:s ledning, så står det i dag såsom den förnämsta minnesstoden öfver hans lif. 1863 flyttades läroverket hufvudsakligen genom H:s tillskyndan från Chicago till Paxton, Ill. Han var då själf ensam lärare för 10 studerande. Ordentliga klasser i elementarläroverket ordnades mot slutet af Paxton-tiden. År 1875 flyttades anstalten åter, denna gång till Rock Island, Ill.; och två år därefter aflade den första klassen mogenhetsexamen, då elementarläroverket således fått sina klasser fulltaliga. Två nya afdelningar tillades med tiden, nämligen ett musik-konservatorium och en affärsskola. Från att ursprungligen hafva varit en nästan uteslutande prästbildningsanstalt har läroverket småningom utvecklats till en härd för högre allmän bildning. Vid H:s bortgång hade antalet lärare ökats till 17, lärjungar till 300. Det var ett husvillt barn, han en gång tog under sitt hägn; han lämnade sin fosterdotter i arf en egendom på omkring $175,000, däribland ett skolpalats, som utgör den mest monumentala byggnad vårt folk äger i detta land. Det är sant, att denna underbara tillväxt framkallats genom och hållit jämna steg med vårt kyrkosamfunds och vår nationalitets tillväxt i det hela

här i landet. Men under dessa 27 år är det H:s säkra hand, som hållit rodret. Såsom president gjorde han sin insats i hvarje framsteg, skolan gjorde; och särskildt under det tidigare skedet af sitt föreståndareskap var det naturligtvis han, som ofta gaf uppslaget. Han ledde fakultetens rådslag, var en lång följd af år så godt som självskrifven medlem i direktionen, och när han i synoden sade sitt ord om skolan, vägde det, såsom rätt var, ända till slutet alltid tyngst. Ingen lär därför kunna neka, att läroverket till hufvudsaklig del har honom att tacka för sin blomstring.

Det är ingen kränkning af ett med all rätt äradt minne att säga, att H:s styrka såsom läroverkspresident ej låg i någon framstående förmåga såsom organisatör. Någon allt omfattande och i detalj genomtänkt plan för skolarbetet hade han näppeligen någonsin uppställt, åtminstone sökte han ej genomföra någon sådan. Systemet fick växa fram under hand. Det var ej genom drakoniska lagar eller ens genom allt för bestämda föreskrifter, han ville uppehålla skolordningen, fast mera genom personlig beröring med ungdomen och lärarne samt genom direkt, mera tillfälligt ingripande i förhållandena, där han fann så nödigt. Det var ett mildt välde, han förde såsom styresman. Skolan betraktade han såsom sitt barn. Hvem kunde misstycka det, om patriarkens ställning var det ideal, han bibehållit ända in i sena ålderdomen från skolans tidigare dagar med deras mera enkla förhållanden? Den faderliga kärleken var hans härskarspira, den vänliga föreställningen hans metod, vädjandet till samvetet hans vapen. Inifrån utåt önskade han, att skoltukten skulle utbildas. Ofta var det vid morgonbönerna, ja, just under bibelbetraktelsernas fortgång, som han framställde sina tankar om skolväsendet och uttalade, hvad han önskade af och bland de studerande. Och hvad skönare förhållande kan väl tänkas, än om anvisning-

arna för skolungdomens lif kunna hämtas direkt ur Guds ords rena källa? Såsom något utmärkande kan nämnas att H. vid dessa morgonbetraktelser och för öfrigt, när han hade tillfälle att framställa den tanken, allt jämt dref på, att egenviljan måste brytas. Såsom lärare kom han under årens lopp naturligen i beröring med tusentals olika sinnen och viljor, och växlande voro de råd, han hade att meddela: men *detta* var hans stående tema, detta hade han såsom resultatet af sin skolerfarenhet funnit vara det ena nödvändiga, detta var summan af hans ledarevishet. Vi unga brushufvuden funno oss ej alltid rätt väl vid detta ideliga yrkande på hvad som föreföll oss såsom vår personliga tillintetgörelse. Och dock — så stor var hans egen böjlighet — när helst en anhållan framställdes till honom af lärare eller studerande, så gjorde han gärna den begärande till viljes, om han ej fann det alldeles omöjligt, hvilket tämligen sällan inträffade. Kanske välviljan någon gång t. o. m. förbjöd honom att med allt för forskande blick genomskåda och bedöma personer; han älskade att tro sina medmänniskor om godt.

Frågar man efter några mera särskilda punkter, i hvilka han såsom president genom vidtagna åtgärder eller häfdade åsikter inverkat på synodens gemensamma läroverk eller samfundets hela skolväsen, så är det nästan omöjligt att besvara en sådan fråga rörande en man, hvars hela verksamhet är så sammanvuxen med anstaltens historia, att den förra delvis så godt som sammanfaller med den senare. Endast exempelvis nämnes det följande. På samma gång, han yrkade flitiga bidrag af andra för skolans underhåll, ihågkom han själf henne flere gånger med större penningegåfvor. Biblioteket fick tidt och ofta mottaga tillökning från hans egna hyllor, ibland med rätt värdefulla skänker, såsom en gång med en hel följd af Svenska Akademiens handlingar. Till tobaksbruket var han en afgjord fien-

de, och sanningsenligt kan det sägas, att han gjorde allt, hvad han förmådde, för att hos sin omgifning utrota detsamma. Under det sista årtiondet kom modersmålet att intaga en mera underordnad plats såsom undervisningsspråk och att i detta afseende gifva rum för engelskan. Denna förändring försiggick utan H:s tillskyndan, ofta utan att han ens hade kunskap därom, och han ägnade ej någon spanande blick åt dess innebörd; men han såg icke heller, om han alls klargjorde för sig själf ställningen, på det hela taget denna förändring med något vidare oblidt öga, ehuru han mera enskildt allt ibland hördes uttala ogillande och farhågor med afseende på landsmän, som i tid och otid blott ville härma det anglo-amerikanska skolväsendet. En tanke, som han i det längsta med kraft förfäktade, var den, att den svenska lutherska kyrkan i Amerika behöfde blott *ett* fullständigt elementarläroverk. Om han icke för denna mening vann allmän anslutning, så trodde han ändock alltid för egen del, att det varit visast, om samfundets skolarbete i sin helhet anordnats på denna grundval.

Under de senare åren klagade åldringen ibland öfver skolbestyrens mängd och tyngd, och han erfor det säkerligen som en lättnad, när de bördor, som egentligen tillhörde hans ämbetsställning, födelades på andra skuldror. Om han sålunda med årens lopp allt mindre ofta direkt ingrep i detaljerna af skolarbetets gång: om han gärna sökte hvila från de för honom tröttande fakultetsmötena; om han personligen ej kunde utöfva någon noggrann uppsikt öfver det sätt, hvarpå lärarne skötte sitt kall; om fast mer lärarne fingo söka att så mycket som möjligt lätta på hans ämbetsgöromål; om skolmaskineriet, en gång i rörelse, fick fortsätta sin gång genom egen inneboende drifkraft, visserligen med en och annan tillfällig gnissling; — så visste dock alltid en hvar vid skolan, hvar man hade hufvudet för krop-

pen; man *kände* det liksom allestädes, att där borta i hörnrummet af den nordöstra byggnaden satt en vördnadsvärd man, som var stödjepelaren för det hela. Och H. själf kunde icke, ehuru han ofta uttalade sin afsikt att så göra, draga sig tillbaka från sin ansvarsfulla post. För öfrigt saknades aldrig för lärarne ett vänligt mottagande med deltagande frågor, faderliga råd och vinkar, när de i en eller annan angelägenhet kommo till honom. Det är med oförd unklad *tacksamhet* och oförställd *kärlek*, som lärare och lärjungar, hvilka årligen plägade uppvakta honom på hans födelsedag, ihågkomma hans förhållande till dem. Och tecknaren af dessa rader, som i närmare 18 år haft förmånen att stå H. tämligen nära, däraf 5 år såsom lärjunge och 9 år såsom under- och med-lärare, vågar tro sig vara en af dem, som i någon mån förstå att uppskatta hans välsignelserika lifsgärning inom vårt skolväsen.

Den man, hvars bortgång nu sörjes af alla dem, som i en eller annan ställning vistats vid Aug. Coll. & Theol. Sem., har, lika litet som någan annan framstående personlighet, undgått anmärkningar. Men hvem hade under omständigheterna kunnat vårda läroverket bättre? När man blickar tillbaka på det förflutna, ter det sig i allmänhet i ett annat ljus, än då det höll på att utveckla sig. Framtiden skall måhända kunna klarare uppfatta och bättre bedöma H:s arbete och betydelse på detta område, än samtiden förmår. Men *ett* vitsord skall ingen tid förvägra honom — det högsta som kan gifvas: "Det han kunde, det gjorde han" (Mark. 14: 8), det gjorde han af allt hjärta (2 Krön. 31: 21), med hela sin lust och kraft. Och forne lärjungar och underlärare skola lifvet igenom i ett minnesgodt bröst bevara den i så många sköna drag präglade bilden af en sällsynt rik natur och ädel karakter, bilden af denne svensk-amerikanske "*grand old man*".

* * *

8. *L. G. A.* skrifver om *dr Hasselquist såsom uppbyggelseförfattare:* Dr Hasselquists gåfvor voro mångsidiga; men det var dock såsom skriftställare, som han utöfvade sitt största inflytande. För hvarje vecka under en tidrymd af nära 35 år, talade han till vårt folk genom tidningspressen. Och dessa oerhördt många artiklar, som kommo från hans penna, hvilka alla kännetecknades af en sann orginalitet och ledighet i framställningen, buro alla vittne om den djupsinnige teologen, den ömme själasörjaren och människovännen, om den uppriktige vännen och nitiske befrämjaren af vår kyrkliga verksamhet, och om mannen med den öppna blicken för hvad som rörde kyrkans och samhällets väl, likasom de voro en trogen tolkning af det ord, som han aktade högst af allt, och som var ljus för hans förstånd och lif för hans hjärta. Dessa, hvarje vecka offentliggjorda artiklar, visa den verkliga storheten af den man, som vår kyrka har så mycket att tacka för, men öfver hvars frånfälle den nu sörjer så djupt, en storhet, som skall blifva mer påtaglig för oss, i den mån som åren fly och vi få tillfälle att bedöma hans lifsgärning.

Den jämförelsevis största delen af hvad dr Hasselquist skref kommer under rubriken *uppbyggelselitteratur.* Att uppbygga Guds församling på den dyra tro, som blifvit henne anförtrodd, var den dyre mannens lifsuppgift, och huru väl han fyllde denna uppgift, känna vi till. Och hvad han ansåg vara sann uppbyggelse, det framgår så klart af allt hvad han skref. Apostelns ord: *tillväxen i tron och vår Herres Jesu Kristi kunskap,* säga oss hvad doktorn ständigt sträfvade att nå med sin verksamhet. Företrädesvis förkunnade han Kristus såsom *vishet.* Icke underskattade han känslans betydelse; men först afsåg han att upplysa förståndet för att därigenom äfven nå hjärtat. Hans artiklar voro därför undervisande i detta ords bästa betydelse och det är det, som gifver dem ett sådant varaktigt värde.

Han ansåg, att människan måste öfvertygas om, icke blott tillfälligt uppskakas ur sitt förtappade tillstånd, därest hon skall blifva rätteligen omvänd. Om samvetet och dess djupa behof skref han, som få hafva gjort. Och sedan veta vi, huru han sökte att tydliggöra, hvad den saliggörande tron är och de grunder, på hvilka den hvilar. Han ansåg, att syndaren borde *veta*, på hvad grund han vågade hoppas salighet, och det var denna kunskap, som han sökte att meddela.

På ett öfvertygande sätt framhöll ock doktor Hasselquist, huru det andliga lifvet skulle uppehållas och utvecklas. Härtill fordrades, det upprepade han så ofta, "stadig mat". Och vi veta, hvad som enligt hans omdöme var "stadig mat". Den troende skulle icke vara tillfredsställd med att känna evangelii enkla saliggörande sanningar, utan han skulle söka att tränga allt djupare in i evangelii hemlighet och allt mera fatta betydelsen af Kristi tillfyllestgörelse. För honom var tillväxten i tron liktydig med tillväxt i Guds Sons kunskap; och denna kunskap skulle, enligt hans omdöme, både svara samvetet på dess djupa frågor och vara verksam i ett åt Gud helgadt lif. Guds ords vittnesbörd var för honom afgörande i alla frågor som rörde Gud och människan, tiden och evigheten; och huru han sökte att införa sina läsare i detta ord, det skola vi aldrig glömma. Allvarligt betonade han ock vikten af att träget läsa detta ord och att läsa sådana uppbyggelseskrifter, som förde in i detsamma. Att icke de kristna nog brukade ordet, var enligt hans omdöme yttersta orsaken till de många affallen från nåden och till de många skröpligheter, som vidlåda församlingen.

Hufvudtemat i dr Hasselquists uppbyggelseartiklar är Kristus såsom syndares ende, men evigt tillräcklige Frälsare. I denna kristendomens stora hufvudsanning gaf han aldrig något ovisst ljud. Han var alltid genom sina skrifter en vägvisare till Kristus. Då han i sin

ungdoms fulla kraft utgaf *Det Rätta Hemlandet* var det för att visa salighetssökande landsmän till Lammets fullbordade verk, och alltsedan har han i den tidning, som hans produktiva penna gjort så värdefull, pekat mot samma föremål. Inga stormar, ingen förnekelse och inga ondskans anfall hafva förmått honom att visa i annan riktning.

Men för att rätt kunna fatta Kristus fordrades, enligt doktorns ofta upprepade vittnesbörd, en allvarlig och daglig bättring. Bättringspredikan behöfdes särskildt i vår tid, och det var saknaden af denna predikan, som var orsaken till mycken ytlighet på det andliga området och till många sorgliga afvikelser från sanningen. Med Guds ord belyste han alla vår tids viktiga frågor, och med samma ord bestraffade han hvad han fann vara orätt både i kyrkan och samhället.

Ett sundt nådalif yttrade sig ock, enligt den dyre lärarens vittnesbörd, i ett sant kyrkligt sinne. Guds församling var ett af hans älsklingsämnen. Huru skönt talar han icke däröfver t. ex. i sin värdefulla utläggning öfver Efeserbrefvet! Denna församlings härlighet, dess stora nådeförmåner och dess stora och härliga framtidsutsikter skref han så gärna öfver. Allvarligt betonade han ock, hur den enskildes väl var på det innerligaste förenadt med församlingens väl, och huru han, såsom medlem i församlingen, skulle uppfostras för himmelen. Yttre organisation och en sund kyrklig ordning voro nödvändiga både för församlingens utveckling och för den enskildes väl. På kyrkans bekännelse lade han stor vikt. Den är icke blott en dyrbar skatt, som blifvit oss anförtrodd, utan, såsom ett uttryck och sammanfattning af Guds ords sanningar, är den ett verksamt medel för åstadkommandet af enhet både i uppfattning och sträfvanden. Den enskilde bekännaren behöfver bekänna tillsammans med församlingen, och det gör den i den kyrkliga bekännelsen. Dr Hasselquist

var en evangelisk luthersk kristen, präst och teolog. Han fattade denna kyrkas stora skatter, och han tolkade dem för oss i sina skrifter. För denna kyrka, på hvars utbredande bland våra landsmän i detta land han arbetade så länge och med en sådan framgång, var han en prydnad, på samma gång som han är ett talande bevis uppå hvilka upphöjda och ädla karakterer och verkligt stora män denna kyrka kan uppfostra.

Dr Hasselquist är död, men i hvad han skrifvit talar han ännu och skall tala till släkten, som ännu icke äro födda. Hans skrifter höra icke till dem, som väl intressera vid första genomläsningen, men i hvilka man sedan icke finner någonting tilldragande; utan till dem, hvars fulla värde blott så småningom afslöjas och erkännes, och det i den mån som tiden och erfarenheten hafva tryckt sanningens prägel på dem.

* * *

9. *P. J. S.* karakteriserar *dr Hasselquist såsom exeget:* Som exeget betraktad torde nog doktor Hasselquist tåla en jämförelse med hvilken som helst i landet. I detta vittnesbörd om honom kan icke komma i fråga att uppvisa hans starkare eller svagare sidor i berörda ämne, utan blott ett allmännare intryck af det, undertecknad varit i tillfälle att iakttaga.

Med skäl torde kunna sägas, att dr Hasselquist hufvudsakligen var *praktisk* i sin bibelutläggning. Man finner ingenstädes, att han förirrat sig i spetsfundiga förslagsmeningar, hvarpå både äldre och nyare tid har stor rikedom. Då han behandlat sådana ställen i skriften, hvaröfver många, hvarandra motsägande meningar finnas, så har han lagt i dagen en *sund och fri takt* och alltid valt den väg, på hvilken hjärtat och lifvet skördat största vinningen. Man spanar äfven hos honom en *god smak*, däri att han undvikit barnsligheter och sådant, som icke länder till någon lärdom.

Man kan vidare säga, att *han förstod sin läsekrets*,

men däri ligger ju ock, att han förstod sin samtid och sin omgifning, samt att han fattade sin kallelse rätt. Hade han varit anställd vid något af Sveriges universitet, så hade helt visst hans skriftutläggning burit prägel däraf. Den läsekrets, han alltid afsåg att tjäna, utgjordes af sådana, som kortare eller längre tid stått under hans fostran, samt af de många själar inom vårt samfund, han icke kunde nå på annat sätt än genom pennan.

Jämte det, att han sökte inträngа i det gudomliga ordets djup för att upphämta det ädla guldet, finner man äfven en utgrenad tillämpning af texten. Man märker däraf, att äfven om hans hufvudsakliga verksamhet var i skolans tjänst, han icke glömt, att han var pastor och själasörjare. Han *gifver* nämligen något i och genom sin utläggning och skiljer sig bestämdt från de lagkloka och dessa exegeter, som blott *peta* i den heliga texten.

Häraf framgår ock, att han var medveten om och kände de djupa själs- och hjärtebehofven, och att människan icke lefver allenast af bröd utan af hvart och ett ord, som går af Guds mun. Eller med andra ord, att *ordet* är gifvet åt oss att *lefva af* och icke att *leka med.*

Vidare kan man säga, att hans skriftutläggning är alltigenom etisk eller uppfordrande till hjärta och samvete, att själens alla förmögenheter må sättas i rörelse och verksamhet, så att *hela människan* må komma under Guds ords makt.

Han hade äfven stor förmåga att så framställa skriftens sanning, att *den rätttärdigar sig själf.* Man finner därför mycket litet af det, som vanligen kallas apologi, i hans förklaringar. Däremot finner man icke sällan en bitande polemik hos honom. På de sista åren blir den alltmera sällsynt. På honom kan tillämpas aposteln Pauli omdöme om sig och sina medarbetare i 2 Kor. 4: 2: Vi hafva frånsagt oss alla skammens smygvägar

och vandra icke i illfundighet och förfalska icke heller Guds ord, utan genom sanningens uppenbarande förorda vi oss hos hvarje mänskligt samvete inför Gud.

* * *

10. *E. A. F.* skrifver om *dr Hasselquist såsom välgörare:* Kan det sägas, att hvarje människa, hvilken på ett eller annat sätt lindrat smärtorna, aftorkat tårarne och befrämjat den lidande mänskligheten sanna väl, är en välgörare, så kan visserligen vår älskade hädangångne lärofader med rätta förtjäna detta namn. När allt, som nu är fördoldt, varder uppenbart, skall det nog blifva klart, att mången, som gifvit millioner till välgörande ändamål och därigenom bland människor förvärfvat sig ett stort namn såsom människovän och välgörare, icke på långt när förtjänat detta namn såväl som den, hvilken uppoffrat hela sitt lif för att tjäna sina medmänniskor både i samtid och eftervärld. Att gifva stora summor till nyttiga ändamål, det är stort och efterföljansvärdt, men att gifva *sig själf* med allt hvad man har, det är dock oändligt mycket *större.* Detta senare gjorde dr Hasselquist. Med sin stora arbetsförmåga, sitt klara omdöme, sin skarpa blick hade han säkerligen kunnat förvärfva sig stora rikedomar och förmåner. Men i stället för att söka uppnå ett sådant mål utvalde han ett helt annat: för att i högsta möjliga måtto få tjäna sin Gud och sina medmänniskor underkastade han sig fattigdom och försakelse, lidande och nöd i mycket högre grad, än de flesta af vårt njutningslystna släkte kunna föreställa sig. Endast den, som närmare känt och följt hans lefnadslopp under den nära 40-åriga vistelsen i Amerika, kan göra sig en klar föreställning om huru dr Hasselquists hela lif i detta afseende var ett kraftigt vittnesbörd om den tro och kärlek, som bodde i hans hjärta. Ehuru en verklig älskare och beundrare af alla de sköna konsterna, föredrog han

vanligtvis den största möjliga *ringhet* och *enkelhet:* han afhöll sig omsorgsfullt från allt prål, all lyx och öfverflöd. Under en särskild fostran af Herrens helige Ande hade han lärt sig den för människor i vår tid största af alla konster, att på rätt sätt *spara* och *hushålla*. I denna svårlärda och betydelsefulla konst var dr H. en *så stor mästare*, att många af hans lärjungar och vänner, som i detta hänseende stodo på en helt annan ståndpunkt än han, hade svårt att rätt förstå honom. Men för hvar och en som närmare känner hans lif och verksamhet, är det klart, att han arbetade så flitigt och sparade så omsorgsfullt, icke för att därigenom få tillfälle att själf njuta utan blott för att därmed bevisa sig såsom en *trogen förvaltare* af Herrens håfvor. Frågan för honom var icke, huru litet han skulle gifva Herren tillbaka af de gåfvor han undfått, utan huru mycket han själf kunde umbära och försaka, för att Herren skulle få sina pund igen med största möjliga vinning. Han arbetade och sparade således "*för att därigenom kunna hafva något att meddela*, där så behöfdes" — och detta är just det rätta kännetecknet på *den äkta kristliga välgörenheten* (Ef. 4: 28. Man läse dr H:s egen förklaring öfver detta ställe!) Vår hädangångne lärofader har i detta stycke lämnat oss *ett skönt föredöme*. Måtte många ibland oss, hädanefter mycket mera än hittills, *efterfölja hans exempel!*

Af den betydliga förmögenhet, dr H. en gång ägde, hade han vid sin bortgång nästan intet kvar; allt hade han troget användt för att vara till största nytta. Städse hjälpsam och kärleksfull bevisade han ett så verksamt deltagande mot små kämpande församlingar, fattige studerande och andra nödlidande, att det här blefve omöjligt att uppräkna hans enskilda välgärningar. Endast en sak kunna vi icke undvika att nämna: *han var den svenska diakonissverksamhetens i Amerika trognaste stöd och störste välgörare*. Med sitt stora,

varma hjärta kände dr H. allt ifrån början bättre än de flesta inom vårt samfund, att en sådan kärleksverksamhet med tiden skulle kunna blifva till största nytta bland de sjuke och lidande, och mer än någon annan var det därför han, som allt ifrån början understödde oss och uppmuntrade oss därtill. Han var ock den förste svensk-amerikan, som skänkte oss ett hundra dollar till diakoniss-saken. De, som ibland oss uppoffrat för denna heliga sak, hade därför en särskild orsak att nedlägga en tacksamhetens blomma på den älskade lärofaderns graf. Hans visa faderliga råd, hans trogna vänskap och kärleksfulla deltagande i denna verksamhet kan aldrig utplånas ur vårt sinne. Det sista bref, som afsändes till dr Hasselquist från diakonissanstalten i Omaha, innehöll en inbjudning till honom att närvara vid vår första diakoniss-invigning därstädes. Brefvet kom ett par dagar för sent — han hade redan insjuknat och nedlagts på dödsbädden. Ur det svar, som sändes oss af hans son, herr J. Hasselquist, meddela vi följande: "Det är icke min älskade fader, som besvarar ditt sist ankomna bref — det kom för sent att träffa honom i lifvet. Han skall dock från sin plats i den triumferande församlingen med djupare intresse följa den stridande församlingen och *äfven då i anden vara med vid eder diakonissinvigning*". Ja, vi äro förvissade därom. Tack, du trogne, faderlige vän för allt ditt kärleksfulla deltagande! Såsom tacksamma lärjungar vilja vi vara dina efterföljare, såsom du var Kristi, och snart få möta dig inför Lammets tron. Eja vore vi där! Amen.

* * *

11. *O. O.* vittnar om *dr Hasselquist såsom samfundsman:* Den, som vill se in i hjärtat af dr Hasselquist såsom *samfundsman*, bör göra sig förtrogen med hans förklaring öfver Efeserbrefvet. I detta bref, "som ej har sin like bland alla dem aposteln (Paulus) skrifvit",

framställes församlingen, det kristna samfundet, såsom *Kristi kropp*, *Guds husfolk* (Guds familj), *ett heligt tempel i Herren*, *Guds boning*, *ett andligt hem* ("uppbyggda", "hela byggnaden sammanfogas och växer").

Det gällde att bygga *ett andligt hem* för svenskarne i den nya världen. Dr Hasselquist var en bland dem, hvilka Herren kallade att *lägga grunden* till detta hem samt att på den lagda grunden uppföra hemmet. Ja, dr Hasselquist var den, som under många år, på Guds kallelse genom människor, förestod grundläggnings- och byggnadsarbetet.

Det svenska folket är från barndomen fostradt i den lutherska kyrkans andliga hem. Dr Hasselquist var från början och alltigenom innerligt och fast öfvertygad därom, att den lutherska kyrkan var och är det *rätta* andliga hemmet (*Rätta Hemlandet*) för svenskarne, för alla fattiga, nådebehöfvande syndare.

Amerika är kyrkostormarnes land. Ett andligt hem i den nya världen måste därför vara byggdt på en djup, fast och orubblig grundval. Murarne till detta hem måste ock vara med Guds ords cement så säkert sammanfogade och fästade på grunden, att "intet slagregn, inga floder och inga väder" må kunna slå omkull huset. Hela hemmet måste vara "uppbyggdt på apostlarnes och profeternas grund, där hörnstenen är Jesus Kristus själf".

Det är den lutherska kyrkans oförgängliga nåd af Gud och outplånliga ära inför människor, att hon med aposteln Paulus så helt bekänner: *En annan grund kan ingen lägga än den som är lagd, hvilken är Jesus Kristus*, och *att människan icke kan vardå rättfärdig inför Gud genom sina egna krafter, förtjänster eller gärningar, utan hon varder rättfärdig förklarad af nåd för Kristi skull genom tron.* På denna grund var det som dr Hasselquist till sitt personliga tros- och helgelselif hade sitt kära hem i den lutherska kyrkan och i så

många år intill sin död utöfvade sin mångsidiga och välsignelserika hemmission i det lutherska samfundet, Augustana-synoden. Det var ur Guds ord, handledd af den lutherska läran, han hämtade den innerliga öfvertygelsen, att det rätta kyrkosamfundet på jorden är ett hus, ett hem, dit "Människosonen har kommit för att uppsöka och frälsa det förtappade". Enligt Guds ord trodde dr Hasselquist fast och visst, att man endast genom en lefvande personlig tro är en rätt lem i Kristi andliga kropp, som är församlingen, och att sålunda "Guds församling är de heligas och rätte troendes samfund", men han trodde ock, att det rätta evangeliska kyrkosamfundet är ett räddningshem för de förlorade, en missionsnot, utkastad i det stora människohafvet, ett "Guds åkerfält", där Guds ord utsås på en förhoppning.

Vårt andliga hem i den nya världen, vår Augustana-synod, är byggdt för att taga emot andliga emigranter och andliga nybyggare från Sveriges olika landskap och för att samuppfostra dem till ett sant andligt hemlif. Hit hafva under årens lopp kommit kristna af många olika andliga riktningar och andliga lynnen samt många utan medvetet andligt lif med blott yttre vana vid kyrka och gudstjänst och en omedveten längtan efter något annat än det jordiska; här har ock en stor mängd barn och ungdom växt upp. Man tänke sig nu, hvilken visdom ofvanefter det har kräfts hos husfadern, då alla dessa skulle förenas och sammanhållas i ett och samma andliga hus och hem. Denna visdom och nåd var gifven åt dr Hasselquist. Skola nu vi, bröder, syskon och barn, kunna stanna, trifvas och verka tillsammans i det gemensamma andliga barndoms- och fädernehemmet?

En samfundsman i Amerika måste mången gång inlåta sig på polemik, d. ä. han måste försvara sitt hem. Det betyder dock icke, att han måste försöka rifva ned

andras hem. Aldrig sökte dr Hasselquist att fördöma eller fördärfva andra samfund. Mild mot andra, men ytterst öm och ömtålig om sitt eget andliga hem, den lutherska kyrkan — detta synes mig vara hufvuddraget i denne vår lärofaders ställning såsom samfundsman.

Ännu ett: aldrig prålade dr Hasselquist med Augustana-synoden, dess verksamhet och dess framgång. "Gud gifver de ödmjuka nåd." Dr Hasselquists verksamhet såsom samfundsman är en skön förklaring öfver dessa ord.

Ack, att vi alla måtte tillägna oss en dryg andel af detta *den kristliga ödmjukhetens* rika arf! Få vi detta Kristi sinne, då skall vårt samfund mer och mer blifva en lifslefvande förklaring öfver hela Efeserbrefvet, särskildt öfver de underbara orden i 4 kapitlets 15—16 verser.

Predikan vid dr Hasselquists begrafning af pastor A. Jackson.

Nåd vare med eder och frid af Gud vår Fader och Herren Jesus Kristus! "Jag har kämpat den goda kampen, jag har fullbordat loppet, jag har bevarat tron. Härefter är mig förvarad rättfärdighetens krona, hvilken Herren, den rättfärdige domaren, skall gifva mig på den dagen, men icke blott mig, utan ock åt alla, som älska hans tillkommelse." 2 Tim. 4: 7—8.

Dessa ord ljuda måhända något sällsamt i våra öron, ja nästan som en otillbörlig självberömmelse, och vore icke en inspirerad apostel den förste, som uttalat dem, så skulle troligen de fleste af oss vara färdiga att klandra en sådan bekännelse om en själf såsom vittnande om eller tydande på förmätenhet, eller gärnings- och självrättfärdighet. Men, dyre åhörare, se vi något närmare på innehållet, så behöfva vi icke låta apostelns bekännelse om sig själf och sin kristendom vara för oss så främmande, liksom vore det honom ensam förbehållet att hysa och uttala sådana tankar om sig; ty först och främst säger han ju, att de gälla *alla*, som älska Herrens Jesu tillkommelse, och för det andra äro de ämnade att för hvar och en af oss vara till tröst, uppmuntran, undervisning, förmaning och varning; de uttala — om vi vilja sammanfatta deras innehåll såsom ett ämne för denna stundens betraktelse: *Den tröst emot döden, domen och evigheten, som ett väl tillbringadt lif förer med sig.* Låtom oss då, enligt den anvisning aposteln gifver, söka i korthet skärskåda 1:o Ett väl tillbringadt lif och 2:o Den tröst ett sådant lif medförer.

Ett väl tillbringadt lif sammanfattar aposteln i dessa tre hufvuddrag: a) kämpat den goda kampen; b) fullbordat loppet; c) bevarat tron. Vi stanna en stund vid det första momentet: "Kämpat den goda kampen". Hvad är det månne för en kamp aposteln här syftar uppå? Minna vänner, det är en sådan kamp, som vår hänsofne broder redan utkämpat, en kamp som vi alla äro kallade att utkämpa, och i hvilken vi skola vinna seger öfver andliga fiender, synd, otro, orättfärdighet och trälsinne inom oss och djäfvulen och världen utifrån emot oss. En kamp, som skall så utkämpas, att vi undfå vittnesbörd, att vi täckas Herren, såvida den skall förtjäna namnet: "*den goda kampen*". Men huru göras bekvämliga för och hvarifrån hämta skicklighet till en sådan segerrik kamp? Vi svara: från hjälten (Herren Jesus), som redan slagit sig igenom för oss, och som säger, att också vi skola genom honom slå oss igenom. Denna strid begynner, så snart som en människa stannar för Guds frälsande nåd och fattar i sitt sinne en sådan bestämmelse, att hon vill blifva *en benådad*, kosta hvad det vill. Den kamp, som då begynner, är en rätt underlig kamp, ty den begynner och fortsättes å ena sidan med oupphörliga nederlag, hvarigenom den kämpande blifver allt mera fattig och utblottad på *egen* kraft och *egen* berömmelse, men i samma mån som han blifver sålunda utblottad och uttömd på det, hvaraf människorna falskeligen berömma sig, uppfylles han å andra sidan med himmelska nådekrafter, som göra honom stark och frimodig. Han börjar då först att förstå betydelsen af det Paulinska uttrycket: "När jag svag är, så är jag stark", 2 Kor. 12: 10, och: "Därför vill jag allra helst berömma mig af min svaghet, på det Kristi kraft skall bo i mig", 2 Kor. 12: 9. Min åhörare! Har du ännu gifvit dig in i denna underliga kamp, och har du någon personlig erfarenhet af hvad nu blifvit sagdt? Vår aflidne vän, hvars stofthyd-

da ligger här framför oss, hade en sådan erfarenhet och detta — ja detta allena — gaf honom rättighet att om sig själf uttala den bekännelsen: "Jag har kämpat den goda kampen". Det har blifvit mig berättadt, att de sista ord, man hörde från honom, voro: "Jesu Kristi Guds Sons blod renar oss af alla synder". Det kunde då synas, som vore det icke tillbörligt att lägga dessa orden på hans tunga: "Jag har kämpat den goda kampen" o. s. v.; saken förhåller sig dock så, att de tvenne skenbart hvarandra så motsägande bekännelserna höra ihop och få icke åtskiljas. Kan jag i tron säga det ena, så bör jag äfven kunna säga det andra, äfven om jag endast en kortare tid varit upptagen med denna kamp, ty det beror härvid icke så mycket uppå *huru länge* jag kämpat, utan i synnerhet uppå huru *redligt* jag i kampen förhållit mig. Nu ett ord i detta sammanhang med afseende på vår aflidne vän, prof. H—t. För mer än 20 år sedan hörde jag honom predika öfver de tre sista verserna af profeten Es. 40 kap.: "Han gifver de trötta kraft och de maktlösa starkhet nog. De ynglingar varda trötte och uppgifvas, och de karske män falla. Men de som vänta efter Herren, skola få en ny kraft" o. s. v. Det var i sanning icke svårt att höra, att predikanten på erfarenhetens väg kände innehållet af sin text, hvilken han uttalade med en sådan liflighet och åskådlighet, att man knappast kunde undgå att tänka: "på den där kampen har du själf försökt dig".

Vi komma nu till det andra momentet af ett väl tillbringadt lif: "*fullbordat loppet*". Det torde vara tydligt nog för hvar och en, att aposteln härmed velat säga något mera och viktigare, än att han var öfvertygad, att han inom kort skulle lämna världen. Men hvad kan han då mena med detta uttryck? Kan *den* sägas hafva fullbordat loppet, som vet med sig, att han lefvat ett ärbart och anständigt lif och fört en inför människor ostrafflig vandel, iakttagit kristendomens sedvanliga

öfningar och deltagit i församlingens öfriga verksamhet, men i hjärtat är en främling för Herren?

Vi svara därpå nej! Den, som skall kunna med sanning säga: *jag har fullbordat loppet,* måste hafva låtit sitt lefnadslopp styras af Herren och hans Ande, d. ä. vid sina företag sökt och funnit Herrens visa och nådefulla ledning; och med afseende på sin verksamhet städse afvaktat Herrens svar på den frågan: Herre, *hvad* vill *du,* att jag skall göra, eller *hvar* vill du, att jag skall verka? En kristen, som kastar sidoblickar till höger eller vänster för att rådgöra med sina egna intressen, rådgöra med kött och blod, för att vinna personliga önskningar och fördelar samt undgå korsets förargelse och lidandet i Kristi efterföljd, en sådan, säger jag, skall knappast kunna undgå att taga miste om sitt lefnadslopp; skall, så vida icke bättring kommer emellan, icke kunna med sanning vid lifvets slut säga: "Jag har fullbordat loppet". Att så utan om och men afsäga sig den egna viljan och friheten och gifva sig upp åt Herren att vara hans träl, hans lifegne, och i sitt varande och görande endast söka att behaga Herren och i hans tjänst vara till välsignelse för sina medmänniskor i andligt och lekamligt afseende, se, detta är den kallelse till hvilken Herren har kallat eder alla, dyre åhörare, och det är endast i öfvandet af denna kallelse vi kunna med mer eller mindre sanning och frimodighet säga: "jag har fullbordat loppet". Att vår hädangångne broder, kär i åminnelse, befliitat sig om att på detta sätt fullborda *sitt* lopp, det veta alla, som närmare lärt känna honom. Du kan vara viss om, käre åhörare, att han icke utan allvarligt öfvervägande, under trogen bön om Herrens nådefulla ledning, påtog sig det heliga predikoämbetet, att han icke tanklöst och lättsinnigt, för att tillfredsställa en äfventyrarelust, begaf sig till Amerika på kallelse från den gamla församlingen i Galesburg; icke heller gick han sina egna vägar, då han lämnade den honom

kär blifna församlingen och åtog sig lärarebefattningen vid vårt läroverk i Paxton och sedan fortsatte sådan verksamhet i Rock Island, eller då han åtog sig vården af den lilla församlingen i Rock Island, hvilken han så skött, att den nu djupt känner och begråter hans bortgång; jag tror icke att någon, som med sanning och kärlek vill döma om sin nästa, vill tillägga vår aflidne vän orena bevekelsegrunder vid någon af ofvannämnda afgörelser, och vi våga därför, med blicken på hans förflutna lifsverksamhet, om också icke i lika hög grad så dock med *sanning*, tillerkänna honom Pauli berömmelse: "Jag har fullbordat loppet". Äfven i detta sammanhang skulle jag vilja nämna en omständighet, som, om också ringa i sig själf, dock är ett vittnesbörd, huru rädd han var för *de egna vägarna:* jag syftar här på ett bref, som han för många år sedan skref till den, som nu håller detta liktal, till svar på en begäran om *råd* i en viktig angelägenhet. Hans svar begynte så: *"Herren lede dig med sina ögon!"* Dessa ord fästade sig djupt i mitt sinne och hafva ofta sedan gifvit mig förnyad anledning att söka förstå, hvart Herrens ögon se, ty "han leder de elända rätt och lärer de elända sin väg." Ps. 25: 9.

Det tredje momentet af ett väl tillbringadt lif lyder så: "Jag hafver bevarat tron." Hvad detta uttryck innebär, torde inses af apostelns yttrande till församlingens lärare i Ephesus: "Jag har icke försummat, med mindre jag förkunnat eder allt Guds råd." Apg. 20: 27. Lägga vi nu härtill, att han för egen del höll fast vid och i sitt lefverne öfvade, hvad han lärde andra, så ha vi i korthet och med få ord utredt, hvad det uttrycket betyder: "Jag har bevarat tron". Jag tror säkert, att ingen af eder, dyre åhörare, vill motsäga mig, då jag tillägger den aflidne den berömmelsen, att *"han hafver bevarat tron";* hans ödmjuka sinne, hans till efterföljd manande heliga umgängelse, hans barnsligt enfaldiga förlitande

på Herrens löften jämte hans beredvillighet att vid alla tillfällen enskildt och offentligen frambära vittnesbörd om Guds frälsningsråd i Kristus Jesus äro vittnen, som i denna fråga icke kunna jäfvas. Och att han både i sitt privata lif och i sin offentliga verksamhet gjort sig förtjänt af detta loford — fråga därom hans gamla församling i Galesburg, fråga hans nu sörjande församling i Rock Island, fråga den skara af unga män, som under hans ledning utbildats till församlingslärare eller innehafva andra viktiga förtroendeposter, fråga slutligen de skrifter, han utgifvit, och särskildt de om bekännelsetrohet, om sanningskärlek och om aktning för andras öfvertygelse vittnande artiklar, han skrifvit i vår kyrkliga tidning "Augustana" — de skola alla med en mun betyga om vår aflidne vän: "Han hafver bevarat tron". Och nu en fråga till eder, käre åhörare: "Huru hafven I bevarat tron?" Äfven I ären kallade af Herren att "kungöra hans dygd, som eder kallat af mörkret till sitt underliga ljus". 1 Petr. 2: 9. Vi behöfva alla den berömmelsen, som aposteln uttalar, om vi annars vilja åtnjuta "den tröst emot döden, domen och evigheten, som ett väl tillbringadt lif förer med sig". Må ingen af oss försumma att förskaffa oss rättigheten att aflägga ett sådant vittnesbörd om oss själfva och därmed grundlägga en sådan tröst, som vi här i korthet sökt påpeka!

Hvad som nu återstår att med några ord påpeka, är 2:o Den tröst som vår apostel uttalar såsom följden af ett väl tillbringadt lif.

Ehuru jag skulle haft lust att för eder hålla en lång predikan i dag, måste jag dock till följd af omständigheterna blifva så kort som möjligt. Aposteln uttalar denna tröst med de redan nedtecknade orden: "Härefter är mig förvarad rättfärdighetens krona, hvilken Herren, den rättfärdige domaren, skall gifva mig på den dagen; men icke mig allenast, utan ock allom dem, som älska hans uppenbarelse." I dessa ord ligger utta-

lad en dubbel tröst: den första är, att med glädje få möta honom, "hvilken vi i lifvet trott uppå och älskat, ändock vi icke sett honom". 1 Petr. 1: 8. Är det redan i detta lifvet fröjdefullt att möta någon, som man älskar; är det glädjefullt för en brud att få möta sin brudgumme, huru mycket högre och härligare skall icke glädjen blifva att få möta vår Herre och Frälsare, efter hvilken vår trosblick under hela vårt troslif i kärlek varit riktad! Vår hänsofne vän, hvars likbegängelse vi i dag fira, har nu redan fått möta honom. Men icke härmed nog! Den som redligen kämpat, har också att vänta en *rättfärdighetens krona!* Hvari denna krona består, är nog svårt att nu förklara. Men ett är säkert, och det är, att den kommer att blifva härlig utöfver all beskrifning och all förväntan; och fastän dessa kronor enligt Guds ord komma att förete en olikhet, i det att den ena blifver så mycket härligare än den andra, så är dock redan den minsta härlighetskronan värd att med all flit jaga efter. Herren förläne oss alla denna kosteliga tro och trohet, på hvilka *löftet* skall uppfyllas. Vi sluta vårt allt för ofullkomliga tal med psalmsångarens ord:

Så hvila i välsignelse
du gode trogne tjänare!
Gack i din Herres glädje in
och lönen för din möda finn!

Amen.

ILLUSTRATIONER.

		Sid.
1.	Dr T. N. Hasselquists porträtt.	
2.	Kyrkan i Kristianstad	13
3.	Glimåkra kyrka	16
4.	Dr Hasselquists första boningshus i Galesburg	31
5	Den första sv. luth. kyrkan i Galesburg	37
6.	Dr Erland Carlsson	45
7.	Dr Hasselquists första egna boningshus i Galesburg	49
8.	Hemlandets och Augustanas första tryckeri i Galesburg	56
9.	Dr A. R. Cervin	61
10.	Prof. L. P. Esbjörn	65
11.	Huset i hvilket dr Hasselquist bodde i Galesburg 1860—1863	69
12.	Pastor P. A. Cederstam	81
13.	Dr Hasselquist år 1860	86
14.	Nuvarande begrafningsplatsen i Paxton, förr en del af dr H:s farm	100
15.	"Asagård", dr Hasselquists hem i Paxton	104
16.	"Ragnarök", ett dr Hasselquist tillhörigt hus i Paxton. Bostad för studerande	107
17.	Gamla kyrkan i Paxton	111
18.	Pastor Jonas Swensson	121
19.	"Valhalla", det först uppförda läroverkshuset i Paxton. De studerandes spisningsställe	129
20.	Pastor G. Peters	134
21.	Dr E. Norelius	143
22.	"Muspelheim", den andra läroverksbyggnaden i Paxton	146
23.	Pastor O. C. T. Andrén	151
24.	"Skärselden", den tredje läroverksbyggnaden i Paxton, innehållande lektionsrum och lärarebostäder.	159
25.	"Niflhem", dr Cervins bostad i Paxton	173
26.	Pastor Håkan Olson	176
27.	Dr P. Fjellstedt	185
28.	Prof. H. Reck	214
29.	Pastor A. Jackson	217
30.	Dr Hasselquists barn	219

Sid.

31. Nilla Nilsdotter, Hasselquistska familjens trotjänarinna 221
32. Den nuvarande sv. luth. kyrkan och pastorsbostället i Paxton 227
33. Facsimile af tidningen "Hemlandet", första årg., n:r 1.. 235
34. " " " "Det rätta Hemlandet" (Augustana), första årg., n:r 1 236
35. Den första läroverksbyggnaden i Rock Island 241
36. Den första graduerande klassen vid Augustana College 249
37. Den äldsta sv. luth. kyrkan i Rock Island 251
38. Dr Hasselquists familj 1877 255
39. Den nya läroverksbyggnaden i Rock Island 266
40. Första sv. luth. församlingens i Rock Island nya kyrka 284
41. Vy af Augustana College och Teologiska Seminarium.. 298

LIBRARY OF CONGRESS
0 021 212 904 5